

ТЕКА • ГАЛАКТИКА •
ТЕКА • ГАЛАКТИКА •
БИВЛИА •
ТЕКА • ГАЛАКТИКА •

ПЕВЦИТЕ НА ВРЕМЕТО

ФРЕДЕРИК ПОЛ
ДЖАК УИЛИЯМСЪН

**ФРЕДЕРИК ПОЛ, ДЖАК
УИЛЯМСЪН
ПЕВЦИТЕ НА ВРЕМЕТО**

Превод: Юрий Лучев

chitanka.info

Хората ги нарекли „Костенурките“. Били представители на висша раса, дошла да завладее Земята с мирните средства на търговията. За човечеството настъпили времена на изобилие и привидно спокойствие, докато един ден... Майката на всички Костенурки изчезнала. Надменните завоеватели били принудени да търсят помощта на човешката наука, обявена от тях за ерес. Хора и извънземни се отправили на дръзко и рисковано пътешествие отвъд пределите на вселената.

На Стивън Хокинг

*С признателност за вдъхновението, за което той
никога не ще узнае, и най-вече за това, че е Стивън Хокинг.*

***Веднъж по време на изповед един
землянин на име Августин изпял такава песен:***

*Всъщност, що е това време? Ако никой не
ме пита — знам.*

*Поискам ли да го обясня, като ме пита
някой — не знам.*

***Но един от айодите, които знаят, че са и
учени (понеже айодите знаят, че са всичко),
изпял в отговор:***

Времето е винаги.

Времето е всичко.

*Времето е илюзия, но няма друга истина
освен времето.*

1.

На Земята съществото бе известно като Върховния Буревестник, но в действителност бе Костенурка — така човешките същества наричаха благодетелите си от космоса. Но и „Върховен Буревестник“ не бе истинското му име. Просто така го знаеха повечето човеци. Официално се обръщаха към него с титлата му, която беше Отговорник по надзора. Естествено, той имаше име на своя си език, но за човеците това не беше никак важно. Те не се и надяваха, че някога ще могат да произнесат пискливите грачения и високочестотни съскания, от които се състоеше езикът на Братството.

Отговорникът насочи око надолу към своя събеседник и помръдна един от закривените си нокти, обхванати в ципа.

— Е, Млади Братко — рече той любезно, ако скърцащият му глас изобщо би могъл да прозвучи любезно, — това ще са задълженията ти като Сътрудник.

Младият Брат използва и двете си очи, за да огледа безрадостния пейзаж отвън. Това беше най-голямата зона на Братството на Земята, със стотици работници-човеци и забързани към орбиталната стълба влакове, натоварени със суровини.

— Ще направиш хубав бизнес с тези същества — обеща Отговорникът. — Търговията се оживи още повече, след като завършихме орбиталния асансьор. — Едното му око проследи с гордост кабела, губещ се в гълбините на небето. — Когато дойдох тук за пръв път, трябваше да използваме космически кораби за товаро-разтоварни работи на орбита. И естествено, транспортните разходи поглъщаха голяма част от печалбите ни.

— Много е влажно тук — оплака се Младият Брат.

Върховният Буревестник не беше особено толерантен към подчинените си. И малкото му останало съчувствие към тях бързо се изчерпваше. Този новак дори не изглеждаше като истински член на Братството. Беше нисък. Докато Върховният Буревестник се извисяваше на почти три метра височина, и гладката му черупка в

сребристо и черно блестеше на жълтеникавата слънчева светлина на този свят, наречен Земя, новодошлият бе с половин метър по-нисък. И грозен. Дори цветът на черупката му бе отвратителен. С какво ли се е хранил, та е придобила този ужасен ръждивооранжев оттенък? И без никакъв блясък. Ако трябваше с една дума да се опише външността на Младия Брат, то най-подходящата би била „мършав“. Не бе за вярване, че той и Отговорникът са от едно и също люпило.

За съжаление, тъжно разсъждаваше Отговорникът, такива неща се случваха. Когато за Майката настъпеше краят на размножителния цикъл, винаги съществуваше вероятността някоя от последните ѝ рожби да е... непълноценна.

Заклучението, което неизбежно следваше от тази мисъл, натъжи Отговорника. Това означаваше, че Майката — а тя бе и неговата собствена майка — щеше скоро да бъде заменена с друга. Но какво да се прави, такъв е животът.

Върховният Буревестник се изправи и огледа своето владение, по-скоро със задоволство, отколкото с гордост. Излишната гордост не бе характерна за старшите членове на Братството. Нямаха нужда от нея. Те просто си даваха ясна сметка, че великото им Братство обхваща хиляди звездни системи и пренася богатствата им, за да ги сподели с по-низшите раси като тези човеци, извличайки, разбира се, огромни печалби от сделките.

Дори на тази тъжна, прогизнала малка планета Братството действуваше с размах. Десетки хиляди тона суровини пълнеха товарните кабинни, които ден след ден се изкачваха до орбитата по трите огромни асансьора на гигантското съоръжение. Разбира се, тези суровини не бяха кой знае колко ценни. Срещаха се навсякъде в космоса, а и в самата Слънчева система имаше потоци от астероиди, обикалящи в орбита около третата планета, богати на метали и минерали. Но бе удобно да разполагаш с планета, населена от разумни... е, прилично разумни същества, които да ги събират и превозват до товарните терминали.

— Изглеждат толкова меки — отново възропта Младият Брат, — и влажни.

Отговорникът насочи и двете си очи към новопристигналия. Не ги ли учеха вече тия хлапаци на добро възпитание? Считаше се за голямо благоволение Отговорникът да запознае един новак с планетата

по подобен любезен начин, тъй като неговото пристигане можеше да означава собственото му евентуално отзоваване.

Той се опита да потисне раздражението си.

— Да, отблъскващи са, но няма да имаш никакви проблеми с хората. Те горят от желание да търгуват с нас.

— Защо трябва да имам проблеми? — попита Младият Брат озадачено.

Отговорникът по надзора отклони второто си око и се вторачи в събеседника си. На това хлапе му липсваше елементарна култура. Не се говори така на по-голям Брат, особено ако е високопоставен Отговорник.

Гневът подведе Отговорника да каже нещо не съвсем уместно:

— Напомням ти, Млади Братко — процеди бавно той, — че не всички същества, с които Братството се е сблъсквало, са били кротки като тия хора.

Думите му попаднаха на място. Младият Брат отмести погледа и на двете си очи, потресен и смутен от намека за отколешната, но още помнеща се война с Ш'шрейн.

— Не съм забравил, Големи Братко — промърмори той.

Отговорникът кимна леко, после махна с покритата си със здрави рогови плочки ръка към зоната, като остави очите си да гледат в различни посоки. Навън кипеше оживление; по космическата стълба, спускаща се от орбитата до базата и оттам — към света на човешките същества, непрекъснато се превозваха товари. Той посочи работниците-хора и каза:

— Туземците са изцяло от органична материя, знаеш ли това?

Новият Сътрудник им хвърли изпълнен с отвращение поглед.

— Знам. Крехки, влажни и примитивни, като таврите.

— Почти като таврите, да — съгласи се Отговорникът. — И двата вида са твърде влажни, физическата им структура е сходна. Но у земните хора липсва онази противна суеверност на таврите.

— Дано — отвърна с искрена надежда Сътрудникът, поглеждайки почтително отдолу нагоре. — Значи няма да имат нужда от усъвършенстване?

— Е, във всеки случай, не колкото таврите — каза замислено Отговорникът. Таврите бяха създали сериозни проблеми на Братството, преди да бъде открит начин как да се попречи на възникването им

веднъж завинаги. — Боя се, че хората също си имат своите суеверия. Ще се убедиш сам. Но те умират да търгуват с нас, копнеят за нашите машини и се прехласват по нашите космически технологии. — Той посочи с ръка към величествената космическа стълба. — Сега, след като я завършихме, търговията процъфтява, товари ще има непрекъснато. Хората ще ни помагат. Те лесно се поддават на обучение, особено с малко технологична помощ от наша страна. Но и без никаква помощ на някои от тях им бе разрешено да управляват вълнови кораби.

Сътрудникът бе шокиран, но се овладя и не го показа. Рече:

— В мъдростта на Майката не може да има грешки. — Нещо в тона му накара Отговорника да го стрелне с поглед, но Сътрудникът се отказа от темата. Двете му очи загледаха на различни страни, за да обхванат колкото се може по-голяма част от зоната — твърде мрачна гледка за новопристигналия Млад Брат. — Прекалено горещо и влажно е тук — отново се оплака той.

Отговорникът, който добре знаеше, че със смяната на сезона ще стане още по-горещо и влажно, едва прикри усмивката си.

— Ще свикнеш. Бъди доволен, че си изпратен тук. Основите на другите два крака на стълбата се намират на по-лоши места от тукашните. Трябваше да ги разположим в така наречената тропическа зона на тази планета.

Сътрудникът изпъшка, като си помисли за годините, очакващи го в този влажен, пълен с изпарения климат.

— Тук е бил един от техните „градове“, така ли? — попита той и потръпна.

— Да, отвратително, нали? — съгласи се Върховният Буревестник.

Самата представа за град бе отблъскваща: цяла човешка раса натъпкана в огромни здания, когато истинският смисъл на съществуването на всяка жива твар е непрекъснато да търси нови и нови дарове за своята Майка. Но разбира се, хората бяха твърде изостанали в това отношение. Те нямаха една-единствена Майка.

— Мястото се е наричало Канзас сити — продължи Отговорникът, изговаряйки земното име така, че никое човешко същество не би го разбрало. — Градът бил разрушен до основи по време на една от техните войни и всъщност не си струвало да го

възстановяват. Но транспортните комуникации бяха горе-долу запазени, така че базирахме единия крак на стълбата тук.

— Войни! — изсумтя Сътрудникът. Думата прозвуча като обиден епитет.

— О, да, те водели войни. Ние, разбира се, сложихме край на всички тези безсмислени физически стълкновения.

— Естествено. — Сътрудникът обърна едното си жълто-червено око към Отговорника. — Има ли още нещо, което трябва да науча за това място?

Върховният Буревестник извъртя едното си око към небето.

— Младият Брат вече всичко ли знае? — попита той.

— Не — призна Сътрудникът, полагайки усилия в думите му да проличи уважение.

— В такъв случай Младият Брат може да задава въпроси за всичко, което го интересува — каза благосклонно Отговорникът.

Сътрудникът сподави стона си и се заоглежда. Посочи група работници, които разтоварваха метални отпадъци от открит вагон.

— Виждам, че човеци и таври работят заедно, Големи Братко — каза той. — Няма ли да е по-добре, ако за съответния вид работа се използва най-подходящата за нея раса?

Отговорникът кръстоса поглед в знак на несъгласие.

— Таврите са незаменими при вдигането на тежки товари — обясни той, — но в някои неща човеците проявяват по-голям интелект. Всъщност човеците много харесват таврите, не само като работници, но и като храна. Сега почти всички човеци се хранят с месо от таври.

— Не са ли употребявали месо преди да дойдем?

Отговорникът махна великодушно.

— Да, разбира се, месото на сродните им животни. Но тези животни били лишени от всякакъв интелект, нямали разум дори колкото един тавър. Невъзможно било да бъдат инструктирани да се явяват за клане, когато станели готови. Освен това хабели продукти, защото употребявали същите зърнени храни, както и човеците, а таврите ядат всичко, което расте, стига да получават по няколко от нашите червени плодове. Между другото, човеците също ги обичат...

Но Младият Брат вече показваше признаци на изтощение.

— Пет пари не давам какво ядат животните. Големи Братко — изпъшка той. — Тук е прекалено влажно.

Отговорникът насочи и двете си очи към Сътрудника. И само добави:

— Много добре. Ще отидем в една от сградите, където е по-сухо, и ще ти покажа как се грижим за човеците.

Новият Сътрудник се стараеше да демонстрира учтивост към Големия Брат, заемащ такъв висок пост. Но не му се удаваше твърде. Въпреки желанието му. Беше изтощен. Климатът на тази затънтена планета беше направо ужасен за един Брат, свикнал с безводния комфорт на световите на Майката.

И на всичкото отгоре, имаше си свой личен, по-специален проблем.

Сътрудникът беше един от последните, изскочил от люпилото на настоящата Върховна Майка. Знаеше, че в сравнение с другите Братя неговите физически данни са били съвсем близо до долната разрешена граница. Яйцата, показали при анализите малко по-ниски от неговите стойности, са били унищожени.

Но макар и твърде млад, Сътрудникът не беше глупав. Подобно нещо би било недопустимо. Братството толерираше физическите недостатъци, но не и умствените. На никой Брат не се позволяваше да доживее дори първата година след излюпването си, ако имаше някакви интелектуални дефекти. Освен това Сътрудникът бе изцяло посветен в служба на Братството и божествената Майка — нещо, подразбиращо се от само себе си.

Но така или иначе, новият Сътрудник съвсем не бе доволен от назначението си. Подобно на всеки млад брат, надянал последната си черупка, бележеща зрелостта, и той бе мечтал за друга, по-вълнуваща мисия в името на Майката. Да пътува от звезда на звезда с вълнов кораб, да открива нови търговски пътища и нови съкровища, които да откарва у дома, в нозете на Майката — към това се стремеше всеки млад брат. Но да попаднеш тук! Не можеше да се пребори с чувството, че ако беше малко по-привлекателен физически, съдбата му щеше да е съвсем различна и далеч по-щастлива. Да го назначат в този задушен, прогизнал свят, за да ръководи стадо от няколко милиарда отвратителни чуждоземни бе... е, така става с тези, които са макар и мъничко под стандарта.

А това го накара мислено — защото бе достатъчно разумен, за да не го изговори на глас — да се запита какво ли е сбъркал Отговорникът, та се е наложило и него да го изпратят на такова ужасно място?

Отговорникът нервничеше, и това не остана незабелязано за Сътрудника. Разбираше го отлично. Чувствуваше не по-малка досада, а и глад. Тъкмо щеше да предложи половин час почивка за освежаване в радиационната камера, когато Отговорникът го въведе в ниска постройка, обитавана изглежда от мекотелите туземци. Той се спря пред вратата и с жест го покани да влезе.

— Навярно ще ти бъде интересно да разгледаш това заведение. Болница е — обясни Отговорникът. — Болница за човеци. Едно от нещата, които им предоставихме, беше възможността да се ползват от нашите познания по медицина и анатомия.

Сътрудникът бе изненадан.

— Няма ли си собствени болници? Искам да кажа... разбрах, че са притежавали машини и дори примитивни космически кораби...

— О, да, но човешки машини — каза Отговорникът и махна пренебрежително с ноктестата си ръка. — Твърде груби. Изобщо не могат да се сравняват с това, което им даваме ние. Техните космически кораби, например, използвали химически ракети за отделянето си от земната повърхност и извеждането в орбита. Можеш да си представиш колко изостанали са били и как са разхищавали, преди да им докараме асансьорите на космическата стълба. Медицината им също беше доста примитивна. Влез и сам ще се убедиш.

В сградата бе по-поносимо, отколкото навън — по-хладно и не толкова влажно, но и тук имаше изненади. Отговорникът се загледа в двама кротки млади таври, които почитстваха и пренасяха разни неща, вършейки обичайната си работа. Рогата им едва бяха покарали.

— Не очаквах да срещна таври тук — изненада се Сътрудникът.

— О, има ги — отвърна Отговорникът с нескрито задоволство. — Всъщност таврите са отлична стока за внос в този свят. Човеците ги харесват както като работници, така и като храна. Научихме човеците как трябва да се отнасят с тях — похвали се той, — и те старателно следват нашите указания.

— Да благодарим на Майката за това — каза Младият Брат с дълбока признателност.

— Разбира се. Сега да ти покажа как помагаме на човеците. Например в тази болница.

— Няма ли си собствена медицинска апаратура?

— Имат, разбира се, но нашата е по-добра. Тук ние оказваме на човешките същества първокласна помощ, каквато те сами не са в състояние да си позволят... Света Майко!

Отговорникът нададе уплашен писък. Един от минаващите покрай тях човеци се бе вкопчил в ръката му. В първия миг Сътрудникът изпадна в паника, но после разумът му подсказа, че Отговорникът няма защо да се бои от тези влажни диваци. Човешкото същество гордо показваше на Отговорника горния си крайник, където се виждаше рисунка на някакво животно, направена, както изглежда, направо върху кожата.

Отговорникът, възвърнал самообладанието си, включи транспозера, закрепен на ръката му, и заговори на човека. Сътрудникът потръпна, като чу звуците, излизащи от устата на Отговорника — беше някакво подобие на човешкия език, толкова близко, колкото позволяваше говорният апарат на Братята. Ще се наложи и той да го учи, помисли си с мрачна обреченост. Едва чуваше преобразуваните от уреда звуци, настроен на доловими за човешкия слух честоти. Когато човекът отговори, се разнесе единствено неприятен шум.

За изненада на Сътрудника Отговорникът започна да се смее.

— Какво развеселява моя Голям Брат? — попита Сътрудникът с покорно отпуснати ноктести ръце в знак на уважение, каквото трябваше да покаже, защото усещаше, че присъствието му дразни Отговорника.

— Този човек е нов в зоната — обясни Отговорникът. — Виж, дори още няма контролен диск в черепа си. Предполагам, че е тук, за да го оперират и да му поставят.

— Контролен диск?

Отговорникът самодоволно докосна човека там, където черепът се съединяваше с гръбначния стълб. На това място оперираха човеците и имплантираха в черепите им информационни чипове, които им помагаша да извършват сложни технологични манипулации.

— Човеците не притежават нашите естествени ганглийни възли, Млади Братко — обясни той. — Ето защо чрез хирургическа намеса им поставяме заместващи ги чипове. Това бе първото голямо

предизвикателство пред нашите анатоми, но за щастие екземплярите, доставени от разузнавачите, ни дадоха достатъчно материал за експерименти.

— Знам за събраните екземпляри. Големи Братко — каза Сътрудникът и му се прииска всичко това да свърши по-бързо. — Някои от тях са все още живи, надявам се.

— Не говоря за оцелелите, а за онези от тях, които при залавянето им бяха твърде сериозно пострадали и просто бе излишно да ги подлагаме на реанимация. Чрез направената им дисекция нашите анатоми се научиха как да имплантират информационните чипове. После бе вече лесно да се извършват различни видове операции, които бяха извън възможностите на човеците. Болницата е построена тъкмо с тази цел.

Сътрудникът изстена, но не на глас. Очевидно Големият Брат нямаше никакво намерение да млъкне. Преди да предприеме цялото това пътешествие от дома до тук, Сътрудникът бе натъпкал големия си чудесен мозък с всички свързани с новото му назначение факти, които бе успял да изрови. Човеците притежавали само експлозивно задвижвани космически кораби и не били и чували за вълновата енергия. Естествено. Единствено Братството разполагаше с вълнови космически кораби... е да, Братството и онази другата галактическа раса, която би трябвало отдавна и безвъзвратно да е забравена. А орбиталната стълба — този асансьор към космоса? Естествено, Братството бе сметнало за своя първостепенна задача да я конструира в най-кратки срокове. Как иначе биха смогвали да въртят този огромен междузвезден бизнес?

Той повдигна нокът с плахата надежда, че ще спре леещия се поток на образователната лекция:

— Само едно не разбирам, Големи Братко — поде плахо той. — Какво така те развесели у тия човеци?

— Просто това, че толкова ни обичат — отвърна Отговорникът, в умиление свел очи към човешкото същество. — Виждаш ли това на ръката му? Нарича се „татуировка“. Украсил се е с тази картинка, която според него прилича на нас.

— Твърде далечна прилика — намръщи се Сътрудникът, оглеждайки избледнелите линии на изображението.

— О, всъщност това не е рисунка на наш брат. Татуировката изобразява едно земно животно, наречено „костенурка“. — Гласните му струни превърнаха човешката дума в неразбираема каша от звуци. — Така ни наричат и нас — „костенурките“.

Сътрудникът бе дълбоко възмутен.

— Как може да ни оскърбяват, назовавайки ни с името на някакво си няма животинче!

— Не е така — въздъхна Отговорникът. — Човеците имат в религиозните си предания една стара приказка, в която се говори за надбягване между костенурка и заек. Въпреки че заекът тича много по-бързо, състезанието спечелила костенурката; така че, както виждаш, при тях костенурката е на почит.

— Щом Големият Брат казва... — измърмори Сътрудникът.

— Да, така е. Нима не виждаш? Ние печелим надбягването, въпреки всичко — изпълнен с гордост рече Отговорникът. — Ние винаги печелим.

— Винаги! — откликна Сътрудникът, зарадван, че най-после има за какво да се съгласи с Отговорника. Братството печелеше всеки път. Всяко състезание, в което взимаше участие. Или поне някои от членовете му...

А той бе твърдо решен да победи в следващото и най-важното от тях.

Добре че поне отново тръгнаха. Отговорникът продължаваше с разясненията си:

— В момента се извършват няколко сложни хирургически операции. Човеците прииждат отвсякъде, за да им окажем помощ със знанията, които донесохме на тяхната планета. Ела, ще наблюдаваме една такава операция.

Сътрудникът неохотно го последва в така наречената операционна. Около хирургическата маса плътно един до друг стояха човеци в бели, зелени и виолетови престилки. Разгледа ги внимателно.

— Но нима човеците сами ще правят операцията? — учуди се той. — Не ми ли каза Големият Брат, че тази болница е предназначена само за тежки случаи, с които могат да се справят единствено членове на Братството?

Отговорникът кимна леко в знак на одобрение.

— Поне си наблюдателен — промърмори завистливо той. — Да, хирурзите са човечи, по те използват уменията на Братството. Виж, всички имат контролни дискове в черепите си. Необходими са им, тъй като тази операция е наистина трудна. — Той насочи изпълнено с очакване око към Сътрудника. — Погледни пациента. Забеляваш ли нещо необичайно?

Сътрудникът го огледа, после безпомощно махна с ръка:

— Какво би трябвало да забележа?

— Ами това, че е жена — отвърна ликуващо Отговорникът. — Половината от човечите са жени!

Сътрудникът потръпна: мисълта за разумна раса с повече от една активна Майка бе смътно отблъскваща, макар да бяха го учили да очаква това.

— Какво ѝ е?

— Бременна е. Плодът се нуждае от помощ. Тези същества раждат малките си живи, като таврите, но понякога не всичко протича както трябва. В случая двете бебета в утробата ѝ са съединени. Човечите ги наричат „сиамски близнаци“. Мозъците им са свързани.

— Мозъците?!

— Да — самодоволно отвърна Отговорникът, — но с помощта на нашите контролни дискове хирургът ще успее да ги раздели в матката и те ще се развият нормално. Ето за какво е дошла тук тази жена от някой от техните градове.

— Градове! — повтори Сътрудникът и потръпна. — Отвратително!

— Дори самите човечи смятат, че от шум и мръсотия там е вече невъзможно да се живее — каза хладно Отговорникът. — Ето защо тук им осигуряваме помощ, особено когато изпаднат в подобни затруднения.

Сътрудникът нетърпеливо попита:

— Но защо ни е да се занимаваме с тях? Защо не ги оставим да се оправят сами?

— О, Сътруднико! — възкликна Отговорникът. — Изглежда на нищо не са те научили. Ами нали отношенията ни са толкова добри тъкмо защото правим за тях всичко това! Дадохме им машини, медицинска апаратура, таври за прислужници и за храна, червени

плодове вместо техните, достъп до космоса по нашата стълба. Тези неща са стоката, с която търгуваме. Демонстрираме на хората, че нашата технология е по-съвършена от тяхната, и по този начин ги караме да забравят еретичните си възгледи.

Младият Брат учудено изглежда шефа си отдолу нагоре.

— Какви еретични възгледи?

— Става дума за фантастични изопачения на истината на Майката — обясни навъсено Отговорникът — под формата на псевдонауки, които те наричат „физика“ и „астрономия“, възплъщаващи всъщност собствените им чудати идеи за звездите.

— Какво ли знаят тези диваци за звездите? — изуми се Сътрудникът.

— Не са съвсем диваци — призна Отговорникът в името на справедливостта. — Но представите им са невероятно погрешни. Някои от тях дори влизат в богохулно противоречие със законите на Майката. Например идеите им за така наречената пространствено-времева многоизмерност и нещо, което наричат „квантова реалност“...

Сътрудникът потрепери:

— Трябва да ги изкореним!

— Да, наистина. Програмата вече е в действие. Цялата тази ерес ще бъде унищожена заедно с ред други вредни обичаи и понятия като „народи“ и „войни“.

Сътрудникът въздъхна и каза унило:

— Но за това ще е необходимо много време.

— О, несъмнено — отвърна Отговорникът, почувствувал, че най-после ще може да си отдъхне. — Но ти разполагаш с време. А сега — добави той сияещ — мисля, че можем да приключваме с инструктажа ти. Поемай си задълженията, а аз... аз ще изкарам остатъка от службата си на орбиталната станция, далеч от тази прогизнала жалка планета.

Айодите рядко пеят за земните човеци от двајсети век, но между човеците има един учен. Той не знае, че също е айод. Независимо от това, от време на време той изключително поетично пее на своите студенти, също като всички останали айоди. Освен това в песните му има някои неща, които се срещат и в песните на айодите.

— А сега моля за внимание, тъй като ще се опитаме да разберем какво иска да ни каже Стивън Хокинг, когато твърди, че вече не вярва в Големия взрив.

Хокинг иска да каже, че вселената е безкрайна във времето. Тя е съществувала винаги. И ще съществува вечно.

Трябва да ви е ясно, че това няма нищо общо с приетата хипотеза за непрекъснато подновяващото се сътворение, с която се занимавахме миналия месец. Хокин просто не вярва в сътворението. Той твърди, че в определени моменти от вечната история на вселената възникват един вид вакуумни колебания, пораждащи временен поток от частици. „Временен“ съвсем не означава „кратък“. Това може да продължи доста дълго — бих казал от десет до шейсет и шест години в случая. Тези частици се появяват, разпространяват се, после кондензират в галактики, звезди и планети, у вас и у мен. След време отново изчезват. Вакуумните енергии отново преминават в нулево състояние на покой и вселената продължава битието си непроменена, до следващия взрив.

Следите ли мисълта ми? Може би една рисунка ще направи нещата по-ясни. Рисувайте в тетрадките си, ако искате.

Когато започнете, мислете за цялата вселена като за една безкрайна, едноизмерна линия.

После приеете, че тази линия е куха. Като много тесен маркуч. Още по-добре ще е да си я представите като много дълга и мършава анаконда, която току-що е налала цяло прасе. Вижда се издутият стомах на анакондата, където се смилат прасето...

Но прасето не може да види тази издутина. То не може да види и самата анаконда, защото се намира вътре в тази безкрайно дълга змия.

Сега си представете, че живеете вътре в това прасе, което е погълнала анакондата. Нека си представим, че сме умни малки бактерии, живеещи в червата на прасето. Може би сме нещо като онази любима безвредна чревна буболечка, която всички ние носим у себе

си, наречена *Escherichia coli*, само че малко по-интелигентни. Всъщност, ако ние, *E. coli*, сме достатъчно интелигентни, вероятно бихме могли да измислим някакви инструменти — да ги наречем радиотелескопи или нещо такова, — които биха ни позволили да изследваме цялото прасе. Възможно е дори, изучавайки устройството на прасето, да достигнем до извода, че то има „начало“. Това ще е точката върху тялото на змията, където започва издутината около погълнатото прасе. Можем да наречем тази точка Големия взрив. Вероятно ще заключим също така, че щом нещо има начало, то ще има и край, който ще настъпи когато от прасето не остане и следа и змията отново възвърне предишната си безкрайна, едноизмерна форма.

Можем да си представим всичко това. Но онова, което ние, чревните бактерии, никога не можем да направим, е да видим каквото и да било извън външната обвивка на прасето, в което живеем, тъй като тялото му представлява за нас цялата видима вселена.

Ако някой от нас, ако сме бактерии, се случи да разсъждава като Стивън Хокинг, той може да предположи, че цялата змия не се състои само от частта, заета от тялото на прасето, дори и да не сме в състояние да видим това. Но така или иначе, ние никога — никога! — няма да можем да се срещнем лично с нещо, което се намира преди или след прасето. Тези области ще останат завинаги скрити за нас. Може би по продължение на тялото на змията съществуват и други прасета-вселени, погълнати от нея преди или след нашето прасе, но това е само догадка. Ние никога няма да ги видим или осъществим контакт с тях, нито пък ще разполагаме с пряко доказателство за тяхното съществуване.

По тази причина нашият бактериален Стивън Хокинг ще нарече тези други вероятни вселени „въображаеми“.

Точно по същия начин човекът Стивън Хокинг от нашия собствен свят всъщност описва всичко, случило се преди Големия взрив, като „въображаемо време“, заедно с всичко следващо от това временно издуване на пространството и времето, което за нас представлява нашата цяла вселена. Той нарича времето, по което живеем, „часовниково време“, а времето, с което измерваме пулса си и отдалечаването на галактиките и въртенето на Земята — „реално време“, защото на нас то ни изглежда реално... бидейки единственото, което сме в състояние да доловим.

Но, казва Хокинг, вселената съществува по законите на „въображаемото време“. Онова, което ни изглежда реално, е просто недостатък на способността ни да прозрем отвъд нашето бавно смилано прасе.

Това е всичко за днес. Утре си носете бележките, тъй като ще проведем едно малко препитване.

Така пееше древният земен учен, който беше и поет, и айодите го чуваха. Но ето как пееше един от айодите:

Коя е първата частица в потока от безкрайно разнообразни частици, която съществува вечно? Всяка от тях.

Защото когато се появи дадена частица, за себе си тя е първата, съществувала някога.

А какво означава „не може“?

„Не може“ има едно-единствено значение, и то е, че „не може“ не може никога да бъде.

2.

За Сорк Куинтеро теорията на стария учен не бе еретична. Тя бе човешка, а Сорк бе твърдо решил да изучи всичко, което хората някога са знаели... както и, ако е рекъл Господ, всичко, което знаят Костенурките. Това правеше живота на Сорк труден. Освен другото, заради тези си занимания не си доспиваше. Не му оставаше време за сън, откакто посвети часовете след работата си при Костенурките на изучаването на взетите назаем стари записи. Нападна го и главоболие, особено докато се мъчеше да проумее за какво се говори на тези записи. Пространство. Време. Вселена. Не че бяха трудни понятия, особено ако не се задълбаваш в казаното от някогашните учени, но какво, за бога, е това „въображаемо време“?

Главата го заболяваше именно в подобни моменти. Но към кого би могъл да се обърне за помощ? Естествено, не към Костенурките, които биха се ужасили само като им спомене за какво става дума. Не и към своя брат-близък Кайри — какво ли разбираше Кайри от тия работи!

Щеше му се брат му да е буден, все пак, за да си поприказват, но когато надникна в стаята му, Кайри Куинтеро тихо и кротко си похъркваше в леглото, несмущаван от подобни въпроси. Жалко. Кайри може и да не си блъска главата с тия науки, но бе схватлив. Кайри разбираше нещата. Той почти интуитивно долавяше същината на теоретичните постановки; разсъждаваше посредством широкообхватни образи, картини, взаимодействия и връзки. Но когато ставаше дума за конкретна помощ в отчаяните усилия на брат му, на него не можеше много да се разчита, защото на Кайри Куинтеро му беше много трудно да обяснява каквото знае.

Сорк въздъхна и излезе вън, където зоната на Костенурките се пробуждаше с характерните утринни шумове. Почеса процепа за контролния диск на тила си, който от време на време го засърбяваше. Дълги композиции от пълни със суровини товарни вагони вече навлизаха в зоната. Сорк вдигна поглед към бледнеещите звезди и

съзря между тях блестящ обект, който не беше небесно тяло. Той се спускаше бавно към земята, ярък колкото Сириус, и — помисли си тъжно Сорк Куинтеро, — също толкова недостижим. Но не беше съвсем така — след малко той го разпозна. Беше построен от човешка ръка! Представляваше изоставения корпус на стара човешка космическа станция, безлюдна от векове, но напомняща всяка нощ за това, че хората някога са дръзнали сами да проникнат в космоса.

Но само веднъж. И никога повече.

Тихо измучаване зад гърба му го накара да се отдръпне встрани, за да даде път на един прислужник тавър, тръгнал да почиства района — ежедневната му работа.

— Добро утро — любезно поздрави Сорк, макар да знаеше, че още младият тавър едва ли ще го разбере.

После пое безцелно из зоната, опитвайки се да систематизира чутото от записите. Главата още го болеше. И нищо чудно. Толкова странни думи. Време... реално време, въображаемо време, времето като измерение, както нагоре, надолу, и настрани... какво ли означава всичко това?

Не знаеше. Бе абсурдно да говориш за подобни неща с Костенурките, а човеците не се интересуваха. Ако е умен, разсъждаваше той, ще зареже тия стари записи с лекции и ще се отдаде на живота си и работата при Костенурките, такива, каквито са тук в зоната. При всички случаи те ще одобрят постъпката му.

И тъкмо това бе главната причина Сорк Куинтеро да продължава заниманията си с такава твърдоглава настойчивост.

Той отново се почеса замислено по белега на тила. Да прослушваш някакви си остарели лекции не беше като да си служиш с контролните дискове, които Костенурките предоставяха на най-доверените си служители. В някои отношения обаче първото бе за предпочитане. Главоболието накрая бе малко по-различно. И най-вече поради факта, че човек можеше да си спомни съдържанието на записа и след като вече го е чул. С малко повече късмет, разбира се. И ако го слуша много пъти. И ако успее да проумее значението на всичките тези странни древни понятия.

Колкото до истинското им разбиране, от друга страна...

Той отчаяно поклати глава. Да схванеш значението на думи като „космологии“ (каквито и да са те) и „вселени“ (като че бе възможно да има повече от една!), бе съвсем друга работа. Той се запита дали някога изобщо ще му стане ясно какво са се опитвали да обяснят тези някогашни учени-човеци и дали това въобще има някакъв смисъл или е просто глупаво пред-Костенурково суеверие, както твърдяха Костенурките, — когато благоволяваха изобщо да обсъждат тези материи.

Сорк гневно почеса брадичката си. Не, онези учени от отминалите векове не са били роби на суеверия! Те са били изградили велика цивилизация без помощта на Костенурките или когото и да било. Собственият му пра-прадядо е бил свидетел на това! Бил е съвременник на онзи чисто човешки свят на високи технологии и свобода, без Костенурки, без таври, просто мъже и жени, които живеели и работели заедно в мир и демокрация...

Сорк прекъсна тези си мисли, защото разбра, че се е поувлякъл — както често изтъкваше жената, в която бе влюбен, онзи човешки свят съвсем не е бил чак толкова мирен и демократичен.

Сетил се за нея, Сорк погледна часовника си. Дежурството на Сю-линг Куонг скоро свършваше и понеже брат му Кайри все още спеше, можеше да прекара насаме с нея оставащия час и нещо до началото на собствената му смяна.

Мина му през ум да закуси, после се отказа от идеята и се отправи през зоната към болницата. Да се работи с тоя диск в черепа бе достатъчно затормозяващо, а като се има предвид, че главата вече го болеше, щеше да е по-добре да започне деня на празен стомах.

Работата му при Костенурките бе нещо като счетоводство. Занимаваше се с товаренето на линейно-индукционните кабинни, които се катереха по космическата стълба. Той решаваше към коя от трите площадки за приземяване да се насочи даден товар — не непременно към най-близката, а към тази с най-голяма пропускателна способност за момента.

Така поне си мислеше Сорк. Всъщност той не си спомняше какво точно е вършил под контрола на диска. Знаеше, че работи с някакви „стойности“, но какви именно — не можеше да каже.

Все пак не бе трудно човек да разбере Костенурките, особено ако приемеше казаното от тях за самите себе си за чиста монета.

Философията им бе изцяло меркантилна. Не вярваха в насилственото завоевание, единствено в търговията. Но естествено, правилата създаваха те.

А че търгуваха — търгуваха. Огромната космическа стълба — пътят на Костенурките към звездите — се спускаше на юг и чезнеше в безкрайността. Както винаги, дузина кабинички се плъзгаха нагоре и надолу по кабелите ѝ. Сорк погледна нагоре със стиснати зъби. Един ден, обеща си той, един ден и той ще седне в някоя от тези кабинички, устремен към космоса подобно на човешките същества преди идването на Костенурките...

— Пази се, глупако! — сепна го дрезгав човешки глас. Сорк отскочи встрани от релсите. Дълга композиция от открити вагони навлизаше в зоната. Униформеният пазач — не беше „меми“, не беше дори „меми“, помисли си Сорк, — го гледаше сърдито.

— Не бави влака! — излая той.

Сорк не отговори. Изправи се и повече или по-малко търпеливо зачака отминаването на трополящия и скърцащ влак. Върху всяка от платформите бе натоварен по един огромен, ръждив и злокобен къс метал. Сорк се досети какво представляват тези желяза: танкове и оръдия — древните и почти забравени инструменти на войната. Костенурките бяха направили така, че човеците никога повече да нямат нужда от тях.

Не беше необичайно подобни антики да пристигат в зоната за извозване към орбитата по стълбата. Това просто означаваше, че Костенурките са попаднали на още един склад с оръжия някъде на Земята и с присъщата си любезност и настойчивост са сключили сделката за изкупуването им и откарването им там, където ги преработваха за своите собствени цели.

И наистина, зоната приличаше на сметище, но Костенурките не ги беше грижа за целия този безпорядък. Малкото петна с растителност, които все още можеха да се видят тук-там, не бяха дело на Костенурките. За тези градинки полагаха грижи единствено хората в свободното си време. Ползата от зеленината за Костенурките се изразяваше само в това, че им служеше за храна, и то само от време на време. Те не отглеждаха растения или животни за храна, тъй като ядяха почти всичко, както от органична, така и неорганична материя.

Когато и последният вагон отмина, Сорк видя от другата страна един от Костенурките, нетърпеливо предъвкващ нещо, при което се разнасяха звуци като от каменотрошачка. Сорк позна извънземния по черупката в ръждив цвят и жълтеникавите очи, но най-вече по ниския ръст. Това беше шефът му.

— Здравсти, Сътруднико — поздрави Сорк.

Това, естествено, бе титлата на съществото, а не непроизносимото му име на езика на Костенурките. Човеците им бяха измислили прякори и ги употребяваха помежду си. Прякорът на този бе „Малкия“, защото бе по-дребен от останалите.

Костенурката включи транспозера си и попита:

— Кой Куинтеро си?

— Сорк Куинтеро — отвърна Сорк. — Счетоводителят.

Той се поотдръпна, за да избегне киселата мускусна миризма, разнасяща се от Малкия. Напомняше на лимонова кора и терпентин — такава беше миризмата на Костенурките.

Костенурката издаде сърдит звук. Обърна се мълчаливо и се отдалечи, с проблясваща в слънчевата светлина ръждиво-кафеникава черупка. Сорк знаеше колко го обърква фактът, че има брат близък. Това го дразнеше, и изглежда го караше да изпитва неприязън и към двамата. Но на Сорк Куинтеро не му пукаше, понеже той също никак не харесваше Малкия.

Странно, но и останалите Костенурки изглежда не харесваха своя събрат. Но кой можеше да каже какво чувствуват те?

Сорк се спря пред вратата на кабинета на жената, в която бе влюбен, и се намръщи. Отвътре долиташе непознат мъжки глас. Сорк надникна и зърна чужденеца до бюрото на Сю-линг. Имаше грижливо заострена къдрава кестенява брадичка и розово лице. Мъжът стоеше и чакаше Сю-линг да провери нещо из папките си. Изглеждаше млад, но в кафявите му очи се четеше тъжна умора.

Сю-линг крадешком се усмихна на влезлия Сорк, а непознатият протегна ръка за поздрав.

— Здравсти — каза той. — Аз съм Франсис Крейк.

— Сорк Куинтеро — отвърна Сорк и разтърси ръката му. Беше силна, корава ръка; мъжът изглеждаше свестен. Но присъствието на чужденци в зоната бе нещо необичайно.

— Какво търсите тук? — попита Сорк рязко.

— Искам от лекаря една услуга — отвърна гостът. — Става дума за хората от екипажа ми. Претърпахме малка злополука и сега те са горе в хирургията на орбиталната станция. Та докато чакам да се оправят и да бъдат готови за полет, рекох си да пообиколя Земята за няколко дни и помолих лекарката да ги наглежда през това време.

— За няколко дни не може да се обиколи цяла планета — сръза го Сорк.

Крейк кимна колебливо, сякаш не бе сигурен дали е разбрал правилно.

— Всъщност аз съм бил на Земята и преди — каза той.

— Но доста отдавна.

Сорк не се и съмняваше. Дори дрехите му бяха странно старомодни, такива, каквито навярно е носил дядо му.

— Защо не свалихте хората си на лечение тук? — зададе той логичния въпрос.

Крейк го погледна с някаква смесица от смущение и протест.

— Не им е за пръв път — отговори рязко той. — Прибраха ни Костенурките. Хората ми бяха доста по-зле от мен. Бяха си направо полумъртви. — Той се позамисли, после се поправи: — Може да се каже, че всъщност изобщо нямаше да ги бъде, преди Костенурките да се заемат с тях. Разбили се в Андите. Крайниците им бяха изпотрошени, бяха измръзнали. Костенурките ги оправиха, поставиха им протези...

Той млъкна и след миг продължи:

— Както и да е, като ги гледам сега, ми се струва, че медицината на Костенурките върши по-добра работа, отколкото човешката.

— Сю-линг е много добър лекар!

— Сигурен съм в това. Не исках да я засегна. — Човекът я погледна виновно. — Май вече съм забравил как да се държа с жените — призна си той. — И въобще с хората.

Сю-линг вдигна поглед от съобщението на екрана на комуникатора.

— Така, съобщават ми, че хората ви са добре, капитан Крейк — каза тя. — Помолих екипажа на станцията да ме информира, ако настъпят някакви промени.

Крейк кимна.

— Отлично. Ако не възразявате, ще се обаждам от време на време. — Поколеба се, после им довери: — Мисля да посетя някогашния си дом. Сигурно е много променен, но въпреки това ми се ще да отида. Може ли да оставя някои от нещата си тук, докато се върна?

— Разбира се. Можете да се обаждате по всяко време, и аз ще ви предавам съобщенията от орбиталната станция. Приятно пътуване, капитан Крейк — каза Сю-линг и се усмихна.

— Благодаря.

Крейк се изправи и тръгна към вратата, после се спря и се загледа в тила на Сорк Куинтеро. Отново изглеждаше смутен, но по различен начин.

— Извинете — каза той втрещил поглед в черепа на Сорк, — но вие сте „меми“, нали?

— Разбира се, че съм — отвърна изненадано Сорк и неволно попила гумените ръбове на отворието на тила си. — Сю-линг също. И почти всички тук. Естествено. Без чиповете, имплантирани в главите си, не можем да работим за Костенурките и да се справяме с техните технологии. Би било абсурдно.

Странникът поклати глава.

— Не е невъзможно — промълви той и докосна своя собствен небелязан череп. — Благодаря за помощта, докторе — каза той на Сю-линг, обърна се и излезе.

Сю-линг го проследи с разсеян поглед, прехапала долната си устна. Внезапна ревност прониза Сорк. Само това липсваше — появата на един интересен мъж в живота на Сю-линг!

— Кой е този човек? — попита той подозрително.

Тя тръсна глава.

— Космически пилот, Сорк. Представяш ли си? Управлява корабите на Костенурките.

— Човеците не управляват кораби на Костенурките! — възрази Сорк. — Той дори не е „меми“!

— Знам, но така казва. Има свой собствен междузвезден вълнов кораб. Костенурките му го дали. Оборудван с малки химически ракети

— разузнавателни ракети, — така че да може да каца дори там, където няма стълба, представяш ли си!

— И защо ще му позволяват да прави това?

— За свое улеснение, естествено, за какво друго? Пращат го на планети, които на тях не им допадат, нали знаеш — онези с топъл и влажен климат и океани. Като нашата Земя.

— И ти вярваш на приказките му? — попита Сорк дълбоко възмутен.

Жената, която обичаше, му хвърли изпълнен с нежност и разбиране поглед. Тя бе красива, с наситено сини бадемовидни очи, гладка кожа и лъскава медночервена коса; погледът ѝ бе неизказано кротък и влюбен.

— Защо да ме лъже? Той наистина е интересен човек, Сорк, и искрено се надявам хората му да оздравеят. — После се сети нещо и добави: — А знаеш ли още какво ми каза? Че е най-възрастното човешко същество във вселената.

Той я погледна недоумяващо.

— Не изглежда по-стар от мен — възрази той, но Сю-линг поклати глава.

— Бил е в космоса — обясни тя. — На вълнови кораб, пътуващ почти със скоростта на светлината.

— О! — възкликна Сорк, най-после проумял. Междувездните вълнови космически кораби на Костенурките летяха със скорост толкова близка до светлинната, че продължаващите десетилетия полети за тези на борда всъщност траеха не повече от няколко дни. — Забавянето на времето, за което се говори на записите!

— Точно така — кимна Сю-линг, после го погледна въпросително: — А ти за какво си дошъл тук?

— За да те видя, естествено — бързо отговори той. Тя му се усмихна мило.

— Сигурно. Но си помислих, че може би има и друга причина — да не би случайно да са ти се свършили лекциите по астрономия?

Той си призна и тя извади от бюрото си нов запас.

Сорк се загледа разнежен в тила на наведената ѝ глава, където сред лъскавата медночервена коса се белееше обезкосменото при имплантирането на чипа кръгче с идеална форма. На повечето човешки същества то може би би изглеждало грозно, но не и на Сорк

Куинтеро. И не защото на неговия тил имаше същото — работата беше там, че от мига, в който зърна Сю-линг Куонг, току-що пристигнала в зоната след като университета, където работела, бил закрит, никога нищо у нея не бе му се струвало грозно.

Сорк замислено повъртя из ръцете си кутийката със записи.

— Само да можех да разбера за какво говорят в тия лекции! — въздъхна той. — Мислиш ли, че бих могъл да помоля някой от Костенурките да ми помогне да проумея тази квантово-механична теория?

Тя го погледна смаяно:

— Ти луд ли си? Забрави ли какво стана миналия път?

— Не съм, разбира се — отвърна рязко той, раздразнен от спомена. — Малкия едва не припадна. Каза, че да се прослушват подобни богохулни „песни“ било признак на неблагоприятност, и ме заплаши, че ще ме докладва, ако не престана. Защо според теб ги наричат „песни“? И защо „богохулни“?

— Какво значение има? Да не би да искаш да те изхвърлят от резервата?

— Не, но...

— Но тъкмо това ще стане. Знаеш много добре! Костенурките мразят нашата наука. Почти съм сигурна, че затвориха университета ми тъкмо защото някои от професорите по физика продължаваха да преподават квантова механика. От тяхна гледна точка това е богохулство — в божествените откровения на Първата Майка нищо не се споменава за квантовата механика. Тази ерес ги разстройва, Сорк. Мисля, че биха унищожили записите, ако можеха да измислят как по законен начин да сложат ръка върху тях.

— Не им позволявай, Сю-линг!

— Няма, разбира се — обеща тя. — Но ти трябва да внимаваш! Знаеш какво те очаква, ако оскърбиш религията им. Изчезваш отгук на минутата! И вече няма да бъдеш „меми“...

— Че какво като не съм?

Тя млъкна и прехапа устни. Понякога този мъж я вбесяваше. После се овладя и каза:

— Бъди разумен. Какво друго ти остава? Да не би да си мислиш, че извън зоната ще можеш да си намериш подходяща работа? Ще станеш един скапан фермер, Сорк. — Тя майчински поклати глава. —

Не, остани тук, дръж си устата затворена, не позволявай да те изхвърлят от цивилизацията само заради глупавото ти любопитство!

Той я погледна предизвикателно.

— Ако ме изхвърлят, ще ти липсвам ли?

— Разбира се! — отвърна тя, събрала цялото си търпение.

— Много ли? — настоя Сорк.

— Толкова, колкото би ми липсвал и Кайри — увери го тя.

Той реши да не настоява повече. Не това му се искаше да чуе, но такъв бе дежурният ѝ отговор. Сорк Куинтеро обичаше брат си Кайри, въпреки че бяха толкова различни. Но понякога му се щеше Кайри да е през девет планини далеч. И така бе, откакто Сю-линг Куонг се появи на сцената.

Тя го наблюдаваше.

— О, Сорк! — въздъхна Сю-линг. — Извинявай. Знам, че създавам проблеми между теб и Кайри.

— Нямахте да има никакви проблеми, ако просто си беше избрала един от нас и престанеш да спиш с другия — грубо отвърна той.

В един момент гневът ѝ щеше да избухне с цялата си сила. Що за самовлюбени, егоистични прасета са мъжете?! Тя наистина обичаше и двамата близнаци и естествено, вършеше всичко онова, което се върши, когато си влюбен в някого. Но откъде накъде всеки от тях живееше с чувството, че трябва да я притежава?

Но чувството ѝ за хумор надделя. Тя се засмя.

— Би могло да бъде и по-лошо. Погледни на нещата откъм светлата им страна, Сорк, миличък. Вие сте само двама, а има толкова много жени — тъй че радвайте се на късмета си! — Той я гледаше втренчено. — Искам да кажа — продължи тя, питайки се дали чувството за хумор на Сорк откликва на нейното, — би ли ти харесвало да си Костенурка — цяла раса от мъже и само една Майка в цялата вселена?

Сорк ѝ хвърли изпълнен с гняв поглед.

— Шегите не помагат — каза той.

— Но аз само...

— Знам, Сю-линг. — Той замислено поклати глава. — Иска ми се да заминем някъде, само ние двамата.

— Къде например? — благоразумно запита тя.

— Където и да е! Само да се махнем оттук! Стига сме се трепали за тия Костенурки! Това не е живот!

Сю-линг напрегнатото изучаваше, чудейки се как да укроти този внезапен изблик на чувства.

— Но, Сорк, миличък — изрече предпазливо тя, — не ни е толкова зле тук. Помисли си само колко много са направили за нас Костенурките. — Тя посочи натоварените с метални отпадъци влакове. — Погледни само всичките тези ръждясали бойни машини. Не е ли чудесно, че Костенурките ни отърват от тях? Те не са ни нужни, тъй като вече не водим войни. Костенурките се погрижиха да бъде така! Повече никакви терористи, престъпления, наркотици — сделката ни с тях е изгодна, Сорк!

Сорк я изгледа свирепо.

— Фауст! — процеди през зъби той. — И като забележа недоумението ѝ, добави: — Не си ли чувала за Фауст? На един от записите, които слушах преди да се заема с научните лекции, се говореше за него. Този Фауст сключил подобна сделка с дявола, и тя му струвала душата. Не, Сю-линг, сделката не е изгодна.

После млъкна. Двата бяха толкова близки, че Сю-линг отлично знаеше какво ще последва. Тя едва ли не чуваше как механизмите в главата на Сорк се превключват от един поток мисли към друг.

— Сю-линг — промълви той с дълбок, дрезгав глас, — някога казвал ли съм ти, че в очите ти грее слънчева светлина? В тях изгрява моят ден.

Тя въздъхна, но не защото не бе трогната.

— О, Сорк, време е да отиваш на работа. Ще закъснееш. А и на мен страшно ми се спи.

Тя вдигна лице, за да бъде целуната, и го проследи със замислен поглед докато излизаше от кабинета ѝ. Сорк и Кайри, Кайри и Сорк! Бяха толкова различни!

Сю-линг бе убедена, че ги обича много. Стараеше се също така да дели обичта си справедливо, макар че не ѝ беше лесно. И причината за това в повечето случаи бе Сорк — агресивният, изискващ изпълнението на всяко свое желание Сорк, с когото общо взето прекарваше в леглото повече време. Кайри бе по-скромен.

Но не и по-малко обичан. Беше сигурна в това. Беше сигурна също така, че близнаците изпитват един към друг топли чувства, но

понякога ѝ се струваше, че Кайри Куинтеро обича брат си малко повече, отколкото бе нужно. Когато Сорк си наумеше нещо, Кайри почти винаги отстъпваше.

Всеки от двамата по своему я очароваше. Дори по начина, по който разговаряха с нея. Най-сентименталните признания, които бе чувала от устата на Кайри Куинтеро, бяха „Толкова си красива“ или „Обичам те“. И никога нищо повече. И все пак тези слова винаги звучаха така, като че ги изричаше за пръв път. Очите и извивката на устните му бяха винаги различни. Макар Кайри да си служеше с малко думи, той умееше да им придава хиляди нюанси. А Сорк...

О, Сорк! Всеки ден — ново излияние. Проблемът бе в това, че тя никога не знаеше какво да очаква. Понякога тонът му бе толкова рязък, че я караше да се чувства почти унижена — обикновено когато си бе наумил нещо и бе сляп за всичко останало. Друг път можеше да бъде истински поет. Възхваляваше очите ѝ — а Сю-линг знаеше, че има най-обикновени очи; но според Сорк Куинтеро те бяха ту звезди, ту дълбоки кладенци с чиста изворна вода, ту искри от пламтящ огън. Естествено, те не бяха нито едно от тези неща. Бяха си просто очи. И кожата ѝ си беше просто кожа (Цвят на праскова! Златна коприна! Глупости!), така, както устните ѝ си бяха само устни, а останалите части от тялото ѝ — ни повече, ни по-малко части на тялото на една млада жена в добро здраве с нормални природни дадености. Сорк просто обичаше да си играе с думите. И което бе лошо, тя бе почти сигурна, че голямата част от тези приказки бяха буквално взаимствувани от записите с лекции по романтична поезия, които бе слушал така прилежно преди да премине към други теми...

И въпреки това тази негова игра с думите ѝ бе приятна. Тя имаше за цел да ѝ достави удоволствие, и тъй като Сорк бе толкова упорит, целта се постигаше.

Докато Кайри...

По дяволите, каза си тя, ставайки от бюрото, престани! Няма смисъл.

Сю-линг Куонг знаеше, че рано или късно ще трябва да се откаже от единия близък, ако иска да си запази поне другия. Тя не се опитваше да изклинчи от тази отговорност, защото беше почтен човек.

Но също така знаеше, че не тя е решението на техните проблеми.

И особено на проблемите на Сорк. Той се стремеше към нещо, което тя не можеше да му даде, и не само тя, а може би никой на този свят. За да бъде щастлив Сорк, му бе нужна някаква промяна — коренна промяна, с непредсказуеми последици, — а Сю-линг Куонг просто не виждаше откъде и как би могла да се появи тя.

Тук, както се оказа, тя дълбоко грешеше.

Великото събитие, което щеше да промени всичко за Сорк Куинтеро (и за всички същества във вселената), бе вече настъпило.

Всъщност бе започнало дълго преди Сорк да се отдаде на слушането на онези остарели лекции — даже дълго преди той и брат му да бяха се родили преди около трийсет години. Събитието бе станало още по-отдавна — повече от седемдесет и три години преди това. Но тъй като мястото, където се бе случило, отстоеше на малко повече от седемдесет и три светлинни години в космоса, и тъй като новините не можеха да пропътуват разстоянието със скорост по-голяма от тази на светлината, нито Сю-линг, нито Сорк, нито който и да било на Земята — Костенурка, тавър или човек — знаеха за него.

Но съвсем скоро щяха да узнаят!

За да стигне до работното си място, Сорк Куинтеро трябваше да напусне помещенията, обитавани от хората и да слезе в студените и неприветливи подземни сектори, които Костенурките бяха запазили за себе си.

Знаеше пътя добре. Би могъл да го измине и насън, и понякога почти така и ставаше, след като бе прекарал дълги безсънни часове над древните записи с лекции. Но въпреки това той се оглеждаше с чувство на неприязън, докато пресичаше оживените улици в зоната. Виждаше безкрайните кабели на космическата стълба, които се губеха в облаците на юг и изток от резервата. Естествено, нямаше никаква надежда някога да зърне върха на стълбата, макар понякога, в ясна нощ, погледът да можеше да проследи кабела високо, високо нагоре — малко след здрачаване или преди зазоряване, когато горният ѝ край биваше все още озаряван от слънцето, което за хората долу на земята бе вече залязло.

Сорк Куинтеро усети че е напуснал района на хората. Разликата бе осезаема. Тук навсякъде се виждаха изображения на Първата Майка — огромна крилата женска Костенурка, възплъщение на богинята на цялата им раса. Поне така се говореше сред хората. Сорк

се чудеше дали тя наистина живее някъде из космоса. Човеците твърдяха, че е вярно, но кой знае? Никой никога не бе виждал женска Костенурка.

Това бяха само догадки. Костенурките не обсъждаха своята религия — или каквото там беше — с непросветените човешки същества.

В тази част на зоната имаше по-малко човеци и шепа таври — кастрирани мъжки екземпляри, всеки от тях с контролен диск в главата си, които не обърнаха никакво внимание на Сорк Куинтеро, тъй като бяха заети с изпълнението на заповедите, диктувани от дисковете. Таврите, естествено, се срещаха навсякъде по Земята — едри животни, с почти човешко тяло и с глава на бик като на Минотавъра.

Но не и Костенурките — те не напускаха зоната.

Повечето земни жители биха се уплашили от това, което виждаше Сорк. Те рядко срещаха живи Костенурки и само на малцина бе дадена привилегията да им служат в някоя от зоните. Много човеци биха били зашеметени от шума, светлините и зловещия странен вид на това място. За Сорк Куинтеро обаче всичко тук бе до болка познато. Бе прекарал целия си живот в една или друга част на зоната, и никога не беше я напуснал.

Такава бе цената. Човеците, които приемаха да работят за Костенурките, приемаха и правилата им. Ако работиш на големия северен земен терминал на космическата им стълба, върху развалините на някогашния Канзас сити или в някоя друга зона, длъжен си да останеш там през цялото време. Единствените изключения бяха, ако те пратеха някъде по работа, под неизменния контрол на диска, естествено, така че да загубиш представа къде си ходил. Зоните бяха единствените места, които Костенурките снабдяваха с храна, облекло и жилища за своите служители. Това бе важна придобивка, от която се ползваха работниците, доброволно съгласили се на пленничество.

Беше същото, с горчивина си мислеше Сорк, като придобивките, с които се ползваха обитателите на някой затвор. Макар че Костенурките плащаха добре, в зоните бе по-лошо, отколкото в едновременните казарми. Това не бе човешки живот.

Докато отвън...

Сорк тръсна глава. Не искаше да бъде отвън. Искаше да бъде свободен.

Тази му мисъл би стреснала повечето човеци извън зоната на Костенурките, ако можеха да я чуят. Те се чувствуваха достатъчно свободни. В края на краищата, Костенурките не се месеха в човешките работи поне физически. Те не бяха обявили войните извън закона, например. Просто бяха изтъргували технологиите си срещу военно оборудване и като следствие всеки народ на Земята притежаваше в излишък от техните самолети, техните наземни транспортни средства, техните уреди и машини, и на практика не притежаваше вече никакви прилични средства за водене на война. Костенурките не бяха премахнали делението на народи. Просто бяха настояли да сключват търговските си договори с по-малки политически единици и след едно-две поколения свръхсилите просто бяха изчезнали. Всяко човешко същество на Земята знаеше, че Векът на Костенурките е период на невиджан мир и изобилие за по-голямата част от земното население. Сега хората живееха по-дълго и охолно от когато и да било. Бяха оставени на мира — малко от тях изобщо бяха виждали с очите си Костенурка, — стига само да не пречат на търговията.

Но нещата бяха по-различни за тези човешки същества, които бяха станали „меми“.

С подписването на договор за работа при Костенурките в зоната като служители с контролен диск в главата, животът им се променяше. По човешките стандарти той не бе особено приятен. Костенурките живееха на студено. Мразовитият въздух в подземията на зоната бе изпълнен с парливия мирис на мускус. Миризмата им проникваше навсякъде, подобно на ментоловата, предизвикваше сълзене на очите както амонякът, и колкото по-дълго го вдишваше човек, толкова повече му заприличваше на мъртвешкия дъх на разровен гроб.

Но тези „меми“ разполагаха с нещо, което свободните хора извън зоната никога нямаше да притежават — достъпа до технологиите на Костенурките. Почти до всички.

И каква полза, гневно си мислеше Сорк Куинтеро. Можеш да управляваш всяка тяхна машина, да изпълниш всяка задача, колкото и сложна да е... но извадят ли ти диска от главата, моментално забравяш всичко.

Сорк знаеше къде ще го чака прекият му началник — Малкия. Брат му Кайри също трябваше да бъде там, тъй като близнаците се бяха уредили да работят в една и съща смяна, за да няма никой от двамата предимство със Сю-линг. Но когато Сорк пристигна в „трапезарията“ на Костенурките, Кайри още го нямаше, а Малкия беше някъде, където нито Сорк, нито кое да е друго човешко същество имаше достъп.

Костенурката бе „на храна“.

Тоест, Малкия бе зает с приемането на онази част от ежедневната си храна, което не беше истинско хранене. Понякога Костенурките ядяха повече или по-малко също като хората. Понякога дори приемаха органични вещества като пържоли от тавър или пък тръпчивите тежки топки на червения плод, или просто стиска трева или клонки — каквото им попадне под ръка. Най-често консумираха неорганични материали. Изглежда, всяка материя можеше да бъде включена в менюто на Костенурките, тъй като нямаше значение какво дъвчат и смилат за поддържане на енергията си, като се нуждаеха единствено от някаква суровина, за да заменят клетките, които са вече износени. Жизнената си енергия Костенурките черпеха от съвсем различни източници. Тя идваше директно от радиацията.

По тази именно причина Малкия и още половин дузина Костенурки в момента се облъчваха с радиационни лъчи. Лежаха по гръб в херметизирано помещение с кристален панел, през който Сорк можеше да ги вижда, но не смееше да премине. Бе му пределно ясно, че радиацията вътре би била смъртоносна за него. Дори Костенурките бяха спуснали мигателните щипци на очите си, които ги предпазваха от ослепяване.

Костенурките абсорбираха радиацията. Вероятно тя им бе станала жизнено необходима през дългите векове на еволюция на онази загадъчна планета, която нито едно човешко същество не бе виждало. Но светлината от глобусите на тавана на помещението сякаш изгаряше очите на Сорк дори през предпазния кристален панел.

— Май ще трябва да чакаме — чу Сорк познат глас, обърна се и видя брат си Кайри.

Генетично Сорк и Кайри бяха идентични, но малцина биха го повярвали от пръв поглед. Бяха с еднакъв ръст, почти до сантиметър; имаха еднакви черни, прави и твърди като струна коси; очите им също

бяха черни и проникателни. Но частиците им бяха с противоположен заряд. Кайри бе електрон, Сорк — позитрон; бяха идентични във всяко отношение, с изключение на знака. Ако Сорк бе бавен и замислен, Кайри бе непрекъснато в движение; Кайри бе спортист и по-нетърпелив.

— Опитваше се да си откраднеш малко време със Сю-линг, а? — каза Кайри като се престори, че ще го удари по рамото, но озъбването му съвсем не бе на шега.

Сорк несъзнателно се отдръпна. Бе чувствителен на тема Сю-линг Куонг, особено по отношение на брат си. Работата беше там, че в съревнованието им за неразделената любов Кайри имаше предимството на първия. Той пръв се бе запознал със Сю-линг в стария ѝ университет, наречен Харвард, когато изпълнявал някаква поръчка на Костенурките. И не само се бе запознал, но и се бе влюбил в нея. Когато закриха университета, именно Кайри я бе убедил да дойде да работи в зоната.

Усложненията започнаха, когато Сорк също се влюби в нея и Сю-линг откри, че обича двама мъже едновременно.

Това още повече обърка нещата. Не за пръв път Сорк се питаше дали Костенурките не са направили грешка, като са ги одобрили за служители-меми. Естествено, и двамата бяха кандидатствували след навършване на необходимата възраст, но необичайната конфигурация на мозъците им бе затруднила хирурзите. Той си спомняше как лежеше на операционната маса с изцяло парализирана от челюстта нагоре глава и приковани в една точка на тавана в операционната очи, но с уши, долавящи всеки звук, докато хирурзите обсъждаха дали нетипичната форма на мозъците им ги прави непригодни за имплантирането на информационни чипове.

Накрая взеха решение да го извършат и върху двамата близнаци Куинтеро. Но понякога на Сорк му се искаше да не беше ставало така.

Той отклони мислите си от тази до болка познатата тема.

— Просто отидох да си взема нови записи — оправда се той, но в думите му нямаше и капчица истина.

Кайри поклати глава в подигравателен укор. Нямаше нужда да казва, че според него само си губят времето. Изразът на лицето му и целият му вид говореха достатъчно красноречиво.

— Тези дискове — рече само той.

— О, знам какво си мислиш — каза уморено Сорк. — Че не е нужно човек да учи каквото и да било. Просто си пххва диска и... и става някой друг. Като нас.

Лицето на Кайри изразяваше съчувствие.

— Е, какво има този път? — попита той, опитвайки се да покаже някаква заинтересованост към хрумванията на брат си. — Някоя нова теория за възникването на вселената?

— Всичко е така объркано! — оплака се Сорк. — През цялото време приказват за хора и неща, които никога не съм чувал и не съм си представял, Кайри. Други вселени. Черни дупки, бели дупки, проходи на дървояди — нищо не ми говорят тия неща. Може би изобщо нямат никакъв смисъл — заключи той със съжаление. — Костенурките не вярват. Защото Първата Майка не го е казала. Наричат го човешко суеверие, като алхимията, философския камък и онова... как беше...? — „луминесцентен етер“...

Кайри отново поклати глава, този път сериозно.

— Не е същото — каза той.

— Знам. Този Хокинг трябва да е бил много умен, като съдя по това какво говорят другите за него, а също и Планк. Планк твърди, че на определени нива — при много малки разстояния, много високи температури и изобщо всякакви необичайни условия — законите на физиката не са в сила. А след него други пък казват, че дори времето не е величина, която никога не може да се промени. Понякога понятията причина и следствие не означават нищо, понеже следствието може да се появи преди причината, и...

Кайри се намръщи. Той гледаше през рамото на Сорк в радиационната камера на Костенурките.

— Внимавай! — прошепна той. — Забрави ли, че ония там вътре могат да ни чуят?

Напомнянето дойде прекалено късно.

Костенурките вътре се размърдаха, заграчиха, занадигаха се се, обърнали сърдита погледи към братята човеци.

Най-едрият от тях, чиято титла бе Легат на Земята, стана и се затътри към вратата, следван от Малкия.

— Ей, вие, мими! — излая Легатът по транспозера си. — Не желаем да слушаме глупавите ви човешки приказки! Питаме се дали държите да продължите да работите при нас!

— Извинете — измърмори ядосан Сорк. — Просто разговарях с брат си...

— Не разговаряйте за подобни вредни неща! — изсъска Костенурката и се отдалечи.

Малкия остана, изправил се в цял ръст край отворената врата на радиационната камера. Сорк се отдръпна, за да не се изложи дори на малкото количество радиация, което проникваше отвътре. Зачака избухването от страна на шефа си по повод изречената „ерес“ в присъствието на други Костенурки.

Странно, но такова не последва. Малкия попита само:

— Защо си губите времето с тези песни?

— Това не са истински песни — отвърна Сорк. Костенурката се втренчи в него. Трудно беше да се разчете изражението на лицето на една Костенурка. Лицата им бяха покрити с нееластична тъкан, мрачно сурови, защитените им с костни образувания очи бяха силно раздалечени и се движеха независимо едно от друго по начин, който продължаваше да смущава Сорк.

— Песни са — изсъска Малкия, — и то неприлични. Напаст, пренесена от таврите! Халюцинации, които засягат зрелите мъжки екземпляри и ги правят негодни за полезен труд и опасни за самите тях! Абсолютно неподходящи за вас, особено поради своята и на твоя еднояйчен брат нетипичност, която ви прави податливи на умствени разстройства.

— Еднояйчен брат? Имате предвид Кайри? — реши да предизвика Костенурката Сорк. — Да не би да искаш да кажеш, че нещо не ни е наред?

Костенурката изсъска и се замисли, все така втренчена в него. Няма съмнение, каза си Сорк — Малкия знае нещо; със сигурност знае поне колкото нас двамата за обстоятелствата около раждането ни.

Но дори и да беше така. Костенурката не желаше да го обсъжда.

— Забравете тези песни — заповяда той. — Оставете ги на таврите. А сега елате да ви поставя дисковете. Време е за работа. — После се обърна и се отдалечи с патешка походка, размахвайки доволно крайниците си с прикрепените към тях поглъщащи радиацията ципи като човек, който потупва корема си след обилно ядене.

В „офиса“ на Костенурките Сорк се зае с изпълнението на задълженията си под въздействието на контролния диск.

Дискът влизаше точно в разреза на тила му. Тези пластини бяха златни и гъвкави и всъщност по форма не бяха идеално кръгли, а елипсовидни. Както всичко, което вършеха Костенурките, и за това си имаше причини от практическо естество: формата им позволяваше само един начин на поставянето им в рецептора, имплантиран хирургически в черепа.

Щом дискът се плъзна на мястото си, Сорк Куинтеро веднага се зае с работата си. Информацията, съдържаща се в него, сега бе повече част от него, отколкото собствените му спомени. Всички мисли и тревоги, които го бяха измъчвали дотогава, изчезнаха.

Работата му се състоеше в осчетоводяване на износа, който осъществяваха Костенурките. Бе отговорна и от изключително значение за търговията на Костенурките.

В определен смисъл бе получил тази работа като един вид повишение. Като „меми“ Сорк Куинтеро бе попадал на какви ли не длъжности — от твърде приятните до изтощителния и понякога отблъскващ физически труд. През деветте години в служба на Костенурките в зоната Сорк бе вършил почти всичко — от управлението на самолет до работата в клиниката, където бе транжирал труповете на таври за кухните. Нямаше значение къде го назначават. Под контрола на диска Сорк навсякъде бе експерт. Както и всеки „меми“, който с помощта на съответния диск се справяше безотказно с всяка задача, която Костенурките не желаеха да изпълняват сами. Тоест всяка скучна или свързана с физическо натоварване на горещата и влажна планета Земя.

Така че не сръчността бе причината за повишението на Сорк. Уменията ги предоставяха Костенурките. Това, което най-високо ценяха у служителите си, бе дисциплината. Много от хората бяха мързеливи, или пиеха в свободните си часове, или пък имаха лични проблеми и постоянно закъсняваха за работа, или не се чувствуваха добре. Но не и Сорк Куинтеро...

Е, не винаги, трябваше да си признае. Вярно, че по едно време бе започнал да пие повече, отколкото се харесваше на брат му; не че Костенурките откриха това, но той заряза пиенето, когато Сю-линг се

появи в живота му. На нея това също не ѝ харесваше. Но бе факт, че Сорк винаги се явяваше навреме и никога не се оплакваше — поне не на глас, ако наблизко имаше Костенурки. А на началниците му това им допаднаше. Затова и бяха го „повишили“ (естествено, повишението не му донесе нито повече пари, нито повече власт) като техен помощник в счетоводството — нещо твърде важно за Костенурките.

Те не искаха никакви проблеми в това отношение. На тях и през ум не им минаваше, че Сорк Куинтеро не желае повече да бъде „меми“.

Щом смяната свърши, Сорк и Кайри напуснаха работния сектор. Без да се подканят, те направиха това, което и двамата знаеха, че ще направят: запътиха се към стаята на Сю-линг Куонг в района на болницата.

Сю-линг очакваше тяхното идване, тъй че когато пристигнаха, тя бе вече будна, изкъпана, облечена, готова да посвети времето си на двамата мъже, които обичаше. Улови ги за ръце и ги поведе към болничната столова. Тя щеше да закусва, мъжете — да вечерят, може би, но и тримата ядоха едно и също: пържоли от тавър с пържени картофи, големи чаши с плодов сок и накрая горещо черно кафе.

Докато пълнеше чашите им, сервитьорката-тавър измуча любезно. Сю-линг каза:

— Да, благодаря, бе много вкусно.

Кайри се изкикоти, но не той, а Сорк изрече на глас мисълта му.

— Как разбра какво ти казва това нещо? — попита той.

— Не е „нещо“ — срязва го Сю-линг. — Таврите наистина са доста интелигентни; каза ми, че се надявала храната да ни е харесала.

— Не ти ли се струва странно? — продължи Сорк. — Искам да кажа, каква е храната, дето би трябвало да ни е харесала? — Тавър!

Сю-линг ядосано сви рамене.

— Това, че са животни за месо не означава, че трябва да се отнасяме с тях като с... със скотове! Ксийн работи тук в столовата вече две години и наистина е много мила. Само я погледнете — о, небеса!... Според вас, какво ѝ става?

Жената-тавър внезапно се бе смъкнала на колене и мучеше жално. Бе изтървала подноса с ястията и когато се обърна и погледна тримата човечеци, широкото ѝ кравешко лице бе сгърчено от мъка.

— Лошо ѝ е — предположи Сорк. Но брат му поклати глава.

— Не — прошепна той и се послуша.

Чу го и Сю-линг — едва доловим звук, някакво безсловесно идващо отдалеч виене. После звукът се усили и извиси, още по-ужасен.

Сю-линг примигна, обхваната от внезапен страх.

— Костенурките ли са? — прошепна тя.

Кайри кимна мрачно. Сорк промълви тревожно:

— Щом го чуваме добре от такова голямо разстояние, кой знае какво чудо е там.

Не беше нужно да напомня, че по-голямата част от звуците в обхвата на гласовете на Костенурките бе извън доловимите от човешкото ухо честоти.

— Никога не бях чувала подобно нещо — каза Сю-линг. Сорк, който бе прекарал целия си живот в зоната, кимна бавно.

— Нито пък аз. Дори когато пеят в чест на богинята си. Това е нещо съвсем ново.

— Трябва да е нещо наистина ужасно, за да ги разстрои така — каза Сю-линг, без да отделя поглед от жената тавър, която се изправи, олюля се като пияна и залитайки излезе от столовата.

А Сорк, с внезапно бликнала от очите му огнена светлина, извика:

— Обзалагам се, че това е... о, Господи, дано да е истина!

Къде пеят айодите? Ако някой трябва да зададе този въпрос, той никога не ще узнае, защото айодите не са никъде. Но въпреки това песните им се чуват навсякъде, с изключение на някои места, чиито обитатели никога не са се учили да слушат, а айодите чуват всичко, винаги, дори и стихващите древни песни от далечната Земя.

— Ако си спомняте какво говорихме за идеята на Хокинг за това, което нарекохме „вечната анаконда на времето“, вероятно сте запомнили също така предположението му, че вселената се е зародила от „вакуумните колебания“. Това, което не разяснихме, бе какво във този вакуум се колебае и как точно става това.

Въпросът е напълно основателен. И това е така, защото не знаем отговора.

Все пак знаем доста за вакуумните колебания, и тъкмо с тях ще се занимаем днес. Първо, да уточним, че няма такова нещо като „празно пространство“. Вече не съществува и закон за запазването на материята и енергията, освен може би като статистическо понятие. Бетонните счетоводителски ограничения бяха отменени от Вернер Хайзенберг като логическо следствие от неговия принцип на несигурността.

Според принципа на несигурността запазването на енергията не е задължително точно във всеки един момент. Допуска се „заемане“. На определен етап временни частици могат да възникнат от нищото. Но след време те трябва да бъдат „изплатени обратно“ чрез изчезването им. Новият закон позволява съществуването им в период, който се записва като делта-Т в сбор с делта-Е, така, че делта-Т по делта-Е е приблизително равно на константата на Планк, която, както разбира се си спомняте, се бележи с h .

Обикновено ние не можем да видим как тези частици се появяват и изчезват. По няколко причини: те са твърде малки, животът им е твърде кратък, както и това, че не гледаме където трябва. Би било възможно да ги наблюдаваме, или поне да наблюдаваме твърде ясни доказателства за съществуването им, ако разполагахме със стабилни свръхтежки елементи. Най-тежкият елемент, с който разполагаме, е ураният с деветдесет и два протона. Дори изкуствено създадените елементи, така наречените „трансуранови“, не са много по-тежки. Ако имахме няколко наистина масивни химически елемента — да речем с

атомни числа двеста протона или повече, можехме да очакваме, че частиците, които търсим, ще се появят вътре в тези атоми и ще окажат определено измеримо въздействие върху тях, така че да ги открием. А в действителност те се появяват хаотично, но навсякъде и през цялото време непрекъснато.

Пространството — цялото пространство — е буквално пълно с тези частици, които, примигвайки, ту се появяват, ту изчезват. Ето защо пространството не е истински празно.

По тази причина доста физици вече отказват да използват термина „празно пространство“. Те даже се връщат към старата идея за „луминесцентния етер“; е, не съвсем буквално, но поне към идеята, че съществува някаква универсална рамка, или както я наричаме, векторно поле, разпространяващо се в целия космос. Надявам се си спомняте, че някои от тези учени, особено тези от Ягелонската школа в Краков, Полша, дръзнаха да използват термина „неоетер“, за да опишат с него невидимото вещество, изпълващо вселената.

Предполагам, сега започвате да си мислите, че следващата седмица ще преговаряме алхимията и философския камък. Не. Няма да стигаме чак дотам. Но така или иначе, трябва да признаем идеята, че има нещо, което съществува навсякъде.

Но айодите просто продължиха да пеят, защото тази песен, както и всички други, те бяха чували и щяха да чуват навеки.

3.

На четири хиляди километра от зоната на Костенурките в Канзас сити капитан Франсис Крейк се огледа и се почувствува почти спокоен.

Това бе истинско блаженство, за което бе копнял от много, много дълго време. Само фактът, че стоеше на летището, събуждаше мъчително сладки отдавнашни спомени — спомени за почти забравения младши лейтенант Франсис Крейк от Втората световна война. Деветнайсетгодишен. Светът бе пред него. Споменът за първоначалното обучение в Маями Бийч, кадетските години във въздухоплавателното училище в Мисисипи, тренировките с двумоторни машини в Оклахома, и за всичките места където е бил, за стаите за отдых с джукбоксовете, от които се лееха звуците на „Онази стара черна магия“ и „Моят блян“, и всичките други глупави, сантиментални и чудесни песни за разделени влюбени и щастливи срещи. В спомените на Крейк имаше и истински незабравими срещи: безценните четирийсет и осем часови забежки с един приятел пилот, за да прекарат у дома един ден; последната презокеанска отпуската, когато Маделин бе обещала да чака своя пилот да се върне жив и здрав от войната...

Не биваше да мисли за Маделин. Най-после Крейк бе разбрал, че очакването сигурно е продължило твърде дълго.

Не биваше също така да мисли и за края на тая история, за момента, в който бе сигурен, че ще умре... ако като по някакво чудо не бе се появил онзи теснокрил разузнавателен кораб на Костенурките, който го спаси от водите на Коралово море. Да, наистина му спасиха живота...

Или му го взеха.

Сега отново стоеше на истинско летище. От онези, които му допадаха. Не беше като онова гъмжащо от хора налудничаво място в Канзас сити, където се бе качил на търговски самолет за Ню Мексико. Тук беше спокойно, никой за никъде не бързаше — нямаше гигантски

лайнери, рулиращи към пистата за излитане; виждаха се само няколко паркирани леки самолета и табела с надпис: „Дават се под наем“. След като се обади на онази симпатична лекарка в зоната на Костенурките, за да провери за съобщения от орбиталната станция, той влезе в офиса. Посрещна го стройна млада жена, която го огледа преценяващо и попита:

— Самолет? Разбира се, сър. Предполагам искате бавноходен, но пъргав двуместен? Какъв модел?

Крейк сви рамене.

— Оставям на вас да решите — каза той и отклони поглед, когато тя му се усмихна, преди да тръгне пред него към хангара. Чувствуваше се неловко. Не защото не съзря в очите ѝ интерес. Не защото вече не бе способен да прави секс. Или поне така си мислеше. Всъщност и сам вече не знаеше — след всичките тия продължителни космически пътешествия, откакто Костенурките го спасиха, без спътници човеци, освен Марко и Дейзи Фей, а Дейзи Фей, макар и със сигурност жена, в онези дни бе толкова...

Както и да е, тази красива жена имаше един-единствен недостатък. Изобщо не приличаше на Маделин.

Но той я последва пъргаво — може би заради нетърпението да се качи на истински самолет след дългата си служба на космическите кораби на Костенурките. Бе сигурен, че сегашните самолети ще са малко трудни за управление. Това можеше да се очаква след всичките тези години. Крейк си каза, че няма да е лошо първо да направи няколко обиколки на пистата, за да свикне с новите уреди за управление. Но едва ли ще е чак толкова сложно. Всеки самолет има криле, задкрилки, двигател и механизъм за приземяване; а ако си летял на П-38 във въздушен бой над Тихия океан, можеш да управляваш всичко...

Но грешеше. Оказа се, че не е така.

Когато жената му отвори вратата на пилотската кабина, Крейк отскочи назад поразен. Командното табло! Нямаше лост, нямаше педали за руля, нямаше дроселни клапи. Имаше единствено клавиатура като на компютър. И толкоз.

— Естествено — каза жената иззад гърба му с топъл като очите си глас, — ще имате нужда от пилотски контролен диск. За нас ще е удоволствие да ви го осигурим, без допълнителна такса, тъй че ако...

о! — възкликна тя със съвършено различен тон. Крейк се обърна и я погледна. Жената се бе втренчила със широко отворени очи в тила му. — Но вие не сте „меми“, както виждам?

— Не съм — отвърна той със стиснати устни.

— О! — промълви тя, опитвайки се да асимилира изненадващото си откритие. — Боя се, че всичките ни самолети са приспособени за управление единствено чрез контролен диск, сър...

— А имате ли нещо, което не е? — рязко я прекъсна той. — Джип? Велосипед? Кокили?

— Какво е „кокили“? — полюбопитствува тя. — Но нямаме, така или иначе. Само няколко наземни автомобили — не много големи и бързи, разбира се. Но изцяло с ръчно управление...

Така че няколко часа по-късно Крейк караше наетия автомобил по тесните шосета на Ню Мексико. Не беше самолет, но щеше да го закара там, където искаше да отиде, и той отново се успокои.

Удивяваха го нещата, които виждаше през прозореца на колата. Нима това е земята, където се е родил? Бе подготвен да очаква промени, защото го бяха предупредили, че климатът е вече коренно различен. Че всяка година дъждовете, тласкани от мусоните откъм Бая, стават все по-проливни и са изменили до неузнаваемост сухите равнини, които той познаваше. Но не бе очаквал чак това! Бе горещо също както някога, но всичко друго бе напълно ново. Елши и върби — вместо самотно стърчащите някога тополи, овощни градини с червените плодове, ниви с царевица и соя — вместо сухите, плоски и пусти земи от детството му, в които не растеше нищо друго, освен пелин и мескит, докдето поглед стига.

Франсис Крейк не бе човек, който се съмнява в себе си. И все пак започна да се пита дали изобщо е трябвало да предприема пътуването. Можеше да се окаже пълна загуба на време, и това бе почти сигурно. Нещата се бяха променили за неколкостотин години. От родния му дом няма да е останала и следа. И едва ли някой, който го помнеше, щеше да е още жив. Всичко бе толкова чуждо.

Но Франсис Крейк нямаше какво друго да губи, освен време, докато хората от екипажа му бяха извън болницата на Костенурките.

Все още съжеляваше, че не е намерил самолет вместо тази чудата, гореща, нищо и никаква триколка. Какъвто и да е самолет... е, не чак какъвто и да е, поправи се той. Не искаше да сяда отново в бърза и трудноуправляема машина като осакатения П-38, на който летеше, когато двигателят отказа и той се заби във водите на Коралово море преди толкова време. Да речем, някой бавен и лек ЮС-78, какъвто бе пилотирал в тренировъчното училище, или дори „Пайпър Къб“. Всякакъв що-годе сносен летателен апарат щеше да свърши работа...

Освен единствения вид, който предлагаша на летището в Кловис, Ню Мексико. И за управлението на който трябваше да имаш в главата си контролен диск.

Франсис Крейк нямаше намерение да става „меми“. Имал е късмет, помисли си той, че когато разузнавателният кораб на Костенурките го извади от вълните през 1945 г., още не бяха измислили тези контролни дискове за човеците. И не биха могли, тъй като Франсис Крейк бе първият пленен от тях човек. Пленен? Би могло и така да се каже, разсъждаваше той, тъй като нямаше друга по-подходяща дума. Бяха спасили живота му, и доколкото умееха, се бяха отнасяли добре с него. Но не го пускаха да си иде у дома.

Гората стана по-рядка. От време на време минаваше покрай царевични ниви и някой и друг парцел със захарно цвекло. На времето тук не се отглеждаха подобни растения. Районът вече не бе скотовъден. Крейк предполагаше, че скотовъдството изобщо е изчезнало като поминък от цялата планета, откакто Костенурките бяха докарали на Земята първите стада от новия и по-добър вид тревопасни — таврите. Тук-там съзираше групички от тях, спокойно пасящи в късната привечер, но никъде не видя някогашните огромни стада четирикрак добитък, които си спомняше от младостта. Странно, но не се виждаха и човеци. Бе карал почти час, без да срещне жива душа по пътя или да подмине някаква сграда.

Ню Мексико винаги е бил рядко населен, но това бе нещо съвсем различно.

През всичките години на междузвездните си пътешествия в служба на Костенурките често си бе мислил за Земята. Но сега си даде

сметка, че не е разбирал в какво се е превърнала тя по време на благосклонното партньорство на Костенурките. Във всеки случай не бе очаквал хората да са толкова намалели. Нима както бе станало някога с аборигените при идването на европейците, човешкото развитие е спряло, задушено от технологическото превъзходство на Костенурките?

Разбира се той знаеше, че военните стълкновения бяха прекратени. Костенурките не вярваха във войната, във въоръженото нашествие и насилието от всякакъв вид. Но какво още се бе случило на Земята? Знаеше, че все още съществуват големи градове — самият Канзас сити бе почти изцяло възстановен извън зоната на Костенурките. Но колко на брой човеци всъщност са останали?

Крейк намали. Просто му се доця да спре колата край нива със соя — не защото тя го интересуваше кой знае колко, а защото се бе уморил от шофирането. Групичка таври методично плевяха междуредията, като внимаваха да не повредят соевите растения.

Големите им глави се заобръщаха флегматично към него.

— Здравейте! — каза той и протегна ръка, за да погали главата на най-близкия. Той не реагира; просто го гледаше безизразно, дъвчейки тревата, която стискаше в юмруците си.

Бяха работници от ранчото — всичките имаха белези от жигосване по широките си космати лица, точно под масивните скули. Забеляза със съжаление, че всичките таври са женски. Да имаше поне един зрял мъжки с тях! Мъжките, преди да достигнат възрастта на млади бичета, бяха много по-будни и интелигентни. Някои от тях ставаха добри домашни прислужници или работници, преди да ги изпратят в клиниката. Женските бяха с изключително ограничени умствени способности.

Но и тях ги очакваше същата съдба. Толкова са мили, помисли си той. Дали знаят, че ще бъдат заклани?

Сигурно, ако това, което бе научил за таврите, бе вярно. Крейк не бе общувал много с тези същества; на разузнавателния кораб, който го спаси в Коралово море, нямаше такива, и само бе зървал няколко, докато бе на служба при Костенурките. Не знаеше почти нищо за тях. Костенурките казаха, че таврите са повече или по-малко

интелигентни. (Но защо тогава се отнасяха с тях като с добитък или роби?). Освен това Костенурките не обичаха много-много да говорят за тях, така че Крейк не бе прекалявал с въпросите си. Бе доловил нещо в смисъл, че възрастните мъжки таври били... как беше? Опасни? Откачени? Или просто — по причини, известни само на Костенурките, — те им бяха противни.

Но не това бе най-трудната загадка. Големият въпрос бе защо, ако таврите наистина бяха толкова интелигентни, колкото говореха хората, така безропотно позволяваха да бъдат поробвани, принуждавани да живеят на стада, кастрирани и накрая убивани за храна.

Крейк се оттегли в сянката на китката червеноплодни дървета от другата страна на пътя, за да обмисли какво да предприеме оттук нататък. Подслонен под широките мъхнати пурпурни листа той извади картата, която му бе дала младата жена в Кловис и се смръщи над нея.

— Разбира се! — бе се извинила тя. — На тази карта ги няма всички малки селища в Ню Мексико. Но мисля, че това, което търсите, е някъде тук. — И начерта с молив малко кръстче върху едно от шосетата.

Проблемът бе, че той не знаеше къде точно се намира. Това Ню Мексико въобще не изглеждаше така, както го помнеше. Сгъна картата. После усети глад и си откъсна няколко от плодовете. Големите, тежки кълбета бяха още жълтеникави, неузрели достатъчно, за да придобият характерния си рубиненочервен цвят, и се оказаха по-тръпчиви, отколкото той ги обичаше. Подхвърли повечето плодове на таврите през оградата на соевата нива. Може би те щяха да ги харесат повече от него.

И тогава на пътя се появи първата кола.

Беше лек четириколесен камион. На каросерията, вкопчил се здраво в покрива, стоеше висок млад тавър, все още с рога, а шофьорът се оказа млада жена в гащеризон и шапка с козирка.

Тя спря зад колата на Крейк и погледна към дърветата.

— Ей, здрасти! — извика тя. — Повреда ли?

Той поклати глава и се приближи, но вниманието му бе почти изцяло насочено не към жената, а към тавъра. Едрото, странно

същество също кимаше. Крейк реши, че е почти достигнал зрелост — рогата му бяха вече заострени и дори в слънчевата светлина се виждаше как проблясват с оттенъка на зрелостта, който скоро щеше да ги обхване изцяло. Синьовиолетовите му очи се бяха втренчили в Крейк. Космическият капитан отстъпи назад, когато тавърът с лекота скочи долу и взе да души непознатия.

— По-полека, Трейл! — изкомандва младата жена. Тавърът послушно се отдръпна, а тя рече: — Не бой се, нищо няма да ти направи.

Крейк не отделяше поглед от животното. Чудно, но не изпитваше страх. Имаше нещо успокоително в държанието му, в начина, по който гледаше Крейк с огромните си виолетови очи — като че съществото го бе харесало.

Той се обърна към жената.

— Не знам много за таврите — започна той и, като се вгледа по-внимателно в лицето ѝ, възкликна: — О, боже!

Тавърът издаде неспокоен звук и младата жена направи крачка назад.

— Нещо не е в ред ли? — попита тя. — Добре ли си?

— Да — отвърна той. После разтърси глава. — Аз просто... изненадан съм, това е. Приличаш... хм... приличаш на една жена, която някога познавах, и съм малко... шокиран. — Овладя се и без да отделя поглед от девойката, продължи: — Започнах да казвам, че не знам много за таврите — извини се Крейк. — Виждам съм ги, естествено, но на космическия кораб нямахме много контакти с тях. — Тя го гледаше учудено, сякаш бе изтърсил, че не знае какво е това залез или дъжд. После със закъснение отговори на въпроса ѝ: — Добре съм, просто си почивам от пътуването. Името ми е Франсис Крейк. На времето живеех по тия места.

— Муун Бъндиран — отвърна тя и протегна ръка през прозореца. Погледна го с любопитство. — Живял си тук, а не знаеш много за таврите?

— Беше отдавна.

— Така излиза — съгласи се тя недоверчиво, но отвори вратата и слезе от камиона. Бе съвсем млада, не по-възрастна от тавъра, който пристъпваше живо с четирипръстите си крака, неотклонно вперил огромните си очи в Крейк. И не приличаше чак толкова много на

жената, за която я бе взел отначало. От друга страна определено бе красива — факт, който ставаше все по-важен за Франсис Крейк в непривичната компания на всичките тези човечеци на Земята — макар по лицето ѝ да се четеше някаква тревога, която той не можеше да си обясни. Като се обърна да затвори вратата, Крейк видя, че косата ѝ е вързана на опашка. На тила ѝ нямаше белег от имплантиране.

— Не си „меми“ — установи той изненадан и със задоволство.

— Разбира се, че не съм — каза тя на свой ред изненадана. — Защо? Тук няма такива, освен по няколко в градовете. Но май и ти не си — добави, като се вгледа в тила му и направи същото откритие.

Той се засмя.

— Извинявай. Казах, че съм отсъствувал дълго, а на летището почти всички, с които разговарях, имаха контролни дискове. Не исках да прозвучи така.

Тя кимна в знак, че приема обяснението му и неочаквано заяви:

— Но можех да бъда. Мислех да го направя.

Крейк я погледна недоверчиво.

— Защото исках да стана лекар. Ние имахме семеен лекар — който е помагал при раждането ми и после се грижеше за нас дълги години.

— Беше ли той „меми“?

— Не! Там е работата — обясни тя. — Обичах д-р Тетфърд повече от всеки друг мъж, освен баща ми, и исках да бъда като него. Но той умря, и край. Един от работниците в ранчото пожела да заеме мястото му. Тази идея въобще не ми харесваше, но той го направи. Отиде в града, там му направиха разрез на главата и когато се върна, си носеше и дисковете. О, всъщност беше добър лекар, така беше. Но си остана все същия невеж пастир! А аз... аз просто не можех да съм като него.

— Естествено — отвърна Крейк, гледайки я с някаква смесица от любопитство и съчувствие. После промени темата: — Може би можеш да ми помогнеш. Търся мястото, което се нарича Порталес.

Тя премигна насреща му.

— Порталес? Ами че ти си в самото ранчо Порталес!

Той премигна на свой ред.

— Не говоря за ранчо. Имам предвид града.

Тя поклати глава.

— Вече няма град, който да се казва Порталес — увери го тя.

— Но аз живеех там.

— Господине! — рече тя, — никой не живее там много отдавна. Дори вече не е град. Дядото на татко разправяше, че бил наводнен преди сто години...

— Наводнение?! В Порталес?

Тя кимна.

— След като Костенурките построили подводната преграда в северната част на Тихия океан, заради Сухия Период — обясни тя. — Дядото на татко често ни разказваше за него. Някога тук напоявали земята. Но след време язовирите се изчерпали. Не останала и капчица вода. Пустинята се върнала. Хората не можели повече да живеят тук и затова просто се изселили...

— Говореше за наводнения, а не за суша.

Тя кимна.

— Тъкмо заради сушата Костенурките се заели с цялото това макростроителство. Искали отново тези земи да станат плодородни — за наше добро, нали разбираш. И издигнали подводната преграда, която отклонила топлото тропическо течение покрай Алеутските острови и през Беринговия проток, и...

— Мис Бъндиран — рязко я прекъсна Крейк, — защо ми разправяш всичко това?

Тя се намръщи.

— Обяснявам ти защо градът вече го няма. Когато времето започнало наистина да се променя, станали няколко страхотни наводнения. Целият град бил разрушен. Не мисля, че от него е останало много.

— И въпреки това искам да го намеря — каза той решително. — Междувременно, търся къде да си опъна палатката за през нощта.

Девојката го изгледа преценяващо.

— Само място за палатка?

— Да. Имам всичко необходимо в колата. Търся само място. — Той се поколеба, после обясни: — Може да се каже, че съм един вид в отпуска.

Тя кимна и бързо взе решение.

— Можеш да се установиш, където ти харесва. Никой няма да те безпокои, освен ако запалиш огън или оставиш много боклуци. Ако

искаш разрешение, имаш го — можеш да пренощуваш, където ти харесва в нашите земи.

Той я погледна с любопитство. Девојката се изчерви и каза:

— Е, земята всъщност не е изцяло наша. Една компания на Костенурките изкупила старите нотариални актове, след като климатът се променил. Било справедливо, казват хората, понеже тя не струвала нищо преди това.

— Значи са ви помогнали, променяйки климата. А сега притежават земята — каза язвително Крејк.

— Татко твърди, че е справедливо — повтори упорито тя и с това въпросът приключи. — Както и да е, той е управител на ранчото, но точно сега е на другия край с братята ми. Сигурна съм, че ще се радват да ни гостуваш. Къщата ни е на десет километра надолу по пътя, при разклона. Ако тръгнеш наляво, пътят ще те отведе там, където е бил градът. Поне така мисля. Има поток. Я ми кажи, къде работиш?

Крејк се обърна и я погледна. Тя бе застанала под червеноплодните дървета; лицето ѝ бе засенчено от високо извисяващите се клони, покрити с едри, кафеникави, дебели кожести листа. Жълтите цветове във формата на камбана изпълваха въздуха с благоухание, към което се примесваше особената, остра миризма на таврите, идееща откъм другата страна на пътя.

— Прощавай, че съм толкова любопитна — каза тя с извинителен тон, — но изглеждаш някак не на мястото си. Мога ли да ти бъда полезна с нещо друго, освен в търсенето на онзи дърен град?

Той поклати глава, заставяйки се отново да се вгледа в лицето ѝ, за да се увери, че то не е на жената, която мечтаеше пак да намери. Не беше. Тази девојка бе олицетворение на настоящето, жива и жизнена в тази странна сегашна действителност.

— Няма нищо — отвърна Крејк. После направи решителната крачка: — Работя в космоса, мис Бъндиран. Капитан съм на вълнов кораб.

Тя зяпна от учудване.

— Какъв каза? Не знаех, че е възможно. Мислех, че единствено Костенурките могат да управляват междузвездни кораби.

— Така е — съгласи се той, — но аз съм особен случай. Специално този кораб е предоставен лично на мен за мое собствено ползване. Но си го заслужих, така си е. Костенурките ми го дадоха под

наем, за да действам от тяхно име и да върша неща, с които на тях не им се занимава. Те например никак не обичат да слизат на повърхността на планетите, освен ако тези планети не са по-студени и сухи от Земята. Вероятно защото родната им планета е такава, но не мога да го твърдя със сигурност. Виждал съм я от космоса, но това е всичко.

— Но си виждал много други места?

Крейк се засмя.

— Единайсет — призна си. — Поне на толкова съм кацал. Ако трябва да броим и тези, които съм виждал на екрана на кораба от орбита, може би ще станат неколкостотин. Но не на всичките си струва да се каца, нали така.

— Единадесет! — възкликна тя, затаила дъх.

— Е, но и годините не бяха малко — каза той. — Нямам предвид субективните години; повечето от полетите ми се извършваха със скорост, близка до тази на светлината, така че поради забавянето на времето те протичаха по-бързо. Знаеш ли какво представлява забавянето на времето?

Погледна я въпросително. Тя кимна утвърдително.

— Изглеждаш прекалено млад, за да ти се е случило всичко това — отбеляза момичето. Крейк отново се засмя.

— Роден съм през 1923 година.

Тя премигна.

— Моля?

— 1923. Това е дата — обясни той. — Годината, в която съм роден. Така хората са пресмятали годините преди идването на Костенурките. 1923-а бе изключителна по броя на родените момченца. Родих се тъкмо навреме за войната.

— Война? — повтори глухо тя. Това бе дума от мъглявото минало.

— О, да, тогава водехме войни. Тази беше наистина голяма — нарекохме я Втора световна война, и вихърът ѝ повлече и мен. Костенурките сигурно са обикаляли наоколо, наблюдавайки ни от разстояние. После, когато вниманието на всички е било съсредоточено върху войната, те са дошли с разузнавателна мисия. Именно тогава ме взеха със себе си. През 1945-а. Бях на дваайсет и две години. Бях участвувал в бойни полети вече почти година, а войната бе към края

си. Пилотирах изстребител. Свалиха ме над Коралово море, докато обстрелвах една японска подводница, излязла на повърхността.

Той млъкна, връхлетян от спомените.

— Отначало не се уплаших много — продължи след малко Крейк. — Помислих си, че от някой самолетоносач все ще ме забележат...

Крейк сви рамене.

— Но уви. Не се появи никой. Дрейфувах цяла седмица в гумена лодка, изгубен между облаците и вълните, и това, което най-накрая видях, нямаше нищо общо с творенията на човешката ръка. Беше разузнавателен самолет на Костенурките, който проучваше планетата. Не мисля, че спасяването ми бе акт на милосърдие. Костенурките обикновено не действуват така. Те просто искаха да си набавят човешки екземпляр, без да привличат внимание. Но така или иначе, спасиха живота ми.

Крейк отправи поглед към космоса.

— Това се случи векове според земното време, а няма и петнайсет години по моя часовник и дневника ми. Предполагам, знаеш какво става с времето, когато пътуваш с такава скорост... о, извинявай. Вече те попитах, нали?

Муун го гледаше съчувствено. Мъжът бе угрижен, това се виждаше. Искаше ѝ се да го докосне и успокои, но в края на краищата, той бе само един почти напълно непознат човек.

Крейк се замисли. После сви рамене.

— Опитах се да науча езика им, но това отне много време. Трябваше първо да изобретят транспозера. Нали знаеш как е с Костенурките и таврите. Никой не може да възпроизведе звуците на техните езици.

— Аз мога, малко. Езикът на таврите, не на Костенурките — каза тя. — Трейл е тавър, но ме разбира, а също и аз него.

Той я погледна озадачен.

— Много хубаво. Но Костенурките са умни. В края на краищата понаучих достатъчно, за да схващам за какво говорят, а и те започнаха да разбират моя английски. Разпитваха ме. Накараха ме да работя... — Чертите на лицето му се изкривиха. — Това беше първото, което започнах да върша за тях. Помагах им да разберат човеците. Разказах им всичко, което можах, за Земята, защото си помислих, че те не могат

да влошат нещата повече, отколкото войната. — Той помълча мрачно и продължи: — Работех на техния кораб, и като видяха, че се оправям добре, ми предложиха сделката. Костенурките са честни търговци. Плащат си за свършената работа. И тъй, като ме провериха и се увериха, че се справям добре, ми дадоха под наем междузвезден кораб. Все още разполагам с него. Оттогава насам летя с моя екипаж вместо Костенурките.

Гласът му затихна. За да наруши възцарилото се мълчание, Муун предложи:

— Никога не съм срещала човек, участвувал във „война“. Струва ми се, че това му е най-хубавото на идването на Костенурките — поне вече не водим онези ужасни войни. Костенурките не ги одобряват.

Крейк се разсмя.

— И знаеш ли защо? Чувала ли си за Ш'шрейн?

Муун Бъндиран се замисли.

— Нн-не, не съм, струва ми се.

— Да, те са причината Костенурките да не вярват във войната — заяви той с дрезгав глас. — Не си мисли, че се дължи на някаква нравствена възвишеност. Когато им се наложило, въобще не се поколебали да воюват. Но това просто е излишно, когато си имат работа с хора като нас.

Муун Бъндиран забеляза, че брадичката му трепери под къдравата брада.

— Не виждаш ли? — извика той. — Вече не сте свободни! Когато ме отвлякоха, просто пропуснаха да ми съобщят една малка подробност — че имат намерение да покорят планетата и цялата човешка раса!

Зад тях тавърът издаде тревожно предупредително гъргорене и Франсис Крейк си даде сметка, че плаши младата жена.

— О, дявол го взел, Мади — измърмори той, — съжалявам. Просто малко се разгорещих. Кажи на твоя тавър, че нищо лошо няма да ти се случи.

— Трейл знае това — отвърна тя. — Всичко е наред. — И след миг добави: — Коя е Мади?

Той премигна насреща ѝ.

— Какво?

— Нарече ме Мади. Някоя твоя позната ли е?

Той отвърна смутен поглед.

— Вече не! — промълви. — Отдавна вече не... и никога вече няма да бъде.

На Муун Бъндиран й се щеше да прекара целия ден с този интересен непознат, но бе невъзможно: трябваше да отидат с тавъра до града за продукти, и най-накрая, твърде неохотно, тя остави мъжа от космоса да търси древния град Порталес.

Той замина.

На Муун й докривя. По пътя за града тя правеше съзнателни усилия да си мисли за него. Не й беше никак трудно, поне в началото, тъй като срещата с капитан Франсис Крейк със сигурност бе най-интересното събитие в живота й от дълго време насам. Но уви — досадните грижи, които бе успяла за кратко да изтика в ъгълчетата на съзнанието си, нахлуха отново.

Тя хвърли разтревожен поглед в огледалото за обратно виждане. Синьовиолетовите очи на Трейл тъжно и настойчиво се вираха в нейните. Прилоша й, като осъзна за сетен път, че няма никакво съмнение.

Нямаше да е нужно да казва на Трейл какво го очаква.

Той вече знаеше.

Не беше честно! Но какво можеше да направи?! Муун Бъндиран с тъга си помисли колко хубаво би било, ако Трейл седеше до нея, както някога, когато беше по-малък. Едно от невъзможните вече неща. Трейл бе прекалено едър, за да се побере в кабината, но не това бе истинската причина. По-важното бе, че хората щяха да започнат да приказват, ако някой ги видеше. Едно беше малко тавърче да ти стане домашен любимец — глупаво, наистина, но приемливо, а съвсем друго — когато теленцето се е превърнало в млад бик, с рога, вече започнали да излъчват светлината на зрелостта, която скоро ще угасне завинаги...

Муун Бъндиран потръпна при мисълта за житейската съдба на любимия й тавър. Основното бе научила в детството си на ранчото и запълнила пропуските в университета, където се дипломира като специалист по отглеждане на таври. Като всички останали студенти тя също бе взимала участие в жигосването и поставянето на рутинните инжекции. Не беше трудно. Характерът на таврите съвсем улесняваше

манипулациите. Огромните същества влизаха с готовност и лежаха кротко и без да се противят, докато тя си вършеше работата. Понякога на излизане дори я потупваха нежно с коравите си трипръсти ръце. Младите мъжкар, докарвани за кастриране и изрязване на рогата, бяха също така безропотно послушни. Беше го правила сама в колежа и си спомняше как едрите, силни животни се оставяха да ги връзват с вериги за работната маса. Веригите бяха необходими не защото някой тавър би оказал съпротива, а защото болките от операцията можеха да предизвикат неволно свиване на мускулите и по този начин да се попречи на хирурга.

После, когато всичко свършваше, таврите се изправяха полека и с предпазливи крачки, поради болките от раните си — мълчаливо излизаха от операционната.

Точно както щеше да направи и Трейл... ако тя не го предотврати.

В града Трейл подтичваше послушно след господарката си, която обикаляше магазините и пазареше. Той с лекота носеше на рамо големите торби с концентрирана храна за малките тавърчета, после ги товареше на каросерията на камиона, клечеше пред дрогерията, пред магазина за железария и пред този за дрехи, докато тя купуваше отбелязаните в списъка неща.

Когато излезе от железарията, Трейл седеше на бордюра със свити под себе си огромни нозе и празен поглед. „Слушане на песните“ наричаше той това свое състояние на непроизносимия си език, което на Муун много ѝ приличаше на така наречената „медитация“. Когато докосна топлото му, кораво рамо, големите синьовиолетови очи начаса се вдигнаха към нейните. После бързо се надигна и пое торбата от ръцете ѝ.

Магазинерът бе излязъл след нея. Той погледна Трейл, после Муун Бъндиран, избърса ръцете си в престилката и каза:

— Не е ли вече старичък да го водиш със себе си?

Муун не отговори. Заповяда на Трейл да стане, и когато едрият тавър пъргаво се покатери на каросерията, тя кимна за довиждане на човека. Но нямаше лесно да се отърве от него. Собственикът на магазина познаваше Муун Бъндиран още от времето, когато бе в

пелени, и я обичаше. Приблѳжи се до нея и бащински сложи ръка на рамото ѳ.

— Слушай, детето ми — каза той с тъжен и изпълнен с разбиране глас. — Знам как се чувствуваш. Но не бива човек да се привързва много към тях. Винаги настъпва моментът на раздялата. Колкото повече я отлагаш, толкова по-лошо става.

Муун кимна.

— Довиждане! — каза тя възможно най-любезно, метна се в кабината и запали мотора. Но докато потегляше, забеляза преливащия от мъдрост и доброта поглед, с който той я изпроводи.

Когато излезе извън града, Муун съзнателно подкара бързо — прекалено бързо, — защото бе намислила нещо.

Трябваше да поговори с Трейл за това, което го очакваше. И то сега, каза си тя. Бе го отлагала и отлагала, но вече нямаше за кога.

Но не знаеше как да започне. От очите ѳ закапаха сълзи. Девойката сподави плача и натисна педала на газта, макар да знаеше, че скоростта няма да реши проблема...

Изведнъж небето се раздра от оглушителна гръмотевица.

Муун се сепна, извъртя рязко волана и едва не изгуби управлението на камиона, който се занесе. Възможно ли бе да се задава буря? Но толкова внезапно? Небето при това бе почти безоблачно, доколкото се виждаше над червеноплодните дървета край пътя.

Когато звукът — яростно трополене по тавана на кабината — се повтори, тя отби на банкета и спря. Не беше гръмотевица.

Беше Трейл.

Разтревожена и почти обезумяла, тя изскочи навън и погледна тавъра. От обичайното му кротко поведение нямаше и следа; той с все сила думкаше с юмруци по тавана на кабината и стенеше.

— Трейл! Престани! Какво ти става? — извика Муун.

Бурята спря също тъй внезапно, както бе започнала.

— Лошо — измърмори той. — Много лошо нещо стана.

Муун сложи ръка на шията си.

— Майка ми...?

Голямата глава се поклати мрачно.

— Не. Не човек. Не тук. Но много лошо.

Поуспокоена, но все още уплашена, тя попита:

— Какво, Трейл?

Голямата глава се килна назад; рогата се вирнаха право към небето, синьолилавите очи се притвориха. Но тавърът не можеше да ѝ даде ясен отговор.

— Песничките пеят лошо нещо за Костенурките — изрече с мъка той. — Има голям страх. Голяма болка. Велика скръб... Муун.

— Но само за Костенурките ли? — настояваше тя.

Тавърът не отговори, само разлюля огромната си глава. Момичето се размърда неспокойно, после се насили да направи това, което никак не ѝ се искаше.

— Трейл! — каза тя. — Помислих си, че е нещо друго. Свързано с теб. — Погледът ѝ срещна преданите очи на младия тавър. — Трейл! — повтори тя бавно и ясно. — Известно ли ти е какво ще се случи с теб?

Тавърът за миг остана мълчалив. После огромната глава кимна. Той заговори на тавърски — така безнадеждно непроизносим за хората, толкова труден за разбиране, дори когато думите бяха познати:

— Изпято е. Истина е. Правилно е.

И с бързо махване на ръката посочи първо рогата, след това престилчицата, прикриваща слабините му и накрая гърлото.

Муун потръпна. Знаеше, а изглеждаше така спокоен!

— Но има и още нещо, Трейл. След като те заколят, те ще...

Не можа да довърши. Трейл изчака малко, после с жестове наподобяване ядене.

— Изпято е — промълви той. — Много пъти чувал тази песен.

— Но аз не искам това да се случва! — отчаяно извика момичето. — Трейл, можеш да се скриеш в западните плантации! Има достатъчно червени плодове, и никой не ходи там, освен близките ми. Но аз винаги знам къде отиват. Ще те предупреждавам. А след време мога да взема самолет и да те закарам някъде другаде. Може би на север! В планините! — Той мълчеше и я гледаше нежно; като че всеки миг щеше да се усмихне. — Не е невъзможно, Трейл! Няма да е лесно, знам. Когато дойде зимата, ще ти бъде студено. А и там няма градини с червеноплодни дървета... но ще бъдеш жив! Мога да те спася, Трейл!

Той сведе благия си поглед към нея, с усмивка в огромните очи. Тя чакаше отговор, но такъв не идваше, и тя се запита дали изобщо ще

дойде.

После тавърът протегна ръка и нежно докосна кестенявата ѝ коса.

— Както кажеш, Муун — рече и се извърна.

Муун Бъндиран и майка ѝ приготвиха вечерята, но девойката не бе в обичайното си весело настроение. Моли Бъндиран час по час поглеждаше дъщеря си и въздишаше. Беше ѝ мъчно за момичето.

— Ще се поболееш заради този Трейл — подхвърли тя.

— Не е честно — отвърна Муун.

Майка ѝ се замисли, докато нагласяваше таймера.

— Е, скъпа — предложи тя неохотно, — да видим какво можем да измислим. Може би Трейл наистина не трябва да отива в кланицата. Не точно сега, във всеки случай. Предполагам, че баща ти няма да има нищо против да му отрежем рогата и да го продадем в някоя развъдна ферма. Не можем да го държим тук, естествено, но там може да го оставят за разплод...

— Не!

Крясъкът на Муун накара майка ѝ да я изгледа над свлеклите се очила.

— Искам да кажа — бързо добави момичето, — че много добре знаеш какво става с разплодните мъжкарите. Полудяват!

Майка ѝ кимна, съгласявайки се с този факт. Мъжките таври с отрязани рога, но некастрирани, бяха ценни за фермерите като животни за разплод. Но бързо загубваха кроткия си нрав, така характерен за тях, заедно с признаците на разум, който ги правеше отлични роби. Разплодното животно трябваше да живее в клетка. Женските, с които се съешаваше, бяха подложени на риск. Те често излизаха от кошарите изранени и окървавени, а понякога и полумъртви, тъй като буйността на мъжкарите бе легендарна. Човеците не смееха да се доближат до тях, преди да е настъпило неизменното, макар и постепенно, физическо отпадане, започващо с отрязването на рогата, за да превърне някога силното животно в жалка развалина с помътено съзнание; смъртта за него бе истинска милост.

— Знам — въздъхна майката. — Пък и няма да живее кой знае колко дълго — истински късмет е, ако можеш да го използваш и два

сезона, преди да се наложи да го застреляш, а и месото му не можеш да продадеш.

— Не искам това да му се случи!

— Зная, момичето ми, но не можем да променим някои неща — каза примирено Моли Бъндиран. — Когато мъжкарите пораснат, трябва да бъдат кастрирани и рогата им — отрязани. Това е закон.

— Но Трейл няма да полудее!

Майка ѝ поклати глава.

— Не си ли чувала какво се говори? — попита навъсено тя. — За зрелите таври и човешките момичета...

— Но това е смешно! — възкликна Муун. — Откъде знаеш, че е истина? Досега никой още не е отгледал зрял некастриран мъжки тавър!

— Където има пушек, има и огън — обобщи философски майка ѝ. — Ами да, само преди няколко години някъде към Амарило нали изгориха жив един млад тавър...

Муун потрепери.

— Знам я тая история — каза мрачно тя. — Но не вярвам, че е направил онова, в което го обвиниха. А и Трейл никога няма да посегне на мен, знаеш го много добре.

Майка ѝ отмести поглед от димящите тенджери и нежно погледна дъщеря си.

— Знам, че ти е мъчно, Муун. Аз съм виновна. Не трябваше да ти позволявам толкова да се привързваш към него.

— Но той е толкова добър! — примоли се Муун. — Той ме обича, но не по онзи начин...

— Ще поговорим за това после — обеща мисис Бъндиран и смутено погали рамото на дъщеря си... дълбоко в себе си убедена, че баща ѝ нямаше да иска да чуе и дума в защита на Трейл. А какви бяха истинските причини, Моли Бъндиран не искаше и да мисли.

Тя отново се зае с готвенето.

— Имаме зеленчуци — каза тя. — Какво искаш за вечеря, Муун? Грах с моркови и салатата? Иди да намериш Лийса и ѝ кажи да донесе каквото искаш.

Макар да ѝ бе напълно ясно, че каквото и да сложи момичето в устата си тази вечер, то ще е с вкус на пепел.

Половин час по-късно мъжете се прибраха от работа из различните краища на ранчото. Хеликоптерът им кацна на двора сред облаци прах и разлетели се на всички страни уплашени кокошки. Първа точка в дневния ред беше банята, после следваше вечеря.

Хранеха се всички заедно, и затова бе голямо облекчение да разполагаш с многобройни прислужнички таври като тяхната Лийса, които да помагат при сервирането. Вечерята се състоеше от пържоли от тавърско месо със зеленчуци от малката градина, за която се грижеха женските. Лийса им сервира мълчаливо, после се сви в единия край на масата като добро куче в очакване да я пратят за нещо.

Муун отбягваше очите на прислужничките. Още от дете ѝ беше трудно да яде месото на таврите, които отглеждаха, но заради присмеха на баща си и настояванията на майка си постепенно се бе научила да не обръща внимание. Тази вечер бе още по-мъчително. Когато вечерята приключи, Муун бързо сложи чиниите в мивката и хукна навън. Братята ѝ заминаха с въздушната кола, да прекарат вечерта в града.

Моли Бъндиран и мъжът ѝ седнаха да поприказват на чаша кафе. Изглежда уморен, помисли си тя. Бяха ходили да нагледат стадата в отдалечените краища на ранчото.

— Много дъжд се изля — каза той. — Потоците са пълни и ще има наводнение, ако ни връхлети още една буря. А днес — поклати той глава, — цялото стадо бе наплашено от нещо. Дори и кравите цял час не можаха да се успокоят. Един господ знае какво беше.

— И тук имахме малко тревоги — каза Моли Бъндиран.

Той кимна, после сви рамене.

— Е, таврите са си твоя грижа — рече. — Нищо им нямаше, когато тръгнахме сутринта. Дори и на младите бикове.

Жена му си пое дълбоко дъх.

— По този повод искам да поговорим за нещо.

Като видя, че мъжът ѝ е готов да я изслуша, тя му разказа за тревогите си във връзка с Муун и Трейл.

— Не трябваше да го държим толкова дълго — завърши тя, обвинявайки себе си. — Всичко бе нормално, докато беше малък. Тя си играеше с него като с кукла, помниш ли? Къпеше го. Обличаше го. Беше толкова мило същество. Но сега...

Той кимна.

— Къде е тя?

— Че къде другаде? В кошарата при него.

Мистър Бъндиран бавно отпи от кафето си. После каза:

— Лоша работа, Моли, но нямаме избор, нали така?

— Просто е много привързана към животното — отговори жена му.

— И това трябва да свърши колкото се може по-скоро. Да, Трейл вече е прекалено голям. Трябва да го изпратим за угояване. Още със следваща пратка за угоителните ферми. — Той погледна календара на стената и кимна. — Ще има превоз утре — каза той с усилие — и няма какво да отлагаме.

Човекът поет пееше и айодите го слушаха благосклонно през по-съвършената музика на собствените си вечни песни.

— Да поговорим за това дали вселената е симетрична. Надяваме се да се окаже така, но ако искаме да открием истината, първо трябва да установим някаква универсална рамка. Тук се сецваме за всичките онези учени от Ягелонския университет в Краков — Хелер, Климек, Руднички. Те открили, че тази вселенска рамка — или крайно обрмчващо векторно поле, както понякога се нарича — звучи много блиско до древната представа за етера, спомняте си, за която те говорят като „неоетер“. Но както и да я наречем, ние трябва да имаме такава рамка, която да ни послужи като отправна точка за нашите измервания на евентуалната симетрия.

Излиза, че колкото по-широка е рамката, толкова по-голяма вероятност има симетрия наистина да съществува.

Всъщност, въпреки че скоростите на отделните звезди в галактиките и на галактиките в куповете варират в широки граници, скоростите на масивните галактики в центъра на звездните купове варират доста линейно спрямо разстоянията на червените измествания, поне в границите на грешката при измерванията. Това (казват Хелер, Климек и Руднички) означава, че наистина съществуват някои признаци на всеобхватен закон, описващ както ядрените частици, така и най-големите тела във вселената, тъй като съвпадението е в скоростите на фундаменталните частици — а това, твърдят те, е „още едно доказателство за доброжелателността на Природата към земните космолози“.

Ще говорим за някои от тези доказателства много скоро, защото, повярвайте ми, преди да сме свършили, вие вероятно ще започнете да си мислите, че ние, човешките същества, наистина сме получили някакви дарове от... Природата. Или Бог. Или Който-и-да-е според вас творецът на нещата, които правят възможен или може би неизбежен факта, че вие и аз сега седим в тази стая и ги обсъждаме.

Тази песен галеше слуха на айодите, но тя не беше нова за тях — защото бяха я слушали толкова дълго и щяха винаги да я слушат, защото такава беше и винаги е било естеството на великите песни.

4.

Сорк Куинтеро се оглеждаше изумен. Всички Костенурки се търкаляха по земята и ужасяващо виеха на умряло. Още по-странно бе това, което ставаше на няколко метра от него. Някакъв грамаден тавър бе коленичил пред една от скърбящите Костенурки и — невероятно! — протягаше грубата си трипръста лапа, за да докосне съчувствено черупката й...

А Костенурката позволяваше това!

Сорк се обърна озадачен към брат си.

— Какво им става, Кайри? Държат се така, сякаш всичките са полудели.

Кайри Куинтеро го погледна. Лицето му изразяваше кротка тъга — нещо прекалено дълбоко и тъжно, за да се възприеме като болка. Но имаше и друго, което ядоса Сорк, щом го разпозна. Съжаление. Съжаление към Сорк. Кайри съжаляваше брат си.

— По дяволите, Кайри! — избухна Сорк. — Не започвай пак с твоето „знам нещо, което ти не знаеш“! Кажи ми какво става!

Брат му разпери ръце.

— Бих ти казал, ако знаех, Сорк. Но не мога. Подозирам само, че е някаква ужасна трагедия, случила се на планетата на Костенурките.

— Но тя е на повече от седемдесет светлинни години!

Кайри въздъхна отегчено.

— Нищо ли не си научил от твоите древни лекции? Няма никакво значение, Сорк. Времето е илюзия.

Сорк изстена. Пак недомлъвки!

— Кайри — каза той заплашително. — През повечето време се примирявам с мъглявите ти приказки, но това, което става сега, е наистина сериозно. Виж ги! — Две от гърчещите се в стенания Костенурки се изправиха на крака и отчаяни се отправиха бавно и тежко към жилищните си помещения. — Става нещо важно, и аз искам да знам какво точно!

Кайри погледна брат си учудено и с разбиране.

— Ти се радваш — каза той.

Сорк намръщено поклати глава.

— Не, не се радвам... Е, малко може би. Ако е лошо за Костенурките, може да е добро за нас. Но откъде да знам, след като нямам и най-малката представа какво ги е побъркало. Както и да е. Да видим къде отиват и какво ще направят.

Той се обърна, но брат му сложи ръка на рамото му.

— Какво има, Кайри? — попита рязко Сорк.

— Сю-линг сигурно вече е свършила с операцията. Трябва да я вземем с нас.

Сорк изскърца със зъби. Беше така дълбоко влюбен в Сю-линг Куонг; но защо винаги ставаше така, че не той, а брат му пръв се сецаше за нея?

Отначало Сю-линг дори не разбра, че нещо става. Контролният диск бе в главата ѝ, и съзнанието ѝ бе изцяло заето с операцията. Когато Сю-линг Куонг работеше под контрола на диска, скалпелът попадеше точно там, където трябва; разчиташе безпогрешно цвета, формата и размера на всеки орган, като че това бяха напечатани на лист думи; местоположението на всеки кръвоносен съд бе сякаш предварително нанесено в нейното съзнание и цялото отворено тяло на пациента ѝ бе познато като петте пръста на дланта ѝ.

Д-р Сю-линг Куонг бе първокласен хирург по всички стандарти. Бе го доказала в медицинския факултет, още преди целият университет да бъде обявен за старомоден и закрит. Но под контрола на диска тя се превръщаше в нещо повече дори от първокласен хирург. Превръщаше се в свръхчовек.

Това имаше два недостатъка. Първо, щом извадеше диска от главата си, моментално забравяше всичко, което е вършила. За своите умения можеше да съди единствено по видеозаписите, на които с учудване се наблюдаваше, способна единствено да се възхищава от това колко се е усъвършенствувала в сравнение с предната операция.

Второто бе по-лошо: осъзнаването, че дългите години на обучение са били напразни. Сю-линг яростно се бе възпротивила на закриването на медицинския факултет, но бе загубила битката. На образованието сега се гледеше като на прахосване на време. Решението

й да дойде на работа в зоната на Костенурките бе последното средство за осъществяване на това, за което мечтаеше. Не би дошла тук само заради настояванията на Кайри Куинтеро, този интересен мъж; имаше по-важна причина. Бе решила да изпита на собствения си гръб какво означава да си „меми“. И беше го разбрала. И трябваше да признае, че практическата полза от това бе забележителна. С имплантиран контролен диск всяко топлокръвно човешко същество можеше да бъде не по-лош хирург от нея.

Тя инструктира сестрите да зашият разреза и излизайки от операционната, извади диска. И всичко изведнъж заплува пред очите ѝ. Врълхлетя я ужасното пулсиращо главоболие и с неудоволствие забеляза как сестрите я гледаха и кимаха с възхищение, докато приготвяха пациента за настаняване в отделението.

Завеждащата болницата жена стоеше на прага.

— Ще се оправи — каза тя. — Свършила си чудесна работа.

— Благодаря — отвърна Сю-линг, после се огледа. — Какво става, Люсил? Стори ми се, че Костенурките бяха пратили няколко наблюдатели тук, когато си слагах диска.

— О, наистина е нямало откъде да научиш. Преди около половин час имаше някакво съобщение и всички Костенурки хукнаха нанякъде. Чудна работа. Никога не ги бях виждала да показват някакви чувства, но този път бяха наистина разтревожени. В момента имат събрание. — Тя се обърна и тръгна да излиза. — Както и да е — каза през рамо тя, — твойт пациент ще бъде излекуван.

Сю-линг кимна унило. Никой не можеше да възрази, че е свършила добра работа, макар самата тя да не помнеше каква точно операция е правила.

Близнаците я чакаха пред операционната. Гледаха към зоната и в първия миг тя не можа да ги различи един от друг. Едва когато се обърнаха, за да я поздравят с грейнали от щастие, че я виждат лица, успя да ги разпознае. Развълнуваното и тревожно лице без съмнение бе на Сорк. Другото — спокойното — естествено принадлежеше на Кайри. Пръв заговори Кайри.

— Решихме да отидем на събранието на Костенурките — каза приветливо той. — Каквото и да се е случило, направо са откачили. Да отиваме на арената.

По пътя Сорк си остана замислен и с раздражение гледаше неспирно пъплещите към асансьорите на космическата стълба натоварени влакове.

— Виж ги — рече завистливо той. — Знаеш ли какво представляват тези грамадни късове стомана? Защото аз знам. Парчета от кули за изстрелване на ракети — ракети, създадени от хората!

— Които никой вече не използва — хладно поясни Кайри.

— Но могат да се използват! И сме го правили. Човешките същества са летели в космоса. А сега не ни е позволено!

— Разбира се, че ни е позволено, Сорк. Поне на някои от нас — каза Сю-линг.

— Да, на някои, но само като пътници. На корабите на Костенурките!

— Но техните кораби са много по-добри — не се остави тя. — От нашите просто няма нужда.

Той я погледна сърдито и малко остана да ѝ наприказва думи, за които после би съжалявал, но се въздържа. Бяха стигнали до амфитеатъра на Костенурките и трябваше да прекратят разговора си.

И тъкмо навреме, помисли си Сю-линг. О, да можеше Сорк да не е толкова докачлив!

И да можеше Кайри да бъде Сорк...

Сю-линг въздъхна. Скоро, знаеше тя, ще трябва да реши на кого от двамата братя да остане вярна, както странно се изразяваха възрастните хора, и кого да отхвърли.

Но тя възнамеряваше да отлага този ден, колкото е възможно по-дълго.

Официалните събрания на Костенурките се провеждаха край специална арена, напомняща приемна за аудиенции или зала на огромен храм. Сградата, построена в характерния за Костенурките героически стил, бе препълнена до краен предел от неспокойната, шумна тълпа извънземни. Сю-линг забеляза, че определените за служителите „меми“ места, откъдето им бе позволено да наблюдават, бяха почти празни. Повечето хора не ги интересува какво вършат Костенурките, помисли си тя, може би защото бе толкова трудно да се разбере какво всъщност имат на ум.

Тя заведе братята до местата в сектора за човеци. Те бяха съобразени с ниския ръст на хората и с факта, че се нуждаят от нещо, на което да седнат. Костенурките никога не седяха. Не можеха. Тялото им не се прегъваше. Наличието на седалки обаче бе единственият компромис, който проектантите на Костенурките бяха направили за нуждите на своите васали. Стъпалата и площадките бяха изцяло пригодени за ръста на Костенурките, далеч по-високи отколкото един нормален човешки архитект би предвидил. Като цяло атмосферата в обширната, студена и подобна на пещера зала бе потискаща. Стените бяха от огромни сиви гранитни блокове и се издигаха до ненужно високия — за човешките представи — свод на тавана. Две масивни квадратни колони поддържаха високата платформа, на която щяха да застанат водачите, а между тях висеше гигантското, смътно осветено изображение на божеството Костенурка, стотици пъти по-голямо от изображенията му, пръснати из цялата зона.

Сю-линг го разглеждаше с интерес. Божеството им бе винаги изобразявано като женска костенурка с широко разперени криле. Единствената женска костенурка, която някога бяха виждали. Истинските Костенурки — тоест, мъжките — нямаха криле, сети се тя. Защо я рисуваха така? Слизаща от слънцето (но не земното — някакво по-тъмно и червеникаво на цвят), за да им донесе нов живот.

Жалко, каза си лекарката когато интересът ѝ премина, че Костенурките не желаят да говорят за произхода и родната си планета, и особено за своята религия. Ако религията е това, което...

Но още толкова много неща по отношение на Костенурките си оставаха загадка!

Сю-линг още веднъж си каза, че идването им на Земята е истинска благословия за човешката раса. Тя никога не бе се съмнявала в това, освен когато слушаше приказките на Сорк Куинтеро. Той бе един от малцината, които твърдяха обратното.

Когато Костенурките се появили тук за пръв път, преди стотина години, хората били уплашени, гневни и войнствено настроени — най-вече уплашени от тези същества с по-съвършена наука и неизвестни намерения.

Но Костенурките като че предварително знаели как точно да успокоят човешките страхове. Сю-линг премигна, сепната от внезапно хрумналия ѝ въпрос: как е станало това? Вероятно като са изследвали

хора — например, този Франсис Крейк, — които те пленявали и изследвали в лабораториите си. Несъмнено Крейк е бил принуден да им разкаже достатъчно за живота на Земята, за да подготви почвата. Така, щото когато Костенурките най-после се показали на хората, те незабавно дали да се разбере какви са намеренията им. Провъзгласили по радиопредаванията си от орбита, че идват като търговци. И наистина започнали да търгуват. Чудесна търговия, от която се облагодетелствувало цялото човечество. Без насилие. Без заплахи. Костенурките си проправяли път като просто предлагали на хората неща, които те не можели да откажат.

Тя се огледа нетърпеливо. На платформата все още нямаше Костенурки. Седнал до нея, Сорк казваше на брат си:

— На записите говореха за така наречения „антропологически принцип“, Кайри. Чувал ли си някога за него? Не го разбирам много добре, но като че ли има нещо общо с факта, че нашата вселена е точно каквато трябва да бъде, за да е възможен човешкият живот, а също така, предполагам, животът на Костенурките и таврите.

— Е и? Ние живеем в тази вселена, нали? Естествено, че ще е подходяща за нас.

Сорк клатеше глава.

— Не, не е толкова просто. Казват, че вселената би могла да бъде доста по-различна.

— Сядай и млъквай! — изкомандва го брат му. — Костенурките се канят да започват!

Айодите не се засмяха, но не бе невъзможно да бъдат развеселени. Докато слушаха песента на земния учен, който бе почти айод, може и да са се подсмиввали, защото същината на песента бе тъй трогателна и мила и толкова детински погрешна.

— Днес ще направим една екскурзия в историята. Ще се върнем доста далеч назад, чак до началото на нашата вселена.

За по-лесно ще го направим на три етапа, по същия начин, по който се борави с човешката история. Както без съмнение си спомняте от лекциите по хуманитарните дисциплини, човешката история е разделена на три периода — праистория, древна история и съвременна история, и ние по същия начин ще разделим и историята на вселената.

Първо, искам да ви предупредя, че това противоречи на теорията на Хокинг за въображаемото време и вечно появяващите се изчезващи вселени. Но не съвсем. Засега обаче ще разглеждаме само тази вселена, която смятаме, че се е зародила от Големия взрив.

В тази схема това, което ще наричаме съвременна вселенска история, започва преди около петнайсет милиарда години, което всъщност е около една секунда след Големия взрив.

По онова време всичко е вече почти решено. Протоните и електроните са вече формирани; взаимоотношението между материя и антиматерия вече е приключило, оставяйки в излишък това, което наричаме нормална материя и наблюдаваме навсякъде около нас. Всичко, което се случва след тази първа секунда, е това, че започват ядрените процеси; плазмата кондензира в галактики и звезди, образуват се планетите и не след дълго започва и еволюцията на живите организми, както си му е редът. Съвременната история на вселената всъщност не е толкова интересна. Всичко в нея е твърде банално, както виждате: времето на всевъзможните „решения“ е преди края на тази първа секунда.

Така че нека забравим тези петнайсет милиарда години на съвременната вселенска история и се заемем с по-интересни неща. Това ще стане следващия път, защото сега имам други планове. Извадете писалки и листове, моля, тъй като ще ви дам контролна работа.

А айодите продължаваха да пеят, подсмивайки се на милите, тъжни простосмъртни същества, които вярваха в думи като „история“.

5.

Щом майка ѝ заспа, Муун се измъкна от къщата и се прокрадва безшумно към кошарата на Трейл.

Там той живееше сам. Баща ѝ го бе отделил от общата кошара с женските веднага щом рогата му прораснаха. Останалите животни от стадото въздишаха и шаваха насън от другата страна на трънливия жив плет, но Муун мина край тях, без да я усетят.

В светлината на пълната луна момичето различи спящия тавър. Трейл лежеше в ъгъла върху наръч клонки от червеноплодно дърво, положил глава на ръката си. Широкото му лице изглеждаше невинно като лицето на дете.

— Трейл — прошепна тя.

Големите очи се отвориха веднага и се втренчиха в нея. Животното се изправи с характерната за таврите пъргава грация. Малките му криви крака се движеха изящно като краката на танцьор.

— Муун — измърмори той нежно. Човешката дума се отрони от устните му като котешко мъркане.

При вида на блестящите му на лунната светлина рога във всичките цветове на дъгата тя изпита едновременно и възторг и мъчителна болка. Те внезапно потъмняха, когато Трейл наведе глава за поздрав.

— Трейл — прошепна тя с треперещ, но въпреки всичко изпълнен с решителност глас. — Трейл, време е да тръгваме.

— Тръгваме? — измяука тихо английската дума той. — Муун? Правилно ли постъпваш?

— Да! Съвсем правилно, Трейл, защото ще те спася.

Поне за малко, добави мислено тя с горчивина. Улови топлата му, силна ръка и го поведе бързо; той покорно я последва. Муун отключи портата, светейки си с джобно фенерче, и двамата притичаха през осветения от луната жив плет. Въздухът бе хладен и неподвижен, и топлият мирис на тялото на Трейл изпълни ноздрите ѝ — напомняше донякъде аромата на прясно скосено сено, преди да бъде поставено в

яслите и донякъде на мириса на бор в планината. Неговият мирис, любимият мирис, който тя си спомняше още от времето, когато Трейл бе малко теленце и тя го къпеше.

Щом преминаха плета, навлязоха в горичката от червеноплодни дървета, където си бяха играли като малки. Сега дърветата бяха остарели, чепати и изсъхнали; бурени избуяваха в сенките под тях. Рогата на Трейл сияеха в мрака под клоните им така ярко, че направо осветяваха пътя им, но можеха и да ги издадат, помисли си Муун, ако някой в къщата се събуди и тръгне да ги търси. Тук тръгнаха по-бавно, близо един до друг, но без да се докосват. Необяснимо защо, сега се срамуваше от физическия допир с него, а някога така обичаше да го гали...

Той се закова на място, когато стигнаха до навеса, където тя лекуваше пострадалите животни и където братята ѝ понякога кастрираха и режеха рогата на младите таври.

Досещаше се какво си мисли Трейл.

— Не, Трейл — успокой го тя. — Не се бой. Няма да ти направя нищо. Просто трябва да залича белега ти от жигосването, или поне да го променя малко. Разбираш ли? Просто в случай, че някой ни види.

Той стоеше и мълчаливо клатеше главата си с меко сияещи рога, заслушан в песните си. После тихо промърмори на езика на таврите:

— Песента не е за страха.

— А за какво, Трейл?

— Песента е за ужасна загуба.

Муун го погледна уплашено. Застанал в сенките на преплетените клони, озарен от сиянието на собствените си рога, той изглеждаше толкова прекрасен, че тя потрепери от любов и тревога.

— Каква загуба, Трейл? — прошепна девойката. — Аз ли съм загубила нещо?

Огромната му ръка легна на рамото ѝ, корава и успокояваща.

— Песента не е човешка — отговори той. — Тя е изпълнена с далечна болка.

Тя въздъхна с облекчение.

— О, трябва да е онова нещо във връзка с Костенурките, което те беше разтревожило днес. Е, не можем нищо да направим за толкова далечни неща, нали? — разсъди логично Муун. — Но трябва да

вървим. Мама заключи камиона, така че ще се наложи доста да повървим преди съмване, Трейл. Но аз съм с теб.

Голямата корава длан погали главата ѝ.

— Пей за това да съм с теб — каза той. — Но пей също за ужасна загуба и мъка.

Муун водеше напред Трейл в светлината от рогата му. Сега вървяха по-бавно, един до друг, но без да се докосват.

— Трейл? Рогата ти са толкова ярки! — внезапно каза Муун.

— Ярки — гордо се съгласи той.

— Те... те по-различно ли се чувствуват?

Той помълча умислен.

— Силата — каза най-после. — Ушите греят. Очите греят.

— Искаш да кажеш, че... хм... че чуваш и виждаш чрез тях?

— Не — отвърна глухо той. — Само песните. Нищо друго на света — само великата далечна болка.

— Къде? — прошепна тя. — Колко далеч?

— Никъде далеч — тъжно промълви той. — Нито далеч, нито кога. Никъде.

После застина на място, а рогата мятаха отблясъци във всички посоки.

Муун Бъндиран бе обхваната от внезапна тревога.

— Какво има, Трейл? Има ли някой там?

— Да. Приятел.

— На милиони мили?! — попита тя мъчително и тревожно.

— Не. Добра песничка, Муун, но тъжна... и, да, много близо.

На половин километър оттам капитан Франсис Крейк се мяташе неспокойно в съня си.

Не защото остана излъган. Всъщност бе излязъл по-късметлия, отколкото очакваше. Бе открил мястото, където някога се е намирало градчето Порталес, макар единствено буренясалата могила там, където се бе издигала сградата на съда да доказваше, че не е сбъркал местонахождението му. Нищо друго не бе оцеляло. Нито една сграда, ако не се смятат развалините, прилични на бомбено скривалище в

района на някогашния колеж. И порутените кръстове в старото гробище между червеноплодните дървета.

Крейк побърза да се махне оттам. Не искаше да се натъкне на надгробен камък с някое познато име. Бе отишъл в града, за да се обади на симпатичната лекарка в Канзас сити — никакви новини; но по-добре никакви, отколкото лоши — и оттам се върна в бивака си.

Това пътуване бе напразно, каза си той. Но какво от това? Реши да поеме обратно на сутринта. Тук нищо не го задържаше.

В града си взе видеоапарат под наем, повече за да убие и без това изгубеното време, отколкото поради някакъв интерес към събитията в този странен, чужд човешки свят, с който вече нямаше нищо общо. Но вниманието му изведнъж бе привлечено от новините. Те го разтревожиха. Костенурки, допускащи грешки в работата си, пренебрегващи изпълнението на задълженията си — пълно объркване. И какви невероятни слухове!

Нима наистина бе възможно Майката да е изчезнала?

Това не бе за вярване. Крейк се помъчи да си представи как биха се почувствували Костенурките, ако това наистина се случи. Да, естествено, рано или късно дори Майките умираха; макар че Костенурките никога не говореха много по този въпрос, все пак бяха се примирили. Но нищо не се променяше. Смъртта на Майката се посрещаше с грандиозен ритуал. На една от нимфите щеше да ѝ бъде разрешено да достигне зрялост; щеше да бъде избран мъжкар, който да оплоди следващото люпило, и господството на Костенурките над галактиката щеше да продължи отново, необезпокоявано от нищо...

И така ще бъде винаги. Нищо, каза си Крейк, не би могло да попречи на търговията им... и се запита дали тази мисъл го радва или потиска.

Отговорът бе, че не му се иска да мисли за Костенурките.

Не им желаше злото, но не и кой знае колко добро. Вярно, че физически не бе пострадал от тях. Бяха му спасили живота, защото ако не беше го открил техният разузнавателен кораб, той най-вероятно щеше да намери смъртта си на онзи гумен сал в Коралово море. Но цената, която трябваше да плати за това, бе твърде висока.

Оттогава насам всяка вечер Франсис Крейк заспиваше с чувството за вина.

Той се обърна, опитвайки се да пропъди тези мисли.

Няма причина, каза си, да стои буден. Ако е разочарован от това, че на мястото на града и родния си дом завари само развалини, то и не бе се надявал да намери нещо повече. А и нищо не му липсваше, за да му бъде удобно. Наетото туристическо оборудване бе модерно и го караше — или поне би трябвало да го накара — да се чувства в палатката не по-малко уютно отколкото на кораба. Запаметяващата тъкан на саморазпъващата се палатка моментално приемаше най-удобната за тялото му форма. Бе си сготвил храна с помощта на самонагриващите се съдини, но ако беше запалил огън край палатката, то бе повече заради удоволствието да го наблюдава, отколкото поради някаква нужда. Разполагаше също с кремираща тоалетна и термоодеяло, което го предпазваше от нощния хлад.

И освен това не бе нужно да има контролен диск в главата си, за да ги използва.

Крейк нервно задраци по страничното платно. Ноктите му накараха импрегнирания в тъканта фосфор да засвети, и бледо сияние озари вътрешността на палатката.

Той намъкна краката си в ботушите и стана; излезе вън и изтормозен се заоглежда. Лек полъх на вятъра из клоните на дърветата, тихо изскимтяване откъм поточето под хълма — и отново тишина. Лунната горе имаше цвят на слонова кост. Той присви очи и му се стори, че над долното ѝ полукуълбо проблесна метал. Дали не беше, запита се той, лунната база на човеците, за която Костенурките твърдяха, че била изоставена? Все пак му бе приятно да си мисли, че хората от собствената му раса по някакъв начин бяха успели да излетят в космоса сами, без помощта на костенурките или когото и да било — но това, разбира се, бе само история. От човешкото присъствие в космоса не бе останало нищо. Крейк знаеше, че някога в орбита са обикаляли всякакви комуникационни и наблюдателни спътници, но Костенурките бяха унищожили по-голямата част от тях, тъй като заплашваха да повредят асансьорните кабели на съоръжението.

Ако можеше да избира, призна си честно Крейк, между изстрелването на спътници и достъп до галактиката чрез космическата стълба, той би предпочел стълбата. Но така или иначе, щеше му се в космоса да бе останало нещо значимо, изцяло и единствено човешко.

Той обърна глава на юг, после на изток с надеждата да зърне орбиталната станция на Костенурките на върха на стълбата, където

екипажът му очакваше нови задачи. Не видя нищо. Обаче знаеше, че Костенурките имат свои, отдалечени орбитални спътници и че сигурно го виждат — поне огъня край палатката, точно както бяха видели сваления му самолет и спасителния сал и още толкова много неща през всичките тези години.

Той се размърда неспокойно. Сънят бе отлетял. Вятърът се усиливаше и луната се скриваше зад бързо разрастващ се облак. Запита се дали ще вали. Навсякъде из храсталаците около него се чуваха шумове...

Крейк скочи на крака и замръзна, наострил слух.

Не всичките шумове бяха причинени от вятъра! Той извади джобно фенерче от раницата си, запали го и го насочи към звуците в гъсталака.

Две фигури излизаха от гората покрай потока и едната от тях не бе на човек.

Крейк напрегна слух, готов за евентуалната опасност.

Твърдяха, че на земята вече няма престъпност, но той не вярваше... Във всеки случай не искаше да рискува да стане жертва на някое от редките престъпления...

— Капитан Крейк? — Беше гласът на момичето, което бе срещнал по пътя. — Капитан Крейк? Аз съм, Муун Бъндиран. Помогни ни, моля те!

Тавърът бе дълбоко потънал в медитация и не обръщаше внимание на разговора на хората. Крейк лежеше на хълбок край огъня, вперил поглед през пламъците в момичето, толкова много приличащо на жената, която бе останала далеч назад в живота му. Той удивено поклати глава, когато чу молбата ѝ.

— Но къде мога да ви закарам, Муун? Къде? Нямам дом тук на Земята. А вероятно не искате да дойдете с мен на моя кораб, а?

— Искам! Искаме! Моля те, заведи ни където и да е, стига Трейл да бъде в безопасност! — замоли го тя.

Той свъси вежди, донякъде развеселен от детинската ѝ упоритост, но решен да я предпази от евентуална сериозна грешка.

— Не ми казвай, че знаеш какво е да пътуваш с вълнов кораб, Муун. Ужасно самотно е. Само аз и екипажът ми. Не — решително

отсече той, за да я откаже да спори. — И дума да не става!

— Тогава вземи ни с теб на орбиталната станция!

— И така не става. Костенурките няма да ви позволят да останете там, Муун. Дори да успеете да стигнете дотам по някакъв начин, те ще съобщят на родителите ви и ще тръгнат след вас. А и аз няма да стоя там; ще се кача на кораба си веднага щом екипажът ми е готов, и — излитаме. Нанякъде. Където има работа за мен.

— Но те ще осакатят Трейл! — проплака тя.

— Ти самата каза, че той няма нищо против...

— Но аз имам! Много съм против!

Крейк въздъхна. Нима някога му е било лесно да разговаря с млади жени? Ако е имало такива случаи, то те са били много отдавна. Но реши все пак да опита още веднъж.

— Просто нямаш представа за какво ме молиш, Муун. Готова ли си да напуснеш семейството си? Щом веднъж се качиш на космическия кораб, трябва да се простиш с всички, които познаваш на земята — завинаги.

В светлината на огъня девойката изглеждаше обърквана.

— Завинаги? Но няма ли да се върна на Земята?

— На Земята — да — отвърна с горчилка той. — Аз току-що го направих. Но това няма да е същата Земя, Муун. Заради забавянето на времето в космоса.

— Знам, но не ме е грижа! Никой вече няма нужда от мен. Братята ми ще останат в ранчото. То е единственото, което ги интересува, освен градските момичета. А аз съм единственият приятел на Трейл. Ако аз не го спася, то тогава кой друг?

Момичето се замисли за миг, после добави откровено:

— Не искам да стоя повече тук. Искам животът ми да бъде по-интересен, капитан Крейк.

— Колко по-интересен?

— Не знам точно — призна тя. — Знам само, че за мен е дошло време да замина.

Той я гледаше безпомощно. Не виждаше нищо друго, освен трудности по пътя ѝ, и искаше да ѝ помогне.

— Струва ми се — каза най-накрая Крейк, — че може би ще измисля някакъв начин да те заведа поне в зоната на Костенурките в Канзас сити...

— О, да! Благодаря! Ще бъде чудесно! — Поне като начало, добави за себе си Муун.

Той ѝ хвърли подозрителен поглед.

— Но не виждам как ще стане дори това, след като не можем да използваме въздушен транспорт. Когато семейството ти разбере, че си избягала, ще уведомят властите. Те ще ви издирват навсякъде.

— Трябва да има някакъв друг начин.

— Не се сещам.

— Ами колата? — посочи победоносно тя към паркирания под дърветата триколесен автомобил. — Можем да стигнем до космическата стълба с нея.

Крейк се загледа в огромния тавър. Дори седнал на земята, в позата, в която „слушаше песните“, бе висок почти колкото него.

— Какво? Тримата в тази тясна таратайка? С него? Ще минат дни, докато стигнем.

— Това не е проблем — настоя девойката. — Аз също шофирам, така че можем да се сменяме. Тръгваме още тази нощ. Трейл ще легне отзад и ще го покрием с твоите одеяла.

— А къде ще сложа всичкия този багаж?

Но аргументът му се разби на пух и прах пред погледа, на който не можеше да устои. Пък и колко ли, в края на краищата, струват тия вехтории? Защо не вземе просто да ги остави тук, а депозитът да върви по дяволите! Парите нямаха стойност.

А и самите неща никога вече нямаше да му потрябват. Не и в космоса. И въобще, освен ако не реши да се върне на Земята завинаги... а Франсис Крейк отдавна бе решил, че никога няма да направи това.

Земният певец продължаваше да пее, уловен в капана на собствената си грешка, неспособен да изпее истината, която прозираше дори в грешката:

— Спомнете си последното ни занятие, предполагам. Тогава казахме, че ще разделим историята на вселената — нашата собствена вселена, тоест тази, с която сме в ежедневен контакт, поне на теория, на три епохи, подобно историята на човешкия род: съвременна, древна и праисторическа. За съвременната вече говорихме; тя започваше една секунда след Големия взрив.

Да се спрем на древната история. Но нека съотношенията не ви объркат. Ако си послужим с човешките мерки, древната история обхваща период, няколко пъти по-дълъг от съвременната. Но това не се отнася до древната история на нашата вселена. Тя е продължила съвсем мъничко по-малко от онази една секунда.

Дори и да е така, в тази секунда се случили много неща. Можем да разделим древната история на вселената също на няколко ери. Древната история започва в десет на степен минус 43 секунди, и първата част от нея се нарича ерата на Великата Унифицирана Теория, или ВУТ. Тя продължава от десет на степен минус 43 до десет на степен минус 37 секунди, което означава, че продължава малко по-малко от 1 върху 10 000 000 000 000 000 000 000 000 000 000 000 секунди — тоест по-малко от една ондецилионна част от секундата.

Не звучи много. И не е. Но било достатъчно за полагане основите на Великата Унифицирана Теория, което съвсем не е малко.

След ерата на ВУТ нещата се развивали вече по-бавно. Настъпила ерата, когато започнали да се образуват адроните, и това продължило около една милионна част от секундата, което също не е много, но е доста повече от една ондецилионна; следва значително по-продължителната ера на образуването на лептоните, която заема останалата част от първата секунда на древната история. Това също не е много интересно.

Важните събития се случили през ерата на ВУТ и преди нея.

Ерата на ВУТ от древната вселенска история е време на много високи енергии и следователно на много тежки частици. Това също така е времето, когато можем да кажем, че космосът започнал да съществува.

Тук някои от вас може би ще повдигнат вежди. Може би ви измъчват неизказани въпроси. Например, как е възможно да е имало нещо, в което се е поместил космосът.

Нека ви покажа защо този въпрос няма отговор. Пространството предполага някаква структура. Най-малките структури, които познаваме и смятаме, че вероятно са изобщо най-малките съществуващи, са с дължината на Планк — около 10^{-35} метра.

Но пространството има структура. То не е една празнота без шевове. То е нещо като общност на миниатюрни частици с дължината на Планк. Понякога наричаме тази основна структура в състава на всяко нещо „пространствено-времева пяна“, понеже в тези твърде ранни епохи не сме в състояние дори да различим измеренията на времето от пространствените измерения.

Ето това е ерата на ВУТ. Това е времето на свръхтежките частици и пространствено-времевата пяна; и смятам, че казахме достатъчно за древната история.

А айодите изпяха мелодични и ласкави песни в чест на тази хубава песен, защото човеците още от двегодишна възраст можеха да пеят вярно... а колко детински погрешна бе тя.

6.

Ако на Кайри Куинтеро му бе разрешено сам да контролира собственото си тяло, би изпитал удоволствие от това, което правеше. Той летеше. След четири изтощителни дни в Калифорния, където го бе взела за някакви проучвания голямата златна Костенурка, която наричаха Жълтата Птица и чиято длъжност бе Пазител на Богинята, той се прибираще в къщи, но все още не му бе позволено да почива. Кайри бе с поставен контролен диск. Можа да го махне едва когато големия самолет започна да се снишава за кацане в зоната в Канзас сити, но тогава се почувствува прекалено уморен, за да прояви някакъв интерес към гледката долу.

Щом вратите на самолета се отвориха, той се изправи изтощен и бе грубо избутан от Жълтата Птица. Едрата Костенурка мина покрай него и изчезна. Кайри Куинтеро я последва бавно, протягайки схванатите си крайници. Бе вече тъмна, гореща и душна нощ; по небето не се виждаха звезди. Искаше му се да си легне, но желанието да се срещне с брат си и с жената, която обичаха, бе по-силно.

Подозираше къде може да ги намери и двамата, и излезе прав.

Докато вървеше по коридора към апартамента на Сю-линг, чу треперещия от гняв глас на брат си, удавен сред пронизителните писъци на Костенурка. Странно: Костенурките рядко влизаха в жилищата на хората. Но когато стигна до вратата, видя Малкия, който размахваше дебелия си ръце и кряскаше вбесен на Сю-линг и Сорк през транспозера си.

— Не се преструвай, че не си правил тия богохулни записи! Не можеш да се преструваш, защото ние знаем каква е истината, тъй че не трябва да отказваш да ми ги продадеш! Хайде, кажи цената, защото искам да ги имам!

Сю-линг сложи ръка на рамото на Сорк и заговори на Костенурката:

— Не зная нищо за никакви богохулни материали. Сътруднико.

— Толкова е... вбесяващо, когато една разумна търговска оферта се отхвърля без причина! — прогърмя гласът му. — Ако продължавате да се държите така лошо, ще трябва да преразгледаме нуждата от вашата заетост тук.

— Ваша работа — сви рамене Сю-линг и го заразглежда. — Може би ще е от полза, ако ми кажеш защо ви трябват тези записи.

— Това не е твоя работа!

— А записите не са ваши — възрази тя.

Малкия я зяпна безмълвно с двете си жълти очи, барабанейки сърдито по коремната част на черупката си. После недоволно изсъска, обърна се и шумно напусна стаята.

Сю-линг го проследи с поглед и тръсна глава.

— Здравей, Кайри — поздрави го със закъснение. Макар и само поздрав, той бе все пак нещо повече от начина, по който го посрещна брат му. Сорк също гледаше след Костенурката.

— Наистина ги иска тия лекции по астрофизика — рече той замислено.

— Виждам — обади се Сю-линг. — Но защо?

— Сигурно има някаква връзка със случилото се с тяхната Майка. Може да са сметнали, че е паднала в черна дупка или нещо подобно.

— Цялата им планета?

— А защо не? Цялата бъркотия не може да е само заряди смъртта на една Майка. Това се случва често, и тогава те просто предават властта на друга. Обзалагам се, че са решили да научат повече за черните дупки и смятат, че човешката наука може да им помогне. — Той се ухили злорадо, очарован от мисълта, че Костенурките са опрели до помощта на хората. — Но ако това наистина е станало, мисля, че с нея е свършено. Никъде в лекциите не се говори за излизане от черна дупка.

Сю-линг кимна не съвсем убедена, но внезапно забеляза умората, изписана по лицето на Кайри.

— Къде беше? — попита тя. — Изглежда си се преуморил.

— Така е. Жълтия ми извади душата. Пет дни бяхме в Калифорния и проверявахме старите архиви с изследвания в някаква болница... поне така мисля.

— За какво са им притрябвали на Костенурките медицинските картони на човеците? — зачуди се Сю-линг.

Кайри разпери ръце.

— Откъде да знам? Почти през цялото време бях с диск. Жълтия ме накара да преровя всички архиви на отделението по генетика... Разбира се, нямах представа какво върша, но го разбрах от разговорите им на връщане. И... — Кайри се поколеба плахо, както обикновено, когато се налагаше да сподели интуитивните си догадки. — Имам теория. Или нека да е предположение.

— Което е...? — попита Сю-линг.

— Просто едно хрумване... но мисля, че се опитвах да открият дали има начин да се възпроизведе женска Костенурка чрез модификация на гените на мъжка.

— Но това за тях е кощунство! — възкликна изненадан Сорк.

Кайри се засмя уморено.

— Същото ни каза и Екзарха, когато разбра какво правим — съгласи се той. — Никога не бях виждал Костенурките така разтревожени. Кряскаха си по телефона като разгонени котараци.

— Не мисля, че модифицирането на мъжкия във функционална женска е възможно — каза Сю-линг. — Сигурна съм, че Костенурките никога не са правили това сами, и макар генетиката да не е моя специалност, не съм чувала някой на Земята да е успял да създаде женска от мъжките гени на което и да е животно. Може би наистина са се отчаяли.

— И още как! — обади се зарадван Сорк. — А ние няма да им помогнем! Ще скрия записите, в случай че Малкия измисли как да ги вземе от теб. Това е човешка наука, не на Костенурките, а на нас тя ще ни е нужна!

Кайри погледна брат си.

— За какво говориш?

— Не разбираш ли? Каква е продължителността на живота им?

— Откъде да знам? Май около седемдесет и пет години, но...

— Но това е само предположение — съгласи се Сорк. — Както и да е, все някога умираат. И след седемдесет и пет години... а може и по-малко, всички те ще бъдат мъртви! Край с Костенурките. Е, с изключение на няколкото, които ще пристигат от време на време от

пътешествия, протекли при забавено време. Но те няма да имат значение, а в такъв случай коя раса ще владее в тази галактика?

— Искаш да кажеш... ние? — примигна Кайри.

— А кой друг? — попита Сорк. — Костенурките ще измрат. Ако тази галактика има бъдеще, то принадлежи на нас!

Кайри не откъсваше поглед от брат си, опитвайки се да схване всичко казано.

— Но ние не можем да пътуваме из галактиката. Как? Не можем да управляваме вълновите междузвездни кораби.

— Ще се научим. Освен това някои човеци вече могат! — извика триумфиращо Сорк. — Франсис Крейк е човекът! Вчера се е обадил на Сю-линг. Сега е на път насам, с кола.

— С кола?! — изуми се Кайри.

Сю-линг сви рамене.

— Не ме питайте защо, но е така, така каза. Предполагам, че ще пристигне утре. Само че... — тя прехапа устни — новините ми за екипажа му не са много добри. Костенурките в орбиталната станция също са пощурели. Никой не си гледа работата. Надявам се, все пак, хората му да не са пострадали.

— Какво им е? — попита Кайри.

Сю-линг разпери ръце.

— Не знам. Последния път, когато се опитах да разбера, от орбиталната станция не се обади никой. А това досега не се е случвало.

Сорк имаше някаква работа и си тръгна, а Кайри Куинтеро остана.

Лицето на Сю-линг изразяваше благосклонна покана. Окуражен от това, Кайри каза:

— Довечера? Нямахте ме доста време.

— Довечера — отвърна нежно тя. — Идеята е чудесна. Липсваше ми...

Няколко часа по-късно обикновено спокойният Кайри Куинтеро крачеше към жилището ѝ силно развълнуван и нетърпелив. Знаеше какво ще се случи. Тя ще е с жълтата копринена роба, която ѝ бе купил от Ню Хонг-Конг, където го бяха пратили Костенурките в

командировка, а прекрасното ѝ тяло ще ухае на любимия ѝ испански парфюм. Ще прекарат една чудесна нощ...

Но уви. Докато вървеше по коридора, чу гласове от стаята ѝ, и разбра, че тя не е сама и че мъжът при нея е неговият брат-близък.

Човек, заварил любимата си в обятията на друг, има богат избор: сълзи, ярост, насилие, може и самоубийство, ако вярва, че сантименталните романи пресъздават истината. Кайри Куинтеро не прибегна към нито една от тези възможности. Той се спря, заслушан в гласовете — възможно бе, в края на краищата, брат му просто да се е отбил, за да си вземе още записи. Обаче по всичко личеше, че не е така. Макар да не различаваше ясно думите, той долавяше тона — Сю-линг протестира, Сорк убеждава; Сю-линг възразява, Сорк настоява... и накрая Сю-линг се предава.

Кайри въздъхна, обърна се и се прибра. Знаеше: Сю-линг смята, че той прекалено често отстъпва на брат си. Може би имаше право. Но Кайри Куинтеро винаги е най-щастлив, когато на Сорк му е добре.

Все едно, тази нощ той спа зле. Когато се събуди, по навик се вслуша, за да долови тихия шепот от записите на брат си откъм другата стая, и не се изненада, като не чу нищо. Ясно, Сорк бе останал при нея.

Това не разстрои особено Кайри Куинтеро. Макар че обичаше Сю-линг, не я ревнуваше. Може би някой ден тя ще сложи край на тази бъркотия и ще избере единия от близнаците. Може би тогава ще се омъжи за него. А може и да предпочете брат му. Каквото и да реши, все ще е добре... а той и в двата случая ще продължи да обича Сю-линг Куонг.

Кайри се изгърколи по гръб и спокойно се взря в тъмнината на стаята. Горкият Сорк! Там, където Кайри съзираше симетрия, сходство, взаимовръзки и резонанс, Сорк виждаше единствено проблеми. Кайри Куинтеро приемаше, че всяка отделна част принадлежи на цялото и че цялото се състои от своите части. Понякога нещата, които виждаше, бяха приятни, но тъжни; друг път — просто приятни. Не беше в характера на Кайри Куинтеро да се тревожи за това дали бъдещето ще е добро или лошо и дали нещата, които се случват във всеки един момент са правилни или погрешни, защото те са такива, каквито са.

Кайри Куинтеро бе убеден в тези неща, така, както бе убеден, че сърцето му бие и дробовете му дишат, и че един ден сърцето и дробовете му ще престанат да го вършат и той ще умре; и в това знание няма нищо страшно или печално.

Кайри Куинтеро съжаляваше само за едно — че брат му не желае да проумее този толкова ясен природен закон. Ако зависеше от него, би се опитал да му помогне, като сподели собственото си виждане за логиката на битието. Да го сподели с целия свят, ако бе възможно.

Но не Кайри, а Сорк Куинтеро го биваше повече в приказките. Почти неземния покой, царящ в душата на Кайри, бе изцяло вътрешен. Нямахше как да го сподели с някого.

Кайри неусетно бе заспал дълбоко и се разбуди едва когато брат му заблъска по вратата.

— Кайри? Ставай, вече е сутрин. Онзи космически капитан току-що се обади на Сю-линг. Той е в зоната и е довел някого със себе си.

Все още замаян от съня, Кайри се изправи в леглото.

— Кого?

— Още не знам — отвърна сърдито брат му. — Тъкмо това искам да разбера. Отивам да ги посрещна на западния портал. Ела там, когато станеш, чу ли!

— Добре — прозя се Кайри.

Разочарованието от предната вечер някак си бе отлетяло, както ставаше винаги с Кайри Куинтеро. Той се протегна лениво и без да бърза, бодър и в отлично настроение, се изтърколи от леглото и тръгна към банята. Нямахше спешна работа, в края на краищата. Каквото и да става там, ще почака.

Когато тръгна към портала, бе още ранна сутрин, предвещаваща задушен и може би дъждовен ден, за ужас на Костенурките. Само тук-там се виждаше по някоя от тях. Изобщо и хората, и Костенурките бяха малко. Доскорошното оживление в основата на космическата стълба бе отстъпило мястото си на призрачна тишина. Дългите композиции от натоварени с метални отпадъци вагони бяха неподвижни и изоставени; зловещо мълчание цареше там, където до неотдавна търговията на Костенурките вреше и кипеше.

Когато приближи портала, Кайри съзря група хора, събрани край триколесно наземно превозно средство. Различи брат си и онзи капитан на космически кораб. До тях стоеше жена, но не беше Сюлинг Куонг. Беше младо момиче, което Кайри не бе виждал преди, а зад нея, приведен над главата ѝ се извисяваше... да, тавър. Не просто тавър, а мъжкар, с добре развити рога. Кайри примигна и се отправи към тях, но в това време иззад един вагон се показва Костенурка и му се изпречи на пътя. Кайри с учудване разпозна ръждивокафявата черупка на онзи пигмей, Малкия, очевидно скрил се, за да наблюдава човеците.

Едното око на Малкия се насочи към Кайри и Костенурката включи транспозера си.

— Спри, Куинтеро! Кой от двамата си?

— Кайри Куинтеро, Сътруднико. Не онзи, брат ми Сорк, когото подозираш, че притежава някакви забранени записи на лекции.

Костенурката завъртя жълтите си очи.

— Не ми говори за никакви записи — смъмри го той както учител мъмри непослушен ученик. — Притежателят им не желае да ги продаде и в такъв случай те нямат никакво значение. Но в този момент не можем да мислим за търговия.

Очите на Кайри щяха да изскочат от орбитите си. Малкия не може да мисли за търговия?! Една Костенурка?! Значи всичко е вярно.

Малкия продължаваше да говори, като сочеше с ръка групата хора край портала:

— Онова същество не е ли възрастен мъжки тавър? — попита той.

— О, не съм сигурен — каза Кайри, без да се замисли. — Не е възрастен, защото все още е с рога. — После се вгледа по-внимателно и добави: — Хм, наистина изглежда по-различен от останалите.

— Този тавър може да ни потрѣбва. Моля, иди и разбери — отсече Костенурката и се прибра в прикритието си зад вагона.

Изненадата най-после извади Кайри от равновесие — за пръв път през живота си той чу Костенурка да казва „моля“. Но още по-голяма изненада го връхлетя, когато се приближи до групичката. Огромното същество с бича глава, застанало до колата, имаше напълно развити рога, които въпреки ярката утринна светлина излъчваха слабо сияние.

Брат му се обърна към него.

— Закъсняваш — укори го той. — Слушай сега, стой при момичето и тавъра и не позволявай на никого да ги закача.

— Че кой ли ще тръгне да ги закача? — попита Кайри. — Къде е Сю-линг?

— В кабинета си, естествено — сръза го Сорк. — Отиваме там с Крейк, за да проверим дали не е дошло съобщение за екипажа му. О, да не спорим точно сега, Кайри! — бързо добави той, като видя че брат му се готви да възрази. — Бързаме!

Двамата тръгнаха и оставиха Кайри сам с младата девойка и тавъра.

Момичето съсредоточено изучаваше лицето му.

— Приличате си — откри тя. — Братя ли сте?

— Близнаци. Казвам се Кайри Куинтеро.

— Муун Бъндиран — отвърна девойката и протегна ръка. — Това е моят приятел Трейл. Запознайте се.

— Разбира се — отзова се Кайри, но гласът му прозвуча понесигурно от думите. Тавърът се пресегна и дружелюбно стисна ръката на Кайри в коравия си, топъл трипръст юмрук. — Приятно ми е да се запознаем — рече Кайри и вдигна поглед към огромната, тежка, увенчана с рога глава. Рогата наистина грееха със своя собствена светлина.

Тогавя тавърът заговори. Кайри не разбра нищо от потока съскащи, жужащи звуци.

— Не говоря тавърски — извини се той. На едно животно!

— Казва, че според него песничките ти са добри и се надява рогата ти да пораснат яки — преведе девойката. — Това е нещо като нашето „Приятно ми е“. — И седна върху капака на колата. — Извинявай — каза тя, — но съм много уморена. Карахме няколко дни, чак от Ню Мексико. И беше толкова... — Тя колебливо се взря в очите на Кайри, сякаш се питаше дали може да му довери тайната си. Очевидно реши, че може, защото продължи: — ... толкова страшно! Защото всъщност се криехме. Нали знаеш, че повечето хора се страхуват от възрастните таври, а имаше и опасност някои от тях да го наранят...

Тавърът внезапно издаде приглушен, но мощен рев и запристъпва от крак на крак, навел огромната си глава в посоката, откъдето бе дошъл Кайри.

— О, господи! — прошепна развълнувано Муун Бъндиран. — Виж, Кайри! Това не е ли Костенурка?

Кайри се озърна. Малкия се бе приближил. Увисналата около врата му кожена яка трептеше, а жълтите му очи бяха приковани в тях.

— О, да. Казва се... е, ние му викаме Малкия. Защото е по-дребен от останалите, нали разбираш.

— По-дребен? Тогава другите сигурно са огромни колкото таври! Изглежда притеснен.

И наистина, Малкия размахваше гъвкавите си горни крайници и крачеше към тях, грачейки тревожно. После насочи окото си към Кайри Куинтеро.

— Е? — попита чрез транспозера. — Не е ли вярно? Не е ли наистина възрастен мъжки тавър?

Девојката уплашено се дръпна назад.

— Не, не му позволявай да нарани Трейл! Той още расте, изобщо не е опасен!

Но Малкия не я чуваше. Сякаш без да забелязва Кайри и поглеждайки момичето с едно око, той отмина. Цялото му внимание бе съсредоточено върху тавъра. Застана неподвижно пред него, взирайки се в рогата му. Едната му ръка се протегна към тях.

Трейл отстъпи назад, изръмжавайки предупредително. Рогата му сякаш заискриха в червено.

— Моля ви, мистър Куинтеро! — забързано изговори момичето. — Тази Костенурка, безпокои Трейл, а той не е свикнал да пипат рогата му. Разрешава само на мен.

Костенурката се извърна и я изгледа. Излая нещо, но така бързо, че дори транспозерът не успя да направи думите му по-разбираеми.

— Какво казва? — попита момичето, отстъпвайки назад.

Кайри се намръщи изненадано.

— Иска... да купи твоя тавър. Пита колко искаш за него.

— О, не! — извика девојката. — Не продавам Трейл! Нали затова избягахме... И дума да не става! — отсече твърдо тя. — Кажу ми: „Благодаря, но Трейл не се продава“!

Не се наложи Кайри да превежда, тъй като Малкия схвана смисъла. Жълтите очи блеснаха ядосано и гласът му забоботи малко по-бавно.

— Ще ти платим колкото кажеш. Искаме да купим този възрастен мъжкар.

— Не! Накарай го да разбере. Не искам да му отрежат рогата и да го превърнат в пържоли или в разплоден бик!

— По никакъв начин няма да навредим на животното — настояваше Костенурката.

— Не ти вярвам! — кресна Муун Бъндиран.

— Хм — намеси се Кайри. — Не знам някой от Костенурките да е излъгал или нарушил дадената дума. Те са честни търговци, мис. Ако се споразумеете, той ще спазва обещанието си.

— Не! Трейл и аз отиваме с капитан Крейк на неговия кораб и това е.

Костенурката изсъска яростно, въртейки очи във всички посоки. После отвори приличната си на папагалска човка уста с намерението да каже нещо, но се отказа. Затвори я с изщракване и се отдалечи побеснял.

Муун Бъндиран го изпрати с уплашен поглед.

— Какво ще направи сега?

Кайри сви рамене.

— Никога не съм го виждал толкова ядосан. Не знам, мис Бъндиран. Ама снощи се опита да купи едни древни записи с лекции от Сю-линг Куонг.

Той почувствува някакво твърде необичайно за него смущение. Странните късчета информация най-неочаквано отново се появиха и чакаха да ги подреди. Но как?

Девојката сложи ръка на рамото му и го погледна.

— Ще се опита ли да ми го вземе насила?

— О, не — изненадан отговори Кайри. — Не, няма да направи това. Костенурките никога не взимат нищо насила. Те са честни и почтени търговци. Но — добави той сериозно, — боя се, че Малкия наистина иска твоя тавър. А Костенурките обикновено намират начин да получат това, което искат.

Третата песен на земния поет айодите изслушаха с надежда и дори гордост, защото грешката започваше да отстъпва на истината и песента зазвуча красиво.

— За последен път ви напомням, че разделянето на вселенската история на три епохи, като тази на човечеството, е само една аналогия. Но според мен аналогията е подходяща; стигаме до най-важното.

Време е да кажем каквото знаем за предисторията на вселената.

Също както при историята на човечеството, от първата африканска Ева — или която и да е тя — до началото на истинската история, или поне на легендите, най-важна е предисторията. По отношение на хората тя е продължила стотици хиляди години. Предисторията на вселената е далеч по-кратка. Но все едно, тя е най-важната част.

Независимо от това няма да ни отнеме много време да я разкажем, тъй като всичко, което знаем за ерата на Планк — тоест, за първите десет на степен минус 47 секунди след Големия взрив, което ще наречем предисторията на вселената — е в общи линии нищо.

Това не ни пречи да изпитваме нуждата да се стремим към знанието. Благодарение на този стремеж жаждата ни никога няма да бъде утолена. Ние не можем да видим каквото и да било отвъд бариерата на Планк. И вероятно никой никога няма да успее да направи това. Не са ни известни подробностите на събитията.

Това което знаем, е че в определен момент от епохата на Планк — или може би през ерата на ВУТ, която бележи началото на древната история — без да сме абсолютно сигурни, — са възникнали всички закони на нашата вселена.

Тоест, всички „вълнови функции“ (както можем да ги назовем), претърпели „колапс“ и се превърнали в точни, твърди числа. Стойностите, които можели да бъдат най-различни, внезапно станали определени. Например, точно тогава било „решено“ числото „пи“ да има стойност три цяло и тъй нататък, вместо, да речем, седем или друга цифра; когато константата на Планк и константата на фините структури, както и всички останали, се превърнали в строги факти, вместо величини с произволни стойности.

Оттук нататък всичко вече било предрешено.

Може да се каже, че програмата на нашата вселена била написана именно тогава; оттам насетне всичко вече се свеждало единствено до работа с компютъра. Ако можехме само да зърнем тази първоначална компютърна програма, бихме разбрали много неща, които сега са обвити в догадки...

Но не можем, и може би никога няма да можем.

А айодите пееха нежно и с надежда, и песента им бе песен на упованието.

7.

Сорк Куинтеро не влезе заедно със Сю-линг в кабинета, за да се осведоми за състоянието на хората от екипажа на капитан Крейк. Имаше да свърши нещо по-важно.

Не го биваше много да си прави планове и го знаеше. Особено, що се отнасяше до по-сложните: те включваха толкова много фактори, че Сорк обикновено пропускаше някои от тях, други просто забравяше. За да си постави цел и измисли начин за постигането ѝ, трябваше да съсредоточи до краен предел немалките си умствени възможности, а после следваше едно безкрайно и многократно повтарящо се обмисляне на всеки евентуален вариант, преди да се увери, че всичко си е на мястото.

Брат му Кайри, естествено, от пръв поглед съзираше цяло разклонено дърво от варианти и безпогрешно откриваше всяка взаимовръзка. Ако не му беше брат, Сорк Куинтеро навярно би го ненавиждал.

От друга страна, Кайри не бе човек на действието. Там Сорк го превъзхождаше. Намислеше ли нещо, отказване нямаше.

Планът, зараждащ се в главата на Сорк, беше — поне така смяташе той — разумен и съвършен. Но за по-сигурно, докато крачеше пред болницата, той преповтори всичките си аргументи. И когато Крейк излезе навън, следван от Сю-линг Куонг, Сорк безцеремонно се изпречи на пътя им.

— Ти си Крейк — каза той. — И отиваш на кораба си.

Капитанът го изгледа с любопитство, преди да се съгласи.

— Да, точно там отивам, веднага щом се погрижа за Муун и нейния тавър, което, надявам се, няма да ми отнеме кой знае колко време. Костенурките от орбиталната станция не са много словоохотливи.

Сорк изобщо не го слушаше. Той нетърпеливо сложи ръка на гърдите на Крейк. Капитанът се сепна, но не се възпротиви. Сорк махна с другата си ръка към занемарената площадка на зоната.

— Трябва да ни помогнеш. Погледни! — извика Сорк, все още сочейки изоставените товарни вагони. — Не е ли ужасно? Години наред съм ги гледал как мъкнат ли мъкнат... всичко онова, което принадлежи на човечеството: кранове от запустелите ракетни площадки, огромни магнити от суперконтактори, всякаква научна апаратура... И всичко това потъва някъде в космоса. Костенурките откраднаха нашата наука!

— Моля те, Сорк! — намръщи се Сю-линг. — Капитанът си има други грижи. Така или иначе, това са вече само безнадеждно остарели боклуци, никому ненужни, тъй като Костенурките разполагат с по-модерни технологии.

— Науката на Костенурките си е тяхна наука! — сопна се Сорк и отново се обърна към капитана. — Крейк, моля те! Трябва да ни помогнеш!

Капитанът полагаше усилие, за да запази търпение с този напорист млад човек. Но не успяваше.

— Всичко това е вярно, мистър Куинтеро, но какво мога да направя аз за земната наука? Какво знам за нея? Когато за последен път бях тук, никой още и не мислеше за космически полети, и дори не съм чувал за тези... какви бяха... суперконтактори и тъй нататък. В момента най-важното за мен е да се погрижа за екипажа си.

Но Сорк бе упорит.

— Изслушай ме — каза твърдо той. — Ако Костенурките измрат, ние трябва да се научим да управляваме междузвездни космически кораби. Ето това ще е твоето задължение.

Крейк го изгледа враждебно.

— Задължение?

Сорк изпъшка и се впусна в дълги и обширни обяснения:

— Задължение, да, защото си единственото човешко същество, което умее да управлява вълнови кораб. Човешката наука бе започнала да набира сили, преди да дойдат Костенурките, макар да не знаеш това — имахме ракети, компютри и...

— Компютри? — прекъсна го озадачен Крейк.

— Машини, които решават задачи. Машини, които помагат на хората да мислят. Само че когато се появиха Костенурките с техните контролни дискове, компютрите станаха излишни. Така че сега всичко това е безвъзвратно изгубено. Ще трябва да усвояваме технологиите на

Костенурките, за да си възвърнем законните права, и тъкмо в това е твоята роля. Вземи ни със себе си в космоса!

Сорк млъкна. Бе изложил проблема напълно логично. Бе ред на Франсис Крейк да отговори.

Но капитанът мълчеше. Огледа лицата на околните, сякаш търсеше от тях подкрепа, за да се справи с това упорито хлапе.

Сю-линг Куонг наруши мълчанието.

— Мисля — започна колебливо тя, — че Сорк има известно право, капитан Крейк. В момента за човечеството вие сте безценен източник на знания.

Крейк зяпна слисан.

— Но д-р Куонг! Какво означава това? Че искате от мен да ви взема в космоса, така ли?

— Да! — извика Сорк, отговаряйки вместо нея. — Всички го искаме!

Крейк го изгледа така, сякаш Сорк бе дете, поискало от баща си да му свали луната.

— И ти си същия като Муун Бъндиран. Просто не разбираш за какво ме молиш. Щом веднъж полетиш на борда на вълнови кораб с релативистична скорост, ти се обричаш. Това е еднопосочно пътуване във времето. Ще трябва да се простиш с всичко тук!

— Да, разбира се — прекъсна го нетърпеливо Сорк. — За известен период от време, докато се върнем и помогнем на човечеството да се прероди.

— Дълъг период от време! Може би векове. Защо, мислиш, никога досега не съм се връщал на Земята? Защото още през първите седмици на полета, докато Костенурките още ни разпитваха, разбрах, че всички хора на Земята, които бях познавал, са остарели или вече мъртви. Бяха минали десетилетия. Аз и екипажът ми бяхме забравени.

— Виж какво, Крейк — каза Сорк глухо. — Ние нямаме кого да оставим зад себе си.

— Ами Кайри? — обади се Сю-линг.

— О! — отвърна Сорк и премигна. — Сигурен съм, че той ще дойде с нас. Както винаги.

И разбира се, Кайри веднага се съгласи без никакви възражения с решението на брат си, доволен, че ще има възможност да изследва още една страна на това пленително цяло, наречено живот. Истинската изненада обаче бе, че девойката от Ню Мексико също настояваше да се присъедини към тях. И нямаше никакво намерение да се отказва.

— Трябва да ни вземете! Не мога да остана тук, капитан Крейк! Страхувам се от онази Костенурка, дето ѝ викат Малкия. Какво ще правя, ако измисли начин да ми отнеме Трейл?

— Няма да го направи — опита се да я успокои Крейк и същевременно още веднъж да я предпази от ужасната непоправима грешка... макар частица от сърцето му вече да пулсираше от щастие, че отново ще има спътници-човеци, от плът и кръв. И особено тази девойка, която все повече и повече му заприличваше на отдавна покойната Маделин. После добави: — Не, не мисля, че може да ти отнеме тавъра...

— Но никой не знае какво ще стане с Костенурките, нали? — Тя стисна рамото му. — Нали казваш, че ще отсъстваме само няколко седмици, но на Земята ще са минали петдесет-сто години? Дотогава може да няма вече Костенурки.

— Поне не много. Във всеки случай, няма да са достатъчно, за да държат нещата в ръцете си.

— Тогава няма да ги има и тия „меми“, дето не са като обикновените хора, нали? — Тя вдигна очи към широкото добродушно лице на тавъра. — И тогава може би няма да сме длъжни да изпълняваме заповедите им за таврите, нали?

Крейк изучаваше дребничката девойка и огромното рогато същество. В съзнанието му благоразумието се бореше с копнежа. Благоразумието загуби.

— Ако си сигурна, че искаш точно това, то тогава... приемам — предаде се окончателно той. Муун го погледна в очите.

— Сигурен ли си?

Крейк, който въобще не беше сигурен и който бе чул собствената си уста да изрича думата „приемам“, се намръщи.

— Хайде да го направим, преди да съм си променил решението — каза той навъсено. — Ще имаме нужда от допълнителни хранителни продукти... но това ще го уредим на орбиталната станция. Ще вземем кабина, за да се изкачим по космическата стълба.

— Веднага ли? — попита Муун Бъндиран.

— Защо не? — усмихна се най-после Крейк. — Събери си нещата и тръгваме.

— Ще взема само Трейл — отвърна Муун и потупа широкия гръб на животното.

Тавърът се извърна и измуча. Високите му рога заблестяха. Някаква сянка помрачи лицето ѝ.

— Какво ти каза? — попита Сорк.

— Не разбрах съвсем — бавно отговори тя. — Слушаше песните си, а понякога, когато ми казва за какво се пее, не го разбирам. Изглежда смята, че постъпваме правилно, че е важно да дойдем с вас. Но има и нещо друго. Мисля... — Тя се поколеба. — Може би казва, че това, което предприемаме, ще промени всичко, но никой още не знае точно как.

Странно, но на Сорк му се стори, че в бъркотията покрай товарната площадка зърна Малкия да се шмугва в една от потеглящите кабинни. За какво ли отива на орбиталната станция? А може да се е заблудил — не го бе видял ясно и реши да не казва на другите. Само излишно би разтревожил Муун Бъндиран.

А и сега не му беше до някаква си Костенурка. Направо щеше да се пръсне от вълнение — буквално целият трепереше, сякаш по тялото му преминаваше електрически ток, от който косъмчетата по ръцете му настръхваха. Бе изпитал същото чувство, когато се докосна до чашката за пръв път — беше отдавна и бе прибягнал до алкохола, за да оцелее, преди да се бе появила Сю-линг и да придаде на живота му нов смисъл. Сега обаче не му трябваше никакво пиене. Това, за което бе копнял толкова силно, бе на път да се осъществи!

Направо не го свърташе в асансьорната кабина, която се плъзгаше нагоре към орбиталната станция по кабелите. Имаха късмет, че успяха да си намерят места. Бе пълно с Костенурки, награбили какви ли не вещи. Насядали в единия ъгъл, те изпълваха въздуха с миризмата си. Тя дразнеше обонянието, парлива почти като ментол, но примесена с нещо противно, като мъртвешкия дъх на разровен гроб.

Сорк проточи врат, за да надникне през прозореца на кабината. За съжаление облаци скриваха всичко. Орбиталната станция висеше

високо горе, прикрепена към три подедни кабела в Куала Лумпур, западния бряг на Африка и Канзас сити. Намираше се на шестдесет хиляди километра над екваториална Бразилия. Разбира се, още не можеше да се види от асансьорната кабина, а долу нямаше нищо за гледане, освен издаващия се в Атлантическия океан бразилски бряг. Но и той бе почти изцяло скрит в облаци.

Сорк Куинтеро се облегна назад, проклинайки неудобната седалка. Кабините бяха предназначени за Костенурки, не за хора, а Костенурките бяха два пъти по-високи от човеците и костените им черупки не се прегъваха като човешкото тяло. А и от тласъците на кабината, устремена нагоре по своя дълъг хиляди километри път, се чувствуваше още по-зле. Отначало имаше усещането, че седи на ръба на високо, неудобно писалище и някой, двойно по-тежък от него, е възседнал раменете му, понеже ускорението на кабината също бе съобразено само с физическите възможности на Костенурките. Но после му олекна. Може би тласъците на ускорението бяха станали по-слаби — Сорк не можа да си го обясни — и сега вече можеше да се движи.

Той потупа страничния си джоб. Не бе му останало време да си събере нещата. А и тези, които си струваше да вземе със себе си, бяха съвсем малко. Бе настоял да прибере всичките лекции на Сю-линг от университета — повече напук на Малкия, за да не ги докопа той, отколкото с мисълта, че ще му свършат някаква работа.

До него седеше девойката от Ню Мексико и нещо пишеше в малко тефтерче. Сорк надникна над рамото ѝ и видя, че това е дълго писмо до родителите ѝ, което без съмнение щеше да изпрати от орбиталната станция. Девойката тихо плачеше, а нейният тавър покровителствено бе обгърнал раменете ѝ с коравата си топла ръка.

Сорк го зараглежда с отвращение. Бе невъзможно да се разгадае изражението на това широко, жигосано лице, но тавърът издаваше някакви тихи и мелодични звуци, вперил очи в празнотата. Сорк се надяваше, че няма да му прилошее. Бе убеден, че допуснаха грешка като взеха със себе си това животно; но девойката толкова настояваше...

В порив на състрадание той се пресегна и докосна ръката ѝ.

В същия миг тавърът предупредително обърна голямата си рогата глава към него. Сорк побърза да заговори, щом девойката

вдигна въпросителен поглед.

— Помислих си, че искаш да разбереш къде отиваме. Скоро ще зърнем орбиталната станция, а ти никога не си я виждала, нали?

Нито пък той, разбира се, освен на снимка.

— Благодаря ти, г-н Куинтеро — любезно отговори девойката. Тя остави писалката, избърса очите си и се усмихна. — Интересно нещо е тази космическа стълба, нали? Костенурките наистина са ни дали някои прекрасни изобретения.

— Не е съвсем така! — извика Сорк. — Искам да кажа, че цялото това съоръжение не е изобретение на Костенурките, или поне не само тяхно. Хората са проектирали подобна космическа стълба дълго преди идването им!

— Наистина ли? — Тя се замисли. — Ами като е толкова полезна, защо сами не сме я построили?

Сорк почервеня.

— Инженерният проект бил прекалено скъп, а ресурсите — недостатъчни. Но рано или късно сме щели да я построим. Просто Костенурките са имали огромно предимство.

— Да, по отношение на науката са по-напреднали — кимна момичето.

— Не, не това имам предвид. Техният напредък не е най-важната причина. Съгласен съм, че за космическата стълба са нужни много специални и високо технологични материали, но и нашите учени са могли да изобретят нещо подходящо. Не, трудността за нас идвала от високата цена.

Момичето го погледна невярващо.

— Искаш да кажеш, че е нямало достатъчно пари?

— Не става въпрос само за паричната стойност, макар че и тя трябва да е била грандиозна. По-важен бил проблемът с околната среда. Всеки грам материал за стълбата — кабели, кабинни, орбитална станция, машини и всичко друго, което възлиза на милиарди тона — всеки грам трябвало да бъде изкопан и обработен на повърхността на Земята. После трябвало да бъде изстрелян в орбита. Не самото строителство на стълбата би било толкова трудно, колкото транспортирането на всички този материал с товарни ракетни кораби. Представи си! Само горивото, необходимо за пренасянето на един грам трябвало да бъде с десет пъти по-голяма маса, да не говорим за

ужасните изгорели газове от ракетите, замърсяващи стратосферата. А Костенурките имали предимството, че започнали от космоса. Нямамо нужда да се борят с гравитацията, за да сглобят орбиталната станция. Построили я от астероидно желязо и материали от кометни ядра, които вече си били на орбита. Изработили цялото съоръжение, кабелите и кабините и всичко останало, направо в космоса!

— О! — кимна момичето. — Разбирам. — После, когато въпросът бе вече изчерпан, доброто възпитание я подтикна да заговори на друга тема. Тя посочи трите Костенурки, които делеяха кабината с тях. И трите бяха заети с поставянето на коланите си. — Какво става?

— Наближаваме — каза Сорк. — Да се закопчаме!

И докато се занимаваха с предпазните колани, брат му, долепил лице към кристалното прозорче, извика:

— Ето я!

Всички впериха погледи навън. Видяха долната част на станцията, която бързо приближаваше. Гледката бе внушителна. Станцията не бе единично тяло. Представляваше няколко десетки капсули, свързани с кабели и тунели — като наниз мъниста, но разбъркан и събран в плътно кълбо.

Сорк пое ролята на екскурзовод на девойката от Ню Мексико и отхлаби колана си, за да вижда по-добре.

— Някои от тези капсули представляват жилищни помещения на Костенурките и работни сектори на станцията — поясни той. — Те нямат вълнови двигатели. Нямат оттласкващи механизми, нито реактивно задвижване. Те не пътуват никъде, просто си стоят тук като база. Но онези другите, дето приличат на фъстъци, са истински кораби. По-малките с кръгла форма са орбитални совалки и обслужващи кораби; задвижват ги ракети и не летят надалеч. А големите, също във формата на фъстък — виждаш ли накъде соча? — са истинските междузвездни вълнови кораби.

— Да, виждам — отвърна Муун и попита: — Ами онзи там? Изрисувания? На бели и червени ивици, с бели звезди върху синьо?

— И аз се чудя — сви рамене Сорк.

Точно в този момент кабината намали скоростта си и се наклони. Сорк посегна към дръжките, но не можа да ги достигне. Тогава капитан Франсис Крейк протегна силната си ръка и успя да го удържи

да не връхлети върху Костенурките, които ги гледаха и мърмореха недоволно.

— Благодаря — измънка Сорк и побърза да стегне колана си.

— Няма нищо — отвърна Крейк. — Чудиш се за отличителните знаци ли?

— Какви отличителни знаци? — погледна го Сорк.

— Върху кораба, в червено, бяло и синьо. Това е моят кораб, „Златната кошута“. Изображението отстрани е мое дело. Това е американското знаме.

От тях всичките единствено Крейк бе напуснал Земята. Когато слязоха от кабината, се запрепъваха и усетиха световъртеж.

— Микрогравитация — предупреди капитанът и се засмя. — Ще свикнете, но дотогава гледайте винаги да се държите за нещо, разбрано? Сега да потърсим Върховния Буревестник и да видим какво става с моя екипаж. — Той понечи да тръгне напред, но се спря и погледна Сорк. — Добре ли си?

Сорк облиза устни. Чувствуваше се така странно! Сякаш плаваше, но не безметежно като облак в лятно небе, а с мъчително подхлъзване и залитане. Не беше пътувал по море, но се досети, че го е хванала морската болест.

— Да... струва ми се — дрезгаво промърмори той и веднага се поправи: — Е, не съвсем...

Брат му не се чувствуваше много по-различно, а Муун Бъндиран се бе вкопчила за ръката на тавъра с лице, изразяващо собствените ѝ вътрешни проблеми. Сю-линг разтревожено гледаше братята.

— Нищо сериозно — каза им тя. — Просто така наречената вестибуларна дезориентация. Опитайте се да не движите глави повече от необходимото — движенията разклащат каналите на малкото ухо.

Но Сорк забеляза същите признаци и у нея.

— О, по дяволите! — изпъшка Крейк. — Хайде да отиваме в хирургията. Ще се почувствувате по-добре, ако вършите нещо. Ще ви мине бързо... надявам се — завърши той вече по-кратко.

Сорк преглътна и се опита да изпълни заповедта. Да се движиш в условията на микрогравитация изглежда бе цяло изкуство. Видя как Крейк се отгласква от парапетите, почти без да докосва с крака пода.

Долови неестествената тишина на орбиталната станция. Различи като в мъгла огромни контейнери с продукти, семена от червени плодове, машини и неизброими видове стоки, с които Костенурките търгуваха на Земята. Но никой не ги товареше на заминаващите надолу кабинни, за да ги свалят на повърхността на човешката планета. Просто си стояха там, а няколкото Костенурки, които се мяркаха наоколо, изглеждаха зашеметени и обзети от паника — едни безцелно се щураха насам-натам, други бързаха нанякъде. Шокът, който бе парализирал Костенурките на Земята, очевидно бе стигнал и дотук.

Не се виждаха други човешки същества, но Сорк не бе и очаквал да бъде иначе. Всеки знаеше, че цялата орбитална станция е територия на Костенурките.

Той се стараше да следва указанията на експерта. Донякъде му помагаша. Като държеше главата си колкото бе възможно неподвижно и особено като съсредоточаваше зрението си върху възможно по-далечни предмети, той успяваше да успокои до известна степен гаденето в стомаха си. Почувствува окуражаващата ръка на Крейк върху рамото си.

— Почти стигнахме — каза му капитанът и Сорк кимна с благодарност.

После Крейк се закова на място.

На пътя им властно се изпречи Костенурка, два пъти по-висока и от най-едрия човек и с половин ръст превишаваща ръста на Малкия. Черупката ѝ бе рубиненочервена, човката — черна и закривена.

— Върховния Буревестник, наричат го Отговорника — прошепна Крейк. — Командирът на станцията. Остави ме аз да говоря с него.

Когато приближиха. Костенурката ги стрелна с изпепеляващ поглед с всяко от двете си очи.

— Ти — обърна се той към космическия капитан, като включи транспозера си, — си този, на когото е разрешено да командува един от нашите кораби. Кой са останалите същества?

— Новият ми екипаж — уверено отговори Крейк. — Назначих още няколко души, за специални цели. Това са Кайри и Сорк Куинтеро, Сю-линг Куонг и Муун Бъндиран. Искам допълнителни провизии за тях. Поне двойно повече от обичайните количества.

Огромните блуждаещи очи на Костенурката ги огледаха още веднъж. После се спряха върху Трейл, който кротко го съзерцаваше.

— Чували сме за този тавър — каза Върховния Буревестник. — Възрастен мъжкар, но нито е кастриран, нито са му отрязани рогата.

— Трейл не е опасен! — обади се Муун Бъндиран. — Обещавам, че няма да направи нищо лошо.

Очите се плъзнаха за миг по нея, после се извъртяха към Сорк и Кайри.

— Куинтеро и Куинтеро — замислено рече Костенурката. — Чували сме и за тези човеци. — Очите му отново се фокусираха върху Франсис Крейк. — Разрешавам. Допълнителните провизии ще ви бъдат доставени незабавно.

— Много добре — каза Крейк. — А какво става с екипажа ми? Готов ли е за излитане?

Едното огромно око остана втренчено в Крейк, а другото се отклони встрани. И този път Отговорникът не отговори веднага.

— Готов е — отвърна накрая той.

— Не си съвсем искрен — заподозря Крейк — Има ли нещо, което не знам?

Костенурката равнодушно повдигна и отпусна грамадната си черупка и изграчи:

— Всичко е наред. Просто някои събития предизвикаха неочаквани промени в дългосрочното планиране. Екипажът вече е повикан. Веднага щом пристигне тук, можете да се качите на кораба, тъй като се налага да излетите скоро.

Крейк го гледаше озадачен.

— Знаеш ли точното време за излитане?

Костенурката не отговори; просто се обърна и се отдалечи. Крейк се намръщи. Сорк Куинтеро, който местеше поглед от единия на другия, докосна ръката му и попита:

— Винаги ли е такъв?

Крейк ядосано сви рамене.

— Не го познавам много добре. Дори не бях го виждал до преди няколко дни, когато пристигнах с Марко и Дейзи Фей, които се нуждаеха от помощ, и наистина едва ли има нещо общо с излитането на кораба.

— Какво става с екипажа ти? — попита Сю-линг.

— Само да знаех! Май единственото, което ни остава, е да чакаме тук, в кабинета на Отговорника, докато дойдат — отвърна

Крейк, нервно подръпвайки брадата си. Личеше, че е много ядосан.

— Ако питаш мен, Крейк — обади се Сорк Куинтеро, — ти грешиш. Защо се оставяш тия Костенурки да те разматават?

— А ти какво предлагаш? — изгледа го намръщено Крейк.

— Защо просто... не отидеш сам да вземеш хората си оттам, където са?

— И къде е това? Къде е екипажът ми?

— Откъде да знам? — отговори Сорк засегнат. — Предполага се, че ти си човекът, който най-добре от нас познава това място.

— Благодаря. Де да беше така! Бил съм тук само веднъж през живота си, и то само за няколко часа — уточни Крейк.

— Значи просто ще си стоим тук, без да предприемаме нищо? — избухна Сорк. — За бога, Крейк! Ако и кораба си управляваш така, то изглежда ще е по-добре да продължим да си живеем с Костенурките!

— Сорк, Сорк! — разтревожи се брат му. — И ти, капитан Крейк... не се карайте така!

— Кайри е прав — подкрепи го Сю-линг. — Сорк, моля те не бъди толкова груб! Не забравяй, че дълго време ще живеем заедно на борда на един малък кораб, така че по-добре да се разбираме като хората.

Сорк погледна брат си и любимата си и моментално я лицето му се изписа самата невинност.

— Че какво съм направил? Само казвах, че е глупаво да стоим тук и да бездействуваме. Ако това те е засегнало, то — извинявай!

Кайри сложи ръка на рамото на Сорк, за да го успокои, същевременно изучавайки лицето на капитана.

— Франсис — спокойно каза той, — има ли нещо нередно, което не си ни казал?

Крейк се изчерви. Подръпна отново брадата си и отвърна:

— Да, има нещо, което бях решил да премълча. Не е фатално, но все пак е малко по-особено... за Марко и Дейзи Фей. Моят екипаж.

— И какво е то? — попита Сорк недоверчиво.

Крейк прокара пръсти през канелената си брада.

— Те са малко странни.

— В какъв смисъл? С ченгел ли трябва да ти вадим думите от устата? Ако имаш да казваш нещо, казвай го!

Крейк вдигна ръка, очевидно с желанието да успокои обстановката.

— Добре, предавам се. Става дума, че когато ни... спасиха — или отвлякоха, разбирайте го както си искате, — Дейзи Фей и Марко бяха твърде зле. Едва били оцелели след разбиването на самолета им, а после като за капак ги затрупала лавина. Бяха измръзнали, с изпочупени крайници и ужасни вътрешни разкъсвания... и цяло чудо е, че Костенурките успяха да ги върнат към живот.

— Всички знаем какви отлични хирурзи са Костенурките — каза с признателност Сю-линг. — Толкова, колкото мен, когато работя с контролния си диск.

Крейк кимна.

— Точно така. Искам да кажа... имах предвид нещо друго. Не забравяйте: когато Костенурките ни кърпеха, те никога преди това не бяха оперирали човешко същество, тъй че е трябвало... хм... един вид да импровизират в момента. И... — не можа да продължи. Тавърът измуча, с проблясващи в цветовете на дъгата рога.

— О, Господи! Кой са тези? — възкликна Муун Бъндиран.

Изад завоя на коридора се появиха две фигури. Сорк ахна при вида им, и дори Кайри остана с отворена уста.

Не приличаха на човеци. Две яйцевидни метални тела, едното проблясващо в медночервено, другото — в черния цвят на японски лак. Всяко имаше по осем гъвкави, извиващи се хватателни крайника, стърчащи встрани. По две големи очи, които нямаха нищо общо с очите на човешките същества и повече приличаха на очите на Костенурките, сезираха в новодошлите от краищата на гъвкави стъбълца. Но най-странното бе, че на коремите им имаше нещо като видео екрани, а от екраните приветливо и дружелюбно се усмихваха човешки лица.

— Здравей, Франсис — чу се глас откъм медночервеното тяло. Лицето на неговия екран бе на млада жена, свежо и живо. Нещото се обърна към останалите. — Аз съм Дейзи Фей.

— А аз съм Марко — произнесе другото с глас, в който се прокрадваше човешко притеснение. Лицето на екрана бе на тъмнокож мъж с чаровна свенлива усмивка.

Сорк се обърна към Франсис Крейк.

— Това ли е екипажът ти? — попита той.

Крейк въздъхна.

— Опитвах се да ви го опиша. Оттогава насам са в този вид.

Макар айодите да са извън времето и пространството, песните им са в тях, и те най-внимателно слушат песничките на времето и пространството (защото те чуват всички песни, винаги и навсякъде)... дори песничките да са тъжни, гневни или просто погрешни.

— Днес ще говорим за един друг вид история. Спряхме се накратко на трите епохи в развитието на човечеството и малко по-подробно на трите епохи в развитието на вселената. Днес ще обсъдим трите епохи на човешкото разбиране на вселената. Това също е история, която може да се опише с три думи. Тези три думи са:

Каприз,
Причинност и
Хаос.

Първата от тях обозначава епохата на Капризите, която продължила най-дълго, може би един милион години. Това бил период, когато всички явления били считани за някакво суеверно чудо. Хората мислели, че Слънцето изгрява, мълнията удря и вятърът духа не по силата на природните закони, а чисто и просто поради Каприза на някакво свръхестествено същество или същества. Понякога смятали, че тези същества били много, по едно за всяко дърво, скала или облак.

Някои от нещата, които се случвали, били наистина важни за живота на хората. Ако в нужния момент не паднел дъжд, нямало да има реколта. Ако настъпело слънчево затъмнение, трябвало да се направи всичко възможно, за да се появи слънцето отново.

И тъй, първобитният човек вършел какво ли не, за да угоди на тези капризни свръхестествени сили. Принасял им в жертва зърно, животни, понякога и собствените си деца. Правел любов в браздите на нивите си, за да предизвика плодородие, с цената на всичко. Прибягвал до всякакви примамки и подкупи, които според него божеството щяло да приеме.

После някои от хората поумнели. Най-умните от тях били древните гърци. Хрумвало им нещо. Да предположим, мислели си те, че в действителност нещата не се случват просто така, заради някакви свръхестествени Капризи. Да предположим, че съществуват някакви закони, които управляват явленията, като смяната на сезоните, движението на планетите и всичко останало във видимия свят.

Да предположим, с една дума, че всичко си има Причини.

Това състояние на съзнанието наричаме „научно“. То се зародило около шест века преди Христа в гръцките селища по бреговете на Мала Азия. Това била първата идея за Причинността, и тя останала жива в продължение на две хиляди и петстотин години.

Бремето на тази идея било носено от гръците през почти половината от този период. После и останалият свят възприел идеята, да речем, някъде по времето на Коперник. Тогава именно започнали да се раждат великите умове, които се опитвали да разгадаят какво точно кара нещата да се случват: хора като Кеплер, Галилей, Робърт Бойл и Християн Хюйгенс, Исак Нютон — един от най-великите от тях; Далтон, Карно, Фарадей, Максвел... чак до Алберт Айнщайн с неговото продължило цял живот търсене на Всеобща пространствена теория, която да обясни Причините за всички явления.

Всички те преследвали едно и също. Опитвали се да открият правилата, по които А си взаимодейства с В, за да се получи състоянието С. Всички тези правила са Причинни по своята същност.

После идеята за Причинността започнала да губи почва, тъй като се появили Планк, Хайзенберг и Стивън Хокинг, които обяснили на тези велики търсачи, че са насочвали усилията си в погрешна посока.

А във върнатата посока — там, където най-напред трябвало да се появят обясненията, — Причинността претърпяла поражение. Имало явления, които нямали специфични и определени причини. Някои видове информация трябвало да останат завинаги неизвестни. Някои процеси, накратко, по същество били Хаотични... което означавало, че, независимо колко знаем за състоянието на система X днес, не можем да предвидим какво ще бъде нейното състояние утре.

На сцената се появил Хаосът. Не бил добре дошъл. Хора като Айнщайн го ненавиждали. „Бог не играе на зарове с вселената“ — протестирал той, а Хокинг му отвърнал с прочутата си реплика: „Бог не само играе на зарове, но понякога ги хвърля там, където не можем да ги видим“.

А айодите, които винаги виждат всичко, изпяха:

Разбира се.

Никой не може да види това, което никога го няма.

8.

Кайри Куинтеро гледаше невъзмутимо нещото с медночервената черупка, което идваше към него.

— Здравсти — каза то с топъл женски глас и протегна пипало, за да поеме ръката на Кайри. — Аз съм Дейзи Фей. Чудесно е че отново виждам човешки същества... освен Франсис, искам да кажа.

За изненада на Кайри пипалото бе топло и меко; не беше като от метал.

— Здравсти — отвърна той. — Надявам се, че ще извиниш моите приятели. Ние просто нямахме представа как...

Биороботът се засмя.

— Как изглеждаме ли? Франсис не ви каза, нали? Е, знам, че сте изненадани. Самите ние доста се зачудихме, когато се събудихме първия път! Но Костенурките свършиха добра работа, особено като се има предвид какво им е през последните няколко дни. Върховния Буревестник е истински тиранин, когато поиска, а обикновено е така. Но ги накара да ни прегледат основно и да ни подготвят за следващата мисия.

Застанал до Кайри, брат му потръпна и попита:

— Харесват ли се в този си вид?

— Харесва ни, че сме живи — отвърна тихо жената, — което нямаше да бъде така без тяхната помощ. Дали ние бихме направили същото за някой от тях?

— Надявам се, не — изръмжа Сорк Куинтеро.

Едно разположено на върха на гъвкаво стъбълце око се обърна към него, а лицето от екрана продължаваше да се усмихва.

— Мисля, че не сме се запознали още — каза Дейзи Фей.

Последва ритуалът на запознаването. Сякаш, помисли си Кайри, са семейна двойка, пристигаща на прием и представяна на гостите.

— И двамата се радваме да се запознаем с вас — каза другият, на име Марко. — Но Франсис, не смяташ ли, че е време да отиваме на кораба?

— Не знам къде е — призна Крейк.

— Разбира се, Крейк, но ние знаем — обади се жената. — Води, Марко! — А когато тръгнаха, тя нежно плъзна пипало в шепата на капитана и продължи: — Умирам от любопитство. — За каква мисия приказва Върховния Буревестник?

Крейк се извърна и я погледна.

— Мисия? Каква мисия?

Биороботът се поколеба.

— Мислех, че ти ще знаеш, Франсис. Върховния ни каза да бъдем готови за нещо много важно... да не би да не те е информирал?

— Нито дума, по дяволите! — изръмжа Крейк. Хубавото лице го погледна със съчувствие.

— О, Франсис — въздъхна тя. — Пак се разстройваш. Съжалявам, че споменах за това. Както и да е, ще бъдем на кораба след минута...

— А когато излетим — каза Крейк заканително, — няма да има никакво значение какви са били плановете на Костенурките.

Но тук дълбоко се заблуждаваше.

Кайри Куинтеро усещаше, че положението става напрегнато. Надушваше конфликти и неприятности, свързани с тревогите на Франсис Крейк, объркаността и страха на Сорк, опасенията на Муун Бъндиран за съдбата на любимия ѝ тавър... Кайри искрено желаше да прогони надвисналите облаци. Никой нямаше полза от тях. Това, което е вярно, ще си остане такова — това бе необоримата истина. На Кайри му се искаше да намери точните думи, чрез които да я предаде на останалите. Но не всички се нуждаеха от обяснения. Кайри чувствуваше това по особен начин, съвсем неочакван и напълно лишен от логика. Бе направо смешно — поне Сорк би се изразил така — но Кайри бе почти сигурен, че онова нямо животно тавърът на Муун Бъндиран, отлично разбира всичко.

Не е възможно, каза си уверено той... знаейки, че не е така.

После завиха покрай един ъгъл и се оказа, че са пристигнали. През кристалния илюминатор Кайри Куинтеро зърна странния вълнов кораб с още по-странния американски флаг, изрисуван върху него.

— Най-последно у дома — каза Крейк, усмихвайки се за пръв път от разговора с Костенурката насам...

Но усмивката замръзна на лицето му, когато отвори люка. Някой ги бе изпреварил. Две Костенурки стояха вътре и ги чакаха.

Единият бе същият онзи Върховен Буревестник, когото бяха срещнали в коридора. Другият имаше ръждивокафява черупка и яркожълти очи, с които ги оглеждаше; Муун Бъндиран го позна и ахна.

— Можете да влезете — каза Малкия. — Забавихте се. Време е да тръгваме.

Това бе повече, отколкото капитан Франсис Крейк можеше да понесе.

Той изръмжа побеснял, хвърли се напред през вратата и се озова пред бронираните туловища на двете Костенурки, в сравнение с които изглеждаше като джудже. Но това не го смути. Очите му мятаха мълнии, когато ги впери в клонестото лице на Върховния Буревестник.

— Какво правите на моя кораб? — викна Крейк.

Костенурката сведе към него рубинено око и от транспозера се разнесе стържещият ѝ глас:

— Не говори глупости. Трябва да излетим незабавно. — Другото око се местеше по лицата на останалите човеци. — Присъствието на този тавър е необходимо, също и на неговата собственичка и на Куинтеро Сорк. Другите човешки същества могат да напуснат този кораб, ако желаят, защото от тях няма нужда.

— Няма нужда? — кресна Крейк кипящ от гняв. — Вие ли ще ми казвате кое е нужно и кое не! Тук нямате никакви права, и двамата. Напуснете кораба!

Малкия се изпъна в цял ръст с враждебното си клонесто и тясно лице.

— Корабът не е твой! — изрече той с гъргорещите, цвъртящи звуци на езика на Костенурките, преобразувани от транспозера в доловими за човешкия слух честоти. — Само ти е даден под наем.

— Но наемането е част от договор и е в сила, докато работя за вас! Това ми беше обещано! Няма ли да спазите споразумението ни?

— Не обсъждай заповедите ни! — прогърмя гласът на Малкия, но Върховния Буревестник го прекъсна.

— Почакай — изкряска той и с отривисто движение изключи двата транспозера. Костенурките засъскаха и заграчиха помежду си, после Отговорникът отново включи транспозера си. Хвърли бърз поглед към групата и обяви: — Няма да спорим. Само трябва да се споразумеем.

— Върви по дяволите! — отсече грубо Крейк. Намеси се и Сорк Куинтеро:

— Не можете да принудите тавъра и Муун Бъндиран да дойдат с вас! Това е отвличане!

— Няма никакво отвличане, Куинтеро — изсъска Малкия. — Чуй обясненията на Отговорника!

Върховния Буревестник се изпъчи и заговори тържествено:

— Искаме просто една размяна. Ти притежаваш неща които са ни нужни: тавърът и записите с лекции.

Сорк зяпна.

— Откъде знаеш за записите?

— Глупав човек! — изграчи Костенурката. — Мислиш си, че не ни е известно какво има в онези чанти? Разбира се, че знаем. Вие имате нужните ни неща, а ние — това което ви трябва: този кораб. Можем да станем съдружници.

— Съдружници? По дяволите, този кораб е мой дотогава, докогато работя за вас! — извика Крейк.

— Да, ти работиш за нас — съгласи се Малкия. — Този кораб ни трябва, за да осъществим, аз и Отговорника, едно твърде важно пътуване — най-важното в историята на Костенурките!

— С каква цел? — попита Крейк.

— Не е необходимо да знаете това. Въпросът е само един: с вас ли ще пътуваме, или без вас. Нямаме нужда от никой от вас, Франсис Крейк. И двамата с моя Брат сме в състояние да пилотираме кораба.

— И няма дори да ни кажете какво ще правим ние?

Костенурките се поколебаха. Спогледаха се, но никой от двамата не проговори.

Крейк преглътна мъчително и се огледа. Екипажът му се размърда. Дейзи Фей каза плахо:

— Той е прав, Франсис. Корабът си е техен и всяка Костенурка може да го управлява.

— Ако наредиш, ще се бием, но това е истина — обади се и Марко.

Крейк се предаде.

— Ако трябва да изпълнявам заповедите ви, за да задържа кораба, ще ги изпълнявам — каза навъсено той. — При едно условие. Отговорете на въпроса.

Костенурките се наежиха. Върховния Буревестник отново изключи транспозерите и те заспориха на родния си език.

Накрая Върховния Буревестник заговори:

— Взехме решение да запазиш званието си — изкряска той. — Но ще изпълняваш заповедите ни. Първо: корабът да се изведе от орбиталната станция. Щом се отдалечим на достатъчно разстояние, ще включиш вълновите двигатели.

— Не ме чухте — възрази Крейк. — Трябва да отговорите на въпроса ни.

Костенурките отново се спогледаха с по едно око. И този път общото мнение бе изказано от Върховния Буревестник.

— Крайната цел на нашето пътуване е родната ни планета.

— Или по-точно мястото, където се намираше тя — допълни печално Малкия.

— После какво? — настоя Крейк.

След известно колебание Върховния Буревестник отново взе думата:

— Сега не можем да ви дадем отговор. Най-напред трябва да направим някои проучвания...

— Какви проучвания?

Голямата Костенурка губеше търпение.

— Ще ви уведомим, когато сметнем за нужно! Достатъчно за вас е да знаете целта им. Това е най-великата и грандиозна цел във вселената. Вие ще имате привилегията да участвате в осъществяването ѝ. Това, което възнамеряваме да направим, е да върнем на Братството неговата Майка!

Омайно пееха айодите, но и спираха да слушат, и от време на време се усмихваха на песничките, които чуваха.

— Когато говорихме за образуването на частиците, на някои от вас им бе трудно да възприемат двойствеността на вълновите частици. Предполагам, че този въпрос ви е станал ясен, а ако не е, то вероятно няма да си вземете изпитите, така че е все едно. Сега ще опитам нещо друго.

Нека за малко забравим за вълновата част от двойствеността и да поговорим за друга малка особеност на частицата като такава.

Когато разглеждаме електрона като частица, вероятно си го представяте като малък, твърд и кръгъл — като миниатюрна версия на планета като Земята. Това е вярно, но само донякъде. Моментът, в който престава да бъде вярно, е когато завъртите тази частица.

Ще ви дам пример.

Да си представим, че взимаме ивица хартия, огъваме я като пръстен и залепваме краищата.

После взимаме едно мънисто с размер на електрон — на практика това е невъзможно, но ние само си представяме, — и го пробиваме, така че да можем да го нанижем на хартиения пръстен. (Този пръстен, разбира се, трябва да е много малък). Да речем, че това мънисто с размерите на електрон има някакви ясно видими белези по повърхността — може би изглежда като земен глобус, — така че във всеки един момент можете да кажете коя негова част е обърната към вас. Сега гледате Еквадор. Северният полюс на мънистото сочи главата ви, южният — краката.

Направихте ли го? Добре, сега да направим нашия експеримент.

Придвижваме мънистото по цялата дължина на пръстена. Когато то се върне в изходното си положение, пред нас отново ще застане Еквадор. Мънистото се е завъртяло на 360 градуса и е точно в същото положение. Никой, който не ви е видял да го движите, няма да знае, че сте го завъртели. Не може да се приложи никакъв тест, който да докаже дали мънистото е въртяно или не. Така че обективно погледнато, няма никакво значение дали мънистото е било завъртяно на 360 градуса или не.

Но при електрона не е така.

Ако искаме да повторим същия експеримент с истински електрон, а не с мънисто с размерите на електрон, ще трябва да направите пръстена по друг начин. Тоест, ще трябва да усучете ивицата хартия на 90 градуса преди да залепите краищата ѝ.

И това, разбира се, превръща хартиения пръстен в така наречената ивица на Мобиус.

Сега вече можете да направите въображаемия експеримент и ще видите, че се получава нещо любопитно. Плъзгането на електрона по пръстена става по по-различен начин. Пред вас отново е Еквадор, но останалата част от глобуса се е преобърнала обратно. Оказва се, че Северният полюс е заел мястото на Южния. Сменили са местата си.

Възможно е това да се поправи, но изисква допълнително действие. Ако искате да върнете електрона в първоначалното му положение, налага се да го плъзнете по ивицата на Мобиус още веднъж. Сега всичко си е на мястото, и отново липсва тест, който да докаже, че електронът е бил въртян.

Така че в определен смисъл, от гледна точка на електрона окръжността има 720, а не 360 градуса.

Това обърква ли ви?

Добре! Нека ви напомня казаното от Нилс Бор преди много време: „Ако човек не се чувствава замаян, когато за пръв път чува за квантума, то той не е разбрал нито думичка“.

Развеселени, айодите изпяха:

Какво има за разбиране?

Което е, си е. То разбира себе си, и това е всичко.

9.

За Сю-линг Куонг всичко започваше да прилича на истинско приключение. Бе толкова вълнуващо! Чувствуваше се подмладена, на годините на Муун Бъндиран, дори и по-млада, тъй като момичето от Ню Мексико изглежда успяваше с лекота да се справя с всичко... докато Сю-линг преживяваше един непрекъснат стрес. Когато се озова в контролната зала на „Златната кошута“, тя бе не просто силно впечатлена, а направо уплашена и същевременно очарована, като турист, попаднал за пръв път на някое удивително място.

Сърцето на вълновия кораб наистина бе внушително. Имаше два отделни контролни пулта, поне така изглеждаше, но защо именно — Сю-линг не разбра. Просторната зала бе препълнена. Двете Костенурки и тавърът на Муун Бъндиран заемаха повече място от всички останали, а и групата на човеците авантюристи сега се състоеше от седем души — ако, каза си Сю-линг, тези чудати работи, които твърдяха, че са екипажът на Франсис Крейк, можеха да се смятат за човеци.

Но удоволствието и вълнението на Сю-линг бяха помрачени от детинското, възмутително и недостойно поведение на спътниците ѝ. Почти се срамуваше от приятелите си — по-точно само от двама. Кайри както винаги бе мълчалив и непрекъснато се стараеше да заглажда конфликтите; Муун Бъндиран и двамата работи от екипажа повече слушаха, без да се намесват. Виновниците всъщност бяха Франсис Крейк, който с издути по слепоочията вени крещеше на двете Костенурки — Сю-линг отдавна бе изгубила нишката на техния бурен спор... и, естествено, това непослушно дете, този неин любим, който толкова рядко бе нежен и мил — Сорк Куинтеро. Бе толкова невъздържан! Тя се зачуди дали не е започнал отново да пие — но къде ли би намерил алкохол на този спартански космически кораб?

Решена да направи нещо, за да прекрати препирнята Сю-линг се приближи до Сорк, хвана го за ръката и го дръпна настрана.

— Какво ти става? — скара му се тя. — Не можем ли просто да тръгнем, без да си извадим очите?

Сорк я изгледа недоумяващо.

— Но не чу ли какво каза голямата Костенурка? Иска да намерим изчезналата им Майка, или да им доведем нова, или нещо от този род. Наистина са напълно откачили, Сю-линг. Мислех, че Малкия се е побъркал, когато се опитваше да купи каквото му се мерне пред погледа — тавъра, записите, — но сега окончателно са полудели.

— Мислех си за това — прекъсна го Сю-линг. — Има ли връзка между тавъра, записите и това пътуване?

Сорк премигна, опитвайки се да вмъкне тази нова информация в основния си план.

— Не знам — отговори най-после той. — Но не това ме безпокои в момента. Питам се какво ли би станало, ако успеят?

Сю-линг не го разбра.

— Е?

— Не виждаш ли? Малкия иска да му помогнем да спаси рода на Костенурките, но тъкмо това не искаме ние! Ако измрат всичките, това би било най-прекрасното нещо, което може да се случи! — Сорк се обърна и се приближи до брат си и Муун Бъндиран, за да се измъкне по-далеч от препирнята. — Не е ли така, Кайри? — попита той.

Дори спокойствието на Кайри се бе пропукало от изтощителната кавга. Той се усмихна уморено и незлобливо и тихо каза:

— Всичко ще се нареди както трябва, Сорк.

Муун Бъндиран го погледна и попита:

— Сигурен ли си в това, Кайри?

— Напълно — уверено отвърна той с все още напрегнато изражение на лицето.

— Дано си прав — каза девойката от Ню Мексико. — Но мен още ме е страх от този дребния. За какво, според теб, му е притрябвал Трейл?

Сорк махна с ръка, показвайки по този начин пренебрежението си към всякакви подобни въпроси.

— Костенурки! Знае ли някой за какво им е дотрябвало нещо? Важното е какво искаме ние. Ще им помогнем ли да оцелеят?

Малкият червен робот Марко се приближаваше към тях.

— Приятели! — извика той, а лицето на корема му им се усмихваше. — Изглежда потегляме. Предлагам всеки да се хване за нещо, докато излитаме!

— Разбраха ли се какво ще правят? — попита го Сорк Куинтеро.

— Да са се разбрали? — Лицето отново се усмихна. — Не, не бих казал... но, така или иначе, излитаме!

В контролната зала Костенурките се бяха отдръпнали настрани, за да не пречат. Франсис Крейк стоеше пред единия пулт. Изглеждаше все още нервиран, но по лицето му се четеше решителност. Дейзи Фей Макуин беше при другия пулт.

— Екрани! — заповяда Крейк и Дейзи Фей докосна един от бутоните с дългото си пипало.

Сю-линг затаи дъх. Стените на залата премигнаха и изчезнаха! Сега тя виждаше космоса около „Кошутата“ сякаш залата бе опасана с прозрачна лента.

— Всичко е наред — прошепна Марко, като забеляза изненадата й. — Дейзи включи външните екрани, за да наблюдаваме какво става. Вълновите кораби нямат илюминатори, нали знаеш? Но и екраните си ги бива, нали? Сега капитанът ще започне маневрата по излизането от станцията.

Така и стана.

— Потегляме — съобщи Крейк и превключи някакъв лост на пулта.

Сю-линг се вкопчи в едно от пипалата на Марко, понеже й се стори, че подът се изплъзва изпод краката й. Отвън се виждаше гъвкавата снабдителна тръба, която свързваше кораба с орбиталната станция. Но ето че Фиксаторите се раздалечиха. Освободените кабели увиснаха и бяха автоматично изтеглени към станцията. Отърсила се от оковите си, „Златната кошута“ се понесе в пространството.

Сю-линг трепна, внезапно и до болка заслепена от отблясъците на яркото Слънце върху доковете на отдалечаващата се орбитална станция — грозна топка от резервоари, вентили и преплетени тунели.

— Пулт зелен! — извика Дейзи Фей и махна пръстите си от бутоните.

В ъгъла Марко се усмихна на Сю-линг.

— Това е — каза той. — Щом се отдалечим достатъчно от станцията, ще включим масовото задвижване, а когато излезем извън обсега ѝ — вълновото. Но след малко.

Смутена, Сю-линг се сети да пусне пипалото му.

— Благодаря — каза тя. — И това ли е всичко?

— Е, поне засега — отвърна той и с едно око огледа залата. — О, но ние още не сме те настанили, нали? Искаш ли да ти покажа къде ще живееш? Ще имаме достатъчно време, преди да преминем на вълново задвижване.

— О да, но не искам да пропусна момента — прие с благодарност тя.

Марко се подсмихна.

— Имаш предвид неповторимото преживяване в момента на задействане на вълновото задвижване? О, не се безпокой за това, Сю-линг. Няма да го пропуснеш, дори и да искаш.

Като отиваха към определените за Сю-линг помещения, те минаха покрай кабината, където Сорк съсредоточено слушаше древните записи с лекции.

— Сигурен ли си, че не искаш да послушаш и ти, Марко? — попита го тя. — Не ти ли липсват?

Лицето, което я погледна откъм екрана на корема му, бе леко смутено.

— Е, малко — призна той. — Но Сорк ми обеща да ми ги даде по-късно. Не спя много; всъщност, мога изобщо да не спя, ако поискам. Така че разполагам с достатъчно време. А честно казано, направо съм очарован от тия лекции. — Той се поколеба, после извъртя едно око към нея. — Когато бях малък, мечтаех да стана астроном.

— Но сега си в по-изгодна позиция от който и да е астроном. Ти наистина пътуваш из космоса и можеш да се докоснеш до всеки нов свят — каза тя, питайки се дали всъщност сама вярва в думите си.

Странно, но изглежда бе така. Сю-линг започваше да се убеждава, че каквото и да се бе случило на Марко, то не е било напразно. Залавяйки се здраво с осемте си пипала, той уверено се

движеше по коридорите на вълновия кораб, като истинско кученце играчка.

Да бъде в компанията на този смешен робот, който твърдеше, че е човешко същество, за Сю-линг бе поредното странно, но доста приятно събитие. Тя си даде сметка, че в момента ѝ е по-добре с него, отколкото с другите. Практически погледнато, тя искаше да види къде ще спи. А от гледна точка на емоциите искрено желаше да се махне от непрестанните мъчителни караници в контролната зала.

— Трябва да опознаеш тези сектори на кораба, Сю-линг, защото тук ще прекарваш по-голямата част от времето си. Поне докато се движим с ракетните двигатели — обясни Марко, който вървеше напред и бе извърнал едното си око към нея. — Тази част е добре защитена, но дори тук трябва да се внимава, ако попаднем в соларно сияние или нещо подобно.

— Соларно сияние? — повтори въпросително Сю-линг.

— Това е внезапен радиационен поток от някоя звезда. Естествено, трябва да сме нащрек само когато сме близо до него, както е в момента. Когато летим с вълново задвижване, ние се движим достатъчно далеч от звездите — вселената е голяма, нали знаеш. Не че такъв радиационен поток може да ни навреди по някакъв начин. Както и да е. Слънцето сега е спокойно. — Марко посочи наоколо с няколко от пилата си. — Всички тези отсеци са защитени от радиацията. Дейзи Фей и аз няма за какво да се безпокоим, не сме много чувствителни към нея. Но Франсис е. Костенурките са използвали тези помещения за стоки, които биха могли да се повредят от облъчването.

— И какви стоки по-точно?

Пипалата се сгърчиха и човекът на екрана сви рамене.

— Предполагам, най-вече различни живи същества. Костенурките, разбира се, не се нуждаят от радиационна защита. Те се хранят с радиация. Сега си поеми дълбоко дъх, Сю-линг. Мирише ли ти на нещо? — погледна я той с двете си очи.

Сю-линг внимателно подуши въздуха. После кимна. Наистина се усещаше слаба кисела миризма.

— Струва ми се, да. На развалено.

— Точно така. Аз съм лишен от обоняние — извини се Марко, — така че не усещам нищо. Но Франсис все се оплакваше, че в тази част на кораба вони. Предполагам, на нещо, което Костенурките са

превозвали. — Той се поколеба, изучавайки лицето на Сю-линг. Тя го гледаше втренчено. — Какво има?

Сю-линг смутено прочисти гърлото си.

— Тъкмо се чудех... — започна тя притеснено.

Роботът се разсмя.

— Знам, знам. Чудиш се какво са ми направили, та да изглеждам така, нали?

— Съжалявам, Марко — довърши лекарката. — Не исках да съм груба.

— Не се тревожи, Сю-линг. Няма да ме обидиш, ако ме попиташ за това. Знам си как изглеждам. Не бих казал, че съм особено щастлив, но по-добре такъв, отколкото мъртъв. А и нямаше друг избор.

Лицето върху екрана се смръщи, после се отпусна.

— Това се случи доста отдавна — каза Марко. — Предполагам, че Франсис ти е разказал за разузнавателния кораб на Костенурките, който изследвал Слънчевата система преди няколкостотин години... — Тя кимна. — Открили го на сал в Коралово море и го взели със себе си. Така. Но Франсис не бил единственият пленен от тях човек. — Пипалата и очите се размърдаха неспокойно, а лицето на екрана помръкна. — Мисля, че войната уплашила Костенурките. Те никак не обичат войните — заради онези Ш'шрейн, които преди много време почти ги разгромили...

— Ш'шрейн?

— Народ, с който Костенурките някога воювали. Не зная много по въпроса — извини се той. — Не е от любимите им теми за разговор. Но Костенурките били победени. Вероятно, като видели, че на Земята се води подобна жестока и продължителна битка, те се запитали дали тази непозната и войнствена раса — тоест, ние, — ще бъде опасна за тях. Затова взели образци. Това били хора, по една или друга причина озовали се на ръба на смъртта, като Дейзи Фей, Франсис и аз. И винаги ги търсели на безопасни места, където разузнавателният им кораб не можел да бъде забелязан или прихванат от примитивните тогавашни локатори.

— И това ли са всичките екземпляри? Само вие тримата?

— О, не. Събрали общо дващест и двама души. Някои от тях били вече мъртви, други — толкова близо до смъртта, че дори

Костенурките не могли да ги спасят. Ние тримата сме единствените оцелели. Имах късмет... струва ми се.

Сю-линг го слушаше внимателно, заинтересувана най-вече от медицинската страна на събитието.

— Единствено Франсис бил в сравнително добро здраве тогава. Но щял да умре от студ, ако не били Костенурките.

На Сю-линг ѝ бе любопитно да разбере как те са успели да създадат изкуствени тела за двамата спасени, използвайки деветнайсетте трупа като материал за дисекция и изследване.

— Това им дало възможността да изработят контролните дискове — каза Марко.

Очевидно Костенурките са сметнали за неуместно да предадат своите медицински познания на човеците... макар че като размисли, тя реши, че това не е съвсем така. Вероятно тези познания са били закодирани в контролните дискове, и излиза, че самата тя ги е използвала през цялото време, без да знае...

Сю-линг се сепна, когато Марко Рамос сложи едно от пипалата си на рамото ѝ.

— Какво има? — попита тя внезапно разтревожена.

— Искях просто да ти съобщя — каза човекът робот, — че чувам Дейзи Фей да идва. Не исках да те стресне. С нея има още някой.

Този „някой“ се оказа Муун Бъндиран.

— Знаех си, че ще ви намеря тук — каза Дейзи Фей. — И на нас ни омръзна да слушаме караницата им.

Сю-линг импулсивно прегърна по-младата жена.

— Къде е твоят... хм... приятел? — попита тя.

Муун тръсна глава.

— Трейл отново са го прихванали неговите настроения — въздъхна девойката. — Седи там при другите, без да им обръща никакво внимание. Мисля, че е разтревожен, понеже песните му са объркани и смущаващи.

— И не само той — обади се угрижено Дейзи Фей. — Не разбирам какво става. Костенурките имат някакъв план и държат той да бъде изпълнен, а Франсис им повтаря, че корабът е негов — изобщо пълна бъркотия. — Пипалата ѝ се сгърчиха. — Голямата новина е — продължи тя, — че Върховния Буревестник се обяви за капитан на кораба.

— По дяволите! — извика Марко. — Сега наистина ще стане напечено.

— Вече е станало — въздъхна Дейзи Фей. — Естествено, Франсис твърди, че „Златната кошута“ има само един капитан, и той е капитан Франсис Крейк. Един господ знае как ще се оправят. А междуременно, докато се разберат, ние ще си летим напосоки из космоса.

Пипалата на жената робот се раздвижиха из въздуха, а лицето ѝ се обърна към хората.

— Както и да е — продължи тя, — имаме още време до превключването на вълново задвижване. Искате ли Марко и аз да ви разведем из останалата част на кораба?

На Сю-линг всичко започваше да ѝ изглежда като сън. Нищо тук не напомняше за предишния ѝ познат живот! Всъщност всичко се бе променило още от деня, когато университетът ѝ бе закрит и тя отиде в зоната на Костенурките с надеждата да направи нещо значимо в живота си. Но да се озове тук — на борда на вълнов космически кораб! — в компанията на тези странни работи получовеци, да не говорим за двете Костенурки, когато по всичко личи, че е на прага на едно пътешествие в глъбините на космоса, с ясното съзнание, че всички, които е оставила на Земята, отдавна ще са се превърнали в прах, щом се завърне...

Всичко това бе прекалено необичайно.

Двете с Муун Бъндиран последваха роботите из пустите коридори на „Златната кошута“. Нищо познато и тук. Тя озадачено погледна Дейзи Фей, която сочеше с пипалата си два огромни черни цилиндъра, застрашително изправени пред тях. Бяха покрити с плетеница от бутони и разноцветни светлини.

— Това са генераторите за антима́терия — гордо обясни жената робот.

— Антима́терия — повтори Сю-линг и се намръщи.

— Служат за масовото задвижване — обади се Марко Рамос. — Корабът има два вида задвижване. Масовото се използва при кратки полети и маневрите при заставане на док, така също и при кацане на

някоя планета. Масовото задвижване е нещо като ракета, ако знаеш какво е ракета.

Тя кимна.

— Хората използвали ракети за пътуванията си в космоса.

Марко я изгледа тъжно.

— И аз така съм чувал. Било е много преди моето време разбира се... или след него. Както и да е, ония първи пакети били изцяло химически. Като големи фишеци. Тези са милиони пъти по-мощни.

— Да, обаче не са подходящи за междузвездни полети — допълни Дейзи Фей.

— Така е — съгласи се Марко. — При тях се налага да използваме вълновото задвижване. Ще ви покажем вълновите двигатели след минутка, нека първо свършим тук. Знаете ли какво е антиматерия?

Той не гледаше Сю-линг, а Муун Бъндиран, която се озърташе със страхопочитание.

— Ами... — взе да го усуква Муун, — нещо като...

— Обикновена материя, но обърната наопаки — обясни роботът мъж. — Електрическите заряди разменят местата си: обвивката на атома е от позитрони, вместо от електрони; ядрото се състои от антипротони. Антиматерията би била страхотен унищожителен експлозив, ако бъде освободена. Но не е.

— Разбирате ли — продължи той разгорещено, — когато антиматерията срещне материя, се осъществява реакция. Разнозначните заряди се унищожават взаимно и се превръщат в гама-излъчване. Тези генератори просто възпроизвеждат това, като променят някои от зарядите в атомите на потока гориво. След което новата антиматерия незабавно влиза в реакция с нормалните атоми в същия поток и масата се превръща в електрическа енергия. Ето какво представлява нашето масово задвижване — електрически ракети.

Муун кимна, давайки вид, че е разбрала. Доволен, Марко тръгна напред. Минаха по друг коридор, като се хващаха за скобите, и излязоха пред дълбока извивка на корпуса.

— Тук е малко опасно — предупреди Дейзи Фей, — защото се намираме извън защитената част на кораба. Но на това място са разположени тласкащите устройства на масовото задвижване, а вълновото съоръжение е точно след този отсек.

Сю-линг усети, че въздухът тук е по-хладен и изпълнен с едва доловимите вибрации на тъмния метал навсякъде около тях.

— Тласкащите устройства — посочи с пипало Дейзи Фей към плетеницата от дебели тръби и жужащи механизми. — Помпите и енергообменителите, където използваната маса се превръща в свръхгореща плазма и излиза през външните дюзи на ракетите.

Сю-линг се загледа и не видя, че другите са тръгнали. Тя ги настигна тъкмо когато Дейзи Фей сочеше към паяжина от тежки кабели, проточили се към масивен ръб от блестящ метал, който опасваше корпуса.

— Вълновото задвижване — гордо обясни жената робот.

— Не разбирам нищо от вълнови задвижвания — заяви категорично Муун Бъндиран.

— Естествено — успокои я Марко. — Самият аз не ги разбирам, но знам, че работят. Разбира се, това не може да се види. Знаеш ли какво е двойствена вълнова частица?

— Не — откровено каза Муун.

— Много е просто. Частиците и вълните са просто двете страни на едно и също нещо — обясни Дейзи Фей. — Задвижването превръща частиците във вълни и ние летим със скоростта на светлината. Разбира се, не можем използваме вълновото задвижване за излитане. Трябва да се отдалечим значително от орбиталната станция, преди да го включим.

— Ще боли ли? — попита Муун и със задоволство отбеляза, че гласът ѝ не трепери.

— О, не. Поне не би трябвало. — Стъбълцата на очите на Дейзи Фей се поклатиха напред-назад като кимачи глави. — Трудно е да се опише ефектът, поради езикови причини и начина на мислене, с който сме свикнали. Дори понятия като „частица“ и „вълна“ не подходат на квантовата реалност. Ще разбереш, когато превключим...

— И още как! — засмя се Марко.

Дейзи Фей го изгледа строго.

— Но ти не се притеснявай! Всеки го чувствава различно — каза тя.

Сю-линг помръдна неспокойно.

— Различно, но как? — попита тя.

— Ами... — започна Дейзи Фей, но точно в този момент гласът на Франсис Крейк прогърмя по високоговорителите на вътрешната комуникационна система.

— Марко, Дейзи Фей — говореше той. — Заемете местата си за преминаване на вълново задвижване!

— По-добре да се връщаме в защитения сектор — подкани ги Дейзи Фей с глас, който сякаш се усмихваше. — Трябва да започнете да се учите да управлявате кораба, щом ще бъдете част от екипажа. Моментът, както изглежда, настъпи. Няма да се опитвам да ви обяснявам какво ще изпитате. Ще разберете сами ей сега!

Песните на айодите биват чувани от мнозина на много места, и често са обичани. Айодите често пеят на таврите, и таврите обичат да ги слушат. Айодите не пеят на хората, защото хората не ги чуват. Нито пък на Костенурките, които не желаят да чуват. Но и самите айоди винаги се вслушват в песничките отвсякъде, и когато слушат, то е винаги с любов, дори детинските брътвежи от Земята.

— Миналия път говорих за въртенето на електрона, понеже исках да ви подготвя за едно друго ротационно явление — не само в пространството, но в пространството-време.

В ръката си държа бюст на Ейбрахам Линкълн. Разгледайте го. Той има три пространствени измерения — връх/долен край, дясна/лява страна и предна/задна страна. Тъй като го държа „изправен“, тези измерения и посоки отговарят на положението му. Моето „горе“ е „горе“ и за почитения Ейб.

Сега да го завъртим на 90 градуса, като поставим стария Ейб да лежи на дясното си ухо, както виждате. Завъртял съм го по оста предна/задна страна и бюстът лежи върху дясната си част. Посоката, която сега аз наричам „горе“ е „ляво“ за Ейб. И обратното, което е „горе“ за Ейб, е „дясно“ за мен. Но това не предизвиква никакво истинско объркване. Единствените хора, които биха се объркали, са страничните наблюдатели. Както Ейб, така и аз виждаме ясно, че горе, дясно, задна и предна страна остават същите посоки, относителни за всеки от нас двамата поотделно.

Всичко е толкова просто, че дори не е нужно да мислите върху него... в триизмерното пространство.

Но ние говорим за пространство-време, а пространството-време има четири измерения. Четвъртото е минало/бъдеще; това е измерението на времето.

И тъй, докато в триизмерното пространство имаме избор между три оси, по които да въртим тази наша играчка, то в четириизмерното имаме четири оси.

Когато завъртахме бюста на Ейб в триизмерното пространство, неговото ляво/дясно стана нашето горе/долу. Но ако неговото ляво/дясно стане нашето минало/бъдеще? За Ейб нищо няма да се промени. Той продължава да вижда лявото и дясното като ляво и дясно.

Но как той вижда нас сега?

Оставям ви да си помислите върху този въпрос. Известно време няма да се връщаме на него, но когато се върнем, аз ще го свържа с теоремата, която наричаме „теорема за инвариантността“.

А айодите изпяха:

Кое е, си е.

Кое е вярно, си е вярно.

Това е истинската и единствена инвариантност.

10.

Това, което почувствува Сю-линг, бе вълнение, а Сорк Куинтеро — дива радост от предстоящото сбъждане на мечтата на живота му. Брат му, Кайри Куинтеро, чувствуваше единствено облекчение.

Но то не бе пълно. Бе примесено с все още витаещите из контролната зала нагорещени страсти, макар спорещите страни най-накрая да се бяха споразумели — ако не окончателно, то поне да прекратят разправията за известно време. Атмосферата там бе тягостна и напрегната. Спокойствието му се бе пропукало и дори тавърът на Муун Бъндиран от време на време нервно бе разтърсвал грамадната си рогата глава и бе измучавал нещастно в знак на протест срещу продължаващата битка.

Сега бе настъпило затишие. Кайри вдигна поглед при влизането на Сю-линг и Муун заедно с човеците работи от екипажа на Крейк.

— Ей вие, елате тук! — извика той. — Преминаваме на вълново задвижване и сега ще се проведе първият ни урок по пилотиране на космически кораб. — Той кимна към Франсис Крейк, който вдигна глава от контролния пулт и ги изгледа намръщено.

Сю-линг се заозърта плахо.

— Какво става тук? — попита тя.

Кайри с удоволствие прегърна топлото ѝ стегнато тяло.

— О — каза той, усещайки, без да се обръща, погледа на брат си, — тези тримата се гониха тук през последния половин час — и посочи Костенурките, застанали от двете страни на Крейк до контролния пулт, неподвижни като гранитни скали. — Костенурките май победиха — добави по-тихо, — защото накрая Крейк вдигна ръце и се съгласи да излети. Но те всъщност не приеха никакви условия. Затова, изглежда, е толкова ядосан.

— Може ли? — вежливо го прекъсна Дейзи Фей и Кайри се отмести встрани, за да ѝ позволи да вмъкне неугледното си метално туловище в пространството, където би трябвало да се намира

операторският стол. — Благодаря — каза тя и обърна око към — него. — Някой обясни ли ти какво ще правим тук?

Кайри поклати глава.

— Бяха прекалено заети с борбата.

Дейзи Фей се изкиска.

— Мисля, че ще имаме възможност отново да ги наблюдаваме. Както и да е, от този пулт се следи състоянието на кораба. Всъщност „Златната кошута“ не се управлява оттук. Операторът само следи за светлинните сигнали. Ако някой от тях стане червен, това означава повреда. — Миловидното лице му се усмихна от екрана. — Но това никога не се е случвало.

— Не знаех, че Костенурките използват червеното като предупредителен сигнал — обади се Сю-линг.

— Доколкото знам, не го използват. Но това е нашата контролна зала. Когато предоставиха кораба на Франсис, те я проектираха по наши указания и я разположиха в защитения сектор. — Едното очно стъбълце се завъртя към Франсис Крейк. — Капитане? — подвикна тя. — Готови ли сме за включване на вълновото задвижване?

Без да вдига глава, вперил очи в бутоните, Крейк отвърна:

— Зелена светлина!

— Зелена — повтори Дейзи Фей. Пръстите ѝ затанцуваха върху пулта и Кайри Куинтеро изведнъж залитна — тласкащите устройства накараха „Златната кошута“ леко да подскочи напред. — Корекция на ориентацията — извика Дейзи Фей и после почти шепнешком обясни на Кайри, застанал зад гърба ѝ: — Искаме да се насочим в правилната посока.

— Лежим на курса — долетя гласът на Крейк откъм другия пулт.

Пипалата на Дейзи Фей заподскачаха по бутоните.

— Готови за вълново задвижване — каза тя; очите ѝ се взираха в екраните. Гледката бе стъписваща, изумителна. Земята се показва иззад орбиталната станция — тънък синкав полумесец. Появи се и Слънцето, но умалено от екраните до размерите на потъмняла медна монета.

— Вълново задвижване включено! — извика Франсис Крейк.

И Кайри Куинтеро почувствува как стомахът му пропада някъде надолу и как самият той се свлича на пода.

Кайри сънуваше, че го обгръщат нежните ръце на някаква жена, която не е Сю-линг Куонг. Всъщност дори не е жена, а чудовище с червена черупка, сграбчило го с кървави пипала; когато отвори очи, сънят се оказа действителност.

— Всичко е наред, Кайри — каза окуражително Дейзи Фей Макуин. — Знам, че е доста необичайно, но в края на краищата ние само се превключихме на вълново задвижване. Май здраво си се натъртил.

Кайри се освободи от прегръдката ѝ, изненадан, че отново се чувствава с нормално тегло.

— Май да — рече той замаян и се огледа. Не беше в контролната зала, а в малка кабина с тясно легло. — Аз... помислих си, че падам... — Видя, че е плувнал в пот и позволи на жената в ужасното тяло да му помогне да легне. — Защо отново има гравитация? — попита безпомощно Кайри и я погледна.

— Всъщност няма. Усещането за гравитация е просто следствие от действието на вълновото задвижване. — Дейзи Фей докосна някакъв бутон и стените на помещението се превърнаха в екрани като онези в контролната зала. — Набираме скорост. Това е Земята, а ей там — (Кайри премигна при вида на невероятно пурпурния диск, изчезващ бързо от полезрението) — е Марс. Цветовете са такива поради червеното изместване, дължащо се на скоростта ни. Естествено — продължи да обяснява като на малко дете тя, — в действителност ние не ги виждаме. У нас самите не е останало нищо материално, с което да виждаме. Вълновата ни структура е прозрачна; радиацията минава през нас. Но апаратурата улавя ефектите на интерференцията и това именно виждаме на тези екрани.

— Значим ние се движим? — той се изправи на лакти.

— Точно така, Кайри — отвърна металната жена, поклащайки пипалата си утвърдително. — Сега не е лошо да поспиш. След четири часа застъпвам на вахта и ти ще дойдеш с мен, за да се учиш как се управлява вълнов кораб.

Кайри я погледна невярващо.

— Добре — каза накрая все пак той. Понечи да се обърне на другата страна, но внезапно се спря и попита: — Къде е Сорк?

Лицето на екрана на работа отклони поглед.

— Защо просто не се опиташ да заспиш, Кайри? Сигурна съм, че е добре.

Но Кайри бе вече напълно разбуден.

— Не! Отговори ми, какво прави той сега?

Лицето го погледна със съчувствие.

— Честно, Кайри, не мисля, че му се е случило нещо... макар да се съмнявам, че му е много приятно. Той е... отиде при Костенурките. Разпитват го за нещо, Кайри. Надявам се всичко да мине добре.

На сто метра оттам Сорк се надяваше на същото. Не че се боеше за безопасността си. Въпреки заплашителните крясъци и грачения на Костенурките, той бе сигурен че няма да упражнят физическо насилие върху него. Това не бе в техния стил.

И въобще Сорк много рядко се страхуваше. Дори когато имаше основателни причини. Страхът просто му бе генетически чужд. Но безпокойство можеше да изпитва, и това му се случваше често; специално в тази ситуация най-много го безпокоеше невъзможността да разбере какво целят Костенурките. Въпросите им се въртяха все около лекциите по квантова физика, които Сю-линг Куонг бе донесла от някогашния университет.

Най-лошото бе, че никак не можеше да вмести всичко това в някаква разумна схема. Имаше нужда от помощта на Кайри, но знаеше, че не може да я получи, и жадуваше за глътка скоч, която би избистрила обичайната бъркотия в главата му, но отхвърли тази мисъл още щом се появи.

Не беше честно! Бе планирал всичко така внимателно, Бе направил точно каквото трябваше: бе предвидил ситуацията, бе съставил план и решил как да го изпълни.

— Да — отговори им почти веднага той. — Готов съм да ви предоставя достъп до записите, но ако постигнем един вид търговско споразумение при определени условия.

Върховния Буревестник отсече:

— Не говорим за други „условия“. Освен това, само достъп не е достатъчно. От теб се изисква още нещо.

— Какво?

Костенурката се затрудни.

— Слушал си много от тези записи. В тях има непознати думи и понятия. От теб се изисква да ни ги обясниш.

— Да ви помогна? — откликна Сорк, внезапно изпълнен с чувството за превъзходство. Кога се е чуло и видяло Костенурка да се обръща за помощ към човек! — Ще го направя, но отново ви питам: какви са вашите условия?

Костенурките се спогледаха с по едно от очите си, а другите насочиха към Сорк Куинтеро.

— Не се изискват допълнителни условия. Става въпрос за обединяване на активите, както се договорихме — изскърца гласът на Върховния Буревестник.

— О, не — категорично отсече Сорк и поклати глава. — Не съм съгласен. С какви активи участвувате вие? Трябва да получа нещо за услугите си — така е прието при Костенурките.

— Услугите ти се състоят единствено в това да ни улесниш да ползваме записите, а това не са твои активи, Сорк Куинтеро! Те са собственост на онази жена Сю-линг Куонг!

Сорк бе подготвен за подобен аргумент.

— Сю-линг и аз вече сме обединили активите си — послъга той. — Говоря от името на двама ни.

Върховния обърна и двете си очи към него побеснял от яд, после изключи за момент транспозера си. Двете Костенурки засъскаха и заграчиха помежду си. Сорк чакаше. Малкия се обърна към него. Разпери ципестата си длан и започна да изброява, всеки път препъвайки по един нокът:

— Предлагаме храна. Въздух. Вода. Всичко, от което вие човеците се нуждаете, за да съществувате. Братството ви предоставя тези активи в замяна на онези, които искаме ние. — И като видя, че Сорк се мръщи, добави: — Ако не приемеш тези условия, ще се наложи да отстраним теб и Сю-линг Куонг от този кораб.

— На подходящо място, разбира се — намеси се Върховния Буревестник. — Там, където бихте могли да живеете, макар и може би не така приятно, както на родната ви планета; и, естествено, не можем да ви гарантираме, че ще ви върнем обратно на Земята в обозримо бъдеще.

Сорк изруга наум. Всичко бе изглеждало толкова логично, когато го бе обмислял насаме със себе си! А сега Костенурките бяха на път да

го провалят напълно! Опитва се да си представи какво ли би било да го изоставят на непознатата планета. Но не можа. Подобна перспектива беше твърде далеч от житейския му опит. Но той бе сигурен, че онова, за което бе мечтал — да се научи да управлява космически кораб — е на път да се сбъдне на борда на „Златната кошута“, и ако остави този шанс да му се изплъзне...

Сорк направи отчаян опит да овладее спора.

— Но... — започна той, търсейки точните думи. — Но... но защо ви са тези записи? Вие твърдахте, че са еретични. Мисля, че думата, която използвахте, беше „сквернословие“.

— Това вече не е в сила — изписка пронизително Малкия. — Поради смъртната опасност, в която се намира Братството, сме длъжни да преодолеем отвращението си от... някои неща.

— Които не са твоя работа, Сорк Куинтеро — наблегна Върховния Буревестник. — Нужно е само да потвърдиш пред нас, че приемаш обединяването на активите в името на общото благо.

И оттук нататък спорът не отбеляза никакъв напредък. В продължение на повече от час Сорк се бореше за какво надмощие, а Костенурките мрачно отстояваха позицията си.

Колкото повече обмисляше положението, толкова по-объркано му се струваше то. Изглежда Костенурките мълчаливо признаваха, че в тия богохулни (но безспорно интересни) бръщолевения за някаква си квантова антропия има зрънце истина.

Но ако действително е така, то възникваха някои трудни въпроси. Например: ако твърденията в лекциите са верни, то научните факти би трябвало да са били известни на изобретателите на вълновия кораб. А ако Костенурките отричат науката... тогава как са могли да създадат такъв?

Когато понечи да ги попита, те се нахвърлиха върху него с яростни крясъци.

— Не задавай въпроси за неща, които не са твоя работа! — избуботи гласът на Върховния.

Сорк го погледна с омерзение, но с чувството, че е победен. На всичкото отгоре от известно време бе започнал да надушва миризмата на храна, която се готвеше някъде. Отдавна не беше ял.

— По-нататъшно обсъждане не е необходимо — изграчи троснатото Малкия. — Чакаме отговора ти. Приемаш ли нашите

условия? Или да наредим промяна на курса, за да те оставим на някоя планета?

Сорк изпъшка и се предаде... но не напълно.

— Добре. Ще се постарая да ви обясня за какво става дума в лекциите.

— Отлично! Значи се споразумяхме — каза Върховния. — Първото прослушване ще се състои още сега.

— Но аз съм гладен! — изстена Сорк.

— Сега! — повтори Костенурката.

Когато най-накрая разрешиха на Сорк да се върне в контролната зала, той никак не се изненада, че завари там Франсис Крейк. Изненадващото бе, че не Крейк седеше пред контролния пулт. Той бе в другия край на залата и тъкмо изваждаше храна от печката, а мястото му пред пулта бе заето от Муун Бъндиран, която се взираше в бутоните под зоркото наблюдение на Марко Рамос, протегнал над главата ѝ стъбълцата на очите си. Тавърът ѝ седеше на пода край нея.

При влизането му животното погледна към него, но почти веднага огромните синьовиолетови очи помръкнаха и главата се обърна настрана.

— Здравей, Сорк! — извика Муун, доволна от себе си, Но щом видя изражението на лицето му, въодушевлението ѝ се изпари. — Какво е станало? — разтревожено попита тя.

Сорк сви рамене.

— Какво правиш?

— Управлявам кораба! — гордо отвърна девойката. — Е, не че има кой знае какво да се прави, но Марко казва, че вече знам достатъчно, за да предупредя, ако нещо откаже...

— Справяш се отлично — увери я Марко. — Какво става с храната, Франсис? Бас държа, че и Сорк би си хапнал.

Капитанът измърмори нещо под носа си и се зае да сипва от контейнерите гореща храна в чинии и да ги раздава.

— Благодаря — каза Сорк, давайки си едва сега сметка колко е огладнял. Но тъкмо вдигна вилицата към устата си, когато забеляза, че металното същество — Марко Рамос, — също яде, пъхайки храната в някакъв процеп в черупката си, и то с неподправеното удоволствие на човек, който отдавна не е слагал нищо в уста.

Едно от очите се обърна към него и на Сорк му се стори, че проблясва закачливо.

— О, да, и ние ядем — каза Марко. — Имаме си истинска храносмилателна система. Да ти разкажа ли как ходим до банята? Много просто. Отваряме ето този капак...

— Моля ти се! — възмути се Сорк.

Муун Бъндиран го погледна и смени темата.

— Тази пържола от тавър е наистина вкусна, капитан Крейк. Умеете да печете месо... но... Вие не ядете!

— Не ям месо от таври — сопна се Крейк.

Муун го гледаше недоумяващо.

— Но то е толкова вкусно...

Крейк кимна и се вторачи в нея.

— Значи ти харесва, а? Въпреки чувствата ти към Трейл?

Муун спря да дъвче.

— Не е честно! — запротестира тя. — Трейл ми е приятел. А другите, дето ги колят за месо... те са просто бичета с отрязани рога и не са толкова умни!

Крейк я изгледа втренчено и се обърна, без да каже нищо. Муун потърси помощ от останалите.

— Не е ли така, Сорк? Таврите служат за храна. Затова ги отглеждаме, нали?

— Разбира се — увери я Сорк Куинтеро. После попита Крейк: — Защо отиваме на планетата на Майката?

Капитанът се изсмя нервно.

— Не знаеш ли? Е, сам си си виновен.

— Виновен? Какво съм направил?

— Дал си повод на Малкия да смята, че знаеш някои неща за черните дупки и тъй нататък. Сега той живее с мисълта, че планетата му е изчезнала в някоя от тях.

Сорк премига.

— Но какъв е смисълът? Ако планетата е унищожена, значи е унищожена, нали?

— Питай Малкия — отсече Крейк. — Да, там отиваме. — Той потри брадата си — Това, на което се надявам, е че като стигнем, той ще види колко отчайващо е положението и ще ни остави да вървим където щем. Но засега курсът ни е нататък.

Сорк отвори уста, за да си признае каква сделка е сключил с Костенурките, но се отказа. Единственият човек, с когото трябваше да сподели това, бе Сю-линг Куонг, а не този космически капитан.

— И колко време ще пътуваме дотам? — попита той.

Крейк го погледна изненадано.

— Мислех, че знаеш, че всички полети с вълнов кораб траят горе-долу еднакво — най-много няколко дни.

— Само толкова?

Крейк поклати глава.

— Май не си разбрал какво представлява забавянето на времето. Когато корабът лети с вълново задвижване, той достига скоростта на светлината. Времето е максимално забавено. Тоест — обясни той, — що се касае до нас, то просто спира. За да пропътуваш една светлинна година ти е нужна една година, наистина, но според галактическото време. Ние не го усещаме. Ето защо навигацията на вълновите кораби е толкова сложно нещо. Губиш представа колко време си пътувал; отчитат го единствено уредите.

Сорк започваше да забравя неприятния си разговор с Костенурките. Възхитен, той попита:

— Ще ни научиш ли как да боравим с тези уреди?

— Разбира се — намеси се Марко Рамос. — Точно това правеше Муун. Ела да видиш!

Когато съкровената ти мечта се сбъдва, всичко останало губи значение. Макар изтощен и все още гладен, той летеше! Пилотираше космически кораб! Изживяваше най-важно нещо по-хубаво и от най-смелата си мечта, и това бе истина. С глуповата усмивка на лицето си Сорк седеше пред пулта и от време на време отхапваше от сандвича в ръката си.

Да, истина е. Уредите пред него бяха съвсем истинските контролни лостове и скали на един истински космически кораб. Нищо, че всъщност нямаше какво да се върши, тъй като не се налагаше промяна на курса наред полета. Бе там, където бе мечтал да бъде, и в този момент за Сорк Куинтеро не съществуваше нищо друго. И едва когато Сю-линг Куонг сложи приятелска ръка на рамото му, той разбра,

че е влязла в залата; но трябваше да мине още миг, преди да си спомни какво имаше да ѝ казва.

После сънят свърши. Той я погледна право в дружелюбните сини очи и преглътна, преди да заговори.

— Не откачай, моля те — каза той, — но... — Трябваше да преглътне мъчително още веднъж, преди да продължи. — Обещах на Костенурките, че ще им помогна да разберат записите.

Тя го погледна изумена. Отвори уста, за да му зададе въпрос, но той я изпревари.

— Нямах друг избор, Сю-линг. Просто нямаше как. Заплашиха, че ще ни свалят на някоя затънтена планета, ако не се съглася.

— Даде ли им записите?

— Не! Нищо не съм им давал... но прослушахме заедно няколко лекции и аз се опитах да им обясня смисъла на някои от думите. — Той се прокашля смутено. — Какво друго можех да направя?

Сю-линг го гледеше замислено. Понечи да отговори, но се отказа и стисна здраво устни. Трябваше да помисли, преди да е казала нещо, за което ще съжалява... но докога ще трябва да се съобразява със Сорг Куинтеро, запита се тя ядосано.

— Сгреших ли?

— Не — отвърна Сю-линг и поклати глава. — Мисля, че не. Всъщност смятам, че още сега всички ние трябва да чуем тези записи, Сорг.

Веждите му въпросително се извиха.

— Защо всички? И онова момиченце от Ню Мексико ли?

— И Муун — отвърна Сю-линг. — Дори и нейният тавър, ако тя поиска. — Лекарката тръсна глава за по-голяма убедителност и косата ѝ се разпиля в медночервени отблясъци. — Ако има нещо важно, трябва да го чуем всички и да се опитаме да разберем какво точно означава. Кога е следващото ти събеседване с тях?

— След като се наспя. Убедих ги, че не мога да продължа, защото имам нужда от сън... макар че... — отговори той с променено изражение на лицето.

— Прекрасно — отсече Сю-линг. — Ще кажа на останалите какво ще направим... А за спането мисля, че си прав. Изглеждаш ужасно. Иди си легни, докато те повикам.

Той я гледеше по особен, но добре познат ѝ начин.

— Би било страхотно — каза Сорк и нежно я погали по бузата. Тя знаеше какво ще последва.

Той я притегли към себе си, зарови лице в косата ѝ и зашепна:

— Имам нужда от сън, но най-вече от осъществяването на още една моя мечта. Знаеш ли каква е тя, скъпа ми Сю-линг? И от колко години я тая у себе си? Само ние двамата, ти и аз, полетели в пространството между звездите в любовна прегръдка, и...

Сю-линг се отдръпна назад и внимателно сложи пръст на устните му.

— Не, Сорк — тихо каза тя.

Той рязко обърна глава встрани, дълбоко засегнат и настоя с детинско упорство:

— Но... мой ред е!

Сю-линг здраво стисна устни, после си пое дъх и възможно най-спокойно отговори:

— Трябва да ти кажа три неща, Сорк. Първо, грешиш. За последен път спях с теб, не с Кайри. Второ, никой не пази ред при мен. Аз не съм играчка, а ти не си дете — или най-малкото, е време да пораснеш. И трето — не. Просто не! Отивай да спиш. Имаме да свършим толкова много неща, преди да стигнем до планетата на Майката.

Има песни, в които айодите се вслушват много внимателно, защото те се докосват до добре известни им неща — дори ако идват от устата на дърен поет-учен, който само загатва дълбокия смисъл на песента си:

— Поговорихме за някои странности на измеренията. Днес ще говорим за силите.

Ако ви трябва дефиниция за сила, ето ви една: „Сила е онова, което кара нещата да извършат някакво действие“.

Например: ако поднесете магнит над купчинка кламери, те се залепват за него. Силата, която ги кара да направят това, се нарича магнетизъм. Ако завъртите ключа и пуснете да протече ток през крушката, получавате светлина. Силата, която кара лампата да светне, се нарича електричество.

Двете обаче не са различни сили, а само една. Още много отдавна учените са доказали, че те са просто прояви на една и съща сила, наречена електромагнитна.

Това е едната сила. В природата — такава, каквато е днес, — има само още три други.

Втората е тази, която ви задържа на повърхността на Земята и пречи на планетата да отлети далеч от Слънцето. Нарича се гравитация.

Има и още две. Те не се забелязват често в ежедневието, тъй като са повече свързани с нещата, които стават във вътрешната структура на атома. Но така или иначе, те съществуват. Имената им са „голямата сила“ и „слабата сила“.

Няма да ви занимавам — поне не сега — с начина, по който тези четири сили си взаимодействуват. Засега приемаме, че са различни, макар някои учени да са се опитвали да съставят уравнения, в които ги свързват; това е едно от нещата, които предизвикали умопомрачението на горкия Алберт Айнщайн в последните години от живота му, защото си мислел, че може да направи това. Но не успял.

Много отдавна обаче те изобщо не се различавали.

Ако си спомняте лекциите по тектоника на земната кора, знаете, че някога повечето от днешните континенти на Земята представлявали единен континент, наречен Гондвана. Но те не останали свързани. С разместването на литосферните плочи континентите се разделили и в

резултат от това имаме глобуса, който всички ние познаваме и обичаме.

По подобен начин днешните четири сили били свързани в една.

Това било много отдавна — по времето на Планк, в началото на нашата вселена, само миг след Големия взрив. Тогава не съществували отделни сили, наречени „гравитация“ или „електромагнетизъм“. Имало само една сила, включваща всички тях, и тя си има име.

Името ѝ е „суперсила“.

Какво представлява суперсилата? Тя е основната и първостепенна сила във вселената. Това е силата, която може да направи всичко с всяко нещо. Тя е породила всичко, което познаваме и виждаме навсякъде. Както казва Пол Дейвис за нея, суперсилата „е изцяло отговорна за появата на всички сили и физически структури.“ Ако овладеем суперсилата, няма да има нещо, което да не можем да направим.

Така казва Пол Дейвис. Но след това добавя, че за да овладеем суперсилата, трябва да се сдобием с това, което той нарича „енергията на Планк“ — повече енергия, отколкото сме в състояние да си представим — а това, казва той, е невъзможно.

Но нямаше ли да е чудесно, ако можехме?

И айодите изпяха с любов:

Защо не?

11.

„Името ѝ е суперсила...“ — звучеше гласът на отдавна мъртвия професор. Сю-линг се стараяше да запомни всичко дума по дума. Дали ги разбира, беше съвсем друг въпрос. Образованието ѝ не я бе подготвило за подобна материя, както, разбира се, и това на останалите.

Нито пък атмосферата предразполагаше към съсредоточаване. Франсис Крейк бе настоял екраните да останат включени — „Трябва да виждам накъде отиваме, по дяволите!“. Така погледът на Сю-линг се раздвояваше между спътниците ѝ, събрани около магнитофона, и огромната мълчалива бездна на галактиката зад и около тях, с всичките ѝ звезди, прашни облаци и звездни купове. Спътниците ѝ приличаха на богове в безкрайното, пусто небе.

Или на злощастни живи същества, опитващи се да проумеят онова, което само един бог би могъл да разбере.

Франсис Крейк стоеше до нея — смешно дребен до двете Костенурки от другата му страна. Изглежда тъжен, помисли си Сю-линг, или просто умислен — беше ѝ трудно да различи изражението му в слабата светлина. Зад него Върховния Буревестник бе навел надолу зловещия си папагалски клюн и слушаше съсредоточено. Или с чувство на отвращение. Сю-линг се зачуди кое е вярното и какво ли си мисли той, докато се насилва да изслуша тази квантово-механична анатема. Костенурките яростно се бяха възпротивили на предложението да присъствува и екипажът — от чисто неудобство, помисли си Сю-линг.

Или просто защото си бяха Костенурки.

Крейк се помръдна намръщен. Сю-линг импулсивно сложи ръката си върху неговата. Той ѝ хвърли изненадан, но разсеян поглед, и отново насочи вниманието си към лекциите.

Защо направих това, запита се лекарката.

Усети гневния поглед на Сорк. Виновно — и ядосана на себе си заради чувството за вина — отдръпна ръката си и се изправи... тъкмо

навреме, за да чуе края на лекцията.

Настъпи тишина и известно време никой не проговори. После тавърът измуча нещо тихо на господарката си и Муун Бъндиран се размърда.

— Верни ли са всички тия неща, за които говорят? — попита тя и посочи с ръка към гирляндите от звезди навсякъде около тях. — Искам да кажа, имат ли нещо общо с тях?

За всеобщо учудване отговори ѝ голямата Костенурка — Върховния Буревестник.

— Добър въпрос — изграчи той през транспозера си. — Какъв е твоят отговор, Сорк Куинтеро?

Сорк погледна с ненавист първо него, после и Сю-линг.

— Питай нея. Тя ми даде записите.

Върховния Буревестник обърна едното си червено око към Сю-линг.

— Е?

Тя сви рамене.

— Тези записи ги взех от моя университет, след като бе закрит. Сорк има моето съгласие да ви ги даде.

— Не ни трябва твоето съгласие — отвърна Костенурката. — Това се подразбира. Става дума за друго. Необходимо ни е да научим какъв е източникът на тази информация. Според Сорк Куинтеро те са истински и представят действителни научни теории на човешките учени. Съгласна ли си с това?

— Както ви казах, записите са точно копие на лекциите от факултета по астрофизика към университета. Този отговор задоволява ли ви?

— Не — рязко отсече Върховния Буревестник. — Това, за което се говори в тях, истина ли е?

— Не мога да кажа — категорично отвърна Сю-линг. — Не зная нищо за науки като астрофизиката, космологията или квантовите ефекти. Бях студентка по медицина. Но някои от студентите в този факултет ми бяха лични приятели и, доколкото знам, по-точно доколкото знаех те, — лекциите съдържат сериозни научни теории.

— Теориите не винаги са верни — обади се Малкия с нещастен вид.

— Разбира се. Затова са теории — отговори Сю-линг.

— Тъкмо това се опитвах да ви кажа — каза кисело Сорк Куинтеро. — Човешките учени го наричат научен метод. Те създават теории, които се опитват да обяснят явленията. После следят дали теорията предсказва определени резултати или събития и извършват експерименти, за да видят дали тези резултати ще настъпят. Ако това стане, теорията е добра. Можем дори да приемем, че е вярна, че е закон — поне за даден период. Но така или иначе, тя си остава само теория и рано или късно се откриват явления, които са извън рамките ѝ; тогава се налага да се създаде нова теория.

— Твърде незадоволително — измърмори Върховния Буревестник.

— Това е всичко, което можем да направим — отвърна Сорк. — А вие? Не е ли ваш ред да говорите?

Върховния Буревестник заплашително почеса с нокти корема си.

— Не разбираме какво искаш да кажеш, Сорк Куинтеро.

— Това, че имаме право да знаем вашите мотиви — да не споменаваме всичките други неща, които криете от нас. Защо ви интересуват тези лекции и къде отиваме?

— И какво искате от Трейл? — намеси се Муун Бъндиран.

Голямата Костенурка размахваше заплашително крайници, докато слушаше. Отвори човка, за да отговори, но преди да започне, Кайри каза спокойно и благоразумно:

— Те имат право, Отговорнико. Не можем да ви помогнем, ако не знаем какво ви е нужно.

Това накара Върховния Буревестник да се спре. Изграчи, изключи транспозера си и заобсъждаха нещо с Малкия надълго и нашироко. Това продължи доста време и най-странното, помисли си Сю-линг, бе, че макар да бяха доста възбудени, изглеждаха повече уплашени, отколкото ядосани.

Най-накрая Малкия включи транспозера си и каза:

— Това е много трудно за нас. — Никой не се и съмняваше. — Съгласни сме, че се налага да говорим с вас за неща, които никога не са били изричани извън Братството, но... — Малкия млъкна и почука нервно по твърдата черупка на нагръдника си. — Но не сме сигурни какво точно можем да ви кажем. — Той извърна очи към Франсис Крейк. — Капитане, кога ще пристигнем на местоназначението си?

Крейк отправи въпросителен поглед към екипажа си.

— Дейзи Фей?

— Ще бъдем там след около двайсет и два часа, капитане — отговори жената робот.

Малкия утвърдително размаха двете си люспести ръце.

— Тогава предлагам следното — изрече той през транспозера, като с едното си око търсеше одобрението на другата Костенурка. — Да отложим тези въпроси, докато не видим какво ще заварим на планетата на Майката. Ако е каквото... — Той млъкна, после измърмори нещо под носа си, преди да събере кураж да изрече ужасното предположение. — ... имаме причини да мислим, че е... — продължи той, борейки се с мъчителната необходимост да назове нещата с истинските им имена, — ... то тогава ще споделим с вас всички наши планове. Но дотогава позволете ни да изчакаме... — Той отново се поколеба, после все пак успя да произнесе тъй чуждата на Костенурките дума... — моля.

За свое собствено учудване Сю-линг се трогна.

— Разбира се — необмислено се обади тя, но викът на Сорк заглуши думите й.

— Не! Това не ни удовлетворява!

— Но е всичко, което можем да направим — каза Малкия, или по-скоро изстена; дори безизразният глас на транспозера звучеше умоляващо.

— Не е! — отсече грубо Сорк, без да търси съгласието на другите. — Вие пазите твърде много тайни и от твърде дълго време. Дори не знаем защо тази ваша Майка е толкова важна за вас!

Изненадани Костенурките засъскаха уплашено. Сорк запримигва, сепнат от бурната им реакция, а брат му бързо се намеси:

— Сорк не искаше да оскърбява религията ви...

— Не е религия! — избухна Върховния Буревестник.

— Каквото и да е, добре. Работата е там, че ние просто не разбираме сериозността на настъпилата при вас катастрофа.

С изключени транспозери Костенурките известно време викаха и крякаха помежду си. После Върховния Буревестник отново включи своя.

— Ще ви кажем каквото можем — каза мрачно той. — Какво точно искате да знаете?

— Всичко! — отсече Сорк.

— Не е нужно да знаете „всичко“! — И след кратка пауза добави:
— Достатъчно е да знаете, че всички ние сме братя, че почти всички сме още живи и сме родени от една Майка. Така че загубата ѝ е тежка и за нас.

— Трябва да е била доста плодovита — обади се Марко Рамос и отклони ехидния си поглед от Върховния Буревестник.

— Майката — каза бесен той — снася по две яйца всяка минута в продължение на целия си благословен размножителен цикъл.

— И колко трае той? — попита Сю-линг.

— Не е нужно да знаете — заяви Костенурката.

— Но след време умира, нали? И тогава какво?

Ново оживено съвещание на Костенурките, след което Малкия каза:

— Тогава предизвикваме съзряването на някоя от нимфите. Тя става новата Майка, която слага началото на ново Братство.

— И откъде идва тази нимфа? — започна Крейк, но Костенурката предупредително почеса корема си.

— Въпросът е неуместен — постанови той.

— И все пак го задавам — заинати се Крейк.

Нова консултация, протекла сред грачене и съскане. После Върховния Буревестник неохотно заговори:

— По няколко яйца от всяко люпило са женски. На някои от тях се разрешава да се развият. На другите... не.

Човката изтрака и се затвори.

— Повече никакви въпроси по тази тема — обяви малкия, но Сорк Куинтеро поклати глава.

— Грешиш — каза той. — Има поне още един и искаме отговор. Защо просто не направите обичайното и не издигнете за Майка някоя от нимфите?

Този път съвещание нямаше. Костенурките мълчаха и въртяха очи напосоки. След малко Върховния каза бавно и мрачно:

— Този път нимфи няма.

Час по-късно Сю-линг се опитваше да заспи в малката си кабина. Не беше уморена, но от медицинска гледна точка бе време за сън и тя

искаше да бъде отпочинала когато пристигнат на планетата на Майката.

Това, което обаче прогонваше съня от очите ѝ, бе не вълнението от пътуването и трагичните страхове на Костенурките, а Сорк Куинтеро. Не биваше така да се нервира и да бъде така докачлив. А и не можеше да забрави острата му язвителна забележка, когато го остави: „Като не мога да получа каквото искам, ще се примиря и с едно питие“.

След което, разбира се, се наложи половин час да го уговаря да не го прави. Тя се ненавиждаше, задето се е хванала на уловката му и за това, че му отделя внимание и грижи. Като лекар знаеше, че единственият човек, който може да накара един алкохолик да не пие, е самият алкохолик.

Но той беше толкова тъжен. Накрая Сю-линг се отърси от тези мисли, утешавайки се с това, че на кораба Сорк няма да намери алкохол...

Но когато се разбуди от чукането по рамката на вратата, започна да подозира, че може да е сгрещила. Тя стана, нахлузвайки пеньоара си — всъщност това не беше пеньоар, а дълга блуза, която ѝ бе дал Франсис Крейк; стори ѝ се, че още долавя мъжкото му ухание от нея, — и се запъти към завесата, служеща за врата, с разрошена коса и подпухнали от съня очи. Когато дръпна завесата никак не се изненада, че среща погледа от зачервените очи на Сорк Куинтеро.

— Какво искаш? — попита сънливо тя. — Бях заспала.

— Трябва да говорим. Пусни ме да вляза.

Сю-линг го загледа мълчаливо и сбърчи нос, като усети, че дъхът му мирише на уиски. Поклати глава.

— Току-що ставам. Трябва да се измия и да се облека. Можеш да чакаш тук, ако искаш.

И дръпна завесата пред гневното му лице.

Било е време, когато една млада жена, на която предстои среща с любовника ѝ — и както личеше по всичко доста неприятна, — би прекарала пред огледалото поне един час, заета с гримове, прически и избор на най-подходящата рокля.

Сю-линг не беше от това поколение, а дори и да беше, щеше да бъде принудена да направи доста компромиси, при тая оскъдица на борда на „Златната кошута“. Тя се изми в банята, навлече чист гащеризон и се погледна в огледалото. Задоволи се да прокара гребена през косата си и това бе всичко.

Но вършеше тези неща, без да бърза, тъй като бе решила да не позволява на Сорк Куинтеро да си разиграва коня както си ще. Когато най-накрая го пусна вътре, той се отпусна тежко на леглото ѝ и затвори плъзгащата се врата зад себе си. Гледаше я мълчаливо.

— Е? Какво има? — попита тя.

— Много добре знаеш! — озъби се Сорк. — Не съм чак толкова глупав.

— И какво е това, което те кара да се чувствуваш глупав? — попита Сю-линг, все още сдържайки се.

— Франсис Крейк! Видях те какво правиш с него, не е честно. За двамата. Кайри също е разстроен.

— Не ти вярвам, Сорк.

— Тогава повярвай, че поне аз съм разстроен!

Сю-линг го погледна слисана.

— За какво говориш? — попита го искрено учудена. — Франсис Крейк е капитан на този кораб. И всички сме затворени тук. Трябва да се разбираме...

— Така ли му викаш вече? Разбиране? — иззлобя той. — Мотаеш ни с Кайри вече месеци наред. И все повтаряш, че ще се омъжиш за единия от нас...

— Казвала съм, че мисля да се омъжа...

— Накара ни да вярваме, че наистина имаш такива намерения! А какво излиза? Появява се някакъв си непознат и ти веднага увисваш на врата му, попиваш всяка негова дума и тичаш по петите му. Всички виждат, че ти е завъртял главата.

— Дори не съм се целувала с него — възможно най-просто и ясно отговори тя. — Той също с нищо не е показал, че иска да ме целуне. Няма нищо за обсъждане и, Сорк, ти ме учудваш. Не съм очаквала от теб подобна ревност.

— Не е ревност — започна той възбудено, но замълча. — Добре, ревност е — призна, зашеметен от новото си откритие. — А ти какво

си мислиш? Откога чакаме да направиш избора си между нас двамата, Сю-линг.

— Но защо трябва да го обсъждаме точно сега? — жалостиво попита тя.

— Защо не сега? — ядоса се Сорк. — Защо не го уредим, преди да си хлътнала още по-дълбоко по този Крейк, а ние да останем с пръст в устата?

— О, боже! — изпъшка Сю-линг и сложи длани върху слепоочията си. — Не ти ли се струва, че си се побъркал? Тук, в космоса, по време на това мистериозно пътешествие към неизвестността ти изведнъж...

— Не е изведнъж! — възрази Сорк. После дълбоко пое въздух и продължи решително: — Сю-линг, знаеш, че те обичам. Кайри също. Мъчително е да не знаем кого ще избереш.

— Но скъпи Сорк — каза Сю-линг, опитвайки се да придаде на гласа си нежността и любовта, които чувствуваше... или си мислеше, че чувствува, — не виждаш ли, че ми е трудно да избирам? Толкова сме близки и тримата! Да избира единия, означава да откажа на другия, а как бих могла? Какво ще стане с нас тримата?

— Това, което става в момента — прекъсна я грубо Сорк. — Не! Решавай, Сю-линг. Избираш или мен, или Кайри, ако искаш да стане така. Но моля те, направи го сега!

— Не мога — прошепна Сю-линг.

— Трябва! — каза Сорк. — Хвърли чоп, ако искаш. Но така или иначе, време е да вземеш решение.

По-късно, по време на дежурството ѝ в контролната зала, Франсис Крейк стоеше до нея и Сю-линг никак не можеше да пренебрегне факта, че той е толкова близо.

Но в това няма нищо лошо, каза си тя. Би било направо глупаво да си въобразява каквото и да било. Нямахше причина да допуска ревността на Сорк да я кара да се чувствува неловко от едни толкова нормални, лишени от всякакви сексуални помисли взаимоотношения между колеги и приятели. И за да си докаже това, докато оглеждаше екраните, тя се приближи още мъничко към Крейк.

Екраните разкриваха прекрасна гледка. Тъй като вълновото задвижване бе включено, стените на контролната зала бяха изцяло изчезнали. Сю-линг имаше чувството, че се намират в огромно кухо кълбо, увиснало в среднощния космос.

Тя се озърна учудено, опитвайки се да разбере какво вижда. Капитан Крейк ѝ бе обяснил някои неща за технологиите на Костенурките, намерили приложение при построяването на кораба. Навигационната система трябваше едновременно да следи хиляди ориентировъчни обекти — повечето от тях звезди, но и някои отдалечени външни галактики. Автоматично анализирайки спектъра на всеки от тях, системата правеше справка със своята база данни и определяше с голяма точност местоположението на „Златната кошута“ във всяка точка на разстояние стотици светлинни години от планетата на Костенурките. Резултатите се виждаха на екрана пред нея.

Гледката не бе статична. Звездните конфигурации бързо се променяха. Млечният път, Плеядите и няколко гигантски звезди си оставаха все същите, но земното Слънце отдавна бе изчезнало далеч зад тях. По-близките звезди бавно отминаваха покрай кораба и се плъзгаха назад в нови съзвездия.

Крейк докосна рамото ѝ.

— Почти стигнахме — каза той и посочи навън. — Виждаш ли това? Звездата на Костенурките. Ще започна да викам другите, за да са тук, когато преминем на масово задвижване.

Сю-линг изучаваше обледените звезди в района, посочен от Крейк. Безрадостен пейзаж. Всичките си приличаха.

— Е, доста бързо стигнахме — отбеляза тя.

Той не отговори и тя учудено го погледна.

— Минали са седемдесет и три години — каза Крейк.

Тя преглътна и сложи ръка на устата си.

— Аз... забравих — прошепна.

Крейк кимна мрачно.

— Забравя се лесно — каза той. — Но това е голата истина. Не можем да върнем времето. Изминали са седемдесет и три години, откакто потеглихме, и повечето от хората, които оставихме на Земята, са вече мъртви. И всичко там се е променило до неузнаваемост. — Той се вгледа за миг в изражението на лицето ѝ и промълви дрезгаво: — Трудно се свиква с тази мисъл, нали? Но няма как. — И отново се

наведе към комуникатора. — Извини ме за момент, трябва да предупредя другите, че преминаваме на масово задвижване.

Очите ѝ се замъглиха, когато Крейк заговори по корабната комуникационна система.

— Марко? Дейзи Фей? Готови сме за преминаване на масово задвижване. Явете се в контролната зала.

Седемдесет и три години... Сю-линг не чуваше нищо и не забеляза кога той отново се е обърнал към нея. Седемдесет и три години.

Най-сетне проумя, че стореното от нея е една от малкото безвъзвратни стъпки в живота ѝ.

— Отначало е шокиращо, нали? Но какво да се прави! Ще навляза в системата, за да се поогледаме.

Тя се насили да следи с внимание обясненията на Крейк за това, което се виждаше около тях, просто за да отвлече мислите си от тези завинаги изгубени години. Крейк ѝ сочеше някакво бледо петънце, което бързо започна да наедрява, когато той увеличи изображението на този сектор от небето и то като че се втурна насреща им. (Седемдесет и три години!) Тогава видя, че звездата е двойна. (Почти всички са мъртви!) Тя потръпна и отново застави съзнанието си да следи екрана. Едната звезда от двойката беше горещо синьо кълбо, другата — мъглив диск. Крейк увеличи изображението още малко и сега ясно се видяха тънки струйки синкав дим, бликащи от нажежения синьобял център на замъгления диск. Дискът се въртеше толкова бързо — или поне изглеждаше така, че очите ѝ не бяха в състояние да проследят движението, а синкавите струи дим се извиваха спираловидно около него и се съединяваха в широк пръстен от пълзящ огън.

— В центъра му има черна дупка — мрачно промълви Крейк. — Знаеш ли какво е черна дупка? Сорк знае; говорихме за това с него. Черната дупка е последният въглен от превърналата се в свръхнова звезда-великан. Това, което виждаме, е акреционният диск около черната дупка. Естествено, никога няма да видим какво е останало от самата звезда; тъкмо затова е черна дупка.

— Тогава откъде идва тази светлина?

— Нали ти казах. От акреционния диск. Известно количество материя попада в капана на интензивното гравитационно поле на черната дупка. Пропадайки още по-навътре, материята се превръща в

нажежена плазма и... но това е мръсен номер, Сю-линг. Радиацията би ни унищожила дори през защитата на кораба, ако се приближим твърде много.

Сю-линг не откъсваше очи от чудовищното небесно тяло, неспособна да го възприеме.

— А другата звезда? — Тя беше по-ярка, но дори увеличена, не изглеждаше по-голяма от точица.

— Тя също е интересна. Нарича се неутронна звезда, Сю-линг. По-тежка е от нашето слънце, но е с диаметър само около дванайсет километра. Тя вероятно също се е превърнала в свръхнова в даден момент — може би са си обменяли маса, докато накрая са избухнали. Но тази била малко по-малка и не се превърнала изцяло в черна дупка... не че ще е много приятно да се доближаваме до която и да е от двете.

Тя се обърна и го погледна.

— И Костенурките живеят там?

— Това е техният дом — потвърди той с крива усмивка. — Човек би си помислил, че тук е невъзможно да има каквато и да било форма на живот. Но Костенурките живеят. И дори им харесва. — Той отново посегна към бутоните и каза: — Само минутка, да видим дали ще можем да покажем звездите и планетата им на екрана...

Екранът потъмня и в този миг нещо докосна врата на Сю-линг. Стресната, тя се обърна и видя жената робот, Дейзи Фей Макуин. Лицето на корема ѝ се усмихваше. След нея идваше и колегата ѝ.

Но Марко Рамос не се усмихваше. И двете му очи следяха звездата на Костенурките.

— Какво става с този екран, Франсис?

Сю-линг бързо се обърна. Струваше ѝ се, че всичко е наред, но забеляза, че някаква огромна сянка покриваше краищата на изображението. Петънцето гневна светлина премигна и угасна, яростното синкаво сияние изчезна в сянката и тази част от екрана почерня. В дъното се виждаха само бледите светлини на далечните звезди.

Крейк също се намръщи и хвърли поглед към влизащите в контролната зала, отзовали се на заповедта му.

— Къде са Костенурките? — попита той.

— Идват, капитане — докладва Дейзи Фей. — Какво става?

— Странно — отговори Крейк. — От това разстояние би трябвало да видим планетата на Костенурките, но къде е тя?

— Какво представлява? — попита Сю-линг, взирайки се настойчиво в екрана.

— Нищо особено — отвърна разсеяно капитанът, оглеждайки се за Костенурките. После се обърна към нея. — Мога да ти кажа само това, което съм видял от космоса. Една пустош, Сю-линг. Никаква зеленина. Няма дори ледени шапки. Като мъртва е.

— И Костенурките живеят там?

— Някои от тях все още живеят. Или са живели. Но всичките са родени тук. Те не са човеци все пак. Радиацията би ни изпържила за секунда, но за тях е като майчина кърма. — Ала Крейк говореше твърде разсеяно — мислите му бяха заети с Костенурките, които още се бавеха.

— Капитане — обади се Марко. — Обзалагам се, че знам защо не идват. Те си имат екрани в тяхната част на кораба, и сигурно са пред тях; просто не им се ще да сме заедно.

— И умуват какво е разрешено да ни кажат — изръмжа Сорк и уплаши Сю-линг, която не го бе видяла да влиза. Очевидно го мъчеше махмурлук, досети се тя и не се изненада.

— Може и така да е — каза Крейк обезпокоен, взирайки се в екрана. После поклати глава.

— Виждал съм планетата при предишните си полети — извика той вбесен. — Дори, може да се каже, съм се приземявал на нея...

Тя го зяпна изумена.

— Мога да се закълна, че чух обратното!

— Не беше истинско приземяване — обясни той. — Просто слязох доста ниско и бързо се върнах. Бяха ме предупредили, че радиацията на акреционния диск ще ме убие, ако нямаме нужната защита. Неутронната звезда е по-кротка, но и там е опасно, така че трябваше да вземем мерки. А аз трябваше да кацна, за да прехвърля товара. — Той погледна навъсено към екрана. — Вижте, черната дупка и нейният диск са на няколко светлинни дни — достатъчно безопасно разстояние, стига да не те достигне някоя експлозия. Стояхме в защитения отсек на кораба и разтоварвахме с машини, но добре направихме, че се доближихме през нощта. Спуснахме „Кошутата“ по вътрешната, защитена от радиацията страна на конуса на сянката до

орбиталната им станция. Свършихме си работата и офейкахме, преди сянката да се беше отместила.

— Поели сте опасен риск.

Крейк я погледна озадачено.

— О, донякъде, да, но не това ме тревожи. Питам се къде е проклетата планета. Сигурен съм, че я засякох още отдалеч.

Двете Костенурки най-после се появиха, унили и омърлушени.

— Какво става? — попита ги капитанът. — Уредите ли са повредени?

— Уредите са напълно изправни, Крейк — отговори му Върховния Буревестник с продран, дълбоко опечален глас. — Но изглежда са се сбъднали най-мрачните ни очаквания. Святата планета на нашата Майка е изчезнала. Нищо не е останало от нея.

Сред песните на айодите има една, която възпява единството така:

То е сега.

То е винаги.

То е едно.

Понякога сред песните, които айодите чуват, долавят една, която е като ехо от тяхната собствена, нищо че я пее тих глас от далечен свят.

— Да допуснем, че идеите на Стивън Хокинг и останалите са верни и че нашата вселена е само една от многото — може би от едно безкрайно множество. Има ли начин нашата вселена да бъде свързана с някоя друга?

Отговорът, колкото и изненадващ да е, е „Да“. Това, може би, е неосъществимо на практика, но теоретически — да, вероятно има точки на съприкосновение, наречени от Хокинг и други учени „проходи на дървояди“.

Според Хокинг и Роджър Пенроуз проблемът с тези проходи на дървояди като врати към другите вселени е, че са заобиколени от непреодолима бариера, наречена „хоризонтът на Кочи“. Теоретично било възможно някакъв обект да премине бариерата на Кочи, но само ако не ни е грижа в какво състояние ще бъде той след това. Хокинг и Пенроуз смятали, че хоризонтът на Кочи би унищожил всичко, което навлезе в него, посредством един-единствен тласък на безкрайната си енергия.

Това обезкуражило евентуалните вселенски пътешественици.

Но тогава Кин Торн разгледал по-внимателно проблема и съобщил добри новини. Бариерата не би била така разрушителна в един особен случай, който той открил — там, където проходят е образуван от така наречената „екзотична материя“.

Това вдъхновило двама английски учени — Фелисити Мелър и Ян Мос — да се задълбавят в проблема малко по-подробно. И открили, че не е нужна дори тази екзотична материя. Нужна била единствено затворена вселена.

Грешката на техните предшественици била в допускането, че вселената е плоска и отворена. Това улеснявало математическите изчисления, но скривало истината. В края на краищата, нямало

причина за подобно допускане а priori. Нямамо доказателство, че плоско отворената вселена съответствува на физическата реалност. Когато Мелър и Мос пререшили задачата с по-правдоподобното допускане за затворена вселена, те открили, че проблемът с бариерата на Кочи е изчезнал.

И тъй, пътят бил открит за всеки, който искал да премине през прохода на дървояда и да излезе в друга вселена...

Е, не било съвсем така. Оставал един малък проблем.

Първата стъпка при едно такова пътешествие била най-трудната. Трябвало да избереш едното от две неща. За да преминеш през прохода на дървояда, първо трябвало да си го направиш. Или, ако не знаеш как да си го направиш, трябвало да намериш начин да стигнеш до някой съществуващ проход...

И айодите изпели:

И това е начинът да стигнеш от близкото до безкрайното.

Направи го.

12.

Муун Бъндиран най-много се чудеше на Костенурките, които изглежда не губеха надежда, въпреки очевидния факт, че планетата им вече не съществува. Те продължаваха да настояват — не, те направо се молеха, колкото и невероятно да беше — да узнаят колкото може повече от онези остарели лекции.

Но какво точно, Муун не разбираше. Отначало и тя се бе заслушала в записите заедно с останалите, но не можеше да свърже нищо в тях с познатата ѝ действителност, освен това повечето ѝ звучаха някак обезпокоително.

Например Трейл. За какво ли им бе притрябвал той? Седнал с кръстосани крака на пода, тавърът я погледна със загриженост в топлите си очи.

— Няма нищо страшно, Муун — промърмори той. — Не чувам злонамерени песни за теб.

— А за теб? — попита тя. — Какво мислят да правят Костенурките с теб?

Той помълча, после каза:

— Каквото трябва, Муун.

— И кое е то?

Но той не отговори, просто взе ръката ѝ в своята и отново затвори очи. Муун неспокойно се размърда. Цялата тази ситуация, помисли си тя, започва да става твърде необичайна, за да се чувства човек нормално. Тя стисна трипръстата, твърда лапа на Трейл, която ѝ вдъхваше сигурност. Единствената сигурност, която имаше откак тези „същества“ — нейните спътници — бяха започнали да грачат и да си крещят един на друг.

Фактът, че бяха преустановили вълновото задвижване, все пак бе някакво утешение. Поне вече не я заобикаляше зловецата сфера от звезди и празно пространство. Сега бяха включени само лампите, но и това, което осветяваха в контролната зала, не можеше да накара Муун Бъндиран да се чувствава по-добре.

Най-чудното беше, че цялата тази тягостна атмосфера изглежда не влияеше на Трейл. Доколкото виждаше Муун, тавърът дори беше доволен. Той най-спокойно съзерцаваше ужасния, огромен вихър от зловеща светлина, наречен „черна дупка“, който изпълваше долния ляв ъгъл на екрана — ослепително ярък, въпреки че уредите го бяха затъмнили максимално, за да не заличава блясъкът му всичко останало там. Трейл даже тихичко си мърмореше нещо — в такива случаи Муун казваше, че мърка като котка. Това я окуражи. Щом Трейл е спокоен, значи поне засега не ги дебне опасност.

Муун Бъндиран горещо се надяваше да е така.

Всички останали обаче бяха неспокойни и напрегнати. Двете Костенурки си ломотеха нещо с изключени транспозери, а Сорк Куинтеро и капитан Крейк изучаваха екраните с тревожни лица. Муун се размърда, при което капитан Крейк я погледна. Усмихна ѝ се, въпреки цялото си изтощение и грижи. Посочи екрана.

— Ето го нашия нов проблем. Имам предвид корабите.

Муун се взря в екрана, но не видя нищо, което да прилича на вълнови кораби — само някакъв куп от едва различими зеленикави точки.

— Почакай. Ще усиля идентификационния сигнал.

Той отривисто докосна клавиатурата и точиците се превърнаха в ято дребни зелени птички, кръжащи около мястото, където трябваше да се намира планетата на Костенурките. Представляваха малки, ярки триъгълничета, зелени като тревата в градинката на майка ѝ.

— Какво е това? — попита тя.

— Космически кораби на Костенурките — отвърна кратко Крейк. — Светлите точки всъщност са идентификационни маркери, изпратени от навигационната система. Това не е светлина. Не можеш да ги видиш с просто око. Представяват сигнали, чрез които даден кораб получава информация за други близки кораби.

— Но те са много!

Той кимна.

— Обикалят в орбита около нещо. Виждаш ли точно какво?

Тя се взря още по-настойчиво. После поклати глава. Там нямаше нищо... освен... може би...

— Онова там, сред тях? Нещо като... не знам... нещо като запетайка?

Крейк кимна мрачно, вперил поглед в същата посока. Повече от всичко друго то приличаше на пукнатина в стъклото на прозорец.

— Да — каза той и присви очи. — Не съм изненадан, че не знаеш какво представлява. Аз също не съм много сигурен. Бих казал, че е малка черна дупка, но около нея липсва акреционен диск. Знаем само какво би трябвало да се намира там. Планетата на Костенурките. Но нея я няма.

— Според мен е онова, което наричат тунел на дървояди — намеси се Сорк Куинтеро.

Муун го изгледа недоумяващо, питайки се дали не се шегува. Той забеляза израза на лицето ѝ и се разсмя.

— О, това не е като дупката от червей в ябълка, Муун — каза той. — В космоса няма червеи. Но на тия стари записи учените говорят за нещо подобно — за това, че черната дупка може да създаде един вид проход през пространството... не, не точно през пространството, а...

Сорк млъкна, клатейки безпомощно глава.

— Не го разбирам — оплака се той. — Костенурките все за същото ме питат, но не мога да им кажа нищо повече от това, което е в лекциите: че някои хора смятали тези „проходи на дървояди“ за един вид вход към други вселени. Ако това означава нещо...

Муун премигна.

— Как е възможно да има повече от една вселена, Сорк? Мислех, че вселената е, хм, всичко, няма нищо друго освен нея.

Той отново се изсмя.

— Виждаш ли колко е сложно? Може би всичките тези лекции са пълни с измислици, не знам. Костенурките също смятаха така... досега.

Сорк млъкна, внезапно доловил, че Костенурките са притихнали и го слушат.

— Не исках с нищо да ви засегна — каза бързо той, за да ги успокои.

Върховния Буревестник включи транспозера си.

— Не можеш да обидиш истината — изрече печално той. — Но истината...

— ... Истината има много лица — довърши мисълта му Малкия.

— Така е, навярно — съгласи се Върховния Буревестник със стържещ глас, втренчил и двете си очи в екрана. — На тази планета бе нашият свят дом, а сега нея я няма!

— И ако това наистина е тъй нареченият проход на дървояди, тя може би е изчезнала в него — предположи Малкия, поглеждайки строго към измъчения от безкрайния разпит Сорк Куинтеро. Той ядосано сви рамене. Капитан Крейк се покашля.

— Е, това е положението. Какво ще предприемем сега? Обръщаме и се прибираме на Земята ли? — Едновременният грак на двете Костенурки бе красноречив отговор. — Добре тогава, какво ще правим? Не желая да ме смятате за безсърдечен — знам какво означава това за вас. Но ако планетата я няма, значи я няма, не е ли така?

Два чифта очи го пронизаха мълчаливо и гневно.

— Планетата е отишла някъде — поправи го Малкия. — Ако това, което казва Сорк Куинтеро, е вярно...

— Не, не! — извика уплашено Сорк. — Не знам кое в тия лекции е вярно и кое не... Просто ги цитирах!

— Ако е вярно — продължи Малкия, без да му обръща внимание, — то вероятно съществува проход на дървояд, и в такъв случай трябва да помислим.

— И освен това — допълни Върховния Буревестник, — ние ще се оттеглим за размисъл в нашия сектор. Когато сме готови, ще се върнем да ви съобщим решението си.

— Чакайте малко! — извика Крейк. — Какво искате да кажете с това „решение“? Трябва да поговорим... — Но те вече бяха излезли. — Какво по дяволите... За какво решение говорят, Сорк? Имаш ли представа?

Сорк Куинтеро гледаше след Костенурките. После премигна и се обърна към Крейк.

— Дали имам представа? Не. Мога само да гадая, а не искам, защото... защото това ме плаши.

Крейк го гледаше настойчиво.

— Зарежи това, Сорк. Не ми пука дали те е страх или не. Искам да чуя какво мислиш.

— То е само догадка — заинати се Сорк.

— По дяволите, Сорк!

Сорк сви рамене.

— Според мен те смятат, че планетата им е преминала през прохода на дървояда и се е озовала в някаква друга вселена. — И като забеляза как го гледат Муун и капитанът, добави: — И мисля, че искат да я последваме.

— Това възможно ли е? — поиска да знае Крейк.

— Откъде, по дяволите, да знам? — попита Сорк, и с пълно право. — Питайте Муун. Или нейния тавър — и те знаят толкова, колкото и аз.

Крейк разсъждаваше върху нововъзникналия проблем и слушаше само с половин ухо. После вдигна поглед.

— Една минутка. В лекциите казаха, че тези проходи на дървояди съществували само в продължение на една скилионна част от секундата, а според реалното време планетата е изчезнала преди почти сто и петдесет години...

— В лекциите също така се казва, че проходите са прекалено малки, за да бъдат видени — напомни Сорк и посочи с ръка към грамадния екран. Като се обърна отново към Крейк, на лицето му играеше усмивка. — Да се отдаде човек на размисъл — каза той, — струва ми се, е най-доброто за момента. Това и смятам да направя... ако намеря нещо, което да ми помогне да размишлявам по-добре.

Когато Сорк излезе, Муун Бъндиран попита капитана:

— Какво имаше предвид той?

— Надушил е уискито ми — отговори й Крейк.

— Но Сю-линг казва, че не трябва да пие! — разтревожи се девойката.

— Да не е малък! — сръза я Крейк. — Да си решава сам. — Той тръсна глава и приключи със Сорк. — Не знам какво да правя. Мислех, че Костенурките поне ще се опитат да се свържат с онези другите кораби. Да знаех само какво им е в главите!

Муун мълчаливо потръпна. Стисна още по-силно добрата лапа на Трейл. Крейк видя това и сви устни.

— Късметлийка си — каза унило той. — Поне си имаш кой да те утешава, нищо че е само едно домашно животно.

— Трейл не е „домашно животно“ — възрази Муун най-сериозно. — Той е мой приятел, капитан Крейк...

— Добре, де. Не исках да го обиждам — извини се капитанът. После прочисти гърлото си. — Отдавна искам да те питам нещо. Моля те, не ме разбирай неправилно, но... отнася се за теб и Трейл...

Муун се изправи.

— Да не би да ме питаш дали не правим нещо неприлично? Така би се изразила майка ми.

— О, не! Наистина! Нищо такова, само...

— Само че все те човърка, нали? — разсърди се тя. После омекна и тъжно рече: — Доста хора си го мислят. И точно затова биха го изгорили жив, ако ни бяха хванали. Но Трейл наистина е само мой приятел, капитан Крейк! Той е като... — Тя помълча, търсейки най-подходящите думи. — ... Като дете. Присъствувах на раждането му. Беше колкото котенце — малките таври са дребни — а аз бях само на около осем години. Играех си с него като с кукла, къпех го, пеех му... той чуваше моите песни много преди да започне да чува онези, които сега казва, че слуша. Люлеех го в количката за кукли и му четях. Научих го да говори и чете! Таврите никак не са глупави, да ти кажа.

— Не знаех, че може да чете — гузно измърмори Крейк.

— Може да прави много неща. Само че... Е, таврите са по-различни от нас, нали. Много от нещата, които са важни за нас, въобще не ги интересуват. Трейл е като... — Девојката се изчерви, защото не се сещаше за точната дума — ... като... ами като светец. — Тя се пресегна и погали голямата глава. — Помниш ли как те гледах вътре в къщата, докато стана твърде голям, Трейл? — Огромните очи сякаш се усмихваха с любов. — Той би умрял за мен, капитан Крейк. Сигурна съм. А и той знае, че за него бих направила всичко.

Крейк ги погледа известно време, после се извърна към вратата. Изразът на лицето му отново се смени.

— Не точно това исках да те питам. Защо според теб им е нужен на Костенурките тук?

Муун сви рамене.

— Не ги разбирам тия Костенурки — заяви тя.

Крейк поклати глава озадачен.

— Мисля, че има нещо общо с песните, които той слуша. Какво знаеш за тях?

— Красиви са — без да се колебае отговори Муун. — Така казва Трейл, но... Но той не може да ми ги разкаже съвсем точно, защото му

липсват думите. Твърди, че няма такива думи, с които да ми преведе смисъла им, нито в неговия език, нито в нашия; просто са красиви. Започнал да ги чува, когато му поникнали рогата. — Тя разсеяно продължаваше да гали главата му. — Казва, че най-много от всичко се бои да не пострадат рогата му. А това, че можеше да попадне в кланицата и да го направят на пържоли, въобще не го вълнува. Но мен — да! Трейл никак не се боеше от кланицата. Боеше се само да не загуби рогата си, защото това би означавало да загуби песните си.

Крейк се взираше в неясно очертаната върху екрана гънка. Дълбоки бръчки прорязваха челото му.

— Допускаш ли, че Костенурките се интересуват тъкмо от тези песни? — попита той. — Може ли Трейл... да предсказва бъдещето или нещо подобно?

Муун се замисли сериозно.

— Не бих казала — отговори накрая тя. — Не съвсем. Понякога Трейл усеща, че нещо не е наред. Или че има някаква опасност. Или че ни очаква някаква неприятност. Но не мисля, че песните му имат нещо общо с нас. Те като че ли идват някъде отвън. Не знам и къде е това „отвън“ — добави, предугаждайки въпроса на Крейк, — но имам чувството, че това е някъде отвъд всичко. Може би отвъд цялата вселена.

Крейк се намръщи и кимна бавно — не за да покаже, че е разбрал, помисли си Муун, а просто за да потвърди, че е чул думите ѝ. Но тя не се засегна. Песните на Трейл бяха... хм, чудновати и тя ясно съзнаваше, че също не разбира за какво се пее в тях.

Муун се зарадва, когато на прага застанаха Дейзи Фей и Марко.

— Ред ми е да те сменя, капитане — каза Марко; лицето на корема му приветливо се усмихваше на своя командир. — Някакви заповеди?

Крейк отново погледна мътния екран.

— Няма заповеди. Чакаме — каза той и се изправи. — Май ще трябва да понагледам Сорк да не се напие; а може пък и да каже още нещо умно. Като те гледам, Муун, ми се струва, че и ти имаш нужда от почивка.

— Не ми се спи — възпротиви се тя.

— Имам малко чай в моята кабина, ако ти се пие — любезно предложи Дейзи Фей и Муун прие с готовност. Където и да е, щеше да

й бъде по-добре, отколкото в тази студена, безлична контролна зала в очакване бог знае какво. Освен това бе любопитна да види как живее една жена робот.

Но като излизаха, Муун се спря.

— Капитан Крейк? Те наистина са важни, трябва да знаете — неочаквано каза тя. — Имам предвид песните на Трейл.

— Сигурен съм в това — уморено отговори капитанът. — Но ми се ще да знаех защо.

Кабината на Дейзи Фей беше изненада за Муун Бъндиран. По стените бяха окачени картини — най-вече земни пейзажи и снимки на някакви големи градове от времената преди идването на Костенурките, с небостъргачи, пълни с хора улици и автомобили. Имаше също и стенни вази с цветя — изкуствени, наистина, забеляза Муун, но вероятно нямаше как Дейзи Фей да отглежда истински на борда на вълновия кораб. И докато Дейзи Фей кипваше водата в смешно чайниче и слагаше чашите, Муун попита:

— Нямах ли легло?

— Муун, скъпа, за какво ми е на мен легло? — отговори през смях жената робот. — Дори не сме в защитения сектор, в случай че не ти е направило впечатление. На Марко и мен не ни е нужна защита, поне през повечето време. В това отношение сме почти като Костенурките. Но ти не се тревожи — добави бързо Дейзи Фей, размахала успокоително две от пипалата си при вида на безпокойството, което внезапно се изписа на лицето на Муун Бъндиран, — наблизко няма опасен източник на радиация. — Жената робот постави чашите на една полица, после отиде в другия край на кабината и издърпа от стената някакво приспособление за сядане. — Но ми е приятно да си пазя разни спомени от времето, когато бях жена от плът и кръв — въздъхна тя. — Тази седалка я поставих тук специално за Франсис — да му е удобно, когато идва. Сядай, Муун.

Муун предпазливо се отпусна на седалката. Трейл седна с кръстосани крака на пода край нея, вперил очи в Дейзи Фей Макуин. Муун нежно сложи ръката си на широкото му теме между рогата и лекичко почеса меката къса козина. За да поддържа разговора, тя попита:

— Предполагам, че Костенурките добре са се грижили за вас там, на орбиталната станция.

По лицето на видеоекрана на Дейзи Фей пробягна смущение.

— Е, да... Да ти кажа право, Муун, не бяхме чак толкова сериозно пострадали.

— Но капитан Крейк ни обясни, че са ви... хм... ремонтирали.

— Да, до известна степен — призна Дейзи Фей. — Но не беше това причината да не го придружим на Земята. Ние просто... не искахме хората да ни виждат. — Тя разсеяно потупваше облото си тяло с едно от пипалата. — Знам, че изглеждаме смешно, Муун. Но не бива да обвиняваме Костенурките за това, че може би са използвали за модел самите себе си.

Муун се покашля.

— Дейзи Фей, мога ли да те попитам нещо?

— Разбира се — подканващо отговори жената робот. — Дори се досещам какво ще ме питаш. Как сме станали такива, нали? Ще ти кажа. Аз дори се гордея с това — не е ли вярно, че съм единствената жена робот във вселената, а? И не е ли за предпочитане да съм си такава, отколкото мъртва? — Тя седна на пода върху четири от осемте си пипала. После подобно на Муун протегна пипало и го положи внимателно върху широкото рамо на Трейл. Трейл премигна, но само издаде тих и дълбок дружелюбен звук.

— Беше през войната — започна Дейзи Фей. — Бях кореспондент на един чикагски вестник... Знаеш ли какво е вестник?

— Онова, от което хората научавали какво се случва по света? Преди да измислят видеоекраните?

— Точно така. Нямах голям опит, но повечето мъже бяха мобилизирани и се наложи да натоварят мен, младото момиче, с тая работа. Пратиха ме в Южна Америка да се запозная с плановете на другите страни за живота след войната. Трябваше да прелетя над Андите — планинска верига в Южна Америка...

— Знам ги — увери я Муун. — Все още са си там.

— Да. Предполагам, че е така. Както и да е — продължи Дейзи Фей с внезапно подрезгавял глас, — разбихме се.

— Разбихте се? Тоест, самолетът ви е паднал от небето?

— Да... Не забравяй, Муун, това беше много отдавна. Самолетите не бяха така надеждни. На борда бяхме шестима — стар

ДЦ-2, това е малък витлов търговски самолет. Помощник-пилот беше Марко. Докато се опитвахме да намерим път през проходите, връхлетя буря и ни тласна право върху скалите.

Тя млъкна; само пипалото ѝ нежно милваше рамото на тавъра. Лицето на екрана ѝ беше тъжно. После рязко раздвижи пипала и продължи:

— Никой не беше виновен, трябва да знаеш. Най-малко пък Марко, той дори не беше в пилотската кабина в момента. Но станалото — станало. Пилотът загина на място, също и двама от пътниците. Другият пътник — жена, — беше зле ранена. Ние с Марко се опитахме да я свалим от планината на носилка, защото знаехме, че ще умре от студ във виелицата там, на тази надморска височина...

Тя отново замълча. Нежните движения на пипалата ѝ печално замряха.

— Попаднахме в лавина, която ни отнесе далеч надолу. Бяхме живи погребани под снега. Безпомощни. И двата крака на Марко бяха счупени, също и гръбнакът му. Не можеше да се движи. Аз бях малко по-добре — само с една счупена ръка, но бе счупване с отворена рана и болеше адски... бяхме зле. И мръзняхме. Единствената ни надежда беше в аварийното радио „Мей уест“, което носехме със себе си.

— Какво е това?

— „Мей уест“ ли? Вид портативно радио с ръчка, която въртиш, за да заработи. Но нямахме големи шансове да го използваме, тъй като се намирахме в дълбока долина и радиосигналът нямаше да преодолее планината. — Тя почти се засмя. — Оказа се, обаче, че няма да имаме нужда от него. Не очаквах някой самолет да ни намери и бях права. Никакви самолети. И когато онзи смешен апарат се спусна отгоре — приличаше на банан с тесни, дълги, леко закривени криле, и бълваше бледосин дим от дъното си, — та тогава си рекох, че съм умряла или сънувам. Досещаш се какво е било.

— Костенурките ли?

— Позна от първия път! Разузнавателен кораб на Костенурките. Повярвай ми, като видях съществото, което излезе от него за да ни прибере, си помислих, че окончателно съм се побъркала. После припаднах... и когато се свестих, бях в този си вид.

— Значи Костенурките са те превърнали в... — Муун прехапа устни, за да не произнесе следващата дума.

— Те ме ремонтираха — поправи я Дейзи Фей. — Направиха всичко възможно, Муун. Ние с Марко бяхме едни от първите човешки същества, които виждаха. Знаели са само как изглеждат те самите, затова са използвали себе си за модел — по онова време още нищо не им е било известно за човешката анатомия.

— И са се учили от опитите, проведени върху вас?

— Да. И от трупите. Най-вече от трупите. — Гласът на Дейзи Фей беше тъжен. — Защото не всички хора, които се опитали да спасят, оцелели. Ние имахме късмет. — Тя се изправи и плавно размаха пипала. — Но чаят е готов, Муун. Как го обичаш?

Муун Бъндиран се чувствуваше странно сгрята и спокойна в компанията на Дейзи Фей. Сякаш беше на Земята, в кухнята на някоя приятелка — не че тази каюта на борда на космическия кораб с нещо напомняше на кухните в Ню Мексико или че Дейзи Фей приличаше на приятелките ѝ там, у дома. Все пак бе така приятно...

Но само до момента, в който видя какво направи Дейзи Фей с чая си. Трябва да е зяпнала от изненада, защото очите се извиха към нея.

— Извинявай — каза Муун и отклони поглед.

Жената робот с изискан жест отвори малкото капаче точно под екрана на корема си и хванала чашата с две пипала, внимателно наля малко чай в отвора.

После лицето на екрана ѝ се усмихна.

— Съжалявам — каза гузно Дейзи Фей. — Забравих колко странно изглежда отстрани. Но ние усещаме вкуса на храната. Ние сме си хора, Муун. Имаме си мозъци, почти като вашата кръвоносна и храносмилателна системи, жлези и така нататък. Загубили сме само периферните части на телата си.

Муун реши отново да опита късмета си.

— А можете ли... хм... вие с Марко да...

— Де да можехме! — въздъхна Дейзи Фей. — Но сегашната ни анатомия не го позволява. Не можем да имаме полови контакти. Костенурките просто са пренебрегнали това — предполагам защото не им е било известно, че човеците могат да изпитват подобна необходимост. Нали знаеш, че и те самите никога не го правят, освен когато един-единствен от милиардите мъжкери се съвокуплява с

новата Майка, щом тя съзрее... Жалко, наистина, защото само да можеше да видиш какъв беше Марко преди катастрофата! Бе направо разкошен! Не много висок. Даже го надминавах по ръст с около един инч, когато бях с високи токчета, но това са подробности. Имаше прекрасно телосложение, — и с тези топли кафяви очи... От средиземноморския тип мъже, които на времето бяха доста прочути... Бях се побъркала по него, наистина. Ако не беше така, нямаше да съм на онзи самолет. А после се разбихме, и край на всичко. Така и не успяхме да правим любов...

Тя помълча тъжно известно време. После лицето на екрана отново се усмихна.

— Но поне сме живи — каза тя. — И сме заедно!

По-късно, докато хранеше тавъра, Муун се замисли за „късмета“ на Дейзи Фей Макуин и Марко Рамос и потръпна.

— Не знам, Трейл — промърмори тя и потърка копринената козина между рогата му. — Сигурно е по-добре да си жив, отколкото мъртъв, и това наистина е късмет... Но що за живот води Дейзи Фей?

Тавърът, клекнал до нея, извърна големите си синьо-виолетови очи и я погледна без да престава полека да дъвче червените плодове.

— Като си помислиш — продължи Муун, — какъв ли ще бъде и нашият живот оттук нататък? Спътниците ни са добри хора, Трейл, сигурна съм. Нямам предвид Костенурките, разбира се. Не ги разбирам добре. Но капитан Крейк и останалите... имам им доверие. Само дето всичко започна да става малко страшничко...

Тавърът тихо измуча — не слова, просто отклик. Това бе всичко, което тя очакваше — или от което се нуждаеше; по същия начин бе разговаряла с Трейл още когато той беше малко теленце — споделяше с него всичките си детски грижи, без да се нуждае от отговор, а само от утехата, която ѝ даваше неговото присъствие. Почувствувала се по-добре, тя се усмихна.

Като довърши плодовете, тавърът се изправи на крака и я погледна с очакване.

— Да отидем да видим какво правят другите ли? — попита тя. — Костенурките много се забавиха. Какво ли са намислили? — Тя въздъхна и пое голямата космата лапа. — Постъпихме правилно, Трейл

— каза му тя съвсем сериозно, докато вървяха към контролната зала.

— Не можехме да им позволим да те осакатят, нали? Но... о, колко щастлива бих била, ако само знаех какво ще се случи!

Но час по-късно, когато вече знаеше, тя не се чувствуваше никак щастлива.

Макар айодите да не са пазачи, те наблюдават. Понякога запяват, като видят нещо, друг път — като дочуят някоя песен; защото са айоди и пеенето е техният живот.

— Спомнете си, че говорихме за междувселенски пътешествия през проходите на дървоядите, и казахме, че евентуалният пътешественик ще се сблъска с редица труднорешими проблеми.

Това, което можете да направите, е да намерите такъв проход на дървояди и да отидете там. Да намерите проход на дървояди в ниската земна орбита не е твърде вероятно, тъй като проходите на дървоядите много прилича на черна дупка, в която ще си имате неприятности с гравитационното привличане. То би пръснало Земята на конфети, дори да не съществуваше опасността от унищожителната радиация на акреционния диск. Така че наблизно такъв няма. Ако имаше, щяхме да знаем.

Но за да стигнете до проход на дървояди, трябва първо да изобретите някакъв наистина бърз кораб, който да ви отведе там.

Звучи добре, но само докато някой ви помоли да построите такъв кораб. Основният проблем в опитите да се намерят проходите на дървоядите е, че това е изключително трудно. Те не се виждат. Твърде малки са — десет на степен минус 33 сантиметра в диаметър, или малко повече или по-малко — и обикновено продължителността на съществуването им е кратка, да речем десет на степен минус 43 секунди.

Тоест, вашият проход на дървояди е с размера на типичната квантова флукуация в структурата на нашата вселена. Прходите на дървояди, ако съществуват, всъщност са твърде неразличими от „пространствено-времевата пяна“, която лежи в основата на всичко.

И все пак, ако успеете да намерите проход на дървояд, ще ви се наложи да направите още някои неща. А ако не успеете, имате право на още един изстрел. Вероятно ще можете да си направите сами такъв проход на дървояди — или да принудите някой от съществуващите да стане по-голям и по-дълготраен, за да ви свърши работа.

Някои хора от Калифорнийския технически университет са измислили теоретичен способ за използването ефекта на Казимир за тази цел. Един човек на име Алън Гут с помощта на още двама души, които се казват Едуърд Фарл и Джумал Гувен, стигнал до твърдението,

че вероятно това може да стане посредством нагряването на даден обем пространство до температура единица с двадесет и седем нули градуса по Келвин, или да се упражни такова налягане върху известно количество материя, че да се достигне плътността на черните дупки, далеч по-голяма от тази дори на неутронните звезди.

Ако можехте да направите поне едното от тези две неща, може би щяхте да получите някакъв резултат. При тези стойности проходът на дървояда може би наистина ще се поразтвори и, ако Мелър и Мос са прави, вие ще можете дори да изпратите нещо през него. Не материя, вероятно. Но нещо.

Желая ви късмет, ако решите да опитате.

А айодите пееха:

Какво е късмет?

Няма късмет.

Късметът е вероятността нещо да се случи.

Но всичко, което може да се случи, се случва.

13.

Марко Рамос си каза, че никога не е виждал своя капитан така ядосан — и по-лошо от просто ядосан: беше объркан. Капитан Крейк крачеше напред-назад, изгубил дар слово. Дори бе забравил, забеляза Марко, да нормализира вълновото задвижване — нямаше да могат отново да влязат във вълновата конфигурация, ако не направеха първо това. Но какво казваше той?

— Ти си луд! — крещеше Крейк в лицето на бронираното туловище на Върховния Буревестник. — Не можем да прекараме кораба през тази шупла! Това е самоубийство!

— Да, липсва опит и затова е опасно — избуботи Костенурката. — Но ние сме деца на Майката. Ние трябва да пожертвуваме личните си интереси в името на нашите братя.

— За вас е така, но ние не сме Костенурки!

— Вие приехте нашите дарове — изкряка Малкия. — Вие сте на служба при нашата Майка и също сте обвързани с нуждите ѝ.

— Но Майката е мъртва — каза без заобикалки Крейк. — Проумейте това, Малкия.

— Не ме наричай с това име! — извика пронизително Костенурката и се изправи в цял ръст.

— Тогава не говори глупости! — изръмжа Крейк. — Всеки знае, че ако се приближиш твърде близо до черна дупка, смъртта ти е сигурна! Дори твоята... Отговорнико.

Настъпи мълчание. Едно от очите на Малкия срещна едно от очите на Върховния Буревестник. Дейзи Фей уплашено вплете пипало в едно от пипалата на Рамос. Марко я погледна успокояващо — макар самият той да не виждаше причина за безпокойство. После се покашля — или поне наподобя звука, който би произвел, ако имаше гърло.

— Капитане! — обади се той. — Ако ще ходим някъде, трябва да нормализираме вълновото...

— Тогава направи го! — прогърмя гласът на голямата Костенурка.

— Разбира се, Отговорнико — отвърна Марко, — но забелязах някакви странни вибрации. Корабът е старичък, нали знаете. Като че ли му е време за основен ремонт. Бихме могли да осъществим връзка с някой от онези ваши кораби и да поискаме помощ...

— Не! — изграчи Малкия. — Нямаме намерение да се свързваме с други кораби на Братството!

— Не съм забелязал подобни необичайни вибрации — допълни Върховния Буревестник. — Иди и си свърши работата; после ела тук да докладваш. — След това се обърна към капитан Крейк: — Това, което каза преди малко, капитан Крейк, не е вярно. Не всички твърдят, че преминаването през проход на дървояди е фатално. Един от вас казва друго, не е ли така, Сорк Куинтеро?

Марко и Дейзи Фей, които тъкмо излизаха, за да отидат в машинното отделение, се спряха и погледнаха Сорк, както направиха и всички останали. Сорк премигна.

— Аз? — учуди се той. — Да не би да говориш за ония стари научни лекции? Но не аз ги чета, нали? Това са просто записи на казаното от един професор пред студентите му; аз не мога да знам дали то е вярно или не.

— Ти ни обясни, че тези човеци вярват в правдоподобността му — обади се злорадо Малкия. — Сю-линг Куонг също потвърди, че записите са автентични. Отричаш ли мъдростта на собствената си раса?

— Отричахте я вие! — кресна разярено Крейк. — Какво ви накара да си промените мнението?

Тишина. После Върховния Буревестник промълви глухо:

— Не сме променили мнението си. Просто нямаме друг избор, защото сме отчаяни.

Щом излязоха от контролната зала, Дейзи Фей попита Марко:

— Наистина ли му има нещо на вълновото задвижване?

Лицето на екрана кимна отрицателно.

— Не, доколкото знам, но исках да дам на Франсис оправдание, в случай че му потрябва. Да вървим!

Дейзи Фей го последва по коридора.

— Никак не обичам, когато Крейк побеснее така — измърмори тя.

— Събра му се много — отговори Марко. Спря се пред входа на отделението. — Каквото и да се случи, обаче, някой трябва да се грижи за машината. Давай да балансираме вълновите конвертори.

Почувствуваха облекчение от това, че вършеха нещо познато. Настроиха изходните напрежения на генераторите, за да ги подготвят за следващото задействуване на вълновото задвижване. Дейзи Фей обаче включи интеркома и те чува сърдитите гласове в контролната зала. Всички се бяха включили в спора: Крейк ревеше като бик, двете Костенурки буботеха, Сю-линг и братята Куинтеро се мъчеха да кажат по някоя дума, когато това бе възможно. Мълчаха единствено Муун Бъндиран и нейният тавър.

— Всичко така се обърка! — въздъхна Дейзи Фей. — Какво ще правим, Марко?

— Ще правим това, което ни заповяда капитанът — отговори той веднага. — Какво друго?

— Идеята ти май не беше лоша — каза сериозно тя. — Може би наистина трябва да повредим генераторите... просто докато Франсис вземе нещата под свой контрол... или докато Костенурките се откажат от плановете си.

— Не и без заповед от капитана — отвърна Марко.

— Естествено — въздъхна отново Дейзи Фей. — Понякога ми се иска да ме бяха оставили да умра в снега.

Рамос я погледна с двете си очи.

— Никога повече не казвай това!... И аз — добави по-меко той, — понякога си спомням за живота преди...

Тя размаха пипала в знак на съгласие.

— Толкова далеч... Толкова отдавна. Съжаляваш ли, поне понякога?

— Че ни спасиха Костенурките ли? Никога! — каза без колебание той. — По-добре е да си жив, отколкото мъртъв.

Тя го гледа дълго време, преди да проговори:

— Но точно там е въпросът, нали? Наистина ли сме живи, Марко?

— Знаеш, че сме живи. Е... — уточни, — не както преди, може би, но сме живи, и това си е! — Очите му се обърнаха към нея, а

лицето на екрана му стана сериозно. — В известен смисъл за мен това не е просто живот. То е... почти рай. Нещо, за което мечтая от дете. Казвал съм ти защо.

Дейзи Фей насочи едното си око към спътника си, а с другото оглеждаше уредите. Крясъците от контролната зала продължаваха да долитат до тях; дочуваха се думи като „проходи на дървояди“ и „други вселени“ и най-вече вбесеният глас на Крейк, който отказваше да направи това, което искаха от него Костенурките.

— Разкажи ми пак, Марко — прошепна Дейзи Фей с треперещ глас.

Той нежно докосна гладката ѝ червена черупка и послушно заразказва старата история, в която се говореше за човешкия свят — времена, които толкова лесно се забравяха, особено като мернеш образа си в някое огледало!

— Бях син на беден фермер — започна той за кой ли път. — Там, в Чили, през стария ни двайсети век. Растях, а пред мен в живота ми нямаше... нищо. Нито пари, нито надежди. Очакваше ме превиване на гръб из нивите и мизерия.

— Знам — промърмори жената и погали твърдата му черупка.

— Но когато облаците се вдигаха, съзирах един планински връх. На него имаше голям белоснежен мехур, най-красивото нещо, което някога бях виждал. Наричаха го „обсерваторията“. Казваха, че там работят астрономи, които изследват космоса с телескопи, и... о, Дейзи Фей, така исках да стана и аз като тях! Нощем излизах на пасището, лягах по гръб и гледах звездите — Южния кръст, Алфа Центавър и всички останали... В градчето ни живееше още едно момче, синът на магазинера. Той имаше повече пари от мен, но се бе запалил по същите неща. Двамата си поръчахме материали по пощата. Плати ги той, защото няхах пари, аз пък свърших повечето работа. Построихме си телескоп. Господи, Дейзи! Беше толкова прекрасно да наблюдаваме луните на Юпитер, Голямата мъглявина в Орион и Магелановите облаци... После попаднах във военно училище и станах пилот. Изучавах навигация и се питах дали родителите ми ще ме пуснат да запиша астрономия в университета, когато завърша... — Той се изсмя. — Но нищо не излезе, разбира се. Може би така и така никога нямаше да ме приемат в университета. И ето че благодарение на Костенурките

мечтата ми се осъществи. Сега не просто съзерцавам звездите — сега съм в космоса и се скитам сред тях!

— И това ли наричаш ти рай? — учуди се Дейзи Фей.

— За мен е почти така — сериозно отговори Марко. — Като се има предвид, че след катастрофата не ни останаха много възможности за избор. — Очите им нежно се допряха и се раздалечиха. — Работата не е само в звездите, Дейзи Фей; те са само едната страна на този рай. Другата — и най-важната — е, че си тук до мен. Спомням си как те гледах, докато се качваше на самолета — прошепна той и пипалата му потрепериха. — Беше толкова красива!

— Бях най-обикновена жена, Марко — каза му тя, но не много категорично.

— Беше най-красивата жена, която бях виждал! И затова тук е рай, Дейзи Фей. Имам осъществената си детска мечта, имам и теб.

Те се притиснаха един към друг за миг, влюбено и безнадеждно.

Тогава от коридора се разнесе хрипливо грачене и ги сепна.

— Вие, смешни човечета! — изсъска Върховния Буревестник. — Защо не си вършите работата? — Костенурката бързо огледа пулта за управление на генератора и поуспокоен, добави: — Виждаме, че сте балансирани конверторите и че няма признаци за повреда. Тръгвайте! Време е за действие!

— Да, древните учени смятали, че е възможно нещо подобно на черна дупка да излиза в друга вселена — повтаряше може би за хиляден път Сорк Куинтеро. — Нарекли го „проход на дървояд“. Да, предполагам, че може би точно това се е случило с вашата планета; да, предполагам, че бихме могли да я последваме. Но, за бога, умолявам ви да не се опитваме!

— Нямаме друг избор — отговори Върховния Буревестник, крачейки из залата. — Хайде, вълновото задвижване е в готовност. Няма какво да чакаме.

Сорк облиза устните си, впери поглед в Костенурките.

— Но забравихте ли какво казват записите? Проходите — ако изобщо има такива проходи — не са постоянни образувания. Те се отварят и затварят.

— Не е вярно! Вижте! — изписка триумфално Малкия, сочейки с ципестата си ръка едно странно петънце на екрана.

— Е, и какво е това? Откъде знаеш, че е същото? Помисли малко! — обади се Сорк. — Кога изчезна планетата? Преди почти сто и петдесет години! Достатъчно време вестта да стигне до Земята и ние да дойдем дотук.

— Този факт е известен — заяви Върховния Буревестник и се изправи.

— Но дали е разбран? — попита Сорк. — Дори ако всичко в лекциите е вярно — а ние не сме сигурни! — вероятно това е съвсем друг проход, който ще ни изведе на съвсем различно място!

— Това е само предположение и няма да бъде взето под внимание — изграчи Малкия.

— Ей, чакайте малко! — намеси се Крейк. — Аз не мога да не го взема под внимание! Сорк е прав. Ако не сме сигурни, че това е същият проход...

— Това, което знаем — обяви Върховния Буревестник — е, че съществува вероятност той да е онзи, който търсим, и че навлизайки в него, можем да спасим Майката. Ето защо ще го направим.

— Върви по дяволите! — кресна Крейк. — Не можеш да решаващ вместо нас! Ще решим въпроса демократично, чрез гласуване.

— Какво означава „гласуване“? — изписка вбесен Малкия. — Не може да става и дума за някакво си гласуване, когато бъдещето на Братството е заложено на карта.

— Гласуването е начинът, по който ние, хората, решаваме как да постъпим — отговори сърдито Крейк. — А на кораба ние сме повече от вас, така че ние определяме правилата. Хайде! Да гласуваме! Всички, които са против тая налудничава идея, да вдигнат ръка!

Неговата собствена ръка беше първата, последвана предано от по едно от пипалата на Марко и Дейзи Фей. И миг по-късно — от Сорк Куинтеро. Крейк почака още секунда и изкрещя на останалите: — Какво ви стана? Кайри? Сю-линг? Муун? Гласувайте, по дяволите!

Върховния Буревестник нададе триумфален рев.

— Те са съгласни с нас! Много добре, приемаме гласуването! Сега всички, които са готови да поемат риска, за да спасим Братството и светата ни Майка, да вдигнат ръце!

Люспестата му ръка се вдигна, последвана от тази на Малкия... После Сю-линг каза тихо:

— Съжалявам, Сорк, но мисля, че те заслужават своя шанс.

Тя вдигна ръка, Кайри сви рамене и се присъедини към нея, избягвайки погледа на брат си.

— Четири на четири? — прошепна невярващо Крейк. — Но вие сте се побъркали до един... Ами ти? — обърна се той към Муун Бъндиран.

Но тя не му обърна внимание. Гледаше лицето на тавъра с тревожно лице.

— Не... знам — прошепна. — Нещо не е наред. Трейл? Какво има?

Тавърът не отговори. Очите му бяха замъглени, сякаш отново бе изпаднал в транс, заслушан в гласовете.

— Хайде, гласувай! — изхриптя Крейк.

Но Върховния Буревестник ликуващо го надвика:

— Тя не гласува за теб, капитан Крейк! Така че нямаш „мнозинство“ и ще стане както искаме ние! Млади Братко, насочи този кораб към прохода!

— Няма да стане! — ревна Крейк и се хвърли към Малкия, който беше вече до контролния панел и нанасяше курс към гънката в космоса.

Крейк закъснтя.

Лицето на тавъра се проясни. Той безмълвно впери големите си синьовиолетови очи в Крейк и тръгна напред, изумявайки Марко Рамос с бързината, с която се движеше на късите си криви крачета. Тавърът улови здраво безпомощния Крейк в силните си ръце и го задържа.

— Направи го! — кресна Върховния Буревестник ликуващо.

Малкия набра бърза комбинация от бутони и избухналата светлина им показа, че „Златната кошута“ преминава на вълново задвижване.

— Кажи на проклетото си животно да ме пусне! — вбесен викна Крейк на Муун Бъндиран, докато се мъчеше да се освободи от хватката на тавъра.

Но Муун поклати безпомощно глава. Крейк премигна, когато светлината ярко озари изкуственото небе. После тя поотслабна и Крейк забеляза, че курсът на кораба е право към целта — летяха точно към ужасяващата гънка със скоростта на светлината.

— Спрете, моля ви! — извика Крейк, гърчейки се безпомощно в прегръдката на Трейл. — Не можем да преминем! Корабът няма да издържи! Марко!... Дейзи Фей!... Спрете го!

— Никой няма да ни спре! — избуботи Върховния гръмовержец. — В името на спасението на цялото братство и нашата света Майка!

Крейк изруга от безсилие. Акреционният диск на старата черна дупка се въртеше и пълзеше пред тях, докато се спускаха към прохода на дървояда. След като бяха достигнали скоростта на светлината, субективното им време се забави и почти спря; той видя как гънката се разширява и как сигналните светлини на ятото зелени кораби наедряват. Чу как Трейл издаде глух стон — от страх или от радост, не разбра.

— Твърде късно е, Франсис — каза Дейзи Фей с треперещ глас. — Прекалено близо сме вече. Налага се да влезем и да преминем... или ще станем на парчета.

Цялото небе, с изключение на тази странна гънка, потъмня. Рогата на Трейл изпускаха млечнобяло сияние в тъмнината. Крейк почувствува как той потрепери в екстаз. В другия край на залата Сюлинг усети силен удар по обшивката на кораба точно под краката си и се залюля. Повдигна ѝ се. Невиждаща във възцарения се мрак, тя се вкопчи в Сорк и Кайри.

— Проходът — прошепна Сорк и дори в този миг тя не можа да не обърне внимание на острия алкохолен дъх от устата му. — Вътре сме...

Муун Бъндиран почувствува, че главата ѝ се върти, сякаш се гмуркаше в разширяващ се водовъртеж. Проходът заблестя пред тях и постепенно изпълни целия екран. Центърът му беше черен като смола, заобиколен от пръстен бавно въртящи се спирали разреден газ.

Тъмнината продължи само миг...

После цялото небе внезапно блесна!

Десет хиляди слънца пламтяха навсякъде около крехкия мост, над и под него. Крейк гледаше с широко отворени очи и едва не му прилоша от вълнение — никое човешко същество не беше виждало

такова небе. Чувството, че пропадаш, бе изчезнало. Макар че нямаше подобно физическо усещане, нещо в неадаптираните му осезателни органи крещеше, че се издига... изправя се... извисява се сред лумналото великолепие на звездите, далеч от огнения водовъртеж на входа на прохода, който вече бе зад гърба им. Средата му представляваше ослепителен кратер, заобиколен от въртящи се спирали светещ газ и прах. Огромен син език се проточи от обръча и се понесе към тях.

Застанал до пулта, Малкия издаде ликуващ стон.

— Преминахме! — изхърка той. — Последвахме светата Майка!

— О, боже — прошепна Сю-линг Куонг. — И сме все още живи!

Крейк извика и успя да се отскубне от тавъра.

— Живи сме, да; но какво е станало с кораба? Вижте!

На екрана зад тях огромният акреционен диск се въртеше бавно и заплашително, но те бързо се отдалечаваха от него.

— Не се меси, Крейк! Помогни ми, Сътруднико! Къде е планетата на Майката? — изграчи нетърпеливо Върховния Буревестник. — Виждаш ли я на екрана?

Но Малкия гледеше ужасен навигационния пулт, върху който примигваха зловещи червени лампи.

— Нещо не е наред — удиви се той. — Какво е станало, Големи Братко?

Като разбра какво му съобщават уредите за състоянието на кораба, Крейк нададе гневен вик, но гласът на Върховния Буревестник го заглуши.

— Повредил си управлението! Това е непростимо!

— Не, не! — плахо отвърна Малкия, въртейки безпомощно жълто-червените си очи. — Не съм! Но... виж сам: няма ориентировъчни точки и нищо не е както трябва.

— Глупак! Разбира се, че няма да има! Ние сме в друга вселена, където вероятно липсват познатите ни ориентировъчни обекти. Но ти трябва да търсиш планетата на Майката, а не някаква си далечни звезди!

— Но, Отговорнико! — проплака Малкия и махна с ръка към екрана около тях. — Не виждаш ли? Няма навигационни светлини. Нямаме никакъв ориентир. Планетата на Майката — с цялата ѝ мрежа от навигационни спътници и светлини — просто я няма тук!

— Марко? — извика Крейк на своя подчинен.

— Опитвам се, капитане, но... мисля, че е прав — отвърна безпомощно той. — Не улавям никакви маяци.

— Продължавай да търсиш — нареди Крейк просто по инстинкт и добави: — Макар че няма голям шанс.

Върховния Буревестник го изгледа свирепо, после нещо се пречупи в него. Нададе отчаян вой, залитна и удари черупката си в стената.

— Провалихме се — изстена той. — Провалихме се...

За момент изглеждаше, че Костенурката ще извърши нещо непоправимо — може би самоубийство — или пък че ще получи апоплектичен удар, ако Костенурките изобщо страдаха от подобни неща; че ще нападне Франсис Крейк, или Сорк Куинтеро или Кайри или дори собствения си по-малък брат — който и да е. Крейк не беше виждал толкова разярена Костенурка. Медночервените очи се въртяха диво, ноктите барабаняха яростно по нагръдника на черупката...

И тогава тавърът проговори. Не беше дума, която можеше да бъде разпозната, по-скоро високо, заповедно измучаване. Всички се обърнаха към него, Муун Бъндиран също.

— Какво каза? — изхриптя Върховния Буревестник.

Колебливо и объркано, тя отговори:

— Мисля, че Трейл каза: „Не още“.

Не още, повтори на себе си Крейк във внезапната тишина, възцарила се в контролната зала. Не още! Да не би глупавото животно да намеква, че все още не всичко е загубено? Или пък нещо съвсем друго; нещо, понятно само за един тавър? Той отвори уста да зададе гневния си въпрос... и я затвори, защото Марко Рамос енергично му махаше откъм пулта.

— Капитане! — извика той. — Виж това!

Крейк проследи погледа на мъжа робот до ъгъла на екрана. Изображението бе увеличено докрай и десетките хиляди (не, стотиците хиляди!) синьобели слънца ги заслепяваха. И там, сред тях, почти невидима сред блясъка им...

Едва се виждаше, но несъмнено беше зелена и имаше характерната за Костенурките форма на буквата делта.

— Планетата на Майката! — изписка Малкия почти истерично. — Имаме надежда!

— Не съм съвсем сигурен, Ма... Сътруднико — намеси се Марко. — Повече ми прилича на корабна светлина, не на планетен маяк.

— Няма значение! — изграчи Върховния Буревестник, дошъл на себе си като по чудо. — Щом има кораби на Братството, ще намерим нашата Майка! Крейк! Курс към маяка!

Айодите никога не се боят за бъдещето — нито за своето, нито за бъдещето на онези, чиито песни слушат, тъй като бъдеще и минало са едно и също за тях. Те са неподвластни на времето. Айодите са неподвластни и на пространството, защото живеят във всички измерения и в нито едно, и добродушно слушат изпълнените с копнеж песни на тези, които са.

— Говорихме за четирите измерения на пространството-време, но трябва да ви кажа, че това всъщност е отживяла теория. Голяма част от съвременните космологии се нуждаят от повече от четири измерения, за да имат смисъл, особено групата теории, наречени теории на Калуца-Клайн.

За да говорим за тези теории, трябва в началото да обясним какво представлява една теория на Калуца-Клайн, или по-добре да започнем с това кои са тези Калуца и Клайн.

Преди много време — по-точно през 1919 г. — Теодор Калуца бил, както го наричали тогава, „приватдоцент“. Липсва точно съответствие на нашия език, но това било нещо като преподавател в двегодишен колеж. Тази длъжност не била много престижна в тогавашната академична йерархия. Калуца преподавал на пърокурсниците, с които никой сериозен учен не искал да си губи времето.

Но той имал по-големи амбиции и посвещавал свободното си време на свои собствени истински изследвания. Когато Артър Едингтън осъществил първото практическо наблюдение на теорията на относителността на Айнщайн — това станало по време на експедицията за наблюдение на слънчевото затъмнение през 1919 г. — Калуца почувствувал, че в тази „релятивистична“ теория има нещо, заслужаващо сериозно проучване. И той се задълбал в математическата ѝ част.

Мисля, че знам защо Калуца бил привлечен точно от теорията на Айнщайн. Може би защото знаел, че Айнщайн също е започнал като приватдоцент, а докъде бил стигнал! Както и да е, Калуца се опитал да разбере как точно работи теорията на Айнщайн за относителността, изразена формално математически.

Сторило му се, че работи най-добре, ако се въведат някои допълнителни измерения.

Въпреки всичките си усилия обаче, не постигнал желаниа резултат. Уравненията някак си не били балансиранни. Калуца не знаел, че в разсъжденията му има слабо място. Това се дължало на факта, че всичките идеи на Калуца безспорно били основани на класическия възглед за вселената.

Не можем да го виним за това — в края на краищата, такива били и идеите на Айнщайн! Но с течение на времето учените започнали по-добре да разбират „реалността“ и станало очевидно, че класическият възглед е погрешен.

Например начинът, по който светлината се генерира от смяната на орбитата на електроните в рамките на атома. Този факт можел да бъде наблюдаван, но класическите теории се разминавали с резултатите от наблюденията. Класическата теория казвала, че излъчваната светлина трябва да е бяла — смесица от всички цветове на дъгата, която смесица за нас е „бяла“. Но не се получавало по този начин. Всеки възбуден атом произвеждал свой собствен специфичен цвят — знаете, че е така, защото си спомняте, че именно по присъщите на всеки възбуден атом цветове разбираме от какви елементи се състои дадена звезда, само трябва просто да насочим спектроскопа към нея.

После се появила и квантовата механика.

Квантовата теория ни казва, че електроните не могат да се въртят единствено по старите си едни и същи орбити. Имало някои забранени орбити и движението на електроните се ограничавало само по позволените. Това зазвучало сериозно и дало възможност да се разбере защо например атомите на натрия излъчват само жълта светлина вместо всички цветове на дъгата, смесени като бяло.

С течение на времето квантовата механика придобивала все по-голяма популярност и един швед, на име Оскар Клайн, се опитал да приложи идеите на Калуца за допълнителните измерения към квантовата механика... и ето, родили се теориите на Калуца-Клайн. Оттогава насам около милион теоретици си играят с тях.

Ето това е пример за теорията на Калуца-Клайн. Тя е квантово-механична теория, прибъгваща до нови пространствени измерения, за да обясни връзките между частиците и силите. Според нея не съществуват точки с нулево измерение. Всяка „точка“, която виждаме като просто местоположение, без продължение в никоя от посоките,

всъщност е нещо, което би трябвало да си представим като малък кръг; а кръгът навлиза в други измерения.

Колко измерения са включени?

Тук не бива да се ограничаваме. Не знаем колко би трябвало да са. Някои теории говорят за двайсет и шест пространствени измерения. Но чак толкова не са нужни. На Калуца му били необходими само четири — плюс измерението на времето, с което неговата формулировка ставала петизмерна.

Лично аз харесвам онези, които имат девет пространствени измерения плюс времето, или общо десет пространствено-времеви измерения, макар повечето хора, точно толкова интелигентни колкото мен — е, почти колкото мен, — предпочитат единадесет. Така че, избирайте. Точен отговор няма — или ако има, никой не го знае. Затова не се притеснявайте. Обещавам ви този въпрос никога да не ви се пада на изпит.

Айодите слушаха всичко това благосклонни и развеселени. Но един от тях запя високо за нещо друго:

Песента за навсякъде е хубава песен.

Но за онези, които живеят в не-навсякъдето, има едно навсякъде, което може да ги погуби.

И ние сме част от тяхното навсякъде.

Запяха и останалите айоди, но тревожно.

14.

Единственото сигурно нещо бе, че пътуването към бледия и далечен маяк на Костенурките ще бъде продължително. Поне един-два дни, каза Крейк на Сю-линг, премълчавайки на колко години от „въображаемото“ време се равнява това.

Сега, когато остана по-свободен, Крейк се зае да довърши някои неща. Не беше забравил Трейл и господарката му. Макар че се опитваше да бъде спокоен, гласът му прозвуча малко рязко, когато се обърна към Муун Бъндиран.

— Искам да ми отговориш на няколко въпроса. Защо позволи на това животно да ми попречи да ви спася?

Тавърът го гледаше предано.

— Трейл си имаше причини — твърдо каза Муун. — Той винаги си има основателни причини за всичко, което върши, но невинаги може да ги обясни.

— Основателни причини! Какви основателни причини би имал той да рискува кораба ми, да не говорим за живота ни?

— Не говори на тавъра по този начин — строго го смъмри Върховния Буревестник.

— Ако не беше тавърът — намеси се Малкия, — не бихме попаднали на следите на нашата планета. Ние знаехме, че постъпваме правилно, като го взимаме с нас. Той заслужава похвала.

Сю-линг погледна Костенурките и премигна. Ставаше нещо, което не бе очаквала — нещо, което Върховния Буревестник намираще за интересно, защото забеляза как едното му огромно око бавно се извърта към неговия по-малък брат. Крейк обаче не го занимаваха подобни полуприкрити намеци. Той отвори уста, за да им възрази, но вниманието му бе привлечено от нещо зад тях. Протегна шия да види по-добре Дейзи Фей, която седеше пред контролния пулт и изглеждаше ядосана.

— Какво има? — попита Крейк.

Жената робот помахаше с няколко от пипалата си.

— Не знам, Франсис. Какво ще кажеш за това?

Капитанът си проправи път между огромните Костенурки и се приведе над нея.

— Кое?

Дейзи Фей посочи с три-четири пипала към няколко различни показания на навигационната карта.

— Опитвам се да установя ориентировъчни точки, Франсис — далечни галактики, с които да сравня по-близките звезди. Но те...

— Глупава жена! — изръмжа Върховния Буревестник. — Защо си губиш времето с тези неща? Ти трябва да търсиш планетата на Майката!

— Знам, но...

— Не спори! — прекъсна я заповеднически Костенурката. — Много е просто. Трябва да откриеш една планета. Тя не може да бъде далеч от прохода на дървояда.

— И трябва да я намериш бързо — обади се Малкия, потръпвайки от внезапна мисъл, — защото, ако планетата е преминала сама, тя е в ужасна опасност — тя е загубила своето слънце! И какво ще правят Майката и потомството ѝ без радиация!

Крейк го изгледа кисело.

— Няма ли да им стигне радиацията от всичките тези звезди? Както и да е, в обсега на уредите ни самотна планета няма — съобщи им той с изопнато лице. — Вижте какво е открила Дейзи Фей. Онези ориентировъчни галактики. Навигационната система ги засича, но какво показват честотните анализатори? Всичките са в синия сектор.

В залата настъпи мълчание. Муун се осмели да го наруши.

— Не разбирам. Какво значение има цветът на някаква си далечна галактика?

— Голямо — глухо отвърна Сорк. — Това означава, че сме в една умираща вселена. Синьото изместване означава, че тя не се разширява, а се разпада.

— И още по-лошо — с напрегнат глас изрече капитан Крейк. — Цялото това пространство е изпълнено с опасна радиация.

Сю-линг гледаше разтревожено капитана, който се опитваше да се овладее — има опасност да получи мозъчен удар, помисли си тя, ако не се успокои. Тя го съжали и сложи ръката си на рамото му, но той като че не забеляза.

— Ние от Братството не се страхуваме от нея — презрително заяви Върховния Буревестник.

— Но ние се страхуваме! Тя ще ни убие. Ако тези едновременни лекции означават нещо, то цялата тази вселена загива, като при това се нагрива, излъчвайки все повече и повече радиация...

Върховния Буревестник обърна и двете си пламтящи очи към капитан Крейк.

— Хилави мокри създания! — каза той преизпълнен с отвращение. — Това е без значение. Ние няма да стоим тук милиард години, за да я наблюдаваме как се свива до размерите на точица, както се говори във вашите легенди. Ще останем само докато намерим планетата на Майката.

Той надутو избръщолеви нещо на Малкия, после и двете Костенурки тръгнаха да излизат. Озадачена, Сю-линг извика след тях:

— А няма ли за какво още да си поговорим?

— Да поговорим ли? — изхриптя Малкия. — Не, каква е ползата от разговори, когато сме на път към планетата на Майката? Време е да празнуваме.

— А ние празнуваме единствено с братята си, дори и ако са малко по-амбициозни от необходимото — добави Върховния Буревестник и извъртя едното си око към Малкия.

Крейк гледаше след тях.

— Какво според вас искаше да каже Върховния Буревестник? — попита той неопределено кого.

Сорк поклати глава.

— Костенурки — каза го така, сякаш това обясняваше всичко. — Интересно, все пак — продължи той по-скоро учудено, отколкото язвително. — Знаем как се отнасят с таврите, а изведнъж искат от този тук да направят герой. — Той изхълца лекичко.

Сю-линг не можеше повече да се сдържа.

— Сорк, ти си пил!

Той не отрече.

— Понякога друго спасение няма, мила. Не е лошо да опиташ и ти. Мисля, че по едно питие ще ни дойде добре на всички, като знам какво ни очаква.

Сю-линг бе озадачена.

— И какво е то?

Сорк ѝ отговори с пиянска проникателност:

— Какво ще стане, когато Костенурките открият, че планетата на Майката вече не съществува? Не помниш ли какво им казах? Предупредих ги, като им повторих думите на онзи Хокинг: може би е възможно да се премине през проход на дървояд — мисля, че това го доказахме, — но гравитационните сили ще смажат всяка форма на материя, която успее да го стори. И онова, което ще се покаже от другата страна, ще бъдат спагети.

— Спагети?

— Точно така. Усукани, накъдрени и безформени спагети. Ето какво е имал предвид Хокинг: организираната материя не може да преживее подобен преход и да остане организирана. Ако планетата на Майката е паднала през прохода, то тя е излязла отвъд във вид на неузнаваеми късчета.

Сю-линг сбърчи чело.

— Сорк? — каза. — Как така, след като ние самите преминахме почти невредими... нали?

— Невредими? — въздъхна замислено Сорк. — Питам се какво означава това сега.

— Не си играй с нас, Сорк! — обади се заплашително Крейк. — Отговори на жената!

— О, това не е игра. Просто... казаното от Сю-линг е неуместно. Планетата е била изградена от материя, така че е била унищожена. Но при преминаването си ние не сме били под формата на материя. Бяхме включили вълновото задвижване, следователно сме били под формата на вълни, а не на частици. Затова сме и живи. Не — поклати глава той, — можете да забравите опитите си да откриете тази планета. Тя не съществува.

Той унесено се взря в космоса със странен израз на лицето и заприлича на тавъра, когато слушаше своите песни. Изглеждаше озадачен — сякаш обмисляше следващия си ход в игра на шах; тревожен — сякаш не съвсем уверен, че един велик план ще се осъществи; и тъжен. После разтърси глава.

— Уф! — възкликна. — Очаква ни дълго пътуване и ще трябва да изчакаме края му, за да си отговорим на повечето въпроси. Така че

отивам да спя. — Той крадешком погледна към Сю-линг. — Ще дойдеш ли с мен, скъпа? Не? Е, така си и мислех.

И излезе.

— Кайри! Иди при него, моля те! — каза Сю-линг. — Той отново пие, сигурна съм.

Кайри я погледна спокойно.

— Искаш от мен да го спра?

— Не само това! Ако можеш, разбери откъде взима пиенето... счупи бутилките...

Кайри въздъхна и последва брат си. Но на прага се спря.

— Никой не може да бъде с него през цялото време, Сю-линг — каза той. — Сорк трябва да следва съдбата си. Тя не е по-добра от съдбата на който и да е от нас. Но му е единствената.

Прехапала устни, Сю-линг се загледа след него. Крейк, който я бе наблюдавал през цялото време, се обърна към екипажа си.

— Марко, Дейзи Фей! Поемете вахтата. Сю-линг? Ела с мен. Мисля, че знам къде е пиенето.

Сю-линг го последва; и там, в кабината му, тя намери отговора. Крейк потършува зад една преградка, после я погледна смутено.

— Загадката е разбулена. От моите запаси. Имах половин кашон със скоч там. Трябваше да го заключа, но не съм предполагал, че някой ще го отмъкне.

Сю-линг имаше нещастен вид.

— Не мога да имам доверие на един пиян — каза тя и се обърна. — Ще го потърся, преди да е изпил всичко.

Крейк я спря с ръка.

— Не си бавачка на Сорк. Остави брат му да се погрижи за него — отсече той. Тя се поколеба, изтръпнала от докосването му. — Защо толкова се тревожиш за него?

— Тревожа се и за двамата! — Сю-линг прехапа устни, чудейки се дали да сподели всичко с този мъж, така внезапно появил се в установения порядък на живота ѝ. — Те са нещо специално.

Крейк почеса кестенявата си брада.

— Бившите любовници са винаги нещо специално.

Тя се намръщи. Как смее да ги нарича „бивши“?

— Не е така. И не защото са просто близнаци. Те са като огледални отражения един на друг: разумният, внимателен, бавен Кайри, и Сорк...

— ... който се втурва с главата напред там, където разумните хора не смеят и да пристъпят — довърши Крейк и промени темата. — Защо не се отпуснем за малко? Бих ти предложил питие, но в момента барът е празен.

— Нямам нужда от питие — отвърна Сю-линг, зарадвана, че няма да разговарят за Сорк и Кайри Куинтеро. — Просто ще поседя.

— Добре. Ще ми бъде приятно да поседим с теб, Сю-линг.

Сю-линг си каза, че в редките моменти, когато се случваше да са заедно с Франсис Крейк, обстановката винаги е била напрегната. Нито пък тя самата бе имала възможност да се отпусне, откакто корабът бе излетял.

— Може би все пак трябва да се връщаме при другите — поколеба се Сю-линг.

— Защо? — съвсем логично попита той. — Ако сега имаме нещо, то е време. Марко и Дейзи Фей могат да се справят с всяка ситуация.

— Сигурно е така — отговори му тя, но малко разсеяно, тъй като съзнанието ѝ бе почти изцяло заето с факта, че ръката му се намира върху нейната. Сю-линг погледна ръцете им, после вдигна очи към лицето му. — Франсис? През 1945-а година мъжете така ли започваха любовните си увертюри?

Крейк се изчерви. Тя го виждаше, че се притеснява, но въпреки това не маха ръката си.

— Беше само един от начините, поне доколкото си спомням.

Сю-линг кимна замислено.

— Муун Бъндиран доста се интересува от теб.

— Тя е дете. Не съм я докосвал.

— Нямаше да е лошо, ако не беше докосвал и мен точно сега, Франсис.

— Може би — съгласи се неохотно Крейк и пусна ръката ѝ. — Съжалявам, Сю-линг, забравил съм как да се държа с жените. Разбирам ги, колкото разбирам и Костенурките, а това, по дяволите, е много малко.

Тя се изненада.

— Но аз мислех, че Костенурките ти са ясни. Разправяш се с тях от... векове.

— Само от няколко години — поправи я Крейк. — А през това време бяхме само Марко, Дейзи Фей и аз. Дявол го взел, изобщо не съм ги разбрал тия Костенурки! Как, например, са създали тези вълнови кораби?

— Те са изключително интелигентни. Предполагам, че просто са ги изобрели някак.

— Без да са изучавали квантова физика? Която за тях винаги е била богохулство, поне досега, когато са отчаяни. А историята им? Избягват да говорят за нея, но от време на време подочувам по някое име или намек. Например онзи народ Ш'шрейн, с когото воювали навремето. Лош народ, казват Костенурките; но що за война е било, кой е победил и къде са сега тези Ш'шрейн? Не знам. По дяволите! — той разтърси глава. — Не познавам добре даже човешката история, ако става дума. Не съм бил в колеж. Постъпих в армията на деветнайсетгодишна възраст, а в 188-а изстребителна група нямаше много време за учене. Знам имената на някои велики личности — Карл Велики, Юлий Цезар, Ейбрахам Линкълн — но нищо за това, което са направили, нито пък защо.

— Е, все нещо си чувал — увери го Сю-линг. — В края на краищата си кръстил кораба си с името на един доста известен ветроход.

Крейк изглеждаше поласкан.

— О, имаш предвид „Златната кошута“? Да. Това беше една романтична идея. Предполагам, че съм я възприел от майка ми. Тя беше англичанка по рождение; омъжила се за баща ми през Първата световна война и обичаше да ми разказва за великите англичани. Особено за сър Франсис Дрейк.

— А пък ти си Франсис Крейк, с „К“.

Той се усмихна тъжно.

— Не е случайно, тя ме е кръстила така: Франсис Дрейк Крейк, но май не е много сполучливо. Звучи смешно. Имах си доста неприятности с това име в училище.

Тя се смееше.

— И е имало защо.

— Но той е бил велик човек, наистина — каза Крейк с уважение. — Най-великият английски морски капитан. Обикалял света с тромавите си ветроходи, стотици години преди да се родя. Искях да стана като него, когато порасна. — Крейк се смути. — Когато ме пратиха да летя над Южния Пасифик, аз... аз си представях, че следвам неговите пътища. Знаех, че не съм първият, както е бил той, но все пак си въобразявах, че изследвам неизвестни места...

— Което и правиш в момента, Франсис.

— Да — отговори той и млъкна.

— Значи си постигнал мечтата на живота си — продължи Сю-линг и почувствува, че се забърква в нещо, без да знае точно в какво и защо, но едно смъртно предположение вече витаеше в съзнанието ѝ.

— Не докрай — каза Крейк.

Очите му търсеха нейните, но не посягаше да я докосне отново.

Сю-линг въздъхна.

— О, по дяволите... — промълви тя и се хвърли в обятията му и думите станаха вече излишни.

Оказа се, че Франсис Крейк не бе забравил чак всичко за човешките жени. Сю-линг се питаше защо досега не е правила любов с брадат мъж... после дали съществува дума като „тригамия“... а накрая вече не се чудеше на нищо и не мислеше за нищо, защото се бе съсредоточила изцяло върху това, което се случваше с нейните устни, крайници, таз и тяло; дочуваше, но решително отказваше да послуша тихото тъничко гласче, което ѝ нашепваше, че това ще създаде неприятности.

И то наистина създаде неприятности на един от членовете на екипажа на „Златната кошута“. Когато Муун Бъндиран видя Франсис Крейк и Сю-линг Куонг за пръв път след случилото се, те нито се докосваха, нито разговаряха помежду си по-особено, но на Муун ѝ бе достатъчен само един поглед, за да настръхне и прехапе устни.

Трейл, разбира се, също забеляза веднага. Тавърът съчувствено докосна рамото на Муун с топлата си лапа, мърморейки галовно. Муун откъсна очи от двойката и го погледна.

— Няма нищо, Трейл — успокои го тя.

Поне така би трябвало да е, продължи мислено девойката. Не можеше да има някакви претенции към космическия капитан, нито пък имаше право да съди Сю-линг Куонг за постъпките ѝ. (Но двама мъже би трябвало да са достатъчни за когото и да било, възмущаваше се тя). Не им се сърдеше. Сю-линг беше толкова красива с тази нейна медночервена коса и големите сини очи — всеки мъж би я пожелал!

Докато тя, Муун Бъндиран, е толкова безнадеждно млада.

Девойката въздъхна примирено. Забеляза, че не е единствената, която е усетила нещо различно в отношенията между Сю-линг и капитана. Напрежението между Сорк и Франсис Крейк растеше. Добре че Сорк в момента не пиеше. Вероятно не беше и съвсем трезвен, но може би си налагаше да се ограничава при тези необичайни обстоятелства.

Каквото и да става, каза си Муун решително, тя си има Трейл, нейния най-добър и верен приятел. Отдалечи се заедно с него, опитвайки се отново и отново да разбере смисъла на неговите „песни“.

Но не бе в състояние да накара Трейл да обясни постъпките си. Не че той отказваше да отговаря на въпросите ѝ — Муун бе уверена, че големият, любящ тавър никога няма да ѝ откаже каквото и да било. Само че отговорите му бяха плачевно непонятни. Особено ако въпросите започваха със „защо“. Тогава неизменният отговор бе: „Така ми заповядват песните, Муун. Те са винаги прави.“

— Но не можеш ли да ми кажеш дали в тях се пее за това, което ще ни се случи? За това дали Костенурките ще открият някога своята планета?

Синьовиолетовите очи се извърнаха настрана.

— В песничките не се говори за това.

— Тогава защо ни накара да продължим?

— Песничките казват, че това е необходимо, Муун. Няма причина да спираме. Няма друго място, където можем да бъдем.

Муун изтръпна.

— По... дяволите... по... дяволите! — изрече отчетливо тя. — Не предполагах, че ще стане така. Надявах се... о! — Млъкна, опитвайки се да си припомни своите смътни надежди. — ... просто да те отърва и да продължим да си живеем както преди. Не исках да те откарат в кланицата!

— Както кажеш, Муун — измуча покорно тавърът.

— Знам! Но и ти трябва да желаеш същото! Какво искаш от своя живот, Трейл?

Големите очи я погледнаха озадачено.

— Да желая?

— Не знаеш ли какво искаш? Аз да! Поне така си мислех. — И веднага добави: — Не да бъда с някого. Става дума за кариерата ми. Искам да стана лекарка, като Сю-линг Куонг. Тя е чудесна жена и върши чудесни неща. Спасява живота на хората, помага им... искам да кажа, че така ми се ще да бъде, ако някога попаднем на място, където живеят хора. Но... не знам.

Тя се замисли, вперила поглед в мрачното великолепие на безбройните сини слънца навсякъде около тях. После тръсна глава.

— Да, обаче не искам да ми пробиват черепа, а не знам как иначе ще го постигна. — Отново поклати глава и се усмихна на тавъра, клекнал в краката ѝ. — Но така или иначе, това е моята мечта. А твоята?

— Мечта? — повтори като ехо Трейл, сякаш доловил непознат вкус в думата.

— Питам те какво искаш?

— Не искам, Муун. Аз просто съм. С теб съм щастлив, Муун. Не „искам“ нищо повече.

Когато приближиха маяка, всички се оклюмаха.

— Това е кораб, капитане — докладва Марко. — Няма и следа от планета наоколо.

— Казвах ви — отбеляза Сорк Куинтеро, без да се обръща конкретно към някого.

— Корабът им дрейфува — допълни Дейзи Фей. — Не работят нито вълновото, нито дори масовото задвижване. Разузнавателният кораб е все още в люка си, но не получаваме сигнал от нито единия. Остава единствено маякът, но и той свети с много малка мощност.

— Свържете се с кораба! — заповяда Малкия.

— Вече се опитахме, Сътруднико — отвърна Марко почти със съчувствие. — Никакъв отговор.

Върховния Буревестник беше твърде горд, за да приеме съчувствието на човеците. Той ядосано тикна клонестото си лице в екрана.

— Ще се качим на кораба да огледаме — обяви Костенурката.

Лицето на корема на Марко грейна от вълнение.

— Можем ли, капитане? — нетърпеливо попита той. — Ясно е, че при тая жестока радиация ти не можеш да излезеш в космоса, но за мен и Костенурките няма никакъв проблем...

— Ти не — срязва го Малкия. — Съмняваме се в пригодността ти за подобни условия, докато за нас няма никаква опасност. Интензивната радиация ще ни позволи да преминем в анаеробно състояние, в което няма да се нуждаем от въздух. — Двете свирепи очи се извъртяха към Крейк. — На кораба ще се качим ние и нито един от вас. Това е грижа на Братството, не ваша.

Безсмислено беше да спорят. Без повече обяснения двете Костенурки се настаниха в разузнавателния кораб, прикрепен към корема на „Златната кошута“. Само миг по-късно хората почувстваха тласъка от излитането му.

— Горките копелета! — измърмори Сорк Куинтеро с почти искрено съчувствие.

Сю-линг го погледна учудено.

— Да не би да ги съжаляваш за това, че планетата им е изчезнала?

— По дяволите, Сю-линг, те не са толкова глупави. Вече го знаят, но се чувствуват длъжни да проверят и най-безнадеждната следа.

— А какво да правим ние? — запитва го Крейк.

— Ха! — възкликна в отговор Сорк. — Нашето положение да не би да е по-розово от тяхното? Загубихме прохода. Не можем да се върнем. Дори и да намерим мястото, бас държа, че той вече се е затворил. Колко години по вселенското време са минали?

Муун Бъндиран кимна, след като тавърът измуча тихо в ухото й. Тя го погледна озадачено и рече:

— Трейл казва да не се опитваме да се връщаме, а да продължаваме напред. Така се пеело в песничките му.

— Отлично! — саркастично възкликна Сорк, кимайки. — Точно защото се вслушвахме в неговите песни, сега сме на тоя хал!

Никой не се обади. Тогава Марко, който смутено бе изслушал разговора им, вдигна очи към екрана и промълви:

— Те са на кораба, капитане.

Дори при максималното увеличение на изображението разузнавачът на „Златната кошута“ не изглеждаше по-голям от играчка;

бе застинал в относителен покой близо до другия кораб. После бавно се доближи, почти се допря до него и увисна неподвижен.

— Какво правят, капитан Крейк? — попита разтревожено Муун Бъндиран.

— Опитват се да се закрепят, разбира се — отговори Сорк вместо Крейк. — И естествено, не успяват.

— Откъде си толкова сигурен? — обади се Сю-линг и отново някой друг отговори.

— Защото на онзи кораб няма живи — каза Кайри Куинтеро с глас, далеч не толкова суров, колкото думите му. — Мисля, че всички ние знаехме това. Ако там имаше някой, щеше да отговори на сигналите ни.

— Вижте ги! — прекъсна го Дейзи Фей.

Костенурките излизаха от люка на разузнавателния апарат. От това огромно разстояние те изглеждаха като мравки, използващи под зловещото сияние на околните звезди. Сю-линг потрепери при мисълта за изгарящото излъчване, макар да знаеше, че Костенурките няма да пострадат — напротив, дори щяха да се зарадват от притока на свежа сила. Костенурките се прехвърлиха с въже на борда на чуждия разузнавателен апарат. Пообиколиха го, посъветваха се един с друг и преминаха върху корпуса на притихналия вълнов кораб.

Муун Бъндиран зяпна от учудване, когато от корпуса внезапно избухна снап нажежени до бяло искри.

— Режат метала, за да влязат — мрачно обясни Крейк. — Май си прав, Сорк.

Сорк Куинтеро кимна разсеяно. После се прозя.

— Мисля да подремна малко. Ще тършуват кой знае колко време, преди да се върнат... а и без това вече знаем какво ще намерят.

Мина време, наистина. Толкова време, че Крейк взе да мърмори недоволно колко опасно е да висят тук, в това тежко заразено от радиацията пространство, наситено с излъчваната от звездите енергия. Бе заповядал никой да не напуска защитения сектор на кораба, което може би щеше да предпази здравето им, но с нищо не допринасяше за подобряване на настроението. Крейк не откъсваше очи от уредите. Ако

останеха тук безкрайно дълго, дори защитното покритие нямаше да издържи на радиацията...

Веднага щом глухото металическо изтракване им подсказа, че Костенурките са се върнали, Крейк се втурна да ги посрещне.

— Е? — попита той.

Пръв излезе Върховния, навел папагалската си глава, за да не я удари в горния ръб на люка. Спря се и обходи с очи контролната зала. Малкия стоеше зад него.

Най-накрая заговори. Дори през транспозера гласът му звучеше безжизнено и отчаяно.

— Искаш да узнаеш какво открихме? Няма причина да крием. Всички Братя на кораба са мъртви.

— Отдавна. Много мъртви — допълни Малкия, изпросвайки си кисел поглед от Върховния Буревестник, който продължи:

— Макар никой от екипажа на кораба да не е оцелял, те са оставили дневник. От него научихме, че корабът е летял с вълново задвижване близо до планетата на Майката, когато обектът, наречен „проход на дървояди“, се отворил. Корабът и планетата били всмукани в него, и те видели... — гласът замря за миг, после прозвуча отново, безизразен както винаги. — Видели как планетата се разпръсква като дъжд от пращинки. Това било всичко. Планетата на Майката... вече не съществува.

— О, Отговорнико! — импулсивно възкликна Муун Бъндиран. — Толкова съжалявам!

Огромните червени очи я пронизаха, но Костенурката каза само:

— Искаме да се консултираме насаме. Сътрудникът и аз.

Докато излизаха, Сорк се разсмя.

— Какво има да се консултират? — подвикна той. — Което го няма, го няма.

Малкия, който вървеше зад Големия Брат, се спря и го изгледа. После отговори с достойнство:

— Някои неща желаем да обсъдим насаме. Все пак има някои сведения, които ще представляват интерес и за вас, надявам се. Последното вписване в дневника е направено петдесет и четири години след навлизането им в тази вселена...

Сорк широко отвори очи.

— Петдесет и четири години?

— ... но самият дневник — продължи Костенурката, без да му обръща внимание, — продължил да регистрира датите известно време и след това. Дълго време, Сорк Куинтеро. Може би трябва да направиш справка по въпроса в онези твои лекции. Последната вписана дата е от хиляда и сто години по-късно.

Костенурката се обърна и понечи да тръгне, но едното ѝ око отново се извъртя към тях.

— Излиза — обяви Костенурката, — че в тази вселена има някакви аномалии по отношение хода на времето.

Ако има песни, на които айодите да се наслаждават колкото на своите собствени, то това трябва да са тези, в които някой незначителен певец се доближава към създаването на велика песен — песен, с която дори един айод би се гордял... песен, която е на ръба на откритието на велика истина. И наистина една такава песен чуват айодите и се наслаждават на това, което пее землянинът.

— Подозираме, както си спомняте, че във вселената, в която живеем, е възможно да съществуват повече измерения, отколкото са способни да доловят сетивата ни. Можем също така да предположим, че съществуват и други вселени освен нашата; Стивън Хокинг е обяснил как се образуват те от вакуумните колебания, и няма причина да твърдим, че нашият личен вакуум е единственият, който някога е изпитвал такива колебания.

Някои хора не биха се съгласили с това, знам. Витгенщайн например твърди: „Съществуването на други вселени е хипотетично“, с което иска да каже — сигурен съм, че всички вие се досещате, — че няма особен смисъл да се разсъждава върху евентуалното съществуване на други вселени, докато не се открие доказателство за това.

Е, Витгенщайн бил наистина велик човек, но въпреки това ми се ще да поумуваме малко.

Това, за което искам да поумуваме, е така наречената „многовселенска интерпретация на Еверет“.

Както знаете, квантовата теория ни казва, че липсва точно определен път, по който дадена частица се придвижва от точка А до точка В. Напротив, има цял букет от различни пътища, които можем да изобразим нагледно като линии; когато начертаете всички тези линии, те ще приличат на оплетените свински опашчици, които някои от вас си закачат на гърба. Такива рисунки се наричат „диаграми на Фейнмън“. На нас не ни е известно a priori по коя от тях ще поеме частицата; така че ще опишем сумата от исторически проверените възможни пътища като „вълна на вероятностите“.

Доста отдавна, през 1957 г., на един човек на име Хю Еверет му хрумнало нещо във връзка с тези вероятностни вълни.

Той отбелязал, че всеки път, когато дадена вероятностна вълна се разпада — тоест, когато реално наблюдаваме преминаването на

частицата, — ние получаваме определено, измеримо състояние там, където дотогава сме имали само степени на вероятност.

Можете да си представите този процес като един вид гласуване. Х брой хора казват, че електронът е в точка А, Y брой други твърдят, че той е в точка В, точка С и т.н. Вероятно, както в повечето гласувания, ще има много „въздържал се“ и „негласувал“. Но накрая бюлетините се броят и всички тези различни мнения незабавно се превръщат в един-единствен позитивен факт. След приключване на гласуването — или след като веднъж наблюдението е било направено — вече няма „вероятност“.

Да видим как това влияе на нещата, които знаем, да речем, за електроните. По същия начин, повече или по-малко, всичко, което можем да кажем за дадена електронна вълна е, че съществува определена вероятност тя да е тук или там или някъде другаде. Можете да начертаете нещо подобно на кривата на Гаус на възможните местоположения, но откъде по дяволите да знаете къде точно по кривата се намира проклетият електрон? Но щом веднъж направим реалното измерване, вече няма да говорим за вълна. Ще говорим за частица. Вълновата функция се прекратява. Ето защо е сигурно, че електронът се намира в точка А, и вече не е възможно да се намира в точка В или някъде другаде.

И тук Еверет задава големия си въпрос: защо това да е невъзможно? Защо да не може да се намира във всички точки?

Да го кажем по друг начин: ами ако електронът действително е в точка А и в същото време действително е и в точка В, но в различни вселени?

Ами ако всеки път, когато се разрешава дадена квантова несигурност, вселената се разцепва на две идентични части — или почти идентични, с изключение на един факт — различното положение на електрона?

Именно тази идея се нарича „Еверетова многовселенска интерпретация“ на квантовата теория.

Съществуват и други възможни интерпретации. Тази, която хората са приемали дълго време, е може би създадената от Нилс Бор. Нарича се „Копенхагенската интерпретация“. В нея се казва, че има две царства на „реалността“ — малкото, или квантово царство, и голямото, класическото, — които никога няма да се съединят. Според

Копенхагенския възглед ние няма защо да се главоболим с квантовата реалност, защото никога няма да се сблъскаме с нея.

Колкото до мен, аз лично се главоболя с нея, и предлагам вие също да се поглавоболите малко с интерпретацията на Еверет. Тя има и други имена, някои от които ни помагат да си я обясним. Хора като Пол Дейвис например, предпочитат да я наричат „Светът-ансамбъл“. Под това название Дейвис има предвид струпването на вселени, безкрайно много на брой, който непрекъснато расте, и всяка от които се различава от съседната ѝ по едно-единствено квантово събитие.

Разбира се, едно-единствено квантово събитие точно сега не би променило много. Нашата вселена е доста стабилна и почти е сигурно, че ние дори няма да разберем, че такова събитие е настъпило. Може би по-късно това квантово събитие ще се окаже причината за раждането на някого, който иначе не би се родил, или пък за спечелването, вместо загубването на някоя война. И сами можете да изброите безкрайно много подобни събития.

Но дори да се съгласим, че такова нещо не би имало ефект сега, то не винаги е било така. В историята на вселената е имало критични моменти, когато едно-единствено квантово събитие е могло да има важни последствия.

Ако то бе настъпило в критичните моменти около времето на Планк, когато били определяни фундаменталните стойности, описващи нашата вселена, ефектът му би могъл да бъде такъв, че в някоя вселена да се развият живи организми като нас, докато в друга да бъде невъзможна каквато и да била форма на живот.

Вероятно сред целия безброй от възможни вселени, съществуващи заедно и еднакво „реални“, има само една, в която е възможен живот като нашия.

Разбира се, ако е така, ние знаем коя е тази вселена. Трябва да е тази, в която живеем, защото иначе нямаше да ни има, за да го знаем.

Това, което току-що казах, си има име. Нарича се „слабата интерпретация на антропичния принцип“. По-подробно ще се спрем на него на следващото ни занятие.

И докато айодите се наслаждаваха на песента, един от тях запя друга песен. Тя не беше ведра. Не беше и заплашителна, защото айодите не се боят от нищо... но в нея имаше загриженост и почти

съжаление към някои начинаещи певци, които пресъздаваха в действителност песента на земния учен.

15.

За Марко Рамос най-лошото относно начина, по който се променяше неговият свят, не бе това, че са се изгубили.

— Тъй и тъй не отивахме никъде — прошепна той на Дейзи Фей, опитвайки се да я успокои, — така че какво значение има?

Не беше много убедително утешение. Тя не отговори. Не отговаряше изобщо; дори бе изключила екрана на корема си и сега върху розовата заобленост на тялото ѝ — всичко, което бе останало от жената, дето Марко някога бе обичал — нямаше лице, което да ти подсказва какво чувства. Марко въздъхна. Не беше го правила отдавна; постъпваше така само когато на затворената ѝ в този метален кальф душа дотежаваше толкова, че не желаше да приказва с никого. Беше, каза си той за кой ли път, много по-мъчително за нея, отколкото за него. В края на краищата коя красива жена би търпяла да остане завинаги в образа на някакъв кошмарен зъл дух? А Дейзи Фей беше толкова прекрасна...

Той направи всичко, което бе по силите му, за да я поразсее. После се обезсърчи и съсредоточи вниманието си върху това, което ставаше около него. Нищо радостно и тук — отчаяните Костенурки, заключили се в своя отсек и отклоняващи всеки опит за общуване; двамата Куинтеро, необичайно мълчаливи; Муун Бъндиран, готова да ревне всеки миг, седнала до своя тавър... На Марко никак не му хареса видът на Трейл. Голямата му глава беше прорязана от бръчки на преумора и мъка, а красивите сияйни рога сега бяха болнаво сивкави.

Капитанът бе изпаднал в пристъп на яростно безсилие и си го изкарваше на Муун Бъндиран.

— Защо ни трябваше да слушаме това животно? — вирна той войнствено брада. — Не мога да определя курса, без да знам крайната цел!

— Трейл казва, че не ни е нужна крайна цел — инатеше се Муун. — Казва просто да вървим напред и целта сама ще се появи.

— Това е глупаво — отсече Крейк и се обърна към Сорк Куинтеро, вече изтрезнял и омърлушен. — Каква е тази странна история с времето тук? Какво казват лекциите ти по въпроса? Как е възможно онзи скапан кораб на Костенурките да е регистрирал отминаването на стотици години?

— Предполагам, че това има връзка със забавянето на времето — каза Сорк. Марко долови несигурност в думите му. — Или пък с факта, че сега се намираме в някаква много стара вселена, която се разпада и загива, вместо да се разширява... Може би времето тук тече обратно?

— Времето не може да тече обратно! — викна Крейк. — Престани с тия врели-некипели!

Марко се покашля, преди да се намеси.

— Франсис? Може би трябва да изслушаме още някои от тия лекции, за да намерим някакво обяснение.

Капитанът премести гневния си поглед върху него.

— Прекрасно! Ще висим тук и ще слушаме, така ли? За бога, Марко! За теб и за Костенурките може да е добре, но ние не можем да издържим на радиацията, която прониква през щитовете.

— Тогава да преминем на вълново задвижване? — плахо предложи Сю-линг.

— Отлична идея! И накъде ще поемем?

— Казах ви какво мисли Трейл — отговори вместо нея Муун Бъндиран. — Няма значение накъде, важното е да се движим.

— А аз повтарям, че това е глупаво...

И омагьосаният кръг от аргументи отново се завъртя.

Марко въздъхна. Погледна Дейзи Фей, все още потънала във вътрешните си тревоги и притеснения. Протегна пипало и го оплете с едно от нейните. Тя не се възпротиви, но и не реагира.

Внезапно го осени едно хрумване. Той го обмисли и каза:

— Франсис, така няма да стигнем доникъде.

— А къде според теб трябва да стигнем?

— Ти ще решиш, Франсис. Ти си капитанът. Но докато седим тук, искам да свърша една работа.

Крейк го погледна уморено и кратко попита:

— Каква?

По лицето върху екрана на Марко се изписа нетърпение.

— Всичко онова там, отвън... Искан ми се да го видя.

Крейк недоумяваше.

— Ами гледай! — посочи той към екрана.

— Не, капитане, имам предвид нещо друго. Искам да изляза от кораба — обясни Марко. — Да видя с очите си какво става вън, в тази вселена. Не от екрана.

— Но, Марко, опасно е. Радиацията там може да те убие! — обади се Сю-линг.

Марко самоуверено размаха пипало.

— Не и нас, д-р Куонг. По отношение на радиацията сме издръжливи почти колкото Костенурките.

Той усети, че пипалото на Дейзи Фей подръпва неговото и я погледна. Да, не беше се заблудил — тя започваше да идва на себе си. На екрана ѝ отново се бе появило едно объркано и тъжно, но до болка познато и тъй скъпо лице.

— Все пак, как ще дишаш? — попита колебливо Сю-линг.

— Можем да вземем кислородни бутилки и да херметизираме черупките си. За мен е изключително важно! Искам да изляза вън, на корпуса, и да огледам със собствените си очи. — Той се поколеба, после продължи: — Слушай, Сю-линг, още от детството си в Чили мечтая да науча повече за всички тия странни неща. А досега никой — никой! — не е имал подобна възможност. Искам да ги усетя със собствените си сетива, не чрез симулациите на екрана.

— А аз — неочаквано се обади Дейзи Фей, съвземайки се, — искам да дойда с теб. — Тя здраво стисна пипалото му. — Моля те, Франсис! Кажи, че ни разрешаваш! Няма какво да губим, и щом така или иначе всички ще умрем тук, то... — жената робот се поколеба и лицето на екрана сякаш преглътна мъчително. После върху него се появи едва доловима усмивка. — Поне няма да сме живели напразно.

Двата робота човеци се измъкнаха от люка и се вкопчиха здраво един в друг, вплели пипала, с очи, неспокойно претърсващи заплашителното небе. Дейзи Фей затегна въжетата докрай, страхувайки се, че всяко тяхно движение може да ги откъсне от кораба и изпрати надолу, сред гигантския водовъртеж от скупчилите се слънца. Тя си даваше сметка, че се бои. Но след малко, докато

оглеждаше огромните облаци от светец газ с Марко до себе си, започна да се чувства отново почти щастлива.

Това ѝ чувство бе помрачено от един-единствен факт — тъй като черупките им бяха херметизирани и дишаха от бутилките, които държаха в свободните си пипала, нямаше как да разговарят. Но какво ли пък биха могли да си кажат? Очите им се отвориха широко — по-широко от очите на който и да е човек, тъй като изобретената от Костенурките оптика бе в състояние да долавя честоти далеч извън човешкия зрителен обхват — и видяха гама-излъчването на далечни взривяващи се слънца, наблюдаваха близките звезди, издуващи се от кондензиращи газове и прах. Бе зловещо, наистина. Но и грандиозно и неопишуемо красиво.

Дейзи Фей усещаше силната, нежна прегръдка на Марко, докато стояха там с вплетени крайници... и нищо друго нямаше значение.

Когато се обърна, за да провери въжетата, под светлината на океана от звезди тя зърна бледите очертания на американския флаг, който по настояване на Крейк бе изобразен върху корпуса на „Златната кошута“. Той ѝ вдъхна още по-голяма увереност, с всичките спомени за родния дом, които пробуждаше... но и тъга. После се върна към действителността. Никога вече, каза си тя, няма да видя старата и тъй отдавна изоставена Америка...

Но веднага си даде сметка, че шансът това да стане е изчезнал още в мразовитата долина на Андите. Сгуши се до твърдата, вдъхваща сигурност черупка на Марко и се освободи от тези безполезни мисли. Каквото има да става, ще става.

Тя забеляза колко щастлив е Марко. Очите му неспирно се въртяха във всички посоки, пипалата му потръпваха от вълнение. И най-важното — бяха заедно.

Нито Марко, нито Дейзи Фей бяха в състояние да кажат колко време са стояли така, мълчаливи и щастливи... преди да усетят някакво вибриращо стържение по корпуса на кораба. Не беше от удар. Беше звук, достигнал до тях през метала.

Те се размърдаха и изненадано обърнаха очи един към друг. После осъзнаха, че това е глас — бавен, дрезгав и дълбок, предаващ се на телата им чрез вибрациите по корпуса. Дейзи Фей беше почти сигурна, че е гласът на Крейк и веднага се досети каква е работата. Капитанът бе допрял високоговорител до корпуса, за да го чуят.

— Влизайте... вътре... Превключваме... вълновото задвижване... веднага...

Върнаха се в контролната зала. Дейзи Фей застана на мястото си пред пулта. Марко се чувствуваше по-щастлив от всякога. Видяното си струваше всички страхове и загуби; някогашното южноамериканче с радост би дало живота си за тази неповторима гледка, а и Марко — по-възрастното му превъплъщение — съвсем не бе забравил момчешкия копнеж.

Останалите му спътници също бяха обхванати от трескаво вълнение. Дейзи Фей отново бе ведра, Сорк — напълно трезвен. Там бяха дори и Костенурките — мълчаливи и мрачни, наистина, но Кайри изглежда по някакъв начин ги бе убедил да се присъединят към хората.

Марко очакваше заповеди.

— Курс, капитане?

— Нямаме курс — отговори Крейк с язвителна усмивка, преклонил глава пред неизбежното. — Правим каквото ни каже тавърът.

А на въпросителния му поглед Муун Бъндиран отговори:

— Трейл е болен, Марко, но ми се струва, че схванах какво се опитваше да ми каже. Че не е нужно да пътуваме към определено място в пространството, а във времето. Не съм сигурна дали разбрах всичко; на Трейл му е трудно да говори за тези неща — оправда се тя, — защото обикновено не разсъждава по този начин. Но това е, което имаше предвид, убедена съм.

— Имал е предвид пътуване във времето — неочаквано се намеси Сорк. — Мисля, че знам за какво говори: забавянето на времето! Спомняте ли си? Фотоните нямат часовници. При скоростта на вълновото летене времето спира за нас, но навън, във вселената, то продължава да си тече. И може би Трейл смята, че ако летим достатъчно дълго, в нея ще се случи нещо важно... Попитай го, Муун — помоли я той. — Питай го това ли има предвид!

Всички чакаха напрегнато, докато тя тихо и нежно говореше на тавъра. Трейл дълго мълча. Накрая едва повдигна глава и басово измуча.

Муун изглеждаше объркана.

— Толкова е тъжен! — каза тя. — Непрекъснато чува песни за страдания и опасности, които направо го съсипват.

— Времето! — грубо я прекъсна Сорк. — Какво казва за времето?

— Смята, че си прав, Сорк. Че приближава моментът, когато нещо ще се случи... само че... — добави тя още по-озадачена, — май не каза „наближава“, а нещо като „завръща се“... но времето не може да се връща, нали? — почти изплака девойката.

Крейк изглеждаше по-нещастен от всякога. Потърси с поглед помощ от потъналите в мрачно мълчание Костенурки, но не я получи — освен ако лекото помръдване на едната ноктеста лапа на Малкия можеше да се тълкува като съгласие.

Крейк взе решение. Пое си дълбоко дъх и протегна ръка към хората си зад пултовете.

— Вълново задвижване, Марко. Където и да отиваме, време е да тръгваме.

Онова, което тавърът не им каза — или не можеше да им каже — бе колко време трябваше да пътуват, за да стигнат някъде или някога.

Капитан Франсис Крейк трудно преглътна този хап. Той седеше с поглед, вперен в екраните, без да обръща внимание на никого. Когато по едно време се обърна, не видя нищо утешително. Двете Костенурки отново се бяха оттеглили, за да продължат поверителните си разговори или траура. Сорк Куинтеро стоеше при другия пулт и гледаше отнесено в пространството. В другия край на контролната зала Сюлинг седеше сама, мълчалива и напрегната, и решително отбягваше погледа му. Крейк изруга наум. Какво ѝ става на тази жена? Той пазеше толкова топъл и приятен спомен за случилото се в кабината му; какво се бе променило у нея?

Марко заговори и го стресна.

— Трудна мисия, капитане — опита се да поразведри той атмосферата. — Но ще се справим, няма как. „Кошутата“ е добър кораб, капитане, и си има най-добрия капитан във всички вселени!

— Капитан... — процеди през зъби Крейк, нежелаящ... не, неспособен да приеме дори този трогателен опит на Марко да му

вдъхне увереност. — И на какво, по дяволите, съм капитан, Марко? Знаеш ли кой е този кораб? Той не е „Златната кошута“, а „Летящият холандец“, обречен да плава до края на вечността без цел и път обратно към дома.

— Капитане... — започна отново Марко, но Крейк клатеше глава.

— Не виждаш ли? Ние сме на борда на кораб призрак. Това е то, проклетото вълново задвижване. Превръща ни в безплътни привидения, в енергийни вълни, които летят със скоростта на светлината, завинаги откъснати от всичко реално. И за всичко това съм виновен единствено аз. Ако аз съм капитан, то екипажът ми е от глупаци!

Гласът му прозвуча по-силно, отколкото трябваше. Дори Сорк се сепна и го погледна учудено. Понечи да каже нещо, но се отказа и отново потъна в мрачното си съзерцание. Марко раздвижи очи насамнатам, после се обърна настрани. Крейк изпита още по-мъчителна болка. Бе позволил на гнева си да надделее. Нямаше никаква причина да оскърява верния Марко, особено пък когато трябваше да се сърди само на себе си...

И може би малко на Сю-линг Куонг.

Тя го гледаше — както и всички останали, — но той не можеше да разгадае какво му казват очите ѝ. Така му се искаше да поговори с нея насаме. Да щеше само да излезе от контролната зала, помисли си той; веднага ще тръгне след нея и ще я попита какво ѝ е и кой знае, може би тя отново ще го погледне така, както преди няколко часа в леглото му.

Разбира се, имаше и друг начин. Крейк внимателно обмисли идеята си, изненадан от самия себе си. Не беше нужно да чака тя да реши да излезе. Може да отиде при нея и да я помоли да излязат навън да разменят няколко думи.

По отношение на себе си Крейк бе напълно прав за едно. Наистина вече никак не го биваше да се оправя с жените и, докато се канеше, възможността отмина. Двете Костенурки застанаха на прага на контролната зала и завъртяха очи.

После Върховния Буревестник включи транспозера си.

— Капитане — важно заговори той, — желаем да ви съобщим нещо.

Крейк изненадан се обърна към тях.

— Да?

— Изявлението, което ще направим, е важно. — Той млъкна — очевидно му беше трудно да говори. Сега вниманието на всички бе приковано в него. Сю-линг гледаше Костенурките, Сорк се бе отърсил от отнесеността си, Марко Рамос и Дейзи Фей Макуин бяха извъртели очи, за да ги виждат по-добре. Държанието им беше някак странно. И двамата бяха скръстили ръце на гърдите си, сякаш искаха да се предпазят от неизвестно какво.

— Слушаме ви — каза сприхаво Крейк. Огромните очи на Костенурката плахо оглеждаха залата. После изпусна нещо като въздишка и каза:

— Даваме си сметка, че нашата мисия ви причинява ненужни главоболия.

— Тук си много прав! — избухна Крейк. — Трябваше да отида на лекар да ми каже дали съм в ред, преди да се оставя да ни въвлечете в това глупаво преследване.

— Не — поправи го Върховния Буревестник. — Не беше глупаво. Не съжаляваме за мисията. Очевидно е, че тя е неуспешна, но не и ненужна! Едно дело за спасяването на Братството не може да бъде ненужно! Но ние искаме да ви съобщим една друга истина. — Той отново си пое дъх. — Признаваме, че ако не бяхме се намесили в живота ви, идвайки на вашата планета, вие, човешките същества, вероятно щяхте да се развиете по съвсем различен начин. Възможно би било досега да сте стигнали дотам, че да изследвате нашата вселена в търсене на нови светове и нови възможности за печеливша търговия, дори ако... — Гласът му заглъхна, но той се окопоти и продължи. — Дори ако Братството вече не съществува. Но не това е грешката, която желаем да признаем.

Той се поколеба, вперил мрачен поглед в Младия Брат. Малкия направи някакъв, вероятно съчувствен жест с лапа.

— Дойдохме, до убеждението, че някои от нашите възгледи са били несправедливи...

— Погрешни — уточни Малкия, включвайки транспозера си.

— Да, напълно погрешни — призна Отговорникът. — Земната наука не е безсмислица. Сега ние признаваме, че в нея се съдържат истини, които до този момент ние отхвърляхме. Моят Млад Брат —

той посочи Малкия с ръка — се присъединява към желанието ми да заявим, че сме допуснали грешка, лишавайки научните изследвания на Земята от възможността да се развиват самостоятелно.

Човката се затвори с мрачно изтракване — знак, че мъчителното признание е завършило. Малкия се размърда неспокойно.

— И въпроса с таврите... — напомни той на Големия Брат.

Върховния Буревестник издаде подобен на стенание звук и макар и раздражено произнесе:

— Да, трябва да обсъдим и въпроса с таврите. Считаме, че отношението ни към тях също беше неправилно. — Той сърдито огледа присъстващите в залата и изглежда реши, че е казал всичко необходимо. Извъртя се рязко и тръгна към изхода. Малкия понечи да го последва, но Сорк извика:

— Чакайте малко! — Изумлението и гневът се бореха в гласа му. — Какво беше това? Да не би да ни се извинявате?

Малкия продължи да върви, сякаш не бе чул, но на прага се спря. После бавно се обърна и потърси с очи Сорк.

— Да — изрече той и изчезна.

— Не може да бъде! — възкликна Сю-линг.

— И избраха най-зловещия момент и място, за да ни го кажат — съгласи се Дейзи Фей. — Може би мислят, че всички ще загинем и просто се опитват да облекчат съвестта си.

— Чудно, наистина. Да се решат сега, когато е твърде късно за каквито и да било добри дела... — намеси се и Крейк. Сорк измърмори нещо в същия дух.

— Според мен, прави им чест, че го сториха — каза Муун Бъндиран — Не им беше леко, особено на този големия. И... о, Трейл! Чу ли? Казаха, че не е трябвало да се отнасят с таврите както досега!

Трейл не отговори. Застанал зад пулта, Марко Рамос насочи и двете си очи към тавъра. Гледката не бе никак утешителна. Рогата му бяха съвсем посивели и безжизнени, а големите синьовиолетови очи — замъглени. Макар че тавърът беше далеч по-едър от Муун Бъндиран, на Марко му се стори, че се е облегал на нея. Непокритата му — освен с престилчицата около слабините — червеникава козина бе разрошена и крайниците му потръпваха.

Крейк също го гледаше. Изсмя се нервно.

— Мисля, че не те чува, Муун. Прекрасно. Като се има предвид, че следваме заповедите му, той не вдъхва голямо доверие, а? — Крейк закрачи из залата, оглеждайки хората един по един. — Как мислиш, Кайри? Всички ли на борда на този кораб, дето се е понесъл с пълна скорост към нищото, сме откачили? Как ти се струва? Не говориш много; нямаш ли мнение?

Кайри разпери ръце.

— Правим каквото трябва да се прави. Нямаме големи възможности за избор, Франсис — отговори спокойно той.

— Добре го каза — отбеляза Крейк. — А ти, Марко? Познаваш ме по-отдавна от всички тук. Губя ли играта, като позволявам на един тавър да поеме командването? — Без да дочака отговор, той се спря пред Сорк Куинтеро. — Е, Сорк? Не ни помагаш много. Няма ли нещо в тези лекции, което да споделиш с нас?

Сорк го погледна и стана.

— Може и да има, Крейк — замислено каза той. — Ще отида да ги чуя още веднъж.

— Отлично! — иронично подметна Крейк. — После ще узнаем какво става, нали?

— Не съм съвсем сигурен. Но си струва да опитам. Мисля, че сме длъжни да намерим някакво обяснение на всичко това. — Той посочи с ръка екраните.

Крейк се вгледа в изображението озадачен. Безбройните слънца, по-ярки от коя да е звезда в тяхната вселена, си бяха там.

— За какво говориш?

— О, не си ли забелязал? Задръж погледа си върху звездите. Ще забележиш, че се движат. Преди не беше така, нали? Искам да разбера какво означава това.

Сорк им се усмихна и излезе. Марко Рамос извъртя очи към екрана.

— Господи! — възкликна той.

Замръзналото море от звезди се бе раздвижило. Дейзи Фей извика:

— Виж, Марко! Скоростта им се увеличава!

Марко протегна пипало и го оплете с едно от нейните. Почти целият екран блестеше ослепително. Дори след като Крейк намръщено

намали посредством честотните регулатори яркостта на светлината, излъчвана от загиващата вселена около тях, изображението продължи да напомня снимка на звезда в неестествени цветове, изпъстрена с петънца и сияния, и всичко това понесло се неудържимо нанякъде.

Тавърът изстена.

— Какво има, Трейл? — попита го Муун Бъндиран, втренчила поглед в измъченото, тъжно лице. Той измуча в ухото ѝ и посочи с глава към екрана. Тя се обърна.

— Виждам го! — извика девойката. — Капитан Крейк, онази точка, най-ярката! Трейл казва, че това е изходът.

Марко потърси с очи петънцето. То ясно се открояваше дори в пламтящия около него ад. Не приличаше на пукнатина в стъкло, както прохода, през който бяха влетели; беше по-голямо, по-ярко, по-зловещо.

— Пролод ли е това? — рязко попита Крейк.

— Не знам какво е пролод! — отвърна Муун с треперещ глас. — Нито пък Трейл, струва ми се. Но той казва, че трябва да влезем.

Крейк прехапа устни.

— Къде отиде Сорк? Трябва да разбере какво е това! Марко?

Лицето на корема на Марко Рамос беше сериозно и изопнато.

— Не съм сигурен, Франсис — промълви той с напрегнат глас. — Но спомняш ли си какво каза Сорк за времето в тази вселена? Че върви обратно? Ако е прав, и ако вселената — коя да е вселена — възниква в резултат на някакъв голям взрив... то тогава как загива?

Крейк го гледаше, без да разбира.

— Като отломките се съединят отново? — каза напосоки. После се огледа в недоумение и очите му се спряха на Муун. — Какво казва тавърът?

Тя слушаше бавното, слабо мърморене с набърчено от усилие чело.

— Повтаря все едно и също. Песните ни съветват да влезем, капитан Крейк.

— Но това не е просто още едно прекъсване на пространството — възрази Крейк. — То е... то е голямо. Не знам дали „Златната кошута“ ще издържи! — Той поклати глава. — Не! Извикайте Сорк! Няма да вкарам кораба там само защото така иска някакъв си тавър!

Марко Рамос, който следеше показанията на уредите, се обади мрачно:

— Франсис, нямаме избор. Влизаме там независимо дали искаме или не. Заедно с всичко останало! Дупката ни засмуква към себе си!...

Никой не се и опита да оспори твърдението му. Движението на екрана набираше скорост, водовъртежът от светлина заплашително нарастваше... те пропадаха и пропадаха...

Ако гледката преди малко беше грандиозна, сега всяваше ужас.

— Наблюдаваме гибелта на една вселена — прошепна Дейзи Фей, следяща екрана с очи, чиито стъбълца трепереха. — Погледнете уредите! Попаднали сме в силно гравитационно поле, както и всичко около нас!

Вселената се свиваше около тях като юмрук от звезди и газови облаци, втурнали се към пламтящия водовъртеж около гърлото на огромната черна дупка.

— Капитане — извика Марко Рамос откъм втория пулт. — Радиационният фон и температурата се повишават! „Кошутата“ не е проектирана за такива условия!

И наистина, цялото небе отвън се нажежаваше.

— Скоростта нараства — промърмори Кайри. — Лекциите на Сорк не лъжат.

Крейк изруга полугласно и се обърна към Муун Бъндиран.

— Усеца ли нещо твоят тавър?

— Не знам. Ужасно му е зле — отвърна нещастно Муун. — Но все повтаря, че трябва да продължаваме.

— Накъде?

Тя вдигна безпомощен поглед.

— Натам, където отиваме, предполагам...

В следващия миг те вече бяха вътре.

Ударът ги накара да почувствуват, че умират и отново се раждат. Огромният кораб стенеше и потръпваше целият. Нещо изпраця. Муун чу тихите болезнени стенания на Трейл. После всичко се обърна нагоре с краката. Някаква огромна сила ги разтърси и едва не ги разкъса на парчета...

Муун се намери на пода с пулсираща глава. Отнякъде долитаха хлиповете на Трейл, но тя бе замаяна и не можеше да се надигне. Крейк стоеше прав до нея, хванал се за конзолата на пулта, и крещеше:

— В какво, по дяволите, се блъснахме?

— В нищо, Франсис — изхриптя Марко, изпълзявайки изпод пулта, където бе запратен. След миг гласът му стана по-ясен. — Не може да е било нещо материално. Щяхме да се изпарим.

— Беше като удар в скала!

— Според мен бяха магнитни полета, Франсис. В свиващата се плазма те са изключително мощни...

Нов удар го накара да млъкне. В контролната зала стана тъмно. Екраните угаснаха. Гневният диск изчезна заедно с пламтящите газови облаци и избухващите слънца.

— Къде сме? — изпъшка Крейк. Трейл изстена отново и Крейк викна: — Марко! Включи осветлението!

— Слушам, сър! — отзова се Марко, но гласът на Дейзи Фей го спря.

— Чакай, Марко! Там има нещо. Марко, затъмнил си екрана, осветли го!

Марко не можеше да реши дали да изпълни пряката заповед на капитана си или да се вслуша в здравия разум на Дейзи Фей. Здравият разум победи. Той настрои екрана.

Дейзи Фей се оказа права. Екранът не беше съвсем тъмен. Виждаха се далечни миниатюрни проблясъци — хиляди.

— За бога — промълви Крейк след малко. — Това не са звезди. Виж формата им. Това са далечни галактики! Марко, можеш ли да определиш разстоянието?

Марко се зае с настройката на уредите. После осъзна невъзможността да изпълни заповедта и отдръпна пипалата си от пулта.

— Не се получава, капитане — смутено каза той. — Как бихме могли да измерим разстоянието? Когато сме в нашата вселена, правим това по червеното изместване на дадената галактика... но откъде да знаем какво е то тук? Освен това липсва подходяща базисна линия за триангулация. Единственото, с което разполагаме, е яркостта им. Което означава, че те са много далеч, Франсис. Изглежда, че... изглежда сме сами в някакво огромно празно пространство.

Крейк дълбоко си пое дъх. После се овладя. Овладя и кораба.

— Включи осветлението — нареди отново той и този път заповедта бе изпълнена. — Марко, какво казват уредите за състоянието на кораба? „Кошутата“ здраво се поразтреса, всичко в ред ли е? — И след като Марко докладва, че липсват повреди по корпуса и системите, добави: — Добре, а хората? Има ли ранени?

Сю-линг потри рамото си.

— Няколко натъртвания, Франсис. Мислиш ли, че Костенурките са пострадали?

— Те са издръжливи — каза Крейк. — Все пак, Дейзи Фей, иди да провериш. А Сорк?

— Аз ще отида, Франсис — каза Кайри и тръгна необичайно забързан.

— Добре — кимна Крейк. — Да видим какво става. Очевидно сме преминали през тази крайна точка на вселената и сега се намираме в друга. Не знам защо наблизко няма звезди, но за това ще мислим покъсно. — Той запресмята нещо наум. — Когато Сорк пристигне, ще го попитаме за мнението му. Костенурките също може би ще ни помогнат. Муун? Какво казва тавърът сега?

Муун държеше огромната глава в ръцете си.

— Много му е зле, капитане — промълви съкрушено тя. — Почти не може да говори.

— Попитай го! Послушахме го, и сега искам да знам какво мисли, и... — Крейк внезапно млъкна и се ослуша. После всички чуха: някой викаше за помощ.

Сю-линг реагира първа.

— Това е Кайри! Нещо се е случило със Сорк!

Когато стигнаха там, всичко стана ясно. Кайри Куинтеро, с пепеляво лице, носеше брат си на ръце. Тялото на Сорк беше отпуснато, очевидно в безсъзнание. Лицето му беше цялото в кръв, а главата му висеше под невъзможен ъгъл.

— Ударът го е блъснал в стената — каза Кайри. — Мисля, че си е ударил главата. Сю-линг, ще умре ли?

Не беше нужно да я пита. Сю-линг вече беше до тях и внимателно опипваше натрошената глава на Сорк. После повдигна клепачите над очите му и се наведе над него, за да долови пулса му. Когато се изправи, лицето ѝ бе мрачно.

— Не зная, Кайри. Трябва да бъде опериран. И то веднага.

Един землянин, който изобщо не беше учен, но бе скитал много и затова бе поет, изпя тази песен. Айодите я изслушаха с вълнение:

— Преди да започнем, трябва да ви призная нещо. Вижте, в състояние съм да проумея всякакви небивалици от рода на Велики Унифицирани Теории и кварки, но знаете ли кое ме кара да се чувствавам глупак? Онова, за което говорихме миналия път. Антропическият принцип.

Спомнете си казаното за основните константи на природните закони във вселената — константата на Планк, цифровата стойност на числото „пи“, връзката между гравитацията и електромагнитните сили и всички тези неща. Казват, че тези специфични стойности се появили просто случайно, по времето на Големия взрив... тоест малко след Големия взрив, от другата страна на стената на Планк, десет на степен минус 43 секунди, когато всичко още било в пластично състояние. Преди бариерата на Планк всички сили били слети в едно — гравитацията, силната сила, електромагнитната, слабата сила; те били част от това, което можем да наречем „суперсила“. За нея ще говорим по-подробно друг път.

Казват, също така, че въобще не е било задължително тези числа, които наричаме „константи“, да са били постоянни. Могли са лесно да приемат други стойности. Стойността на „пи“, например, би могла да бъде седем вместо три цяло и еди колко си. Гравитацията би могла да бъде по-силна от електромагнитната сила, вместо почти две хиляди пъти по-слаба. Дори законът за противоположните квадрати би могъл да бъде съвсем различен. Можем да го обобщим като закон за степените $n-1$, където n е броят на измеренията в пространството — имаме три измерения, затова нашият степенен показател е две; така получаваме противоположни квадрати. Четириизмерното пространство на Калуца би било доста различно; законът в неговия случай би представлявал обърнати кубове и планетите биха паднали върху своите звезди.

Съществува безкрайно многообразие от други възможности. Но учените, които ни казват всичко това, са съгласни, че дори само едно от изброените неща да бе малко по-различно, нас нямаше да ни има.

Животът не би могъл да еволюира; може би дори самата материя не би могла да еволюира. Твърди се, че шансовете са били едно към

милион срещу нас. Съществувала е голяма вероятност тези произволно определени константи да приемат други стойности, такива, че нашият живот никога да не е могъл да възникне.

Ето това се нарича „антропически принцип“. Той има две форми: силна и слаба.

Слабият антропически принцип е този, за който говорихме миналия път. Той просто казва какъв късмет сме имали, дето зарът е паднал по такъв начин, че ни е позволил да се появим.

Силният антропически принцип е още по-мистичен. Той казва, че подобна случайност е твърде рядка, за да бъде взета на сериозно. Шанс едно на милион просто няма. Тъй че трябва да съществува някаква връзка между онези отдавнашни колебания и нас — което като че ли означава, че, бога ми, ние сме направили вселената такава, каквата е.

Единият от двата принципа трябва да е верен... Но кой?

Вечният айод продължаваше да пее:

Ами да.

Естествено. Разбира се.

Но един от айодите почти не пееше, заслушан в едва доловимите и страшни песни на неколцина човеци, които откриваха, че някои от онези алтернативни възможности са реални.

16.

На борда на „Златната кошута“ нямаше болничен сектор. Никога не бе възниквала нужда от такъв. Франсис Крейк никога не би пожелал да легне под скалпела на Костенурките, докато Дейзи Фей и Марко бяха пред очите му почти през цялото време, а те двамата, естествено, не боледуваха.

Въпреки това на кораба имаше всякакви болнични инструменти и медикаменти, разпръснати насам-натам из товара. Крейк и Кайри Куинтеро незабавно тръгнаха да ги търсят с помощта на двете Костенурки, които мъкнеха намереното към импровизираната операционна. Костенурките едва ли ги бе грижа за съдбата на някакво човешко същество, особено сега, когато си имаха достатъчно свои неприятности, но все пак помогнаха. Може би е един вид разкаяние, помисли си Муун Бъндиран. Нея също я извикаха да търси и Трейл замаяно се запрепъва след господарката си. После вдигнаха Сорк — Сю-линг внимателно поддържаше люшкащата се глава, а Марко и Дейзи Фей поеа основната тежест на тялото — и го пренесоха в едно опразнено товарно помещение. Достатъчно просторно за изискванията към една операционна, каза си Сю-линг. Беше добре осветено, въздухът в него не бе дишан от никого дълго време и имаше удобна плоска изпъкналост, върху която да положат Сорк. Помещението се намираше извън защитената част на кораба, но когато Кайри повдигна въпроса за радиационното облъчване, Крейк сухо му отговори:

— Все още летим с вълновото задвижване, Кайри, но и да не беше така, откъде ще се вземе тази радиация? Я погледни навън.

Сю-линг ровеше в лекарската си чанта, търсейки съответния контролен диск. Преди да си го постави, тя прегледа още веднъж инструментите.

— Асептични лампи, добре, упойка; така, хирургически инструменти, стерилизатор... Ще имам нужда от помощник, така или иначе. Дейзи Фей, ще ми помогнеш ли? И... Муун? Нали беше казала, че си завършила ветеринарна медицина?

— Но никога не съм оперирала човек! — уплаши се Муун Бъндиран.

— Няма значение. Месото си е месо, когато режеш, а и сложните неща ще ги правя аз. Мийте се. Всички останали да излязат! — нареди Сю-линг и пъкна диска в процепа на тила си.

Муун забеляза, че хората, които не бяха пряко заети с операцията, с облекчение напуснаха помещението. Не само защото не понасяха кръв; тя знаеше, че всички с нетърпение очакват възможността заедно да обсъдят последните събития на кораба и да се опитат да си изяснят къде всъщност са попаднали. След първоначалния шок Муун Бъндиран се зарадва, че ще помага. Изпълняваше заповедите на лекарката, без да задава въпроси. И как иначе? Ставаше дума за човешки живот.

Имаше и нещо друго. За Муун тази операция на борда на „Златната кошута“ щеше да е сбъдната детска мечта. Обстоятелствата, разбира се, не бяха нормални — намираха се на борда на самотен кораб, носещ се из пустошта на тази странна вселена, без никаква надежда за връщане на Земята. Единственото й скъпо и познато същество тук бе Трейл, свит в ъгъла. Но спомените нахлуваха неудържимо. Всичките онези дълги дни във ветеринарното училище, когато така силно желаше да стане истински лекар, хуманен лекар... Детински фантазии, бе си казала на времето, и почти ги бе забравила. А сега най-неочаквано бляновете й се осъществяваха. Щеше да оперира!

Не беше лекарка. Това не бе посяла да си пожелае и насън. Хирургът беше Сю-линг, не Муун; Муун дори не беше и главната сестра, защото Дейзи Фей Макуин знаеше много по-добре от нея къде и какви материали има из кораба — освен това имаше повече ръце, с които можеше да върши няколко неща едновременно. Но Муун помагаше и на двете — миеше, поставяше маските и ръкавиците, подаваше скалпели и другите инструменти.

Не изтече много кръв, когато Сю-линг сръчно смъкна част от обръснатата кожа от главата на Сорк над слепоочието, нито когато започна да разрязва самия череп, сред неприятната, остра миризма на обгорена кост. Муун мимоходом отбеляза този факт, после го изхвърли

от съзнанието си. Бореха се за човешки живот и чувствата трябваше да бъдат забравени. Тя виждаше, че състоянието на Сорк Куинтеро е критично. Дишаше някак особено, с полуотворени, но невиждащи очи. Без незабавна хирургическа намеса щеше да умре, бе казала Сю-линг преди да си сложи контролния диск.

На Муун Бъндиран ѝ беше изключително интересно. Никога не бе виждала човек, вършещ нещо с контролен диск в главата си. С ъгълчето на очите си тя любопитно поглеждаше маскираното лице на хирурга. Нима тази висока жена, която пробиваше и режеше черепа на своя любовник — или по-точно бивш любовник — беше приятелката ѝ Сю-линг Куонг? Като знаеше за връзката им, стана ѝ някак чудно, че сега тя разрязва безпомощната плът и кости на Сорк Куинтеро, и то под контрола на диска. Жената не приличаше на себе си с това боне и хирургическата маска. Дори гласът ѝ беше някак несвойствен.

— Попий — сухо нареди Сю-линг и Дейзи Фей, хванала с две от пипалата си гъргорещата стъклена тръбичка, незабавно я насочи към отвора в черепа на Сорк, откъдето бе избликнала кръвта, пречеца на Сю-линг да вижда, като в същото време се държеше здраво за масата с друга двойка пипала. — Внимателно! — предупреди Сю-линг. — Не докосвай мозъка!

Дейзи Фей внимаваше. Муун също, когато подаваше скалпел или тампон. Внимателна както винаги... И отново започваше да потъва в мечти. Бе почти като да оперираш тавър! Не беше невъзможно...

Не би било невъзможно наистина, ако се съгласеше да направи това, което бе направила Сю-линг, и позволи да ѝ отворят черепа, за да ѝ имплантират чип, както Сю-линг бе отворила този на Сорк с бръмчащата малка дрелка...

Девојката неволно потръпна и усети предупредителния поглед на Сю-линг.

Колко продължи операцията, Муун не разбра — може би часове. Беше толкова възбудена, че изгуби представа за времето... но ето че всичко свърши.

— Ще оставим черепа отворен — реши хирургът. — Може да се наложи да влизаме пак. Но ще зашием скалпа.

И когато бинтът скри горната част на черепа на Сорк и Дейзи Фей изключително внимателно прикрепил нещо като каска отгоре, за да

го предпази от случайно натъртване, а Муун сложи инструментите в стерилизатора, хирургът се изправи и обяви:

— Състоянието му е стабилно. Засега е добре, но онзи съсирек беше на много опасно място; ако се образува нов, ще стане лошо. Ще го наблюдаваме известно време.

След това хирургът вдигна ръка към тила си, за да извади диска. Като направи това, Сю-линг премигна и залитна, но бързо дойде на себе си.

После се огледа учудено.

— Е? — попита тя, потривайки от внезапна болка главата си. — Свърши ли операцията? Как е Сорк? Справих ли се?

Оставиха Кайри да дежури при Сорк, като го предупредиха да извика Сю-линг при най-малката промяна в състоянието му. Лекарката отиде да си почине. Докато оперираше, бе напълно забравила големите проблеми на „Златната кошута“. За Муун Бъндиран те също не представляваха непосредствена грижа. След операцията тя се изми с уморени движения, без да престава да се чуди защо, след като бе изтекло толкова малко кръв, ръцете и престилката ѝ бяха целите изпоцапани. През цялото време бе наблюдавала Трейл, излегнат като куче на пода зад нея. Тя се обърна и го погледна, но той не реагира.

— Трейл? По-добре ли се чувствуваш?

Тавърът не вдигаше глава. Отговори с нисък и измъчен глас.

— Песничките тук не са щастливи, Муун. Нараняват ме.

— Как те нараняват, Трейл?

Но колкото и да настояваше, той не ѝ обясни. Когато търпението ѝ се изчерпи и тръгна към контролната зала, тавърът се надигна и апатично я последва.

Приближи се Дейзи Фей.

— Има новини, Муун — каза жената робот с усмихнато лице на корема. Беше плаха, по-скоро изпълнена с надежда, отколкото с увереност усмивка. Но все пак беше усмивка, а Муун Бъндиран бе започнала да забравя, че съществуват неща, които могат да те накарат да се засмееш. — Тук не е толкова лошо, колкото си мислехме! Има звезди. Просто не сме ги видели.

Малкия размаха неодобрително ръце.

— Не знаем още дали са звезди — изграчи той. — Но са небесни тела, така е.

— И то огромни — намеси се Крейк с повече недоумяващ, отколкото враждебен тон. На Муун не ѝ бе трудно да се досети, че се е появила в разгара на нов спор, както обикновено на този кораб. — Покажи ѝ, Марко!

— Слушам, Франсис! — отзова се Марко Рамос и занатиска бутоните. — Осъществихме систематично претърсване, Муун. В оптическите честоти не уловихме нищо, но когато превключихме на инфрачервените... виж!

Веднага щом Марко направи превключването, екраните се изпъстриха с точки светлина. На Муун това ѝ заприлича на нормално небе, макар и малко бедничко — нямаше ги онези гъсти като рибни пасажии облаци от звезди в тяхната вселена, нито онзи ярък нощен небосвод над ранчото; беше като небето над града, където градските светлини поглъщат звездите.

— Можем да ги видим по-подробно, ако увеличим изображението — обясни Марко, — но светят много бледо. Излъчват само слаба топлина, но поне ги има.

— Сигурно са звезди — уверено каза Крейк. — Това вероятно е стара вселена и звездите са почти мъртви.

— Или са кафяви джуджета — предположи Марко, — макар да не виждам как биха могли да съществуват при липсата на няколко наистина големи и ярки между тях. А в лекциите не мога да открия никаква полезна информация за кафявите джуджета.

— Увеличи изображението. Дай да ги разгледаме отблизо — нареди Крейк.

Образите върху екрана се издуха и деформираха, след като Марко придвижи сектора на увеличение по огромното, тъмно небе. Все едно, помисли си Муун, някакъв късоглед читател мести лупа над печатната страница. Но усилията на Марко бяха почти безрезултатни. И при най-голямо увеличение обектите си останаха малки петънца от топлина в мразовития мрак на вселенската глъбина.

— Това е всичко. Само топлина — каза Марко, наведен над пулта. — Не мога да получа нищо друго, капитане. Нито оптически, нито ултравиолетови, нито радиочестоти — нищо, освен нискотемпературна топлина.

— Озадачаващо — изграчи смутено Малкия. — Не сме срещали подобни обекти преди, с изключение на...

— На какво? — попита Крейк.

— Сътрудникът иска да каже, че съществуват само разкази за подобни тела — намеси се Върховния Буревестник. — От стари времена. Недокументирани. Безполезни.

Крейк го изгледа втренчено.

— Ако има нещо, искам да го узная — каза той. Малкия измърмори нещо в ухото на по-едрата Костенурка, но Върховния само махна с лапа в знак на несъгласие.

— Неуместно. По-важното е — изкряка Костенурката — какво ще ни каже тавърът по този въпрос.

Крейк се обърна към Муун Бъндиран.

— Добър въпрос. Е, Муун?

Девојката от Ню Мексико разтревожено поклати глава.

— Трейл мълчи, капитан Крейк. Все още се чувствува зле.

— Изглежда ми здрав!

И наистина, остриите като игли рога отново сияеха, макар и приглушено, във всички цветове на дъгата, но огромните синьовиолетови очи бяха замъглени.

— Заради песните му — обади се Муун. — Ако го разбирам правилно, сега те са по-различни; такива досега не е чувал. Те са му... отвратителни. И заглушават истинските.

— Това не е достатъчно, Муун — ядоса се Крейк. — За сегашното ни положение е виновен само той! Ако не беше се намесил, щяхме още да сме си в нашата вселена!

— Не зависи от мен, капитане. Нито от Трейл. Нещо в тази вселена му причинява болка. Казва, че песничките са злонамерени и че заглушават добрите. — Тя погледна тавъра с тъжни очи. — Капитане? Няма ли начин да се върнем у дома, дори без помощта на Трейл?

Крейк подръпна брадата си.

— Не виждам как да стане.

— Няма ли никакъв шанс?

Крейк я погледна със съчувствие.

— О — рече той, опитвайки се да смекчи удара който не можеше да бъде избегнат. — Винаги има шанс. Но съдбата е против нас. Ако

правилно съм разбрал онези древни учени, то съществуват много вселени, може би безброй.

— Но не можем вечно да скитаме от една в друга!

— Муун — отвърна търпеливо Крейк. — Аз не знам как да се измъкнем от тази, камо ли... Ако Трейл ни посочи някакъв път, с малко късмет може би ще открием друг проход на дървояди. Но дори и това да стане, откъде да знаем в кой свят ще ни изведе? Моето предположение е, че ще ни отведе още по-далеч от Земята, а не по-близо. При този безкраен брой възможности — и всичките неподходящи, с изключение на една — каква е вероятността да улучим пътя за вкъщи?

Настъпи мълчание, после Дейзи Фей каза:

— Поне все още сме живи.

— Да, можеше да бъде и още по-зле — подкрепи я Марко.

— В какъв смисъл? — попита Муун.

— Ами в такъв, че тази вселена поне не ни унищожи с един замах. Слушах доста от онези лекции, а в тях се говори за всякакви и най-различни вселени, където физическите закони са твърде различни от нашите.

Крейк го слушаше с любопитство.

— Да?

— Ами, както казва Дейзи Фей, тук поне сме живи. А какво щеше да стане, ако бяхме влетели в някоя от онези, където животът — животът от нашия вид — е невъзможен? Където законите, позволяващи образуването на атома и протичането на химическите реакции, не важат, така че да не сме в състояние да ядем, да дишаме или смиламе храната? Или пък да се озовем във вселена, където физическите константи случайно са малко по-различни, така че да липсват звезди или да са се образували и угаснали отдавна, преди животът да е имал време да еволюира?

— Тогава не можем ли просто да преминем в друга вселена? — предложи Муун.

— Откъде? Как бихме могли да направим това, ако тук никога не е имало звезди? Без звезди е невъзможно да има черни дупки. Или проходи на дървояди.

Костенурките слушаха смутено. Крейк им хвърли бърз поглед и отново се обърна към Марко Рамос.

— Мисля, че схващам за какво говориш. Но в такъв случай, ако няма проходи, не би било възможно да влезем в тази вселена, не е ли така?

Марко се замисли.

— Така е. Но ако все пак е имало някаква друга значителна промяна в основните физически закони? Нещо, което да е променило силите на сцепление между атомите, например, така че просто да се разпаднем веднага щом навлезем в такава вселена.

— Тоест — вметна Крейк, — искаш да кажеш, че има реална опасност за нас всеки път, когато преминаваме през някой от проходите? Че следващата вселена, в която влетим, може да ни унищожи?

— Така се говори в лекциите, капитане — потвърди Марко. — Разбира се, това може и да не е вярно.

Крейк му се усмихна кисело. Нямаше какво да каже. Ако лекциите лъжеха, надеждите им почти се стопяваха; а и сега, когато Трейл не можеше да помогне с нищо, те бяха направо нищожни.

Марко се обърна мълчаливо към пулта и продължи претърсването, сектор след сектор по изпъстреното небе. Дейзи Фей се размърда.

— Ще ида да сменя Кайри — каза тя. — И той има нужда от почивка.

Крейк ѝ кимна разсеяно. Почти бе забравил за Сорк, който лежеше полумъртъв само на няколко десетки метра; бе почти забравил и за Сю-линг Куонг. Искаше му се тя да се събуди по-скоро и да си поговорят насаме. Имаше неща, които трябваше да си кажат, помисли си той.

Макар Франсис Крейк да знаеше, че представите му за морал датират отпреди няколко века, той беше наясно, че дори в Ню Мексико през 1944 г. това, че един мъж и една жена са спали заедно веднъж, не означаваше непременно, че са длъжни да се считат обвързани по някакъв начин (макар че тогава и там това бе почти така). Сю-линг Куонг не му дължеше нищо, каза си той. Но после отхвърли тази мисъл, почувствувал, че му се полага поне един приятелски поглед или две-три думи. Както с Маделин на времето: дни, изпълнени с прекрасната им тайна; благоприличие на обществените места и всяка

вечер — по няколко часа блаженство насаме. Така и трябваше да бъде. А тази жена дори не желае да го погледне в очите...

Той ядосано почеса острата си брада и като насън чу гласа на Марко, който го викаше за втори път.

— Какво каза? — премигна Крейк.

— Казах да погледнеш екрана, капитане. Локализирах обект, който не е много далеч.

Костенурките възбудено бърбреха помежду си. Всички се обърнаха да видят откритието на Марко. Струваше си. Не беше петънце светлина, а истински диск с големината на ябълка — кълбо, което изпускаше смътно червеникаво сияние като жарава.

— Какво е това? — попита Крейк.

— Не знам, но каквото и да е, е сравнително близо — повтори Марко. — Ние, разбира се, не знаем каква е истинската му големина. Но ако беше нормална звезда, нямаше да имаме подобна острота на образа при каквото и да е разстояние, надхвърлящо една-две светлинни години.

Крейк се огледа.

— Жалко, че го няма Сорк. Някакви предложения и мнения за обекта? — обърна се към всички той.

— Възможно е... — започна Малкия, но Големия Брат го прекъсна.

— Подобни обекти не са ни известни — изграчи Върховния, вперил властен поглед в другата Костенурка. — Подобна звезда не е вписвана в анализите на Братството. Напълно непознат обект.

Малкия отвори човка, за да заговори отново, но размисли и безпомощно махна с ръка.

Крейк озадачено изгледа Костенурките, но Марко отново привлече вниманието му.

— Можем да се приближим, капитане. И да разберем каква е работата.

— И каква полза? Просто за да задоволим любопитството ти, или смяташ, че така по-лесно ще намерим пътя за дома?

— Капитане, не знам изобщо дали нещо ще ни помогне да намерим обратния път, тъй че защо да не хвърлим един поглед?

Крейк въздъхна и се огледа. После кимна.

— Давай — заповяда той.

Вълновото задвижване направо стопяваше разстоянията. Пътуването до мрачно проблясващия въглен щеше да им отнеме не повече от няколко часа — нищо, в сравнение с милиардите светлинни години, които вече бяха пропътували само за няколко дни.

Крейк си помисли, че няма да е лошо да поспи малко, после отхвърли идеята — имаше да решава толкова много проблеми. Костенурките отново се оттеглиха на съвещание. Кайри се мярна за малко, после отиде да си легне. Сю-линг пристигна, триейки очи. Беше минала да нагледа Сорк Куинтеро.

— Как е той? — веднага попита Муун Бъндиран.

— Още е в безсъзнание — отвърна Сю-линг, — но дава признаци на живот. Мисля, че ще се оправи.

— Трейл и аз ще постоим при него — предложи Муун.

— Добре — каза Марко. — Тъкмо с Дейзи Фей ще идем да хапнем.

— Да ви приготвя ли нещо? — предложи Сю-линг и посочи към печката.

— О, не, ще се нахраним в кабината на Дейзи Фей — отвърна Марко.

Но не каза защо. А причините бяха две. Първо: нито той, нито Дейзи Фей обичаха да се хранят в присъствието на спътниците си. И второ — просто му се струваше, че Крейк иска да остане насаме със Сю-линг Куонг.

Марко насочи и двете си очи към лекарката. Сю-линг изглеждаше направо изтощена — може би от операцията, а може би от нещо друго, помисли си Марко. Той не знаеше какво точно става между Сю-линг и капитана, но започваше да се досеща. Очевидно не беше нещо много приятно. Все едно, каквото и да се случеше, той щеше неизменно да бъде на страната на капитана. Зачуди се какво да каже, за да го отвлече от мрачните мисли. После лицето на корема му се усмихна унило, тъй като единственото, за което се сети, не бе никак утешително. Но все пак го изрече:

— Не забравяй за припасите, Франсис.

И излезе.

Сю-линг го проследи с поглед.

— Какво искаше да каже?

Крейк потри твърдата си къса брада.

— Докато търсехме хирургическите материали, Марко забеляза, че храната ни започва да намалява. Костенурките не ни заредиха с достатъчно запаси, а ние сме много и никой не е очаквал, че пътешествието ни ще трае вечно.

— Струва ми се, че Върховния обеща да се погрижи за това.

— И аз така си мислех. Ако бях подозрителен по природа, щях да си помисля, че на Костенурките ще им достави огромно удоволствие да ни гледат как измираме от глад — тогава корабът ще бъде изцяло техен. Те ядат почти всичко — не биха се отказали дори от тия метални прегради, ако се наложи. Но според мен всъщност и те не са очаквали чак толкова дълго пътуване. — Той си пое дълбоко дъх и я погледна в очите. — Какво става, Сю-линг?

Тя не отговори веднага.

— Нищо, за което да се обвиняваш — каза най-накрая. — Грешката беше моя.

— По дяволите! Това, което стана, не беше грешка! Ти не си омъжена за Сорк Куинтеро!...

Сю-линг се усмихна. Но тъжно.

— Или за Кайри...

Крейк сърдито тръсна глава.

— Не ме е грижа с колко мъже си спала. Не си задължена на никого от тях, Сю-линг!

— Грещиш, Франсис. Обичам ги, а това не е маловажно задължение, не е ли така?

Не можеше да не попита, макар да знаеше, че ще съжالياва за думите си.

— Ако го чувствуваш така, тогава защо легна с мен?

— Да. Тъкмо там ми е грешката. — Този път в усмивката ѝ покрай тъгата се прокрадна и неподправена веселост. — Не съм казвала, че понякога не ме побъркват. Сорк! Половината от времето, когато сме заедно, се чудя какво не ми е наред, та се оставям да ме командва, да търпя пиянските му истории и лошия му нрав. А Кайри... хм, той пък е толкова пасивен! Понякога да бъдеш с него е почти като да си сам. Но... е, там е работата. Не мога да си представя живота си, без когото и да е от двамата.

— А аз?

Тя го погледна нежно и с искрено съчувствие.

— Харесвам те много, Франсис. Но как да ти кажа, не мога да те обикна.

Когато наближи момента да изключат вълновото задвижване, почти целият екипаж се събра в контролната зала, с изключение на братята Куинтеро — Сорк все още в безсъзнание, а Кайри — при него.

Крейк погледна към бавно уголемяващия се на екрана охров диск и се обърна към Муун Бъндиран.

— След като задоволим любопитството си, най-добре ще е да се махаме оттук. Ще бъде ли твоят тавър в състояние да ни помогне?

— С удоволствие, стига да можеше, Франсис — сериозно отговори Муун. Тя протегна ръка и погали Трейл който отново се бе свил на пода край нея. — Не знам какво му става. Вече не чува истинските песни, а нещо друго, което му причинява мъка.

— Какво е то? — попита Крейк.

— Не казва — отговори почти разплакана Муун. — Нещо като гняв и болка едновременно. Като че някой не спира да крещи в ухото му.

— Горкото животно — каза Сю-линг, но някак разсеяно и с умислено лице.

Муун я загледа съсредоточено, питайки се какво ли се е случило през изминалите няколко часа. Ако между нея и Франсис Крейк имаше нещо, то очевидно не вървеше добре. Муун виждаше, че капитанът външно се владее, но отвътре кипи; какво ли не би дала, за да надникне в душата на Сю-линг. Като лекар, по време на операцията Сю-линг бе така уверена и добра — направо като робот, — а сега, като обикновена жена, изглеждаше толкова уязвима.

Разбира се, сега тя си бе просто тя, а не марионетката, управлявана от диска на Костенурките.

Муун Бъндиран не изпитваше ревност. Бе приела с цялото си сърце тази жена, от която се възхищаваше. Каквото и да я тревожеше, Муун бе готова да ѝ помогне. Когато Сю-линг мина покрай нея, тя неволно протегна ръка и я докосна. Сю-линг я изгледа смръщено, и Муун, търсейки някакво оправдание, каза:

— Беше направо чудесна в операционната. Аз... аз ти завиждам. Така искам да стана хирург!

Сю-линг я гледа продължително с невиждащи очи. После погледът и се фокусира и тя се усмихна.

— Щом е така, стани!

— Да, но... не искам да... ами... — смотолеви Муун.

— Да бъдеш „меми“ като мен? — отгатна Сю-линг и лицето ѝ отново се помрачи. Но само за миг. — Но аз бях лекар още преди това. Можеш да учиш. Още си млада. Можеш да започнеш още сега, ако искаш. Нося някои учебници по медицина и ще се радвам да ти помагам.

Муун грейна в усмивка:

— Наистина ли? — Но изведнъж се сети за тавъра, който я гледаше кротко, легнал в краката ѝ под пулта за управление. — А какво ще стане с Трейл? Ако се върнем на Земята и ако постъпя в медицински факултет?...

И млъкна, защото изведнъж си даде сметка колко голямо беше това „ако“.

Когато изключваха вълновото задвижване, вече достатъчно близо до странното, мрачно сияещо тяло — на Муун ѝ се стори, че усеща топлината му, — Кайри Куинтеро влезе в залата.

— Сорк спи — докладва той. — Може ли за малко да остане сам, а аз да понаблюдавам какво става?

— Абсурд! — отсече Сю-линг, но после предложи компромисно решение. В помещението, където бяха направили операцията, тъй и тъй липсваше специално болнично обзавеждане; тогава защо да не го донесат в контролната зала? Тук винаги щеше да има кой да го наглежда — но задължително, каза тя. Всички се съгласиха. Все още в безсъзнание, изхъркващ от време на време, Сорк бе пренесен и положен върху койка в залата.

При тласъка от превключването той не се и помръдна. Сю-линг без нужда заоправя чаршафа, метнат отгоре му — просто за да върши нещо. Това не съм аз, помисли си тя. И съвсем не можа да се познае, като осъзна, че плаче. Не разбираше каква е причината за тези неочаквани и бавни, но неспиращи сълзи, които се стичаха по бузите ѝ.

Това никак не ѝ се хареса, защото беше признак на слабост. Постара се никой да не забележи. Но плачеше, и това бе факт.

Никой не разбра, тъй като всички бяха вперили погледи в екрана, погълнати от опитите си да си обяснят какво виждат с помощта на многобройните сензори на кораба.

Докато ги гледаше скупчени там, една мисъл порази Сю-линг: необяснимо защо всички изглеждаха... хм... изглеждаха още веднъж живи. Това бе първата дума, която и дойде наум. Отчаянието, попарило ги в загиващата вселена, се бе изпарило. Какво безумие, помисли си тя. Не бяха нито сантиметър по-близо до Земята или дори до някакъв щогоде обитаем свят.

Но даже и Костенурките вирнаха глави, когато Марко посочи с няколко пипала грамадния червен въглен, запълнил половината небе.

— Капитане — викна той. — Ще опитам с оптичните честоти.

— Действуй! — съгласи се Крейк.

И екранът се промени. Мъничките светлини на далечните галактики се появиха отново. Червеният диск изчезна. От него не остана нищо, освен някаква сянка, която затъмни част от далечните мъгляви спирали.

— Все още липсва видима светлина — докладва със задоволство Марко. — Тази звезда излъчва само в инфрачервения сектор. Затова не виждаме нищо.

— Това не е звезда — отсече Върховния Буревестник. Крейк го погледна с любопитство. Костенурката неспокойно барабанеше с нокти по нагръдника на черупката си, а Малкия нервно шаваше до него.

— Знаете ли нещо, което не ни е известно? — попита ги Крейк.

— Знае се само, че това не може да е звезда — отговори Върховния.

— Подобни обекти вече не съществуват — допълни Малкия.

— Какво искате да кажете с това „вече“? И какво е тогава, щом не е звезда?

Отговорът дойде откъм Марко Рамос.

— Франсис, според мен обектът е изкуствен.

Костенурките изграчиха, а Дейзи Фей, внезапно развълнувана, извика:

— Ей! Да! Точно така. В записите имаше нещо по въпроса!

— Правилно, Дейзи Фей — възкликна Марко, а лицето от екрана закима енергично. — Беше само споменато мимоходом, но аз го запомних, защото бе едва ли не единственото от всичките приказки на професорите, което ми се стори, че проумявам. Един от тях твърдеше, че дадена високоразвита цивилизация ще има нужда от огромно количество енергия, за да поддържа съществуването си, и най-доброто решение на проблема би било да се улови цялата енергия на някоя звезда!

— Как? — попита Крейк.

— Като се загради с нещо като стена! — извика Марко. — Звездата остава вътре, без нито грам от енергията ѝ да се разпилее в пространството. Единственото, което би могло да се промъкне през стената, е ниската остатъчна радиация — всъщност просто топлина! — след използването на интензивната за... един бог знае за какво.

Крейк впери очи в зловещата тъмна сянка.

— Искаш да кажеш, че това е просто куха черупка? Със звезда вътре?

Марко сви рамене.

— Какво друго би могло да бъде?

— И всички останали са като тази! — развълнувано извика Дейзи Фей. — Помните ли колко много бяха на екрана? Милиони, капитане, може би милиарди! Цяла галактика — или милиарди галактики! — които са били населени и завзети, и всяка една звезда от тях е била превърната в жива машина, която да служи на... на някого, капитане!

Крейк поклати глава и посочи светлинките извън сянката.

— А тези галактики?

Марко махна с пипало — един вид сви рамене.

— Не знам, капитане. Може би още не са колонизирани. Малко вероятно, струва ми се. Може би просто са толкова отдалечени, че светлината им само показва състоянието им преди тези... хора... да са решили да ги колонизират.

Сю-линг почувствува, че главата ѝ се замайва по-силно отколкото при включването на вълновото задвижване.

— Извинявай, Марко — започна тя. — Това означава ли, че... ти говориш за цяла вселена, населена от една-единствена високоразвита цивилизация?

— Защо не? — отговори Марко с потръпващи от вълнение пипала. — О, капитане! Това е чудесно откритие!

Дори и Сю-линг бе обхваната от всеобщото вълнение — сякаш надеждата отново се бе върнала. Костенурките оживено грачиха помежду си известно време, после Върховния Буревестник включи транспозера си.

— Нужна е голяма предпазливост, когато си имаме работа с напреднали цивилизации — каза той и Сю-линг с учудване забеляза, че Костенурката е някак нервна.

— Ами ако ни помогнат да се върнем на Земята? — обади се Муун. — А защо да не помогнат и на вас?

Още едно кратко съвещание, последвано от думите на голямата Костенурка:

— Настояваме за предпазливост, въпреки това.

— Искаме само да проверим дали ще можем да разговаряме с тях — успокой ги Крейк, — тоест, ако те изобщо съществуват.

— Точно така! — извика Марко Рамос сред възгласите на останалите, внезапно заглушени от гласа на Кайри Куинтеро.

— Чакайте! — срязва ги той. — Има още нещо, за което първо искам да поговоря с Костенурките.

Крейк вече бе отворил уста, за да даде заповед за осъществяване на контакт. Кайри? Който никога не повишаваше глас и въобще говореше малко? Всички мълчаха в недоумение. Накрая Дейзи Фей наруши тишината.

— За какво, Кайри?

Кайри се обърна и погледна Върховния Буревестник.

— Преди да пострада, брат ми искаше да те попита нещо. Тъй като той не е в състояние да го направи сега, ще го направя аз. Искам да знам — преди да продължим — дали всичките ви онези приказки бяха искрени.

Върховния Буревестник помълча, втренчил се в Кайри.

— Ние винаги сме искрени — твърдо отговори той. — Какво точно имаш предвид?

— Ти каза — настоя Кайри, — че вие Костенурките не сте били прави, когато сте задушили земната наука. Това само приказки ли бяха или възнамерявате да направите нещо по въпроса? Ако някога се измъкнем оттук, ще промените ли отношението си?

Голямата Костенурка се поколеба, после се обърна към Малкия. Последва шумно, нечленоразделно грачене, придружено от оживено ръкомахане; накрая Върховния Буревестник отново включи транспозера си.

— Тези въпроси не са от компетенцията само на един Брат. Единствено цялото Братство може да вземе решение.

— Това е истина — обади се като ехо Малкия. — Трябва да се решава от всички.

— Но — продължи Върховния Буревестник, — ако успеем да намерим нова Майка...

Те се спогледаха заговорнически.

— Тогава — започна Малкия, — единият от нас може да стане новият съпруг. И ще бъде по-различно, тъй като на съпруга на Майката думата му тежи.

— Но само единият от нас — уточни Върховния Буревестник, втренчил и двете си очи в Малкия. Кайри се засмя.

— Не е лошо — каза той. — Поне засега. Добре. Действуй, капитан Крейк.

Крейк отвори уста да пита нещо, после се отказа и сви рамене.

— Отлично — каза той. — Значи всички сме съгласни? Трябва да намерим начин да се свържем с тези хора... ако има такива в тези звездни черупки.

— Според мен няма да е необходимо — намеси се Марко Рамос.

Крейк се намръщи.

— Защо?

— Ако са толкова високо развити — обясни Марко, — колкото предполагаме, не може да нямат никакви уреди за следене на околното пространство, нали? А те не биха пропуснали фазовото изместване на един кораб, прекратяващ вълновото си задвижване. Не — каза той спокойно. — Мисля, че вече сме обявили присъствието си.

— Тогава защо не отговарят?

Марко разпери ръце.

— Времето, Франсис. Времето, необходимо на сигнала да стигне до тях. В края на краищата, намираме се на поне неколкостотин милиона километра от обекта — колко прави това изчислено по скоростта на светлината? Десет минути? Значи само за да ни открият,

ще им са нужни десетина минути — завърши той и лъчезарно се усмихна на всички. — А ние сме тук от горе-долу толкова.

— Значи според теб — включи се Крейк, успявайки да бъде любезен, — трябва да си седим тук и да чакаме да дойдат?

Марко не отговори.

Най-неочаквано тавърът измуча. Сграбчи рогата си, внезапно засияли ярко и замята огромната си глава насам-натам като в агония.

— Трейл чува нещо! Нещо лошо! — извика Муун. На екрана избухна зелена светлина. И още веднъж. После пак и пак... Около периферията на огромната тъмна черупка заблестяха вече десетина.

— Мисля, че ни откриха — съдържано отбеляза Дейзи Фей. — Това не е ли сигнал от вълнов кораб?

Тогава се разнесе ужасеният писък на Върховния Буревестник.

— Направихме фатална грешка! — истерично изграчи той. После рязко изключи траспозера си и се наведе над контролния пулт, грубо избухвайки Марко, и започна трескаво да натиска бутоните.

Около зелените светлини се очертаха злокобно пулсиращи, като предупредителен сигнал, червени пръстени. Двете Костенурки закрепяха ужасени.

— Включете проклетите си транспозери! — изрева Крейк, но още преди да го направят, Сю-линг разбра една от думите, повтаряна отново и отново от обезумелите Костенурки:

— Ш'шрейн! Ш'шрейн!

Макар че айодите пеят всичко, те и чуват всичко. Някои от песничките, които чуваха, бяха горестни, други — изпълнени със страдание, в трети се долавяше страх. Но те продължаваха да пеят, без да пренебрегват другите песни като тези на древния земен поет учен.

— Ако приемете насериозно идеята за антропическия принцип, която обсъждахме, вероятно ще се наложи да зададете няколко логични въпроса.

Окей, казвате вие. Съгласяваме се с идеята, че вселената, която обитаваме, не може просто ей така да е била идеално пригодена за нуждите на интелигентни същества, каквито сме ние. Чудесно, но ако това е факт, къде е грешката?

Тоест, ето ни, седим си на тази нищо и никаква планета, обикаляща около една треторазредна звезда, единствената сред над двестата милиарда само в нашата галактика и само бог знае още колко във външните галактики.

И тъй — защо само ние? Ако вселената ни е примирала за интелигентни живи същества, не би ли трябвало да има и други наоколо?

Това е справедлив въпрос и хората отдавна си го задават. Въпросът дори си има име. Наречен е „Въпросът на Ферми“, по името на един италиански учен, който пръв запитал на всеослушание: „Къде са останалите?“

Много учени приели въпроса сериозно и най-добрите от тях започнали да търсят неговия отговор. Най-напред — в изобилието от разказите за летящи чинии, които били много разпространени по онова време. Започнали да ги проучват. Но не стигнали доникъде. Сред десетките хиляди съобщения за срещи с летящи чинии, за отвличания и какво ли не още, нямало нито едно със солидни доказателства за истинността на случката; оказало се, че повечето са съчинени от лунатици и измамници.

Други учени измолили или откраднали време за радиотелескопите, чрез които ден след ден всеотдайно прослушвали ефира за някакъв смислен сигнал от Там. Но така и не го чули.

По-късно, един човек на име Фриймън Дайсън — англичанин, който станал американец, бил споходен от друго хрумване. Дайсън

предположил, че всяка истински развита в технологично отношение цивилизация би приличала на нас по стремежа ни да осъществяваме високотехнологични проекти, за което обаче би й била потребна достатъчно енергия. Откъде да я вземе? Ами — отговорил Дайсън, — най-ефективно би било да се улови радиацията на най-близката звезда. Според него те биха могли да превърнат всичките планети от тяхната слънчева система в кухи кълба, обградени отвсякъде с нещо като стена. По този начин биха могли да използват най-високите енергии на звездата за промишлени — или бог знае какви — нужди, като оставят неизразходваната топлина просто да се излъчи вън от кълбото. Така че Дайсън помолил инфрачервените астрономи да си отворят очите за подобни слабо излъчващи инфрачервени обекти, наречени „сферите на Дайсън“.

Много астрономи го послушали... но не открили нито една от неговите сфери.

И в крайна сметка излиза, че въпросът на Ферми все още не е получил отговор.

Ако се интересувате от личното ми мнение, отговорът е много прост. Къде са останалите? Няма други освен нас. Ние сме сами в тази безкрайна вселена.

А айодите нееха:

Да търсиш вечно и да не намериш, означава да се провалиш.

Да търсиш за кратко и да спреш, също е провал; но това е личен провал.

Да търсиш и да се провалиш, когато обектът на търсенето е съвсем наблизо — това е тъжно.

17.

Франсис Крейк не можа да се сдържи. Като видя гигантската Костенурка да избутва Марко и да заема мястото му пред контролния пулт, той изрева и се хвърли напред.

Върховния Буревестник не отстъпи лесно. С яростен грак той посегна към Крейк с ноктестите си крайници, но капитанът не се отказа. Въпреки че Костенурката бе два пъти по-висока от него и много по-тежка, той успя пръв да сложи ръце върху контролното табло.

Крейк знаеше, че всичко това е безсмислено. По отношение управлението на кораба нямаше тайни нито за него, нито за Отговорника. Знаеше, че Костенурката не е по-лош пилот от него, но все едно. „Златната кошута“ бе неговият кораб.

Крейк обърна гръб към вбесения Върховен Буревестник. Разсеяно избърса с ръка кръвта на рамото си, където ноктите на Костенурката бяха разкъсали кожата му и изруга полугласно, докато се взираше в екраните, където изкуственото небе започна бавно да се върти около тях. И двете Костенурки шумно протестираха, забравили транспозерите си изключени, но Крейк не им обръщаше внимание.

Корабът завиваше толкова бавно! Но се налагаше да се примирят. Нямаше начин това да стане по-бързо. Вълновият кораб не бе изстребител; не можеше да спира, завива и тръгва на заден ход с бързината на един Р-38 или Р-51, на каквито Крейк бе летял над Южния Пасифик. Повече приличаше на огромен лайнер. Навигаторът можеше единствено да промени посоката на тягата, след което сумарният вектор щеше бавно и постепенно да измени и посоката на полета.

Малкия накрая се сети да включи транспозера си.

— Бягай, Крейк! — умоляващо каза той. — Да се махаме оттук по най-бързия начин! Моля!

— Бързо! Защото според нас това са Ш'шрейн! — додаде Върховния веднага щом включи своя транспозер.

— По-бързо от това не мога — процеди през зъби Крейк.

Той огледа за миг контролната зала. Сю-линг се бе навела над своя пациент с преbledняло от безпокойство лице; Муун не се отделяше от съкрушения тавър; другите просто стояха и чакаха. После отново се обърна към екрана. Излъчващите зелена и червена светлина обекти напредваха в тяхната посока — и колко много, отбеляза той намръщено, — но не директно към тях. Курсът им бе изместен с няколко градуса и ъгълът се увеличаваше.

Крейк изруга още веднъж. После загърби екрана и се вгледа в Костенурките, подръпвайки замислено брадата си.

— Ще се разминем, струва ми се — каза сухо той. — Засега нямаме работа, тъй че нека чуем истината от вас двамата. Кой са тези Ш'шрейн?

Двете Костенурки помълчаха известно време, смутено въртейки очи във всички посоки. После се спогледаха и Върховния заговори от името на двамата.

— Те са съществата, които някога ни съсипаха — изрече той като на погребение. — Те убиха хиляди от нас, а сега сме в ръцете им.

Щом Костенурките заговориха, Сю-линг вдигна глава.

— Сорк е зле — промълви тя. — Кайри! Донеси ми чантата. Бързо!

Сорк изстена и тя отново се наведе над него с насълзени очи.

Крейк видя това, но сега имаше други грижи. Отмести поглед от Сю-линг и го насочи към Костенурките.

— Цялата истина! — настоя с дрезгав глас. — Всичко, което сте крили от нас досега!

— Няма много за разказване — поде Върховния. — Много Майки се смениха оттогава. Ние си гледахме търговията, без никому да пречим... — Крейк се изсмя язвително, но Костенурката сякаш не забеляза, — ... когато корабите ни започнаха да изчезват. Тогава на екраните ни се появиха флотилии от непознати кораби. Не бяха като нашите, Крейк. Бяха много по-маневрени и... въоръжени.

— Нашите също — вметна Малкия колебливо. Отговорникът извърна двете си очи към него и го изгледа свирепо, после се предаде.

— Да — призна той. — Истина е. Беше истина по онова време; оттогава се смениха много, много Майки. Но нашите оръжия се оказаха безполезни. Техните бяха по-добри, също и корабите им.

С ъгълчето на очите си Крейк забеляза как Кайри тича към Сюлинг с чантата ѝ в ръка. Тя трескаво я отвори, намери контролния диск и го мушна в процепа на тила си. Крейк се извърна — не искаше да гледа как жената се превръща в робот.

— И какво още? — попита Костенурките.

— Няма друго — изграчи Върховния. — Те ни нападнаха. Съпротивлявахме се. Победиха ни — отново и отново. Дори успяха да се доближат до светлата планета на самата Майка!

Той млъкна, обзет от ужас. Крейк отскубна кичур косми от брадата си.

— Е? И какво стана после?

— После си заминаха — отвърна най-после Върховния, барабанейки неспокойно по нагръдника си.

Крейк го изглежда.

— Какво означава „заминаха си“? Първо ви нападат и ви побеждават, а после просто ей така си отиват?

— Така беше — настоя Отговорникът. — Виждаме, че си озадачен. Нормално е. И ние бяхме озадачени — в анализите ни са запазени всичките дебати, въпроси и обсъждания, но на тези въпроси няма отговор, Крейк. Ш'шрейн просто си заминаха.

— И ето ги отново — нещастен допълни Малкия.

Крейк поклати глава и отново се взря в гъмжилото от червени и зелени петънца. Бяха вече най-малко сто; флотилията се разгръщаше ветрилообразно, като струя от градински маркуч.

— Отговорнико! — обади се Муун Бъндиран. — Сигурен ли си, че тези неща на екрана са... Ш'шрейн?

— Така казват и уредите — отговори Върховния Буревестник. — Това са отличителните знаци на техните кораби.

Щеше да каже още нещо, ако тавърът не бе измучал.

— Тихо! — каза Муун и доближи ухо до голямата глава. После погледна нагоре. — Трейл казва, че е вярно. Това са те.

— Откъде, по дяволите, знае? — попита Крейк, но Малкия вече ломотеше нещо.

— Разбира се, че са те! И са ужасни, защото изобщо не са живи същества.

— Машини — допълни Върховния Буревестник. — Те са машини. Не са нито като нас, нито като таврите, нито като вас човеците. Просто машини.

— Които убиват — поясни Малкия и очите му се завъртяха в ужас.

Крейк седна и недоволно изду бузи.

— Искате да кажете, че са работи или нещо подобно? Защото ако...

Не успя да довърши. Марко го прекъсна.

— Капитане! Погледни екрана!

Крейк се обърна и очите му се разшириха. Петънцата си бяха пак толкова, но изглеждаха по-малки и някак по-бледи отпреди. В същия миг започнаха да изчезват.

Крейк дълбоко си пое въздух.

— Е — промърмори той, — каквито и да са, като че ли си отиват.

— Не сме съвсем сигурни — неспокойно каза Върховния Буревестник.

Крейк превключи инфрачервения обхват на екрана и видя как грамадният рубиненочервен въглен се смалва зад тях. Нямаше и следа от ужасните кораби на Ш'шрейн. Той остави Марко на пулта с нареждането да продължи да бяга — не защото смяташе, че това е най-доброто за момента; а просто защото нямаха друг избор.

Сю-линг Куонг бе извадила диска от главата си и се суетеше около своя пациент. Муун Бъндиран беше край нея.

— Иди да си починеш, Сю-линг — предложи тя. — Аз ще го наглеждам.

— Лявата половина на тялото му е парализирана — безпокоеше се Сю-линг. — Може би има тромб... мисля, че ще се наложи да оперирам пак.

— Но не и в това състояние — настоя Муун. — Не си отпочинала достатъчно, за да оперираш. Иди да поспиш; аз ще наблюдавам Сорк. — Тя се обърна и тъжно погледна тавъра, който се

бе свил покрай стената с отворени, но неவிждащи огромни очи. — Ще се погрижа и за двамата болни — промълви тя.

Сю-линг почувствува внезапно угризение.

— Забравих за горкия Трейл. Съжалявам, Муун. Изглежда и той се нуждае от помощ.

— Не можем да му помогнем — натъжена отвърна Муун. — Отказва да яде, да пие вода... всичко, дори да приказва. Ако изобщо проговори, то е все за голямо страдание и заслепяващ гняв — неща, които не разбирам добре.

— Но поне мога да го прегледам.

— О, Сю-линг — отвърна Муун, едновременно развеселена и засегната, — какво знаеш ти за таврите? Аз съм се грижила за тях цял живот и ми е пределно ясно, че не става въпрос за физическо страдание.

Сю-линг като че ли не ѝ повярва съвсем, но Муун беше непреклонна.

— Капитан Крейк! — извика тя. — Моля, накарайте я да отиде да си почине!

Най-неочаквано Сю-линг се подчини, и чак когато ги видя да излизат заедно, Муун се запита дали не е направила грешка.

Дълго преди да стигнат до каютата на Сю-линг, Франсис Крейк си зададе същия въпрос. Почувствува се неловко.

— Не е нужно да те изпращам, Сю-линг — каза той. — Все пак мисля, че наистина трябва да си починеш поне малко.

— Моля те — отвърна тя. — Няма да спя, Франсис. Трябва да прегледам Сорк след един час.

Тя седна на ръба на леглото си, после се облегна назад и затвори очи. За момент Крейк помисли, че е заспала, но тъкмо се канеше да излезе на пръсти, когато тя заговори.

— Сорк никак не ми харесва. Едната половина от тялото му е парализирана.

— И ще го оперираш отново?

Тя отвори очи и го погледна.

— Мислиш ли, че бих стояла тук със скръстени ръце, ако вярвах, че мога с нещо да му помогна? Нямам нужните инструменти. Ако бяхме на Земята, щях да направя хиляди неща — да присадя зародишна тъкан или пък да обработя раната по микрохирургически

път. А какво мога да сторя тук? — Тя поклати глава. — Но ако състоянието му продължи да се влошава, ще трябва да опитам.

Тя се изправи, отърсвайки се от ужасната мисъл.

— Говори ми, Франсис. Каж ми какво става. Какви бяха онези неща на екрана, от които Костенурките така се уплашиха?

Крейк бе забравил, че по време на инцидента Сю-линг беше с поставен контролен диск. За да спечели време, той каза:

— Сега си почини — и после ще ти обясня всичко.

— Сега, Франсис!

Първото, което Крейк бе научил за Сю-линг бе, че понякога може да бъде упорита не по-малко от него самия.

— Добре — съгласи се той и накратко й предаде случката и споделеното от Костенурките. Тя се разсъни напълно още преди края на разказа му.

— Сигурен съм, че бяха онези машини, които те наричат „Ш’шрейн“ — завърши той, — но Върховния не го каза. Вероятно от страх.

— Казваш, че били някакви машини?

Той кимна.

— Ако наистина става дума за Ш’шрейн — да. Костенурките открили това отдавна, по време на онази война, когато пленили два техни кораба. Екипажите им били мъртви. Ако може да се каже „мъртъв“ за една машина; но те намерили именно машини. Според Малкия били ужасни и грозни. Нищо чудно, че им изглеждали такива. Но както ги описват, наистина трябва да са били отблъскващи — метални тела във формата на пирамида, с много пипала...

— Като Марко и Дейзи Фей?

Крейк й хвърли изпълнен с неприязън поглед.

— Моите приятели са хора, Сю-линг!

— Не исках да ги обиждам — съжали Сю-линг. — Те са и мои приятели. Извинявай. — Тя потрепери. — И сега ни преследват същите тези Ш’шрейн?

— Вече не. Дано. Тоест, ако съществата, които ни преследваха, наистина са същите Ш’шрейн. Не се тревожи за тях, Сю-линг. Каквито и да са, сега не представляват заплаха за нас. Знаеш, че сме в безопасност, докато летим с вълновото задвижване — един фотон не може да настигне друг.

— Сигурен ли си?

Той кимна поразведрен, а тя въздъхна и затвори очи.

Крейк я погледна и се запита дали трябва да си тръгне, знаейки отговора много добре, но не изгарящ от желание да направи каквото трябваше. В този момент Сю-линг за него беше най-красивото създание, която някога бе виждал. Беше съвсем различна от всички други жени. И от безвъзвратно изгубената Маделин Макей, помисли си той, припомняйки си своята отдавнашна любов, за първи път без болка. Очите на Сю-линг бяха издължени във формата на бадем и наситено сини. Имаше високи ориенталски скули, а косата ѝ беше медночервена и лъскава. В нея имаше нещо и от Изтока, и от Запада, и Франсис Крейк, който бе пропуснал смешението на расите през последните няколко века, я пожела неудържимо.

Без да мисли, той протегна ръка и докосна гумените устни на процепа в тила ѝ.

Очите ѝ веднага се отвориха и се втренчиха в него.

— Моля те, недей, Франсис.

— Просто съм любопитен — оправда се той, но не беше съвсем искрен.

— Неприятно ли ти е? — попита тя.

— Не... — колебливо отвърна той, без да е сигурен, че и този път не лъже. — Боли ли?

— Не, разбира се... Но се сещам за миналото си. Невинаги съм била „меми“, Франсис. Бях най-обикновена лекарка; после, когато заработих заедно с „меми“ — хирурзите, които владееха всички умения на Костенурките, реших, че и аз трябва да бъда добра като тях. — Тя потрепери. Грациозното помръдване на топлите ѝ, заоблени рамене я прави още по-красива, помисли си Крейк. — Още на другия ден ги оставих да ми срежат черепа.

— Съжаляваш ли?

— Не. Каква полза? Станалото — станало.

— Това не променя нищо. И така си изключително красива.

Това я сепна. Погледна го по-различно.

— Франсис — каза Сю-линг сериозно, — съжалявам, ако пак ти внушавам напразни надежди, но моля те, недей. Наистина съжалявам. Ти си чудесен мъж и всяка жена би се гордяла с теб... но аз имам ангажименти, които все още не са отпаднали. — Тя му се усмихна

мило. — Бях позабравила за тях, но се налага отново да си ги припомня.

Сю-линг внезапно реши, че трябва да се върне при пациента си още преди да е изтекъл единият час. Крейк се зарадва. Бе непоносимо да си сам с нея, да я гледаш и усещаш мириса на тялото ѝ, и да не можеш да я докоснеш... Той също изпита желание да бъде в контролната зала на своя кораб.

Не че присъствието му там беше необходимо. Крейк застана зад Марко Рамос при пулта и се загледа в екраните. Мъгливият медночервен диск отдавна се бе смалил и се бе превърнал в още едно въгленче, тлеещо в тези враждебни небеса.

— Не виждам никакви следи от корабите на Ш'шрейн — каза Крейк.

— Изчезнаха преди около половин час, капитане. Сега, струва ми се, сме свободни да се приберем у дома.

Крейк прочисти гърлото си. Ако беше в по-добро настроение, звукът би могъл да мине за смях.

— Свободни, може би. Но да се приберем... съмнявам се.

Марко извъртя око към него.

— Имаш ли някакви заповеди за мен, капитане?

Крейк поклати глава.

— Продължавай по същия курс. Не знам къде отиваме, но поне летим нанякъде. — Ядосан от чувството си за безпомощност, той се обърна към Муун Бъндиран. — Някакви блестящи идеи от страна на Трейл?

Тя въздъхна.

— Нищо особено, боя се. Само повтаря, че лошата песен става все по-силна. Тревожа се за него, капитане.

Крейк не отговори. Не искаше да ѝ казва истината, която беше, че той се тревожи за всички тях, в това число и за себе си.

— Някакви предложения? — обърна се към всички в залата.

Кайри Куинтеро само го погледна виновно, Марко и Дейзи Фей си замълчаха, а Костенурките си мърмореха нещо помежду си с изключени транспозери, без да обръщат внимание на хората.

Оставаше Сю-линг Куонг.

Наведена над безжизненото тяло на Сорк, тя методично движеше над него сензорите, които мереха пулса, температурата и другите жизнени функции, без да вижда и чува нищо друго. Крейк не искаше да я гледа, защото видът ѝ го караше да се чувства сам и изоставен, но не можеше да се въздържи. Още веднъж си напомни, че Сю-линг Куонг няма никога да му принадлежи, но от това не му стана по-леко. Тя вдигна глава.

— Състоянието му се влошава — обяви тя с изопнато, но решително лице. — Ще оперирам втори път.

— Но нали каза, че тук липсват необходимите неща?

— Така е, но нямам избор. Ако не направя нещо, той ще умре. Може би ще успея да го позакърпя някак... но ще имам нужда от помощ. Дейзи Фей, Марко, ще ми помогнете ли?

— Аз да — предложи Муун Бъндиран, но Сю-линг поклати глава.

— Този път не, Муун. Погрижи се за Трейл.

— Прави каквото ти казва, Марко — заповяда Крейк и зае мястото му пред пулта, а Кайри Куинтеро смени Дейзи Фей Макуин. Крейк проследи със смръщен поглед спътниците си, които изнесоха Сорк Куинтеро. Франсис Крейк в никакъв случай не му желаше злото. Вярно, че една малка част от съзнанието му пресмяташе какви последствия би имала евентуалната му смърт върху отношенията му със Сю-линг... но той не искаше да се различава тази мисъл. Беше грозна. И глупава, тъй като, каквото и да се случеше със Сорк, на практика Крейк не би имал никаква полза, поне докато ангажиментът на Сю-линг към Кайри Куинтеро не отпаднаше...

Викът на Кайри го сепна и той се обърна. Кайри изглеждаше необичайно развълнуван.

— Франсис! Видя ли екрана? В ред ли са уредите ни?

Да, на екрана наистина се виждаше нещо твърде странно. Някаква смътна, мъглява сянка, неясна и неопределима. Крейк дори не беше сигурен, че изобщо я има — напомняше за почти невидимата лятна утринна омара.

Но преди я нямаше.

Разтревожен, Крейк трескаво посегна към пулта и включи сензорите. Провери един по един всички честотни обхвати на електромагнитния спектър. Инфрочервен, оптически, микровълнов...

да, мъглявината се улавяше на всички честоти и по цялото небе. Освен това бързо се сгъстяваше и накрая се превърна в млечно сияние, като осветена мъгла, която обви „Златната кошута“.

— Какво, по дяволите, е това! — изръмжа Крейк, но гласът му бе заглушен от едновременните жалостиви писъци на Костенурките.

— Знаехме си ние! — изстена Върховния, а Малкия извика:

— Ш’шрейн!

Крейк ги погледна озадачено.

— Какви ги разправяте? Невъзможно е корабите им да са ни настигнали!

— Ние ви казахме, че техните кораби са по-добри от нашите! — изкряка истерично Върховния Буревестник.

— Но там няма никакви кораби — отвърна Крейк, — само нещо като...

Щеше да каже „мътилка“, но не се сети за думата.

Внезапно се появи кораб.

По-точно част от кораб. Той не се показва целият, а малко по малко, като древен дирижабъл, подаващ носа си от някой облак. Приближаваше.

Несъмнено беше кораб. С невиждана форма — като огромна футболна топка. Когато най-накрая се измъкна от млечния облак, носът му почти докосна корпуса на „Златната кошута“.

— Наистина са Ш’шрейн — изстена Върховния.

Крейк нададе уплашен и гневен вик. Ръцете му затанцуваха по бутоните — опитваше се да направи нещо, да промени курса, да изключи вълновото задвижване, каквото и да е — но без никакъв резултат. „Кошутата“ не се подчиняваше.

Странният кораб се прилепи към „Златната кошута“ и застина в покой. В корпуса му се отвори люк. И от него излязоха...

Ш’шрейн.

Без съмнение това бяха те — метални чудовища, не по-едри от котка, размахващи къси, гъвкави крайници. Скупчиха се върху корпуса на „Златната кошута“ и започнаха да се катерят право към шлюза на разузнавателния кораб.

— Но ние летим с вълново задвижване! — възкликна глуповато Крейк. Не вярваше на очите си. Всеки знаеше, че когато един кораб лети с вълново задвижване, той е напълно изолиран от каквито и да

било материални обекти във вселената. Просто беше невъзможно тези същества да са там!

Но бяха. Изумен, той ги наблюдаваше как се събират около външния шлюз на разузнавателния кораб. Той поддаде. Съществата нахълтаха.

След миг вътрешният люк на входа на самата „Кошута“ се отвори и пет от извънземните чудовища се изсипаха вътре.

Крейк се вцепени от изумление. Останалите в контролната зала на „Златната кошута“ закресяха и се втурнаха напред. Върховния Буревестник се хвърли отчаяно към нашествениците, следван от Кайри Куинтеро... за зла участ на Отговорника, който моментално намери смъртта си.

Костенурката нямаше никакъв шанс. Водачът на Ш'шрейн дори не се спря. Той просто вдигна пипало и го насочи към Отговорника. От края на пипалото изскочи голяма виолетова искра и се стрелна към Костенурката. Искрата бе смъртоносна. Чу се ужасяващ плисък, разнесе се отвратителна миризма на химикали и тялото на Върховния Буревестник се пръсна като детски балон. Късчета от плът и хитин се разлетяха из залата, изсипаха се по стените, уредите и върху хората като злокобен дъжд...

Кайри Куинтеро, който бе тичал зад Костенурката, също пострада. Ръката и рамото му бяха откъснати, а главата му обгоря от едната страна.

Малкия изпищя от ужас и болка. Той се хвърли на пода и като обезумял взе да рови в купчинката остатъци от тялото на своя Голям Брат. Муун Бъндиран се затича към Кайри; Трейл мъчително се надигна и я последва, поклащайки огромните си рога насам-натам.

Крейк реши да не се намесва, но тялото му не го послуша. Преди да се усети, той вече се носеше към Ш'шрейн — без никаква определена цел, просто за да нападне, с ясното съзнание, че с голи ръце няма да постигне нищо, освен собствената си гибел. И той съзря лицето на смъртта, когато две от съществата вдигнаха пипала и ги насочиха към него...

Но не стреляха.

И петимата Ш'шрейн замръзнаха на местата си и се обърнаха към коридора.

По него се приближаваше червеникавият силует на Дейзи Фей Макуин, привлечена от шума в контролната зала. Тя се спря, и като видя какво става, се вкамени от ужас.

Ш'шрейн, изглежда, се съвещаваха безмълвно. После зарязаха оцелелите в контролната зала. Тръгнаха към Дейзи Фей, хванаха я и я повлякоха по коридора, въпреки протестите и опитите ѝ да се освободи. После гласът ѝ заглъхна и те изчезнаха.

В заприличалата на скотобойна контролна зала се възцари тишина, нарушавана единствено от хлипанията на Муун Бъндиран.

— Кайри... — проплака тя. — Мисля, че е мъртъв.

Макар че айодите пеят безспир, сега те се вслушват по-настойчиво в малките песнички отвсякъде. И особено в песента на този айод сред тях, който пее най-влюбено от всички, но е готов да се откаже от вечността в името на живота. Това е голяма грижа за всички айоди, които рядко действуват — те просто са. И все пак продължават да пеят и слушат песните на древния земен учен и поет.

— Да поговорим още малко за фината структура на вселената и какво съдържа тя. Ще започнем с числото „пи“.

Всички знаете какво е то. Съотношението на обиколката на окръжността към нейния диаметър. Като го измерите, стойността му е малко повече от 3. Ако трябва да съм по-точен, тя е 3,14159265358979.

Надявам се, че ви смаях с добрата си памет, но за да не се смайвате прекалено, ще ви разкрия една търговска тайна. Навремето на един човек на име Джеймс Джийнс му било много трудно да запомни стойността на „пи“, така че той си измислил мнемонична схема. Знаете ли какво е това? То е начин да подсилите паметта си, също като бележките, които драските по маншетите си преди изпит. В случая той преброил буквите на всяка от думите три, едно, четири и т.н. Получил се следният текст: „Как е лошо и много отчайващо да зубриш подир тия силни коктейли, неразумно смесени, безбройни.“ Не бива обаче да смятате, че дори това четиринайсетцифрово число е съвсем точно. Не е. То е приблизително. Компютрите са изчислили пи с хиляди десетични знака, но това не е окончателно, тъй като „пи“ няма край. То е ирационално число.

Преди компютрите математиците се забавлявали с изчисляването на допълнителни десетични знаци на числото „пи“ по метода на вписаните в окръжността многоъгълници. Могат да се получат доста приблизителни стойности просто чрез увеличаване броя на страните на вписания многоъгълник.

Сега ние знаем, че не е възможно да се изчисли реалната стойност на числото „пи“, тъй като то няма такава, понеже е ирационално. Но да допуснем, че такава стойност има. Ето ви един въпрос, върху който да си поблъскате главите:

Представете си възможно най-голямата окръжност, в която е вписан многоъгълник с максимален брой страни; представете си, че

разполагате с цялата вечност, за да преброите и измерите страните му. Възможно ли е по този начин да получим тази митична точна стойност на числото „пи“?

Отговорът е не. Причината е в така наречената „пространствено-времева пяна“.

За да получим максимално точната стойност на „пи“, страните на вашия многоъгълник трябва да са с много, много малки дължини. Но за дължината съществува ограничение.

Няма нищо по-малко от дължината на Планк — десет на степен минус двадесет и седем сантиметра, защото при дължини, по-малки от тази, самото понятие за дължина вече не съществува — то е философска абстракция, несъвместима с понятията на квантовата механика. Няма нищо по-късо от дължината на Планк. Тук вече сме в царството на квантовите ефекти, където над всичко властва суперсилата.

А тя, както си спомняте, е тази, която ви дава възможност въобще да направите каквото и да било с каквото и да било. Ако някога се научим как да контролираме суперсилата... е, тогава ще можете спокойно да забравите всичките „не мога“ и „невъзможно е“, които непрекъснато ви повтарям, понеже вече нищо и никога няма да бъде невъзможно.

И някои от айодите изпяха:

Разбира се.

А други от тях пееха както винаги, но в същото време слушаха и слушаха песента на онзи айод сред тях, който бе решил да ги напусне.

18.

Първата мисъл на Крейк бе да се втурне след извънземните машини („мисъл“ бе твърде цивилизовано понятие за това, което той чувствуваше: атавистичния нагон на нападнатия и разярен мъжкар), но се спря. Не от страх, макар да бе сигурен, че нападението над тези машини-убийци, които бяха умъртвили някои от членовете на екипажа му, няма да има никакъв резултат освен собствената му гибел. В контролната зала го задържаха по-важни грижи.

Нищо вече не можеше да се направи за Върховния Буревестник. Малкия клечеше сред зловонните останки от своя Голям Брат и унило си мърмореше нещо, докато налудничаво събираше и подреждаше късчетата от тялото му, сякаш така щеше да го възкреси. Но Кайри Куинтеро...

Кайри не бе мъртъв. Не съвсем.

— Сърцето му бие — извика Муун Бъндиран, коленичила на пода и положила обгорената глава на Кайри в скута си. Крейк хвърли мрачен поглед към коридора, после коленичи до нея.

Да, в основата на шията наистина се долавяше пулс — слаб, но равномерен.

— Дръж се — каза Крейк не толкова на Муун, колкото на самия Кайри.

Докато тя почистваше овъгленото място, стараейки се да отбягва миризмата на изгорено, Крейк смъкна ризата и колана си. С ризата уви раната на мястото на ръката и рамото на Кайри и я пристегна с колана. Кръвта шуртеше като фонтан и почти веднага се просмука през импровизираната превръзка, но постепенно намаля. Ще го убие по-скоро раната на главата, помисли си Крейк, чудейки се как това още не е станало.

Откъм коридора се чу шум и той вдигна глава. Беше Марко. Крещеше нещо, но странно — по-скоро сърдито, отколкото уплашено или от болка. Крейк изруга.

— Стой при Кайри — каза той на Муун Бъндиран. — Аз трябва да тръгна след тях...

Когато се опита да се изправи, тавърът стана, приближи се и внимателно, но настойчиво го натисна надолу. После измърмори нещо неразбираемо.

— Кажи му да ме пусне, Муун! — викна Крейк.

Но тя не го чу, защото слушаше какво й говори Трейл.

— Не, Франсис. Трейл казва, че можеш да останеш тук. Всичко е наред, казва.

— Наред? — избухна Крейк, вперил гневен поглед в тавъра.

Той наведе грамадната си глава срещу Крейк. Очите му светеха, а рогата сияеха още по-ярко от тях. Главата бавно се заклати насамнатам и тавърът отново проговори.

— Казва, че с Марко няма да се случи нищо лошо. Ш'шрейн са смутени — мислят ги за машини като тях самите.

— Какво значение има това? И откъде, по дяволите, Трейл знае?

— Знае, Франсис — убедено отвърна девойката. — И... о, Франсис! Казва още нещо. Не го разбирам съвсем, но като че говори за помощ!

— Помощ? За бога, да! Бих се молил и за помощ, ако знаех на кого!

— Не, Франсис, не е така. Той казва, че помощта идва.

Крейк се обърна и я погледна.

— Е, откъде, по дяволите, ще се вземе тази помощ тук? — попита той... и загуби равновесие, когато тавърът внезапно го пусна и се изправи.

Крейк с изумление и боязън гледаше огромната фигура на Трейл. Нещо ставаше с животното. Тавърът отметна назад огромната си глава и вдигна силните си ръце към небето. Дълбоко в гърлото му нещо заклокочи, като сдържаното ръмжене на лъв. Изведнъж Трейл като че стана по-едър отпреди. Острите като игли рога едва ли не пращяха от огъня вътре в тях, а по повърхността им се гонеха златисти и синьобели отблясъци.

После наведе глава и ги изгледа. Нямаше и следа от досегашната покорност. Стоеше гордо изправен в цял ръст, и само очите му бяха все още кротки и добри.

— Помощта идва оф мен, Франсис Грейк — каза той с глас, който капитанът никога не бе чувал да излиза от устата на тавъра.

Крейк едва не изпусна колана, благодарение на който животът все още не бе напуснал Кайри Куинтеро. Тавърът протегна лапа, сложи я върху ръката на Крейк и двамата заедно стегнаха превръзката.

— Не се здрахувай — произнесе дълбокият, сърдечен глас на английски. На съвършен английски, доколкото позволяваха устните и гърлото на тавъра. Някои от съгласните бяха малко провлечени, а гласните бяха малко по-закръглени и плавни, отколкото в човешкия говор, но думите бяха съвършено отчетливи. — Оф дълго време слушаме песента на този тавър — обяви гласът, — и ще ви се помогне.

Малкия вдигна жълточервените си уплашени очи от купчината остатъци от неговия Голям Брат. Муун Бъндиран сложи длан пред устата си.

— Кой си ти? — изхлипа тя. — Ти не си Трейл!

Големите очи се сведоха благо към нея.

— Трейл е в мен, и никога не фи е напускал — произнесе гласът. — Всичко ще се опрафи.

Откъм коридора отново се дочу шум. Огромната глава се повдигна и рогата се насочиха към входа на залата. После тавърът отново погледна надолу. Пусна ръката на Крейк и внимателно сложи лапата си в основата на шията на Кайри. Рогата проблеснаха за миг.

— Има време — каза той, — но Кайри Куинтеро трябва да получи помощ незабавно. Франсис Грейк, вдигни го. Занеси го при Сю-линг Куонг. Сътруднико, помогни му.

Муун се разплака.

— Но онези Ш'шрейн са там отвън!

Голямата глава кимна успокояващо.

— Ш'шрейн — рече приятният глас с лека отсянка от тъга, — повече няма да се фърнат тук. Да тръгваме.

Предишният Трейл се обърна и с гъвкави и бързи движения се упъти към изхода. Островърхите рога грееха така ярко, че чак хвърляха бледи и подвижни отблясъци по стените на коридора.

Нямаше начин да не се подчинят на заповедите му. Малкия пусна долу късметата от тялото на Върховния Буревестник, които бе събрал.

Двамата с Крейк повдигнаха безжизнения Кайри Куинтеро и тръгнаха след тавъра, следвани от Муун Бъндиран.

Шокът бе лишил Франсис Крейк от всякакво въображение. Той не оспори заповедите. Дори не се запита накъде ги води съществото в образа на тавъра, нито пък какво ще намерят там, когато стигнат. Беше му все едно...

И въпреки това, щом пристъпи в коридора, зяпна от почуда.

Жестоките, зли машини убийци Ш'шрейн стояха в редица до стената като статуи. Без да мърдат или заплашват. Безмълвни. Пипалата им висяха неподвижни, като замръзнали. Очите им не проследиха тавъра, докато той минаваше край тях, без да ги удостои дори с поглед.

Марко беше там. Жив! Виж ти! Той се отдръпна встрани, за да даде път на Трейл, който отмина, мърморейки напевно и успокоително. Марко въртеше недоумяващо очи; по лицето на корема му се четеше изумление. После ги насочи към капитана.

— Франсис — попита той, — какво става? Тези същества се канеха да ни избият... и изведнъж просто се вкамениха!

Крейк дори не направи опит да му отговаря.

— Помогни ни да пренесем Кайри — нареди той. Роботът човек въздъхна тежко при вида на раните. Той се завтече да изпълни заповедта, но все пак не можа да се сдържи и попита:

— Но какво е станало с Трейл?

— Ще ти обясним по-късно — обеща Крейк, без да си вярва, че ще удържи на думата си.

Трейл стоеше на прага на операционната и говореше с хората вътре. Дейзи Фей промуши червеното си закръглено тяло покрай него и огледа коридора.

— О, небеса! — извика тя. — Какво е станало с Кайри?

Тя се отстри от пътя на носачите, които го внесоха в помещението.

— Трябва да му помогнеш, Дейзи Фей Макуин — обърна се към нея съществото, въплътило се в Трейл с плътния си, вдъхващ доверие глас. — Ти, Сю-линг Куонг, ще направиш какфотото е нужно.

Сю-линг вдигна глава от операционната маса, където лежеше Сорк; под въздействието на контролния диск лицето ѝ бе напълно безизразно.

— Разбира се — отговори тя. В гласа ѝ нямаше нито изненада, нито съмнение.

Сложиха Кайри на операционната маса до брат му. Сю-линг се приведе и с каменно лице методично заразглежда раните.

— Всички вие ще ѝ помагате в тофа — каза Трейл и посочи с трипръстата си лапа Крейк, екипажа му и Костенурката — с изключение на Муун Бъндиран. Тя ще дойде с мен.

Муун се дръпна назад.

— Но Ш'шрейн са там отвън — проплака тя.

Тавърът наведе глава и добродушно я погледна.

— Да, Ш'шрейн — изрече плътният глас малко тъжно. — Не се страхувайте от Ш'шрейн. Аз ще се погрижа за тях. — Той помълча някак печално, и добави: — Трябфа, защото те са нашето друго „аз“.

Крейк вършеше всичко като насън. Изпълняваше заповеди. Не правеше опити да мисли, защото нямаше как да разбере какво става.

Единствено Сю-линг изглеждаше хладнокръвна, делова, компетентна. Контролният диск я предпазваше от всеобщото удивление и безпокойство.

— Дейзи Фей, подготви пациента. Останалите да се мият. Малкия, ти си единственият, който може да си постави диск; в чантата ми има един резервен. Използвай го, защото ще ми помагаш — ясно и решително се разпореди тя.

Никой не възрази. Изглежда всички, също като Крейк, бяха изпаднали в някакво полусънно състояние. Изпълняваха каквото им се заповядаше, дори когато това, което вършеха, го вършеха за пръв път през живота си, както бе с Франсис Крейк.

След три бойни полета над Южния Пасифик не можеше да се каже, че не е виждал кръв. И все пак от това умишлено и контролирано кръвопускане го полазваха тръпки. Беше натоварен със стерилизирането на инструментите и бе доволен, че не е директно включен в опериращия екип. Така поне нямаше да вижда какво става на масата, тъй като останалите я бяха наобиколили плътно. Малкия обгаряше кръвоносните съдове на мястото на рамото на Кайри Куинтеро и помещението се изпълваше с миризмата на изгоряла плът. Сю-линг отваряше черепа му, като в същото време наблюдаваше Дейзи

Фей, която следеше състоянието на Сорк Куинтеро, а Марко Рамос изпълняваше ролята на асистент на тримата едновременно. Беше истинско щастие, че телата на екипажа му бяха снабдени с толкова много крайници — и двамата вършеха по дузина неща наведнъж.

Крейк най-съвестно стерилизираше инструментите в радиоклава, като ги поставяше върху стерилен памук с облечената си в ръкавица ръка и ги държеше под въздействието на унищожителната за микробите радиация толкова, колкото бе предписано. Но не можеше да се застави да не се вслушва в шумовете отвън. Не бе забравил мълчаливата, вкаменена редица от машини убийци само на десетина метра от операционната; знаеше, че огромният кораб на Ш'шрейн все още е долепен до корпуса на „Златната кошута“. Съзнаваше с болка, че на неговия кораб са се качили враждебни извънземни същества, срещу които оставаше безпомощен като дете.

Всичко беше тъй невероятно! Никакъв кораб не би могъл да ги застигне, когато летят с вълново задвижване! Беше му трудно да приеме факта, че е станал свидетел на такова нещо... и особено на пълното им подчинение от вселилото се в тялото на Трейл същество. Чашата бе преляла. Прекалено много шокиращи събития. Прекалено много чудеса...

Постара се да изхвърли всичко това от мислите си. Почти не поглеждаше към операционната маса. Просто автоматично поемаше замърсените скалпели и пинсети, подавани му от Дейзи Фей или Марко, почистваше ги, стерилизираше ги, подготвяше ги за нова употреба — и така отново и отново, в продължение на часове, които бе престанал да брои.

Чак когато Сю-линг най-последно глухо и изтощено прошепна: „Можем да затваряме“, той си позволи да действа самостоятелно. Отдалечи се от масата и тръгна към вратата. Хукна по тихия, празен коридор — къде са Ш'шрейн? — към контролната зала.

Когато влетя вътре, отново бе готов за всякакви изненади — но не и за онова, което видя.

Първо погледна екраните.

Гледката го накара да изругае от смайване и ярост. Млечното сияние го нямаше, но небето около „Златната кошута“ не беше пусто. То просто гъмжеше от огромните, блещукащи, обли като яйца кораби на Ш'шрейн. Бяха стотици, всичките в близкия оптически обхват.

Крейк хвърли поглед към фигурите край контролния пулт и се стъписа. Тавърът го гледаше кротко.

— Не се страхувай — разнесе се гласът, който не принадлежеше на Трейл. — Те са тук, защото така искам аз. Те ще направят каквото трябва да се направи за фас.

— И какво е то? — попита Крейк.

Тавърът не отговори, но рогата тъй сияеха, че едва не заслепиха Крейк. Той се извърна и огледа контролната зала.

Едва тогава съзнанието му регистрира факта, че петте робота Ш'шрейн не са на борда на кораба.

— Отишли са си — констатира той, но тревогата му превърна репликата във въпрос.

Муун Бъндиран сложи ръка върху неговата.

— Той ги накара да си отидат, Франсис — обясни тя. — Дори ги накара първо да почистят.

— Да почистят?

Чак тогава забеляза, че боклуците, които бяха засипали цялата зала, са изчезнали. Муун Бъндиран кимна към покрита с чаршаф купчинка в ъгъла. Едно изтръгнато червено око гледаше света, без да го вижда изпод ръба на чаршафа.

Тавърът стоеше и ги следеше мълчаливо с доброжелателни и дружелюбни очи. Крейк понечи да го попита нещо, но той се бе обърнал към вратата.

Шляпайки и грачейки. Малкия се втурна в залата с диск в ръка. Уплашеният му поглед обиколи залата. Видя купчинката останки от Отговорника за Човечеството, смъкна чаршафа, за да се увери, че всичко е там, и чак тогава се взря в екрана.

И изкрещя, сочейки огромната флота отвън. Муун побърза да го успокои.

— Всичко е наред, Сътруднико. Те ще направят каквото им заповяда той.

Костенурката обърна двете си очи към Трейл, после отново ги насочи към екрана.

Тогава го забеляза и Крейк. Нещо ставаше с флотилията от кораби на Ш'шрейн. Не че се групираха за атака, но все пак безредната допреди малко сбирщина сега се подреждаше в двуизмерна, радиално

симетрична форма, напомняща огромна паяжина в пространството близо до „Златната кошута“.

В средата ѝ се появи смътно, безцветно петно.

— Отварят път за вас — каза Трейл. — Тофа правят. И го правят за последен път, за когото и да било. — Съществото замълча, после почти със съжаление добави: — Този път ще ви отведе, където желаете.

— На планетата на Майката? — възкликна Малкия. — Но тя е унищожена!

— Беше унищожена тогава. Сега не е унищожена. Времето е единно — произнесе гласът, а огромните синьовиолетови очи огледаха още веднъж залата; тавърът сякаш се усмихваше.

— Всичко сфърши — раздаде се гласът.

И тялото на Трейл се смъкна на пода. Очите сякаш внезапно ослепяха, а рогата станаха почти черни.

Муун Бъндиран извика, хвърли се върху тялото на своя приятел и прегърна главата му с две ръце. За момент изглеждаше отчаяна.

После очите оживяха, а огромните рога отново започнаха да излъчват млечното си сияние.

Тавърът седна. Протегна се, прозя се и докосна Муун с галъвна лапа. Измърмори ѝ нещо... после отново легна кротко на пода на контролната зала и заспа.

Франсис Крейк потрепери, като си даде сметка, че в залата са останали с един по-малко.

— Какво ти каза? — попита той. Муун го погледна учудено.

— Каза, че можеш да прекараш кораба през онзи проход на дървояди ей там, Франсис — прошепна със страхопочитание тя. После нежно погледна възкръсналия си тавър, и когато вдигна глава, от очите ѝ се стичаха радостни сълзи.

— О, Франсис — каза тя. — Наистина си мисля, че този път всичко ще мине добре!

Песните на айодите зазвучаха ликуващо и доброжелателно, когато посрещнаха онзи от тях, който ги бе напуснал и сега се връщаше, и те отново се заслушаха в древната песен от Земята:

— Когато говорихме за онова друго измерение, наречено време, отбелязахме, че най-странното при него е това, че тече само в една посока. Винаги се движим към бъдещето. Времето никога не се връща от бъдещето към миналото. То сякаш е като знак на еднопосочна улица — „стрелата на времето“, както го наричат някои хора.

Тази стрела си има название. Нарича се „ентропия“.

Същественото за ентропията на дадена система е логаритъмът на броя микроскопични състояния, които може да приеме системата. Трябва да запомните това, защото като нищо може да ви се падне в някой тест, но има и по-достъпно обяснение.

Ентропията може да бъде наречена мярка за увеличаващия се хаос. Моят зет неслучайно нарича двегодишната си дъщеря за по-кратко „Ентропия“, защото когато тя влезе в някоя стая, хаосът настъпва моментално.

Ние непрекъснато сме свидетели на това как нещата се стремят към засилващ се безпорядък. Например часовникът.

Часовникът е направен от стотици сложни детайли. Има зъбни колела и пружини, лагери от скъпоценни камъни, тяло и капак. Имам предвид истинския часовник, този, който се навива, а не тези, дето са на ръцете ви. Един часовник е високо организирана система. Ако само едно нещо в него се промени, целият часовник се поврежда. Може да ръждяса, да се разпадне или някой да го настъпи и строши. Или да падне в съд с разтопен метал и да престане да бъде часовник изобщо. Вие знаете, че има вероятност всяко от тези неща да се случи; знаете също така, че ако това стане, часовникът не може да бъде възстановен от повредените си части.

Така ли е?

Не е. Има начин от напълно случайни части да се направи часовник — всъщност така е станало и с вашите.

Това се случва непрекъснато. Случайни облаци прах и газ колапсират в звезди; големите звезди експлодират и се превръщат в свръхнови; нови звезди и планети се образуват от остатъците от свръхновата — появява се животът — появява се разумът — появяват

се часовникарите и ви изработват часовници. Дезорганизираната материя се превръща в организирана и по този начин върху ентропията е упражнено насилие. Така ли е?

Отново не.

Никъде в теорията на ентропията не е казано, че дадена част от системата не може да стане временно високоорганизирана; важното е, че цялата система с течение на времето трябва да става все по-неорганизирана. А цялата система — ако вярвате на теориите за вселените-бебета и другите бръщолевения на Хокинг — е много голяма, наистина.

Това е пример за теоремата на Траймън.

Сам Траймън бил учен от Принстън, чиято най-известна теорема гласи: „Невъзможните неща обикновено не се случват“.

Но някои неща, които ни се иска да смятаме за невъзможни, всъщност се случват от време на време, а понякога се сблъскваме дори с изключения от закона за ентропията.

Например теоремата на Бел.

Джон Стюарт Бел твърди, че в квантовата вселена няма чисто локални ефекти. Всеки електрон, независимо къде се намира, е свързан с всеки друг. Или както го описва Ник Хърбърт в космологичния модел на теоремата на Бел, „невидимото поле информира електрона за промените в околната среда в суперлуминално време на реакция“. Което означава, че ограничението на скоростта на Айнщайн е неприложимо в квантовата вселена по отношение на информацията.

Уплашихте ли се? Тогава да продължим. Ако искате истинско изключение от законите за ентропията — и почти всичко останало, — спомнете си за суперсилата, за която говорихме преди известно време. Тя е в състояние да наруши всеки закон, за който се сещате. И защо не? Тя е свръхсила. Ентропията не означава нищо за нея. Суперсилата е в състояние да направи всичко, както си спомняте, дори да обърне потока на ентропията. Дори да извърши пътуване във времето. Теоремата на Бел ви дава основание да постулирате, че някакъв уред, или човек, намиращ се някъде, може да осъществи мигновен контакт с всичко останало... а суперсилата ви дава възможност да бъдете в контакт с всякога.

А айодите, които добре знаеха за целостта на всичко, продължаваха да пеят. С песента си посрещнаха онзи от тях, който бе заминал, но повече нямаше да ги напуска, и радостните песни звучаха на фона на техните, а жестоките и враждебни песнички на онези другите не се чуваха вече.

19.

Навремето светът бе имал значение за капитан Франсис Крейк, но това бе много отдавна. Сега светът му се бе обърнал надолу с главата и представляваше една непонятна бъркотия от роботи убийци, извънземни същества, вселили се в тялото на кроткия тавър, и кораби, които правеха неща, каквито бе сигурен, че никакъв кораб не е в състояние да направи. Единственото спасение от пълното полудяване той намираше пред пулта за управление... и това, че се канеше да вкара „Златната кошута“ в сърцето на един проход на дървояд, бе показателно за цялото безумие на борда.

Бе заповядал на Малкия да заеме мястото на втория пулт. Той беше изключително развълнуван от неочакваната надежда и просто не го свърташе на едно място — непрекъснато си мърмореше нещо и транспозерът му час по час излъчваше откъслечни фрази за планетата на Майката и смъртта на Големия Брат. С пилотирането и навигацията нямаха никакви проблеми. Флотилията на Ш'шрейн се бе подредила във формата на мишена, и Крейк се носеше право към проблясващата десятка в центъра ѝ.

Преходите през тунелите на дървояди бяха вече нещо обичайно за тях. Крейк дълбоко си пое въздух, когато от другата страна на прохода видя нормално небе — звезди и далечни галактики, нищо заплашително, нищо странно и неочаквано. Той се облегна назад и най-после си отдъхна.

Озърна се и махна на Дейзи Фей.

— Поеми пулта — заповяда той. — Ще отида да накарам Сюлинг да поспи.

Малкия бързо извъртя очи към Франсис Крейк.

— Смени и мен, капитане — помоли той. — Трябва да преместя тленните останки на Големия Брат на подходящо място.

— Добре. Марко!

Когато човекът робот зае мястото на Костенурката на втория пулт, Крейк се обърна към Муун Бъндиран.

— Ще дойдеш ли с мен?

— Разбира се, капитане — отвърна тя с повишено настроение, понеже тавърът ѝ отново си бе същият.

Естествено, тя го взе със себе си в операционната. Не искаше да го оставя сам, макар да не бе никак лесно да го събуди. Задълженията на Трейл като гостоприемник на съществото, което се бе вселило в тялото му, бяха изчерпали силите му. Искаше му се единствено да яде и да спи, сгушен в краката на Муун Бъндиран.

Но когато стигнаха, девойката отвори уста от изненада. На операционната маса се виждаше само едно тяло. Главата му беше почти изцяло превързана; бинтовете скриваха дори очите.

— Какво се е случило? — попита тя. — Кайри... умря ли?

Сю-линг вдигна глава и я погледна. Отдавна бе махнала контролния си диск и очите ѝ просто лъщяха от умора. Трябваше да оближе устни, преди да отговори.

— Тялото му — да. Но Кайри е все още жив — или поне част от него — в главата на Сорк.

— Лягай си — заповяда Крейк, хвана я подръка и я поведе към вратата.

Тя се поколеба, но се подчини, и се запрепъва по коридора. Крейк се обърна към Муун Бъндиран.

— И двамата са там — каза ѝ той, гледайки бинтованата глава. — По една половинка от всеки мозък — частите, които не са пострадали.

— Но трансплантацията на мозък е невъзможна!

— Възможна е, ако си Сю-линг Куонг с контролен диск в черепа, и ако ти помага Костенурка, също с такъв диск. Поне е жив. Или са живи — както ти харесва повече. Сю-линг казва, че няма да има проблеми с отхвърлянето на присадените части, тъй като са еднояйчни близнаци и генетичната им химия е напълно идентична.

Муун преглътна и обезпокоена се вгледа в тялото върху масата. Не ѝ вдъхваше доверие. Единственият признак на живот у него бяха жуженето и свистенето на импровизираната животоподдържаща апаратура и уредите, контролиращи жизнените функции.

— И сега той... те... ще се оправят ли?

Франсис Крейк сплете пръсти.

— Да — отвърна той, надявайки се да се окаже прав. Доколкото бе успял да забележи по време на операцията, Сю-линг си разбираше

от работата. Дори Малкия, със същия като нейния диск, не бе показал с нищо, че изпитва някакви съмнения или колебания по отношение на действията ѝ.

Крейк се сепна от неочаквания смях на Муун. Той я стрелна с поглед, питайки се дали истерията най-накрая не е обзела и нея. Но смехът ѝ изглеждаше съвсем нормален.

— Извинявай, Франсис, но не мога да не си помисля, че това, в края на краищата, решава един проблем, не е ли така? — И обясни: — Сега Сю-линг ще престане да се тормози от вечното си раздвояване между тях.

— Струва ми се, че имаш право — каза след малко Крейк с леден глас.

Муун го изгледа отначало сепнато, после — с искрено съжаление.

— Искам да кажа, в случай, че тя все още иска единия от тях... или него... тоест... Не знам какво искам да кажа — измърмори тя, съзнавайки, че е сплескала цялото си извинение.

Позамисли се и реши, че е най-добре да замълчи. Седна върху сандък от медицинска апаратура близо до спящия тавър и погали ниско подстриганата козина между сияйните му рога.

Почувствувал се не по-малко неловко от самата Муун, Крейк промени темата.

— Разкажи ми за онзи... как го наричаше — „поет“?

— О, да — с радост се отзова Муун. — Само че „поет“ не е съвсем точно. Той ми каза, че вярната дума на човешкия език е „айод“ — древна земна дума, от времето на микенската цивилизация. Или някаква друга. Нещо като бард. Омир, казваше той, бил айод.

Трейл се размърда в съня си. Тя почеса топлата, широка глава. Тавърът изпъшка и отново заспа.

— Някакъв си поет — отбеляза Крейк, — а укроти тези Ш'шрейн, без дори да се изпоти.

— Според мен те не са просто поети, Франсис. — Тя го погледна въпросително. — То е като приказка, нали? Когато ми говореше, все ми си струваше, че ще започне с „имало едно време...“

Едно време, бе казал, или почти казал, айодът...

Едно време, много, много отдавна (но времето е единно, бе казал също така айодът), айодите били органични същества, населяващи една планета в галактика и вселена много далеч от Земята — вселената, която току-що бяха напуснали, всъщност.

— Били живи хора като нас? — попита Крейк.

Муун поклати глава.

— Никога не е казал, че са били като нас — поправи го тя. — Каза само, че били биологични същества, каквито сме и ние.

По външен вид, каза тя, никак не приличали на хората. Но по всичко останало — да. Също като хората, и те били находчиви и силни, понякога сериозни и понякога мъдри.

Но, както и при хората, действителните и находчивите не били непременно тези, които били сериозни и мъдри.

Тези същества еволюирали като всички други. Разумът им постоянно се усъвършенствувал. С течение на времето открили огъня, земеделието, машините — също като хората, — построили градове и цивилизацията им процъфтявала. Когато достигнали стадия на зачатъчната наука и технология, мъдрите изучили звездите и планетите в пространството. Находчивите взели тези знания и ги използвали. Построили кораби и тръгнали да изследват други светове — и не само да ги изследват, но и да ги притежават.

— И това били Ш'шрейн? — предположи Крейк.

— А другите — айодите? Не още, Франсис, но точно така станало след много, много време.

През всичкото това време се случвали най-различни неща. Изследователите и нашествениците достигали все по-далеч и по-далеч в космоса. От време на време се натъквали на други същества, някои от които интелигентни почти колкото тях. Мъдрите, които си стоели на Земята, се радвали на тези открития. Но находчивите гледали на нещата по друг начин. Понякога другите същества и народи били поглъщани от тяхната разрастваща се империя. Често били прогонвани... или просто унищожавани.

Тези, които станали Ш'шрейн, били страшни разрушители. Те дори унищожили собствените си тела. Простата органична плът не била достатъчно здрава и силна за техните нужди.

Отначало търсели топли и плодородни планети като тяхната, но те се срещали рядко. Просто не достигали за удовлетворяването на

желанията на ненаситните Ш'шрейн. Но и на този проблем намерили разрешение. В това им помогнали онези, които станали айоди. Те научили нашествениците как да се променят, за да се приспособят към по-тежките условия на средата с протези и механични способности, докато постепенно се превърнали в полу-човеци, полу-машини. Хората ги нарекли киборги. Сега вече били напълно годни за по-нататъшните си нашествия, на които се били отдали. Били освободени от нуждата от плът и кръв. Можели да оцелеят при всякаква гравитация и атмосферни условия, и дори при липсата на такива.

Постепенно (каза Муун Бъндиран на капитана) Ш'шрейн загубили всички органични части от телата си. Умовете им били програмирани така, че те се превърнали в неръждаеми, вечни, подобни на компютри същества, а телата им никога не остарявали и умирали. Броят на Ш'шрейн се удвоявал, и отново и отново, докато цяла една галактика вече не можела да ги побере — накрая даже решили, че и цяла вселена не е достатъчна за множеството могъщи и непобедими Ш'шрейн...

Докато айодите...

Айодите също се множили.

Но те избрали различен път. Не към неорганичната материя; не към материята изобщо. Умните айоди отдавна били открили принципите на вълновото движение. Били дали това знание на Ш'шрейн, както и толкова други неща — естествено, че без вълновото задвижване Ш'шрейн не биха могли да напуснат пределите на родната си Слънчева система. Айодите обаче изнамерили друго приложение на вълновото движение.

Тъй като вълновите кораби ставали все по-сложни и по-сложни, те вече не зависели изцяло от механичните компоненти. Накрая нуждата от такива напълно отпаднала. От своите кораби айодите възприели свободата на нематериалното съществуване. Те се трансформирали. От органични същества, зависещи от условията на околната среда, те се превърнали в устойчиви вълни от чиста енергия — самоподдържащи се системи, които земните учени биха нарекли „устойчиви вълнови единици“. Те се движели непрекъснато и също били безсмъртни.

Учейки се непрекъснато, айодите започнали да разбулват загадките на квантовия свят. Отдавна били стигнали до идеята за

множествеността на вселените. И сега, когато не били вече подвластни нито на времето, нито на пространството, те поели към тях. Айодите били в постоянна връзка един с друг, осъществявана посредством управлението на собствения си енергиен спектър и флукуационното създаване на нови вълни в привидния вакуум, които са в основата на всичко и навсякъде. И нещо повече. Айодите били един огромен хор, възхваляващ в химни величественото единство на всичко.

Те никога не били сами. Между вселените нямало нито време, нито пространство, тъй че айодите от далечното минало били в близък контакт с тези от далечното бъдеще, макар че за тях нямало минало и бъдеще. Те били айодите, и били навсякъде и всякога.

Знаели, че поемат ли към нови вселени, злокобните, враждебни кораби на по-лошата им половина — Ш'шрейн — незабавно ще ги последват. И когато открили съществата, които хората наричат Костенурки, Ш'шрейн побързали да се появят веднага след тях.

И повели война с Костенурките.

Но накрая айодите решили, че това не може повече да продължава. Не можели да позволят цялата система от вселени да бъде омърсена от злобата на тези техни alter ego, които вървели по петите им. Айодите решили да действуват. Оставили родната си вселена на Ш'шрейн. Вкарали корабите им обратно в нея и затворили всички проходи на дървояди, като по този начин я изолирали... За известно време.

Франсис Крейк слушаше и не вярваше на ушите си, но бе неспособен да се съмнява.

— Значи Ш'шрейн не оставили нещата така? Просто изчаквали удобния момент и са се опитали отново? — попита той.

Муун кимна.

— Те никога не забравили Костенурките. Не можели да забравят единствената война, която загубили. Този път нападнали самата планета на Майката. Прекарвали я през прохода на дървояда и я унищожили. Тогава може би сметнали, че ще бъде лесно да се справят с останалите Костенурки... Но айодите не позволили това да се случи, Франсис.

— Но все пак го позволили. Оставили ги да съсипят планетата на Майката.

Тя кимна сериозно.

— Мисля, че той съжаляваше за това. Той каза: „Слушахме други песни“. Но това е за последен път. С Ш’шрейн наистина е свършено. Айодите вече никога няма да им позволят да напуснат вселената си. Никога.

Когато се върнаха в контролната зала, Крейк зае мястото си пред пулта и се заслуша в думите на Муун Бъндиран, която за четвърти или пети път разказваше своята приказка на останалите си спътници на борда на „Златната кошута“ — по веднъж на всеки, който влизаше в залата след почивката си и още няколко пъти на всички заедно, за да отговори на въпросите им, или по-точно — да им каже на кои въпроси не може да отговори. Крейк слушаше, без да се обажда, за разлика от Малкия, който непрекъснато я прекъсваше.

— Това е всичко, което знам — каза накрая девойката, уморена и изнервена. — Трябва да се погрижа за Трейл. Но така или иначе, няма смисъл да ме питате за работи, дето не ги знам. Според мен това, което ви разказах, е всичко, което айодите са искали да узнаем.

— Но има неща, които непременно трябва да разберем — обади се Дейзи Фей. — Трябва да определим курса, Муун. Те — айодите — не ти ли казаха къде трябва да отидем?

Девойката поклати глава и тръгна към печката.

— Мисля, че Трейл ще ни съобщи това след като се нахрани. Другото, което... — Тя сви устни, преди да продължи. — Той обаче сякаш наблегна повече на това не къде отиваме, а кога.

Костенурката изграчи развълнувано.

— Трябва да се пита! — Гласът от транспозера трепереше. — В такъв случай възможно ли е да се завърнем на планетата на Майката преди да е била унищожена?

— Мисля, че тъкмо това искаше да каже — потвърди Муун.

— Но това означава пътуване назад във времето!

Муун сви рамене.

— Мога само да повтора казаното от него: „Няма време. Има само едно вечно сега.“ Каквото и да означава то.

Изморен от въпроси, които нямаха отговор, Крейк разтърка очите си. Не беше само умората, макар че и тя не беше за пренебрегване. Острата миризма на амоняк от разкъсаното тяло на

Върховния Буревестник пареше очите му. Като видя как Муун Бъндиран поставя храна в печката, се сети, че е гладен, питайки се дали ще може да преглъща хапките си сред тази непоносима воня.

Муун забеляза израза на лицето му.

— След малко ще привикнеш, Франсис — каза тя. — Въздушните циркулатори са включени.

— Бавна работа — намръщи се той.

Крейк я наблюдаваше как поднася храната на събудилия се тавър, който я изгълта светкавично, но изискано, както винаги, и подаде чинията си за още. Муун гальовно разроши главата му.

— Ей сега ще приготвя нещо и за нас, Франсис — обеща девойката. — После погледна към Малкия, навъсен като облак. — Съжалявам, че не мога да ти кажа нищо повече, Сътруднико — рече му тя с искрено съчувствие. — Съжалявам и за твоя приятел.

Малкия мълчаливо я изучаваше.

— Боли ме заради загубата на един Голям Брат — изрече накрая той. — Нищо повече. — След това внезапно се извърна целия към Муун Бъндиран. — Тавърът е вече напълно буден! — извика той с груб, почти заповеднически тон. — Сега може ли да ни каже какво да правим?

Муун се изправи пред животното, без да маха ръката си от широката му глава, сякаш за да го предпази.

— Остави го на мира! И на него му се събра много.

— Но аз искам да знам! — замоли се Малкия, а двете му очи оглеждаха залата в търсене на подкрепа.

Получи я от самия тавър. Трейл спря да дъвче и вдигна кротките си очи. Измърмори нещо в ухото на Муун, млъкна, после добави още нещо и продължи да яде.

— Какво каза? — попита Крейк, не по-малко нетърпелив от Малкия.

Муун озадачено погледна Трейл.

— Каза, че ще ни отведе на планетата на Майката, Сътруднико, но ще минат много, много години, преди да стигнем. Каза и нещо лично за теб. — Тя се поколеба, преди да довърши: — „Сътрудникът трябва да знае, че от едно егоистично желание може да произлезе нещо наистина прекрасно.“

— Какво означава „много години“? — попита Крейк, но Муун не го чу. Тя гледаше към Малкия, който обидено си мърмореше под носа.

— Искаш ли да ни кажеш нещо, Сътруднико? — попита Муун сърдечно и дружелюбно.

Костенурката забарабани с нокти по нагръдника си, местейки поглед насам-натам. После включи транспозера си и изрече на един дъх:

— Не съм егоист! Искях само да се възползвам от привилегията да направя нещо велико за Братството! Отговорникът не беше прав!

Всички го гледаха, смаяни от неприсъщия за една Костенурка емоционален изблик.

— Виждам справедливост в смъртта на Отговорника! — извика той. — Скърбя за него, но той си е виновен. Аз бях този, който предложи плана за използването на този кораб в името на Майката, не той! Не беше почтено от негова страна да настоява да ме придружи, след като му бе добре известно, че само един мъжкар ще бъде удостоен с честта да се събере с новата Майка.

Той извърна поглед и се втренчи невиждащо във водовъртежа от звезди на екрана.

— Искаш да кажеш, че те е принудил да го вземеш със себе си? — попита Крейк.

— Принуда? — Костенурката недоумяващо извъртя едното си жълточервено око към капитана. — Този въпрос е лишен от всякаква интелигентност. Как е възможно един Брат да принуждава друг да направи нещо?

— Тогава защо му позволи?

Погледът на Костенурката стана гневен.

— Защо ли? Защото той беше мой Голям Брат.

Папагалската му човка се затвори с изщракване, после подкани с безмълвен жест Марко Рамос да заеме мястото му и се запъти към усамотението на кабината си.

Марко седна пред пулта и обърна очите си към капитана. Лицето на екрана на корема му кисело се усмихна.

— Костенурки, Франсис. Никога няма да ги разберем, нали?

Да, Франсис Крейк знаеше, че никога няма да разбере Костенурките. Но той приемаше този факт спокойно. Просто още една загадка, в добавка към всички останали, които се бяха изсипали на главата му. Щом не разбира какво кара Костенурките да вършат каквото вършеха, то едва ли някога ще проумее разните там айоди, Ш'шрейн, и най-вече жените.

Прозя се. Трябваше да поспи. Умираще за сън. Но просто нямаше сили да стане. Седеше пред пулта и уморено се взираше в прелитащите край тях съзвездия. Но викът на Марко откъм съседния пулт прогони сънливостта му.

— Франсис! Искам да ти покажа нещо!

Крейк тръсна глава и окончателно се разбуди. Погледна към Марко, който бе извел на малък екран пред себе си плетеница от линии във всички цветове на дъгата. От такова разстояние не можеше да ги различи добре, но нямаше и нужда. Марко сочеше навън.

— Забелязваш ли нещо при онези външни галактики?

Крейк запримигва. Човек не би могъл да види подробности от външните галактики при нормално увеличение на изображението — Магелановите облаци, да, М-31 от Андромеда, ако гледаш където трябва, и може би още една-две...

Сега обаче ясно се виждаха стотина. Озадачен, той попита Марко:

— Защо са толкова много?

— И аз това се питах, Франсис. По-скоро не защо са толкова много, а защо са толкова близо! Тогава проверих спектрите. — Той посочи дъгоцветните линии. — Обърни внимание на изобилието от елементи, Франсис. От първите петдесет звезди, които прегледах, всичките се оказаха бедни на метали. Почти единствено водород и хелий, независимо каква е звездата!

Крейк забрави за съня.

— Различни звезди? Искаш да кажеш, че това не е нашата вселена? — попита той, подготвяйки се за нови неприятности.

— Не, Франсис, не мисля, че не е тя. Според мен това е нашата вселена, може би дори и нашата галактика — не би имало смисъл айодите да ни изпращат другаде, нали? Но твърде рано. Когато вселената е била още млада. Дори още не се е разширила твърде много — затова и виждаме всички онези галактики извън нашата. — Човекът

робот развълнувано размахваше пипала, а лицето на екрана му преливаше от щастие. — Това обяснява думите на Трейл, капитане! Трябва да продължаваме да летим със скоростта на вълновото задвижване — да забавим времето, да си убием времето, един вид — докато вселената остарее достатъчно за появата на нашите планети!

Крейк премигна насреща му.

— Но тогава... тогава как ще ги намерим?

— Трейл ще ни помогне — увери го Марко. — Той почти обеща, нали така?

— Разбира се — намеси се Муун Бъндиран, която тъкмо влизаше в залата, ръка за ръка със Сю-линг Куонг. — Нима се съмнявате? — Тя се обърна към Крейк. — Току-що бяхме при пациента; състоянието му се подобрява.

— Отлично — измърмори Франсис Крейк, внезапно спомнил си за своето поражение. Лъчезарното лице на Сю-линг го раняваше право в сърцето. Той я погледна, опитвайки се да изглежда равнодушен и дори щастлив, макар че му бе трудно. Радостта ѝ го дразнеше; дразнеше го и представата за това как горещо ще защитава тя този Сорк — или Кайри — или Сорк/Кайри, или както там ще се нарича новата личност. Не искаше да я дели с когото и да било, да знае, че идва при него от леглото на някой друг и се надвесва над него...

Накратко, Крейк ревнуваше. Без да си дава сметка колко издайнически са думите му, той каза:

— Предполагам, че ще остане в критично състояние дълго време, въпреки всичко — все пак това са два мозъка в един череп и... според мен ще бъде истинско чудо, ако в края на краищата той оживее.

Сю-линг го стрелна с поглед.

— Чудо? Няма нужда от никакви чудеса, Франсис. Той ще се оправи.

Крейк сви рамене и млъкна. Тя го поизгледа и каза:

— Франсис, това бе наистина необикновена операция на необикновени пациенти. Знаеш, че Сорк и Кайри бяха близнаци. — Той кимна рязко. — Но сигурно не ти е известно, че те бяха така наречените „сиамски близнаци“ — един вид генетическа грешка, не изключително рядко срещаща се, но не и твърде честа. Преди да се родят, лекарите открили, че са физически свързани. По онова време такива бебета се износвали докрай и се раждали както си били.

Понякога изживявали целия си живот свързани един с друг, и дори ги показвали по цирковете! Сега, естествено, вече не е така. Благодарение на Костенурките. Техните лекари успешно разделят двете бебета още в матката, докато все още има шансове за нормалното им развитие.

— Нормално... — повтори Крейк. В тона му нямаше ирония, но Сю-линг не пропусна да долови насмешката в самата дума.

Тя кипна.

— Точно така! Нормално! Като се има предвид какви биха могли да бъдат. Били са свързани чрез мозъците си, Франсис! И двамата са имали един мозък. Хирургите трябвало да прережат corpus callosum, за да ги разделят.

Той я слушаше внимателно.

— Corpus...?

— Callosum. Онова, което свързва дясното с лявото полукълбо на мозъка. Оперирали ги докато още били в ембрионален стадий, така че да има достатъчно време у всеки от двамата да се развие ново полукълбо на мястото на липсващото. Но все пак... — Тя прехапа устни. — Знаеш ли, че хората се различават според това кое от полукълбата им — лявото или дясното — е по-добре развито? Така било и с тях... само че сега двете полукълба отново са свързани. Франсис, те не само ще оздравеят; ще се чувствуват по-добре от всякога, защото отново ще са един човек!

Крейк я гледаше объркан. Беше му дошло прекалено много.

— Надявам се. Искам да кажа, сигурен съм, че си права, Сю-линг.

Той млъкна и задърпа брадата си, опитвайки се да измисли какво да каже. Поздравления? Или: „Надявам се, че вие двамата — или тримата? — ще бъдете много, много щастливи“? Чашата наистина преля. Крейк стана и махна на Дейзи Фей да го смени на пулта.

— Извикай ме, ако стане нужда — каза той неопределено и се отправи към каютата си. Беше прекалено зает със собствените си мъки, за да забележи как Муун Бъндиран го проследява с внимателен, изпълнен със съчувствие... и увереност поглед.

Във великата многогласна празнична песен на айодите в чест на завърналия се имаше и много радост за съдбата на съществата от Земята. Тези същества не подозираха, че също пеят, нито пък чуваха песните на другите. Не бяха се учили да слушат, за разлика от таврите, но това знание не беше много далеч. А айодите слушаха зарадвани една друга, едва доловима далечна песен от онази мъничка самотна планета. То дори не беше истинска песен. Не беше нищо повече от откъслечен стих. Но всечуващите айоди се вслушваха в него внимателно и благосклонно.

— Ще ви запозная с мнението на Пол Дейвис за „другите вселени“ от интерпретацията на Еверет за многото светове. Той казва, че когато отворим кутията с котката на Шрьодингер, това, което откриваме, е не дали котката е жива или умряла, а в коя вселена се намираме.

Не забравяйте, че говоря за вселени. Не за локални образувания като галактики или купове, а за всичко. За вселени със свой собствен космос, измерения и време. Всяка една от тези вселени представлява всичко, което е една вселена. В своето „реално време“ вакуумните колебания произвеждат всичките неща, които могат да се видят в една вселена — звезди, мета-галактики и „хора“ — о, огромен брой хора, наистина, или поне ни се иска да е така — от определен вид, но различаващи се от всички останали в своя вид, защото са индивидуалности; и всеки вид е различен от всеки друг вид, но все пак с известни прилики.

Поне в едно всичките си приличат.

Всички те рано или късно умират. Техните вселени, рано или късно, също умират.

А завърналият се айод изпя:

А ние ще ги чакаме, когато това стане.

20.

Тъй като фотоните нямат часовници, и най-дългото пътуване с вълнови кораб по някое време приближава към своя край. Специално това пътешествие бе наистина дълго — няколко милиарда години, по-точно няколко милиарда светлинни години, което, както съобщил много отдавна Айнщайн на човечеството, било едно и също. Дълго преди завършека му, Крейк с нарастваща тревога пресмяташе дажбите от хранителните запаси на борда на „Златната кошута“.

Но когато пътуването приключи, се оказа, че провизии са им останали в излишък. Външните галактики се бяха отдръпнали надалеч, където им бе мястото. По-близките звезди около тях се подреждаха в почти познати им съзвездия, а спектроскопът на Марко потвърждаваше, че все повече и повече от тях се превръщат в богатите на метали небесни тела от по-късните поколения.

Когато най-последно изключиха вълновото задвижване, пространството около планетата на Майката бе същото, каквото Крейк го бе видял за пръв път много, много отдавна. Наблизо нямаше заплашителни проходи на дървояди. Вместо тях в ъгъла на екрана висеше злокобният, опасен и гибелен акреционен диск на някогашната черна дупка, изпъстриан от светкавиците на мощната радиация; създаденият от Ш'шрейн проход на дървояди, който бе погълнал планетата на Майката, все още не се бе образувал. Но неутронната звезда си беше на мястото, почти същата, а самата планета на Майката се рееше в пространството точно под тях, сякаш винаги си е била там, където Трейл им бе обещал.

Тавърът мълчаливо и кротко съзерцаваше голата, смътно осветена планета, а рогата му изпускаха своето млечнобяло сияние. До него Малкия трепереше от вълнение и нервно барабанеше с нокти по нагръдника на черупката си.

— Най-последно! — промълви той почти като молитва. — Все още можем да спасим Братството! Трябва незабавно да кацнем!

Франсис Крейк не оспори това, но първо трябваше да реши някои проблеми. Трябваше да планира кацането в сянката на самата планета, прецизно насочвайки кораба така, че да избягнат, доколкото е възможно, смъртоносната радиация от черната дупка и неутронната звезда. Освен това трябваше да реши кои от членовете на екипажа му ще слязат на планетата с разузнавателния кораб.

Двама евентуални кандидати отпаднаха веднага: все още недошлия в съзнание Кайри/Сорк — или Сорк/Кайри Куинтеро, както и Сю-линг Куонг, която решително отказа да напусне кораба без него.

— Още двама трябва да останат тук — разсъждаваше Крейк. — Марко, Дейзи Фей, искам вие двамата да сте на борда на „Златната кошута“, в случай че...

Той млъкна. Не им каза какво има предвид. Беше излишно, а и не му бе дадена възможност. Малкия вече яростно грачеше насреща му.

— Достатъчно, капитан Крейк! Двама стигат! Ще ни са нужни колкото може повече хора, когато кацнем — заяви Костенурката с тон, който не търпеше възражения.

Крейк го изгледа.

— Защо? Свидетели ли ти трябва? Да не би да се опитваш да ни кажеш, че Майката ще повярва на нас, а не на теб?

— Не става дума за съмнения — изкрюка смутен Малкия. — А за това, което трябва да се каже. Нещата, които ще трябва да чуе Майката, са... — той се поколеба, — ... са недопустими.

— Защото имат връзка с квантовата механика и подобни теми, така ли? — обади се Марко Рамос. — Разбирам го, Франсис. Но щом ще приказваме за тия работи, не мислиш ли, че трябва да присъствувам и аз, понеже съм слушал онези древни лекции повече от всеки друг на борда?

Крейк не отговори. Просто поклати глава.

— Всички останали да тръгват. Хайде! — нареди той и четиримата — Муун Бъндиран, тавърът, Костенурката и той самият — се отделиха и тръгнаха по коридора към шлюза на разузнавателния кораб. Когато всички се настаниха вътре, той заповяда: — Стегни коланите! — и зае мястото си пред пулта за управление.

Малкият апарат се отдели от корпуса на „Златната кошута“ и започна дългото си слизание към повърхността на огромната тъмна планета с обширни, слабо проблясващи ледени шапки...

И тогава изведнъж разбраха, че не са сами.

Ято космически кораби, появили се изневиделица, закръжиха около тях като почетен ескорт... или конвой.

Муун Бъндиран зяпна от изненада, а Костенурката измърмори нещо неразбрано.

— Всичко е наред — каза Крейк. — Не може да не са ни усетили, но няма да ни нападнат — просто проверяват... струва ми се.

Тогава ги погледна за втори път и преглътна мъчително. Корабите, които ги заобикаляха, не бяха като „Златната кошута“. Бяха с отживял и груб външен вид и притежаваха някакви съоръжения, каквито Крейк за пръв път виждаше на кораб, принадлежащ на Костенурките.

Всеки кораб имаше по корпуса си някакви зловещо стърчащи метални кожуси.

— Това са оръжия! — възкликна Крейк. — Те са въоръжени!

— Да, въоръжени са — повтори като ехо Малкия. — Капитан Крейк, разбираш ли какво означава това? Нито един кораб на Братството не е носил оръжия от края на войната със Ш'шрейн! Ние сме във времето преди нашествието на Ш'шрейн!

Това безспорно беше вярно, макар да звучеше фантастично. Не липсваха и други доказателства. Самият факт, че трябваше да кацат направо на повърхността на планетата, говореше достатъчно красноречиво, че са пристигнали далеч по-рано от изчисленото, тъй като всеки знаеше, че на планетата на Майката от незапомнени времена има космическа стълба. Въпросът бе защо? С част от съзнанието си Крейк търсеше отговор на този въпрос, докато другата беше заета с манипулациите по навлизането на разузнавателния апарат в атмосферата на планетата. Не му оставаше нищо друго, освен да приеме, че „Златната кошута“ всъщност е извършила пътуване във времето, като най-напред бе навлязла в собствената им вселена в един твърде ранен период от историята и после е обикаляла със скоростта на светлината, докато са приближили настоящия момент. Звучеше налудничаво, но беше вярно. В такъв случай защо тогава не им достигат години? Хиляди години? Той погледна тавъра, който мъркаше доволно до Муун Бъндиран.

— Трейл казва, че всичко е наред, Франсис — прошепна девойката.

Макар и силно обезпокоен, Крейк изхвърли тези мрачни мисли от главата си.

Във всеки случай, наложи се да употреби всичките си умения, за да предпази кораба от прекомерната турбулентност. Апаратът се накланяше и подскачаше, коланите се впиваха болезнено в телата им, а Малкия грачеше недоволно.

— Имаш ли проблеми, капитан Крейк? — попита Костенурката. — Да те сменя ли?

— В никакъв случай — отрязва го Крейк.

Муун докосна рамото му изотзад.

— Според мен се справяш отлично, Франсис — каза тя.

— Всичко ще бъде наред, когато кацнем. Трейл казва така.

— Радвам се да го чуя — измърмори той.

Наистина, тавърът изглеждаше напълно спокоен, опасан с предпазния колан до господарката си. Очите му излъчваха увереност, а по рогата му се гонеха всички цветове на дъгата. Очевидно се бе възстановил напълно от ужасното изпитание. С малко повече сън и храна се бе оправил. Но не беше така с другите от екипажа на „Златната кошута“; Крейк се чудеше дали някога неговият свят отново ще бъде нормален.

Макар всъщност вече да не изгаряше от желание да се връща пак към онова „нормално“, лишено от смисъл съществуване, което бе водил откак Костенурките го бяха извадили от Коралово море. Проблемът беше там, помисли си примирено той, че желанията му бяха непостижими. Бе се примирил с факта, че случилото се между него и Сю-линг Куонг е приключено и никога вече няма да се повтори... но примирението не означаваше доволство от съдбата. В сърцето му все още имаше една жадуваща за любов празнина.

После корабът с рев се вряза в по-разредените слоеве на атмосферата и Крейк нямаше време да мисли за друго, освен за пилотирането.

— Престани! — извика той, когато Малкия го задърпа с ноктестата си лапа, за да му покаже някаква планинска верига близо до един от полюсите.

Силно турбулентната атмосфера ги раздрусваше здраво, но това си имаше и добрата страна. Охранителните кораби не бяха в състояние да поддържат тяхната скорост в тези трудни условия и изостанаха далеч назад.

Крейк наруга Малкия, за да го накара да млъкне. Той отлично знаеше къде трябва да се приземи. Гмурна кораба рязко надолу, после изравни, ускори и се понесе към точката за кацане на ръба на северната ледена шапка. Костенурката проточи кожестия си врат и с едното си око загледа навън, а другото насочи назад, за да види дали ескортиращите кораби ги следват.

— Ето! — изграчи той и посочи с лапа. — Равнината точно преди леда!

— Знам — процеди през зъби Крейк, борейки се с лостовете за управление.

Това не беше най-добрия начин за приземяване. Обикновено първо обикаляш на ниска орбита около планетата, докато намериш най-подходящото място, после се спускаш към повърхността в плавна спирала — около половината планета, ако е необходимо. Да, но обикновено по петите не те следват въоръжени кораби.

Крейк погледна екрана и изруга.

— Там няма нищо — изръмжа той. — Къде са ви градовете?

Дори в този напрегнат момент Малкия успя да се престори на възмутен.

— Братството предпочита да не се тълпи в градове — изкрюка той и гушата му почервения. — Изпълнявай нарежданията ми! Приземи този апарат!

Крейк отново изруга — за кой ли път вече през последните минути — и имаше основателна причина за това, тъй като работата му се усложняваше. На планетата духаха силни ветрове, отвсякъде стърчаха скалисти върхове, а и колкото повече се снижаваха, толкова по-силно се мятаха на всички страни. Единствено благодарение на стегнатия предпазен колан още не бе излетял от пилотската седалка. В прозореца зърна отражението на позеленялото лице на Муун Бъндиран, която точно в този миг сложи ръка пред устата си.

Крейк беше благодарен, че поне облаци нямаше, което му осигуряваше неограничена видимост към площадката, избрана от Малкия за кацане. Крейк зърна широка пукнатина в леда, която се

проточваше на няколко километра от ръба и премигна от изненада. Подобни разкъсвания в дебелия лед на шапката не бяха характерни; но нямаше време да я проучва. Нямаше време за нищо извън задачата по приземяването, тъй като ветровете, духащи откъм леда, бяха изключително силни. Мощните вихри едва не преобърнаха малкия летателен апарат, когато беше почти до земята. С неимоверни усилия Крейк го изправи, за да го приземи невредим.

После докоснаха повърхността, плъзнаха се и спряха на сантиметри от грамадата лед.

Над главите им се разнесе оглушителен трясък, който подсказа на Крейк, че поне един от следващите ги кораби е летял плътно зад тях. Той надзърна навън и видя как корабът на Костенурките се плъзга и заковава на стотина метра от тях. Още не бе напълно спрял, когато изходните му люкове се бяха отворили.

Две огромни Костенурки скочиха долу и трмаво се затичаха към тях.

— Отвори люка — замоли се Малкия. — Трябва веднага да излезем, с вдигнати ръце, за да им покажем, че не идваме при Майката с лоши намерения.

— Още не! — изръмжа Крейк. — Първо защитните костюми — само за миг ще се изпържим там вън!

— Тогава ги обличайте бързо и ме последвайте! — изграчи Костенурката.

На него защитен костюм не му трябваше и той се втурна, препъвайки се, към изходния люк на разузнавателния апарат. Останалите се заблъскаха в тясното пространство и взеха да вадят наметалата и шлемовете, които щяха — поне така се надяваше Крейк — да ги предпазват за известно време от смъртоносната радиация, пронизваща планетата на Майката от пъкъла до небесата ѝ.

Когато Крейк излезе навън, Малкия и Костенурките от охранителния кораб вече дрезгаво грачеха помежду си. Не приличаше на приятелски разговор. Според Крейк на двете Костенурки и през ум не им минаваше да играят ролята на комисия по посрещането. Но поне още не бяха извадили оръжията си.

Капитанът гледаше да стои на безопасно разстояние от оживено дискутиращата група. Муун Бъндиран беше между него и Трейл. Зачакаха, обърнали гръб към влажния, мразовит въздух, който

нахлуваше откъм ледената канара. Огромните сияйни рога на тавъра се въртяха бдително насам-натам, но по широкото му лице нямаше признаци на сериозна тревога. С ъгълчето на очите си Крейк забеляза още пет-шест Костенурки, които се приближаваха в тромав тръс към тях, но този път не от кораб — идеха от някаква сива каменна постройка, долепена плътно до самия ледник.

Той набързо се огледа. Небето над планетата на Майката бе мътно розово, със странен блясък. Черната дупка не се виждаше, но неутронната звезда зловещо пламтеше ниско над хоризонта. Топлината ѝ почти не се усещаше. Крейк усети, че девойката зад него трепери и едва като я погледна, осъзна, че и неговите зъби тракат от студ. Наметалата им вероятно ги предпазваха от радиацията, но бяха безсилни да ги сгреят. Отгоре се разнесе гръм, което означаваше, че поредният охранителен кораб най-после е успял да ги застигне. Той се приземи небрежно, също като първия, последван от още два овехтели и древни свои събрата.

Численото превъзходство на Костенурките ставаше тревожно.

Крейк се намръщи. Всъщност нямаше никакво значение. Бяха само четирима срещу цяла планета, тъй че няколко Костенурки повече или по-малко нищо не променяха. Гледаше с безпомощно примирение как нови и нови бойци се изсипват от корабите и тичат към тях, клатушкайки се като патета.

— Франсис? — прошепна девойката. — Стори ми се, че Малкия ни маха.

Той се обърна и видя, че наистина е така. Ръждиво-червената дребна Костенурка енергично им правеше знаци да отидат при тях. Щом се приближиха, той включи транспозера си.

— Получих разрешение! — изкряска ликуващо той. — Разрешено ни е да се срещнем със самата Майка!

— Значи тя ще ти помогне? — попита Муун.

Костенурката помръкна и измърмори неохотно:

— Не се знае със сигурност, но не трябва да отлагаме! Тези Братя ще ни отведат при нея веднага!

А това означаваше, че първо трябва да преодолеят ледената стена, откри Муун Бъндиран, когато последваха първата двойка

Костенурки към старата каменна постройка в основата ѝ. Други две тръгнаха зад тях — като ескорт или охрана? Или като затворническа стража?

Муун не знаеше кое е вярното. Не знаеше толкова много неща! Всички тия събития за нея бяха прекалено бързо и неочаквано следващи едно подир друго. Черпеше сили и увереност от присъствието на най-скъпия си приятел — тавъра, да не говорим за другия скъп ѝ човек, капитан Франсис Крейк; каквото и да се случеше, те бяха наблизно.

Все пак преминаването през тунела в леда я поразсея и разведри. Тук поне бяха скрити от злокобното око на онази неутронна звезда, макар че не беше по-топло. Забеляза, че тунелът продължава далеч навътре в ледника, но нямаше време да се оглежда. Костенурките ги качиха на нещо като селска каруца. Не се виждаше никакъв двигател. Въпреки това, веднага щом всички се качиха, тя се затъркала с равномерен ход по тунела под леда, където беше здрачно, но не съвсем тъмно.

Муун така или иначе си имаше своя светлинка — познатото, дружелюбно сияние от рогата на Трейл. Тя ѝ позволяваше да наблюдава изопнатото от напрежение лице на Франсис Крейк, който се взираше в мрака напред. Горкият Франсис, неочаквано за самата себе си помисли тя.

Тя се сгуши по-близо до топлото, силно тяло на Трейл. Най-после нещо завършено, каза си тя. Мечтите на Малкия вероятно щяха да се осъществят тук и именно затова той седеше като на тръни. Шаваше неспокойно и си мърмореше с изключен транспозер. Муун се зачуди какво ли ще стане, ако мечтите му наистина се сбъднат. Да речем, че успее да убеди тази тяхна древна Майка да тръгне с тях. Или пък — че Костенурките се преродят в тяхното собствено време. Или пък — че най-накрая се завърнат живи и здрави... но къде? Нима би могла да заживее отново в ранчото на родителите си в Ню Мексико?

За нейна изненада Трейл наведе голямата си глава и я опря до нейната.

— Не бой се, Муун — измуча тихо той и топлият му ласкав дъх раздвижи косата ѝ. — Ти искаш така. Аз също.

Тя въздъхна и му се довери, без да иска обяснение. Не беше много спокойна, но щом Трейл ѝ казва да не се бои — е, няма.

Платформата внезапно спря. Муун зяпна и присви очи, тъй като я ослепи ярка светлина. Тунелът ги бе извел на открито и осветено място.

Намираха се на дъното на обширна кръгла яма, напомняща кратера на угаснал вулкан, обградена отвсякъде със стръмни и високи гранитни скали, които спираха лъчите на ужасната неутронна звезда. От леда нямаше и следа; възпираха го извисяващите се до небето канари.

Макар никъде да не се виждаше слънце, площадката бе ярко осветена — като лятно пладне на ранчото, каза си Муун. Тя примижа и откри, че светлината идва от бързо сменящи се в небето разноцветни огнени завеси.

— Сияние — промърмори Франсис Крейк, отправил поглед нагоре. Енергетичните частици от мъртвите звезди караха небето да пламти. — И толкова дяволски ярко! Всъщност вече можем да свалим защитните си костюми, няма защо да се страхуваме от радиацията.

Нито пък от студа, помисли си Муун, когато с изненада откри, че тук е топло. Гледката й достави внезапно, неочаквано удоволствие. Всичко наоколо беше толкова красиво! В средата на дълбоката кръгла котловина, в която се намираха, се простираше разкошно просторно езеро, изпъстрено с острови.

И навсякъде бликаше живот. Ливадите гъмжаха от Костенурки — дребни, по-едри и дори няколко направо огромни, със сребристи черупки, които изглеждат бяха началниците.

Крейк също се озърташе удивен.

— Това трябва да е люпилнята им, Муун! — каза той. — Бях чувал за мястото, но никога не съм очаквал, че ще го видя с очите си. Тези Костенурки сигурно са от новото поколение, значи и Майката трябва да е някъде наблизо.

Костенурките, които ги бяха придружили дотук, слязоха от платформата и застанаха с гръб към гостите си — или затворниците. Изглежда чакаха нещо. Малкия направи опит да ги поразпита, но никой не обърна внимание на нервното му ломотене. Пазачите им обърнаха очи към ливадите, откъдето, без да бърза, към тях вървеше друга Костенурка.

Беше от най-едрите и също със сребриста черупка. Крейк затаи дъх.

— Знаеш ли какво е това, Муун? — попита той. — Мисля, че е женска! Трябва да е от нимфите.

Муун заразглежда новодошлата. Беше по-висока на ръст от останалите, но и по-стройна. Закърнелите у мъжките екземпляри крилца при нея бяха добре развити, а черупката ѝ блестеше като излъскан метал. Девојката отпрати въпросителен поглед към Крејк.

— Нимфа?

— Полово още несъзряла женска — обясни той. — Чувал съм, че постоянно си държат по няколко, в случай че нещо се случи с Майката. Но никой досега не ги е виждал.

Едно от очите на Малкия се извъртя към тях.

— Разбира се че е нимфа — съгласи се той. — Но не си мислете, че се мотаят наоколо без работа. За тях е въпрос на чест да се грижат за Майката. И нима би могло да бъде другояче? Техните задължения не могат да се поемат от мъжките, тъй като само малцина от нас имат привилегията да застават пред Майката. — Той се поколеба, после бързо добави: — Или поне така беше по мое време.

— Мислиш ли, че сега е различно?

Малкия направи жест, който можеше да се тълкува като примирено свиване на рамене.

— Не знам — призна той. Последва още едно откровение: — Не бяхме сигурни каква цел преследва тавърът, като ни доведе тук в тази ранна епоха — каза замислено Костенурката, — но така стана може би по-добре. Животът на Братството по това време е по-суров, но и по-прост. Има вероятност молбата ни да бъде удовлетворена по-лесно сега. — Той отново като че потъна в размисъл, после рязко вдигна глава. — Но все пак, дори във времето, в което сме, съществуват задължителни правила, регламентиращи аудиенциите при Майката.

Но не можа да им обясни нищо повече. Нимфата се обърна към него с глас, малко по-тънък и мелодичен от неговия. Малкия бързо изключи транспозера си, за да ѝ отговори.

Разговорът им продължи няколко секунди, после нимфата посочи платформата. Мъжката Костенурка покорно отстъпи назад. Нимфата се качи и я подкара право към езерото. Малкия крякаше и грачеше почтително през цялото време.

Колкото повече се приближаваха към езерото, толкова по-млади и дребни ставаха Костенурките около тях. На самия бряг Муун

забеляза редове от черни като абанос кръгли предмети, приличащи на малки, подредени една върху друга футболни топки. Яйца, огривани от светлината на небесното сияние! Сред тях пъргаво шетаха нимфи, които помагаха на новоизлюпените костенурчета да пробият черупките и да се измъкнат навън, влажни и крехки, но пъргави и напълно жизнеспособни.

— Колко са мили! — възкликна Муун, неспособна да се въздържа.

Малкия ѝ хвърли изпепеляващ поглед. Разговорът му с нимфата не вървеше. Той включи транспозера и се обърна към спътниците си:

— Нимфата не желае да обсъжда евентуалното решение на Майката — каза разтревожено той и добави: — Това ме притеснява.

— Защо? — попита Крейк.

Малкия забарабани с нокти по корема си.

— Тя не знае нищо за Ш'шрейн — отговори той обезпокоен. — Нито пък за таврите — дори се уплаши като видя Трейл, а и вас двамата също; освен това не е и чувала за вълнови кораби. Ето какво ме притеснява, капитан Крейк. Попаднали сме толкова назад в историята на Братството — хиляди години — че вероятно ще ни бъде трудно да обясним нуждите си.

Той се почеса, после се огледа и лицето му се разведри.

— Но колко е хубаво отново да си тук! Спомням си моето собствено излюпване, етапите на растежа и обучението ми тук преди голямото пътуване в света отвъд ледовете, където се приспособяваме към радиацията на неутронната звезда и акреционния диск...

Платформата рязко спря за миг, прекъсвайки спомените на Малкия. После бавно се заизкачва по моста към най-близкия остров.

Ноктите на Малкия почукваха по-възторжено от всякога.

— Почти стигнахме! — изграчи той и гушата му внезапно преbledня. — Вижте какво великолепие обитава нашата Майка!

После изключи транспозера и заговори умоляващо на нимфата.

Но Муун не чуваше нищо. Тя се бе вслушала в съвета му и разглеждаше острова с широко отворени от изумление и възхищение очи и зяпнала уста. Какъв разкош! Под светлината на небесното сияние навсякъде проблясваха скъпоценни камъни. В средата на острова се издигаше нещо като огромна индианска палатка, чиито стени бяха обсипани с бисери. Те скриваха от погледа вътрешността на палатката,

но Муун забеляза, че от нея се е проточило дълго шествие от нимфи, понесли грижовно и внимателно безценните яйца към чакащите ладии, за да бъдат отнесени на брега на езерото. Пътеката, по която вървяха, беше посипана с диаманти, рубини, смарагди и сапфири! Богатствата, помисли си Муун, на повече от един свят. Накъдето и да се обърнеше, погледът ѝ срещаше само красота...

Или почти.

— Каква е тая миризма, Франсис? — сбърчи тя нос.

— На Костенурки и на серни съединения, вероятно от водата на езерото. Може би затова тук е толкова топло; според мен езерото е образувано от горещи минерални извори. Отлично място за снасяне на яйца!

Възмутен, Малкия заряза опитите си да привлече вниманието на нимфата и рязко включи транспозера си.

— Не разсъждавай по този оскърбителен начин! — излая той и ги изгледа с пламтящи от негодувание очи. — Препоръчвам ти да покажеш уважение, тъй като в това гнездо се намира самата Майка! Запомнете инструкциите ми: в случай че ви допуснат при Майката, стойте прави. Не се обръщайте с гръб към нея. Ръцете ви трябва да бъдат повдигнати в положението на нейните криле — поза, изразяваща преклонение.

Той повдигна лакти, за да им я покаже. Муун се опита да последва примера му.

— Кога ще я видим? — попита тя.

Костенурката я изгледа сърдито.

— Не съм ви обещавал такова нещо! Единствено тя може да решава, но ако ви приеме, трябва да се държите както подобава!

Платформата спря на десетина метра от палатката. Нимфата хладно огледа групата странници и бързо заговори на Малкия. Той изглеждаше изненадан. После отново включи транспозера си.

— Вероятно на аудиенцията ще присъствувам само аз — изрече той с треперещ глас. — Вие ще останете тук и ще чакате нареждания.

След това заедно с нимфата се отправиха към свещените покои на Майката.

Времето минаваше.

Никой не идваше при тях, само дузина костенурчета прецапаха до края на езерото и ги зяпнаха. После се появи една нимфа, сгълча ги и ги отведе. На Муун Бъндиран ѝ стана топло — след толкова време, прекарано в мразовития външен свят. Отвратителната миризма на сярата като че се разсея, или тя просто бе вече привикнала с нея.

— Какво мислиш, че става, Франсис? — прошепна Муун.

Той спря да протяга врат в усилието си да надникне в палатката.

— Ще разберем — обеща ѝ.

Твърде неопределено обещание, помисли си Муун, но се утеши с факта, че Трейл си мърмореше тихо и доволно до нея. Тавърът не проявяваше никакво любопитство, докато Муун и капитанът се стараеха да разберат какво се крие зад всяко движение, което долавяха откъм палатката. Виждаха се фигури — Малкия, застанал с високо вдигнати лакти в позата на преклонение, и някакви други непознати силуети. И макар да чуваха приглушените крясъци и гърления грак, долитащи откъм светая светих на Майката, те не разбираха смисъла им. Все още никой не идваше; само няколкото нимфи, които се мотаеха край палатката и разговаряха помежду си, от време на време ги удостояваха с едноок поглед.

Зад тънката платнена стена се мярна нова фигура с неясни очертания.

— Това Майката ли е? — прошепна Муун и я посочи.

Крейк подръпна брадата си.

— Възможно е — отвърна той. С изключение на издутия корем, фигурата не се отличаваше по ръст от останалите нимфи. Но черупката ѝ бе жълтеникава, обезцветена и напукана от времето. — Изглежда животът ѝ не е бил лек. Сигурно. Да станеш майка на цяла една раса не е лесна работа... Но ми се ще Малкия вече да излиза.

— А на мен ми се ще да знам колко е часът — каза Муун. — Обзалагам се, че Сю-линг вече се тревожи за нас.

Франсис Крейк я погледна изненадано, после се засмя.

— Да, наистина. Аз също се безпокоя.

Тя сложи ръка върху неговата.

— О, Крейк! — успокои го тя. — Нали чу какво каза Трейл? Няма причини за безпокойство.

— Наистина ли? — подигравателно се изсмя той. — Да не се безпокоим дори за това дали няма да ни изхвърлят оттук или пък дали

няма да им скимне да ни дадат на бебетата си за вечеря?

— О, Франсис! — укори го девойката. — Как можа да го кажеш! Няма да направят такова нещо! Както и да е; не си ли спомняш, че Малкия и Върховния Буревестник ни дадоха думата си, че когато се върнем, нещата ще се променят към по-добро?

На Крейк не му достигна кураж да поясни, че Върховния Буревестник вече никъде няма да се връща. Но не можа да се сдържи да не каже все пак:

— Спомням си го прекрасно, Муун. Но да видим какво ще научим от Малкия за сегашното ни положение. — Тя сви рамене, сякаш нищо не бе в състояние да наруши обзелото я спокойствие. — Но дори да успеем да се измъкнем оттук с всичко, което иска той — какво от това? Все още сме на хиляди години от нашето време, не е ли така?

— Трейл каза да не се тревожим — повтори Муун, — дори и за завръщането в собственото ни време, предполагам. В края на краищата можем да попътуваме още малко, за да забавим времето и да изчакаме нашето да ни настигне, нали?

— Да, но... — започна Крейк и млъкна. Не искаше да причинява на Муун Бъндиран повече тревоги, отколкото ѝ се бяха струпали на главата напоследък.

Тя потупа ръката му.

— Трейл никога не ме е разочаровал, Франсис. Моля те, не забравяй това!

— Разбира се — каза той, за да приключи разговора.

Крейк не можеше да споделя детинската ѝ вяра в бъдещето, но все пак, въпреки волята си, бе трогнат. Погледна я с любопитство. Физически Муун Бъндиран в никакъв случай не беше дете. Нито пък по отношение на умствените си способности. Бе го доказала чрез бързото си ориентиране в обстановката на кораба и уменията си по време на операцията и всичко, което вършеше. Но в очите на Франсис Крейк тя изглеждаше толкова безнадеждно и безпомощно наивна! Може би това се дължеше на изолирания ѝ живот в ранчото. А може би и на самата ѝ природа.

После се улови, че се чуди дали да си наивен е непременно нещо лошо.

Още не си бе отговорил, когато Трейл издаде тих предупредителен звук. Крейк вдигна поглед и видя Малкия, който излизаше от палатката, следван плътно от пазачката си — сребрилата нимфа.

— Какво стана, Сътруднико? — извика Муун Бъндиран.

Костенурката извъртя и двете си очи към тях. Гушата му бе станала червеновиолетова от гняв, но видът му говореше за безнадеждна печал. Той включи транспозера си.

— Майката и нимфите ме изслушаха — изграчи Сътрудника. — Но не приеха казаното от мен. Отказаха каквато и да било помощ.

Крейк се втренчи в него.

— Може би не си им обяснил добре. За какво я помоли? — попита той.

— Просто за помощ — изграчи унило Малкия. — За една нимфа, която да отведе със себе си в нашето време, за да се възроди Братството. Нищо повече! — Той изгледа с негодувание придружителката си. — Мислех, че поне нимфите биха се зарадвали на възможността някоя от тях да стане Майка, но и те не ме подкрепиха.

Като погледна пазачката, Крейк му повярва. Видът ѝ бе определено враждебен. С хладен и ненавистен поглед тя с властен жест им заповяда да се качват на платформата и грачейки дрезгаво, се покатери след тях. После рязко обърна и подкара към тунела.

Стиснала здраво ръба на платформата, Муун попита:

— Защо така, Сътруднико? Да не би Майката да си е помислила, че я лъжеш?

Малкия изгледа девойката с двете си очи.

— Въпросът е смешен и оскърбителен! Членовете на Братството не лъжат! — изпищя пронизително той. — Майката никога не би си помислила подобно нещо! Не, тя... — Той млъкна, дълбоко наранен, после продължи с отчаян глас: — По-лошо: тя обяви, че съм непригоден...

— Непригоден? — учуди се Крейк. — Искаш да кажеш, че те е сметнала за луд?

Малкия смотолевя нещо неразбираемо и се предаде:

— Може би да. Предложих ѝ да ви повика, за да потвърдите, но тя заяви, че не би имало никаква полза от разказа на някакви странни и

вероятно опасни животни.

— Животни? Какво означава това? — наежи се Крейк.

— Не мога да кажа — изхленчи Малкия. — Не мога да кажа дори какво ще стане сега. Известно е, че на непригодните не се разрешава да живеят. Нито пък на опасните зверове да съществуват там, където биха могли да причинят злини.

Муун Бъндиран ахна. Крейк попита:

— Какво се опитваш да ни кажеш? Че ще ни екзекутират?

Малкия го изгледа сурово.

— Това не е важно, капитан Крейк. Единственото важно нещо е, че опитът ми да спася безценното Братство се проваля!

— Върви по дяволите! — избухна Крейк. — За мен е достатъчно важно. Ние не сме зверове, и те не могат да ни прережат гърлата просто защото така им е скимнало!

После млъкна и се зае да съставя план. Загледа се в нимфата, която управляваше платформата. Имаше лост, с който изглежда се контролираха както скоростта, така и посоката; проста работа, помисли си Крейк. Ще се справи. Тъй че когато нимфата слезе и ги предаде в ръцете на мъжките Костенурки, за да направят с тях каквото им е наредено, би си струвало да сграбчи този лост и да се опитат да си пробият път през Костенурките към тунела, да преминат от другата страна и да се качат на кораба си...

Не желаше да пресмята какви са изгледите им за успех. И без това беше излишно. Нещата не се случиха така, както бе предвидил.

Щом нимфата спря платформата и се изправи, заедно с нея се изправи и Трейл.

Нимфата погледна тавъра надменно и въпросително. Трейл просто протегна трипръстата си лапа и докосна рамото ѝ. Наведе огромната си глава и впери синьовиолетовите си очи в нейните. Нимфата се дръпна уплашено, после застина мълчаливо.

Мъжките Костенурки се втурнаха към платформата с яростен дрезгав грак. Крейк се обърна с лице към тях — просто по инстинкт, без надеждата, че може да направи нещо без никакво оръжие, но решен да не се остави без борба в ръцете им.

Това, което направиха обаче, бе напълно неочаквано. Нимфата им изкрещя някаква заповед и те се заковаха на местата си. Тя погледна в очите Трейл, после — Малкия.

След това мълчаливо превключи контролния лост и платформата тръгна отново. Мъжките Костенурки останаха на местата си и мълчаливо и смутено гледаха как платформата навлиза в тунела и набира скорост.

Докато летяха през ледената стена към външния свят, Крейк се държеше здраво, за да не излети от платформата при някое от честите друсания и разлюлявания. Беше му нужно време, за да събере мислите си и да изрече:

— Какво... какво й направи Трейл?

— Просто й даде да разбере, че Малкия говори истината — отвърна спокойно Муун Бъндиран. — Казвах ти, че няма за какво да се тревожиш. Трейл никога не ме е разочаровал.

Крейк я гледаше и не вярваше; гледаше и не вярваше, когато излязоха в голата, студена равнина и Костенурките се разпръснаха пред тях; гледаше и не вярваше, когато стигнаха до кораба си и нимфата изсъска на мъжкарите да се махат; гледаше и не вярваше, когато тя ги последва вътре и заповяда на Малкия да затвори люка. Тогава Муун му каза разтревожено:

— Побързай, Франсис, моля те! Да се махаме оттук, преди да им е хрумнало нещо друго!

В благозвучните песни на айодите има цели фрази и мелодии от безброй други песни и безброй други певци. Песните на Айнщайн, Мах и Бор се смесват с техните собствени, без да бъдат смятани за налудничави. Същото е и с песните на Дирак и Шрьодингер, Нютон и Аристотел, Хъбъл и Хигс, Чандрасекар и Анаксагор, Фуко и Фейнмън, Коулмън и Картър, Клайн и Калуца, Гот и Гут, Планк и Питагор, Болтсман, Уийлър, Алварес, Едингтън, Максвел... само айодите познават всички певци, защото техният брой, както и самите айоди, е безкраен. Има още безброй други, познати на земните певци, както и безброй други непознати за тях, и безброй безброй, които ще останат неизвестни, додето не настъпи онова безвременно време, когато всички песни и всички певци пеят заедно...

И всичките песни гаят ухото.

21.

Двадесет и четири часа от началото на полета им към Земята Франсис Крейк почти насън направи откритие. Откритието бе, че във въздуха на вълновия кораб „Златната кошута“ витае нещо ново и странно.

Откритието озадачи Франсис Крейк. То просто не му даваше мира и той се помъчи да разбере какво точно се е случило, докато изслушваше доклада на усмихващата се Сю-линг Куонг за бързото подобряване на състоянието на нейния пациент; докато гледаше как Муун Бъндиран с щастливо лице потупва и гали своя многообичан (и необикновен) тавър; докато наблюдаваше Малкия, който възторжено подтичваше след нимфата, развеждайки я из целия удивителен космически кораб; докато слушаше как ухиленият Марко Рамос и сияещата Дейзи Фей Макуин си приказват за невероятните истории, които ще има да разправят на земните човеци, когато се върнат. Всички изглеждаха променени и... хм, така щастливи.

Когато Крейк осъзна това, той скочи и запримигва от изненада. Ами че да! Как е могъл да не се сети досега! Нещо ново и различно витаеше около всички тях и името на новото чувство, владеещо кораба, беше просто радост.

Онова, което го стресна най-силно, бе фактът, че непознатото чувство е започнало да обзема и него.

Не беше чудно, че не можа да разпознае радостта отведнъж. Тя бе липсвала в живота му толкова дълго време. Малко бе радостта над Южния Пасифик, още по-малко, когато го разпитваха Костенурките и почти никаква през всичките години, когато работеше за тях като пилот на вълнов кораб. Наистина, имаше и един кратък, сладък и щастлив миг със Сю-линг Куонг... Но той бе отлетял почти преди да е започнал.

Крейк се бе примирил. Беше прекрасен спомен, но само спомен. Знаеше, че Сю-линг ще отдаде любовта си на този, на когото сама решише. Крейк дори намери сили да сподели възторга ѝ, когато Сорк/

Кайри, или Кайри/Сорк, най-после отвори очи и я погледна. Но само за миг; вярно че тези очи бяха кривогледи и той едва позна угриженото лице на Сю-линг, когато тя се наведе над него. Въпреки всичко събитието я накара да се чувства на седмото небе от щастие и обеща на всички, че той ще стъпи на крака и ще проходи само след седмица — всъщност не повече от месец, според външното време.

А след много по-малко от месец — всъщност само след няколко дни — те щяха да бъдат на Земята. Там за оздравяването на Куинтеро щеше да бъде използвано всичкото налично болнично обзавеждане. За всички тях щеше да започне един нов живот, при това тъй скоро. В сравнение с умопомрачителните пътешествия на „Златната кошута“ през далечни вселени, в продължение на милиарди години, пътуването през няколкото хиляди години към „настоящето“, което бяха оставили зад себе си, щеше да им се стори като кратък миг. Шегата работи, помисли си Крейк, както си мислеха и всички останали на борда на „Златната кошута“, отдали се на радостта и приятните очаквания...

До момента, в който нахлуха мрачните мисли.

Крейк тъкмо довършваше обяда си, седнал пред пулта, когато Марко и Дейзи Фей влязоха в контролната зала. Не беше ги чул, тъй като се бе заслушал лениво в далечните, несекващи продрани писъци на Малкия и безценната му нимфа, които обикаляха из „Златната кошута“.

Крейк се засмя.

— Чуите ги — каза той. — Предполагам, че това е ритуалът на ухажването им. Гладни ли сте? Трейл ще ви приготви нещо, ако искате, макар че само Бог знае какво ще е то.

Той им се усмихна, развеселен от мисълта, че единствените хранителни продукти, останали на борда, бяха малко сушени червени плодове и някакви странни десерти, които преди никой не искаше да яде. Нямахше да умрат от глад, докато стигнат Земята, но еднообразната диета със сигурност щеше да им омръзне.

— Мисля, че не са гладни, Франсис — обади се Муун Бъндиран откъм другия пулт.

Тогави Крейк ги погледна по-внимателно. Лицата на екраните им бяха необичайно сериозни.

— Какво има? — попита той. Пръв заговори Марко.

— Мислехме си... — рече с тон, който подсказваше, че мислите им не са били много приятни.

— За айодите и Ш'шрейн — добави Дейзи Фей също толкова угрижено.

— А, да — кимна Крейк. — Странни същества, наистина, но не бива да се разстройвате заради тях. Безсмислено е повече да се боим от тези Ш'шрейн. Айодите обещаха, че никога вече няма да ги пуснат на свобода. Колкото до самите айоди... — Той поклати глава — не разтревожено: още нямаше защо, — а просто защото отново изпита удивление от тези неподвластни на времето, вечни създания.

— Трейл казва, че ние никога вече няма да видим айодите — продължи Марко. — Те няма да се бъркат в човешките ни работи; единствената причина един от тях да се намеси бе, че това, което се случи, е по тяхна вина.

— Да — отвърна Крейк, — но ние винаги ще знаем, че ги има, нали? — Той се замисли над това, предъвквайки сушения, корав като гьон червен плод. — За някои хора ще бъде трудно да приемат факта, че там горе има някой, който знае всичко и може да направи всичко...

После подръпна брадата си и замълча намръщено, защото чувствуваше, че е на прага да осъзнае нещо, което засега му се изплъзва. Забеляза нетърпението, изписано по лицето на Марко.

— Не за това си мислехме — каза мъжът робот, — а за Ш'шрейн.

— И за айодите — допълни Дейзи Фей. — За начина, по който са се превърнали в това, което са сега. Отначало били един народ, а после се променили така ужасно!

— И най-вече — довърши Марко, — за това дали подобно нещо би могло някога да се случи и с нас.

Думите му стреснаха Крейк.

— Какви ги приказваш? — попита той. — Ние сме една раса, нали така? Нямам предвид Костенурките и таврите.

— Не става дума за Костенурките и таврите.

— А за какво тогава? Това, което се е случило с айодите и Ш'шрейн е, че някои от тях започнали да добавят към телата си машинни части и не след дълго... О! — Той се вгледа в двамата от екипажа си, в техните механични пипала, размахващи се около блестящите им механични тела, в механичните образи на лицата им

върху екраните на корема, които търпеливо го чакаха да разбере. — О, господи!

— Точно така, Франсис — строго, но със съчувствие каза Дейзи Фей. — Това, от което се боим, сме ние самите. Какво сме ние, Франсис? Не мислиш ли, че хора като нас двамата биха могли да са само началото?

Това бе вероятност, за която Франсис Крейк не смееше да мисли. Но не можа да освободи съзнанието си от нея през целия ден. Ш'шрейн и айодите... Да, сети се той, имаше една много стара история — човешка история — за нещо подобно. Помъчи се да си я спомни: „Машината на времето“ от англичанина Х. Уелс. За това как човешкият род расте и еволюира, и как накрая се разделя на две отделни раси — добрите, глуповати Елои, с техните слънчеви цветя и песни, и ужасните и също толкова глупави Морлоки, които се заселват под земята и нощем изпълзват оттам, за да пируват с телата на далечните си братовчеди.

Крейк потрепери.

Разбира се, айодите съвсем не бяха като онези празноглави деца на цветята от книгата на Уелс. Напротив. Бяха не просто интелигентни, а направо като всемогъщи богове...

И точно в този миг в главата му проблесна тъй дълго изпълзвалата се мисъл. Богове! Ами да! Нима има нещо по-близо до религиозната представа за един мъдър, всевиждащ и всемогъщ — но винаги загадъчен и скрит Йехова, Аллах или някой друг, от айодите?

Тази мисъл му донесе облекчение. Човешкият род бе съумял да живее с представата за Бог почти през цялата си история, без да бъде унищожен от него, и едва ли би било фатално да узнае, че Бог всъщност са айодите. А колкото до Ш'шрейн и разделението, в резултат на което се появили, както и до двамата му приятели роботи, които напомняха за тях, то...

Застанал пред Сю-линг в импровизираната операционна, той навъсено й каза:

— Трябва да внимаваме. Знаем какво може да стане. Ще го помним. Няма да позволим същото да се случи и с нас.

Сю-линг го погледна учудено над тялото на пациента си и той си даде сметка, че тя го слуша с половин ухо.

— Разбира се, Франсис — отвърна разсеяно жената. — Но не ти ли се струва, че той изглежда по-добре?

Крейк хвърли поглед към пациента върху масата. По-добре от какво? — запита се, но бе достатъчно благоразумен, за да не го изрече на глас. По-голямата част от превръзките на Сорк/Кайри — на Куинтеро — бяха свалени; очите му, ако не истински отворени, бяха с полуповдигнати клепачи.

— Разказвам му за преживелиците ни — продължи Сю-линг. — И мисля, че ме разбира — е, поне донякъде. Трудно можеш да определиш кога е буден и кога заспал.

Крейк изцяло се съгласи с нея. И все пак, точно в този момент едно от очите като че се фокусира върху него, а устните се размърдаха, сякаш се опитваха да изречат нещо. Но се чу само един пресеклив стон и Сю-линг бързо се наведе над болния.

— Какво ти е, скъпи? — А когато треперещите устни замряха неподвижни, тя започна да го успокоява. — Не се ядосвай, дето не стана от първия път. Съвсем скоро ще можеш да говориш нормално — и да правиш всичко останало, обещавам ти!

Тя провери показанията на апаратите и всичките тръби и кабели, които стърчаха от тялото на Куинтеро под най-различни ъгли, след което грижовно намести бинтованата глава върху възглавницата. Когато се увери, че пациентът ѝ кротко спи, тя се изправи и се прозя. После нададе ухо към грачанията на двете Костенурки.

— Какво според теб правят те, Франсис? — попита Сю-линг.

— Опознават се, предполагам. Едва ли им е много лесно в този момент.

Тя кимна.

— Стори ми се, че... — Крейк забеляза, че тя не използва име, а просто посочи към пациента, — ... че искаше да им каже нещо преди малко, когато се отбиха тук. Но аз не им позволих да останат дълго, защото той бе прекалено възбуден, и не разбрах за какво става дума.

— Не знаех, че вече говори!

— Да, говори. Е, не много добре, но то е само въпрос на време.

— И не знаеш какво е искал да им каже? — измърмори Крейк.

— Дори не съм сигурна, че изобщо е искал нещо да им казва, Франсис. Но все пак определено беше нещо във връзка с

Костенурките. Успях да разбере само две думи. Едната беше „Малкия“. Сигурна съм, че втората беше „обещание“.

Крейк повтори двете думи. Те предизвикаха у него само слаб интерес... докато значението им внезапно не изплува в съзнанието му.

— Разбира се! — извика силно той и Сю-линг сърдито му направи знак да пази тишина. — Прав е! — продължи Крейк малко по-тихо, но не по-малко развълнувано. — Трябва да побързаме, преди да е станало късно! Обещанието на Малкия!

Отне му часове; обсъди всяка точка с всичките си спътници на „Златната кошута“, с изключение на Костенурките, за да е сигурен, че не е пропуснал нищо. Накрая Франсис Крейк сведе направените петдесетина предложения до списък от пет клаузи. Прочете ги два пъти. После преплете пръсти и изпрати Марко Рамос да намери и доведе Костенурките в контролната зала.

Докато чакаше, прочете списъка още веднъж, за всеки случай. Пет клаузи, всяка от които можеше да се сравнява с „Декларацията на правата на гражданите“ или с „Магна харта“:

„Предвид неоценимите заслуги на човечеството,
Братството...

(бяха умували върху тези уводни думи по-дълго, отколкото върху самите клаузи, но в крайна сметка се спряха на този вариант)

... се съгласява да извърши следните промени в своята политика, влизащи в сила веднага:

1. Братството никога вече няма да прави опити за намеса в човешката наука, образование и всяка друга дейност;

2. Братството ще предостави на човечеството мостри от всеки уред, машина и проект, които бъдат поискани, и ще съдейства на човешките учени за възпроизвеждането им; особено що се касае за вълновите космически кораби;

3. Братството ще предостави на човечеството средства за дешифриране съдържанието на контролните дискове, така щото то да може да бъде усвоявано от хората без загубата на тези знания в отсъствието на дисковете;

4. Братството незабавно ще прекрати практиката на поробване и търговия под каквато и да е форма с таврите за каквато и да е цел, особено практиката на използването им за храна; ще позволява на мъжките таври да се развиват нормално; ще освободи всички таври, намиращи се понастоящем в негово притежание;

(и накрая една обобщаваща клауза, в случай че са пропуснали нещо)

5. При поискване Братството ще съдействува на хората и таврите по всякакъв друг начин за установяването на суверенитет в техните собствени територии и равнопоставеност с Братството във всяко отношение.“

Крейк вдигна поглед от документа и видя, че Муун Бъндиран го наблюдава от съседния пулт. Той се засмя смутено.

— Не ме бива много в дипломатическите преговори на високо равнище — призна той.

Тя се огледа — някой идваше.

— Справяш се отлично, Франсис — успя само да каже тя преди Марко и Костенурките да влязат в залата.

Ръждивочервеникавият Сътрудник приличаше на любимото малко кученце на огромната сребриста нимфа, но въпреки това му идваше да си подсвирква от щастие.

— Сътруднико — веднага започна Крейк. — Искам да ти напомня...

Но Малкия го прекъсна.

— Не е уместно вече да се обръщате към мен с титлата „Сътрудник“ — изграчи той и дори през транспозера се усещаше

въодушевляването му. — Тази, Която Ще Бъде Майка, е съгласна отсега нататък да бъде наричан Този, Който Ще Бъде Съпруг.

— Добре — нетърпеливо се съгласи Крейк и вдигна листа. — Сега, това, което ти и Отговорникът обещахте...

Но отново не можа да довърши.

— Вече бях уведомен от Марко Рамос — изграчи Малкия. — Аз съответно разговарях с Тази, Която Ще Бъде Майка, и тя прие споразумението. Това ли е документът? Дай ми го.

Той го пое с ноктестата си лапа и го поднесе на нимфата сред поток от неразбираемо крякане и грачене. Тя, без да умува дълго, драсна с нокът върху листа и го върна на Крейк.

Крейк се вторачи в хирургическия разрез от острия ѝ нокът върху документа.

— Това ли е всичко? — попита той. — Нещо друго?

— Друго няма — заяви Малкия, — освен задачата да ни върнеш живи и здрави в нашето време, капитан Крейк. Трябва колкото може по-бързо да свием брачното си гнездо! — Той колебливо погледна нимфата, която показваше признаци на отегчение от този разговор на непознат за нея език. — Имам обаче един въпрос. Тъй като планетата на Майката не съществува вече, ще имаме нужда от подходящо място за излюпването на нашите малки братя. Какво ще кажете за планетата Меркурий? За вас тя няма никаква стойност. Вярно че температурата там е доста висока, но затова пък има достатъчна за изхранването на малките радиация... — Като видя изражението на Крейк, той млъкна. — Какво има, капитан Крейк? Не е ли подходяща планетата Меркурий?

Крейк поклати глава, разтревожен от идеята за един свят на Костенурките в съседство с техния.

— Не бих казал — неохотно отвърна той.

Но Малкия не го слушаше.

— Да, да! — възкликна Костенурката, следейки с едно око нимфата, която тръгна из залата. — Сега не е моментът да обсъждаме тези подробности. Подходяща планета без съмнение ще се намери, щом веднъж се завърнем в нашето време — което, разбира се, трябва да е след изчезването на предишната ни Майка, както се досещате.

— Естествено — съгласи се Крейк и внезапно се намръщи. — Не, не се досещам — каза той. — Защо трябва да е след това?

Костенурката изграчи удивено.

— Защото не може да има две снасящи майки едновременно. Това е абсурд!

— Но ако спрем точно преди изчезването, може би бихме могли да го предотвратим!

— Това не трябва да става! — изсъска гневно Малкия. — Каква полза? Няма да можем да направим нищо! Не можем да попречим на Ш'шрейн да откраднат планетата! Айодите няма да се намесят втори път и ще бъдем безпомощни пред техните ужасни оръжия. И сигурно ще загина — но, което е по-важното, животът на бъдещата Майка ще бъде изложен на опасност!

— Защо да не опитаме все пак? — рязко каза Крейк, подръпвайки гневно брадата си.

— Не бива! Помисли, капитан Крейк! — продължи настоятелно Костенурката. — Да предположим, че въпреки всичко успеем да опазим старата Майка от Ш'шрейн. В такъв случай каква стойност ще има този документ, който е толкова ценен за вас? Никаква, Крейк! Той не би бил валиден за старата Майка. Не би означавал нищо; вие, хората, ще си останете в предишното положение. — Той млъкна и гордо обърна поглед към нимфата, която се бе отправила към изхода. Малкия тръгна след нея. — И най-лошото, аз няма да бъда Съпругът!

— Ето, виждаш ли, всичко се оправи — каза Муун Бъндиран на своя капитан.

— Според теб всичко е наред? — попита Крейк. Той се позамисли и се предаде. — Да, струва ми се. Не съм чувал лъжа от устата на Костенурка — засмя се капитанът. — Но не съвсем. Трябва да убедим Малкия да не създава своята нова планета на Майката в нашата Слънчева система. Смятам, че ще ни бъдат по-добри съседи, ако са по-далеч.

— Може би си прав — замислено отвърна тя, изучавайки лицето му. — Едно само остана неуредено, Франсис. Надявам се, няма да си помислиш, че съм прекалено пряма.

Той премигна насреща ѝ, когато тя стана и се приближи. Понечи да възрази срещу своеволното ѝ напускане на вахтата, после се отказа — в края на краищата, ако уредите на състоянието на кораба

сигнализираха за нещо нередно, щяха да ги чуят и предприемат необходимото.

— Франсис — каза тя и хвана ръката му, — ето, това е. Знам, че ме смяташ за дете. Е, може и да е така. Но вече не съм онова момиченце, което бях. И запомни, Франсис, няма да бъда дете още дълго.

Източник: <http://sfbg.us>

Издание:

Фредерик Пол, Джак Уилямсън. Певците на времето

Роман

Издателска къща „Галактика“ — Варна, 1995

Библиотека „Галактика“, №119

Преведе от английски: Юрий Лучев

Редактор: Жана Кръстева

Художник: Петьо Маринов

Художествен редактор: Илко Бърдаров

Американска, първо издание

Излязла от печат септември 1995

Формат 70/100/32. Изд. №2434

Печатни коли 24,5. Цена 190 лв.

ISBN — 954–418–076–1

Издателска къща „Галактика“

ДФ „Абагар“ — Велико Търново

© Юрий Лучев, преводач, 1995

© Петьо Маринов, рисунка на корицата, 1995

© ИК „Галактика“, 1995

Frederik Pohl, Jack Williamson. The Singers of Time

Copyright © Frederik Pohl and Jack Williamson, 1991

All Rights Reserved. Bantam Books, 1991

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.